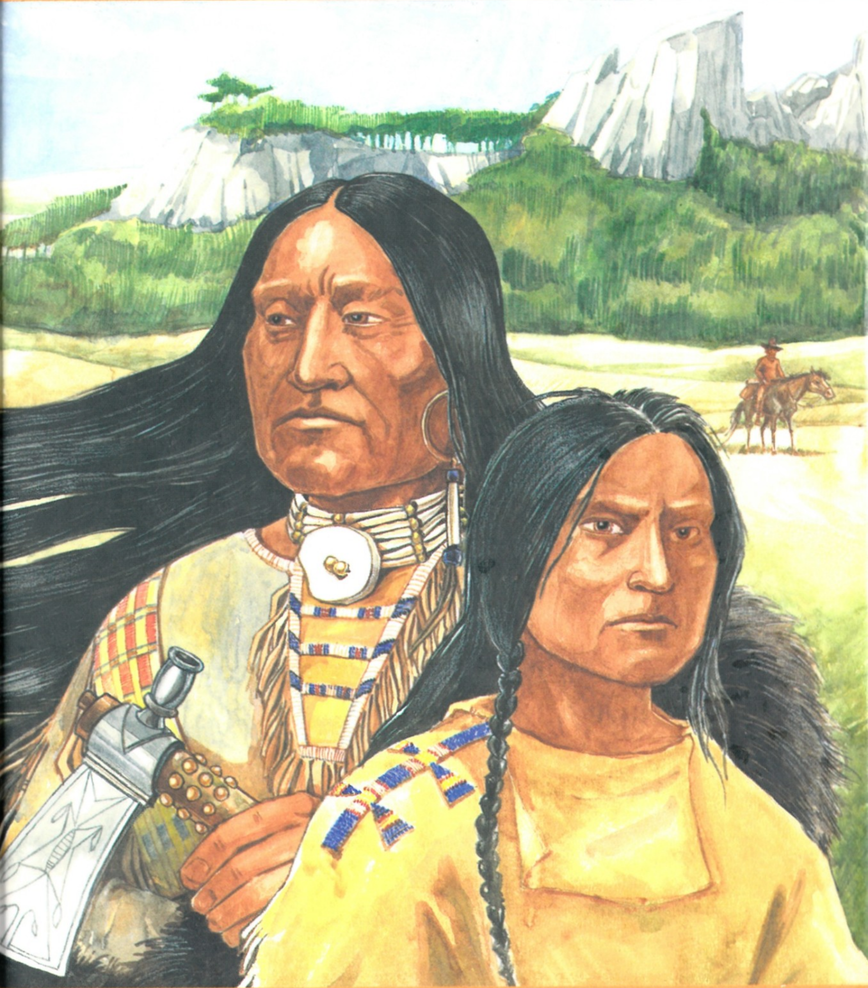
LISELOTTE WELSKOPF-HENRICH

DIDŽIOSIOS LOKĖS SŪNŪS

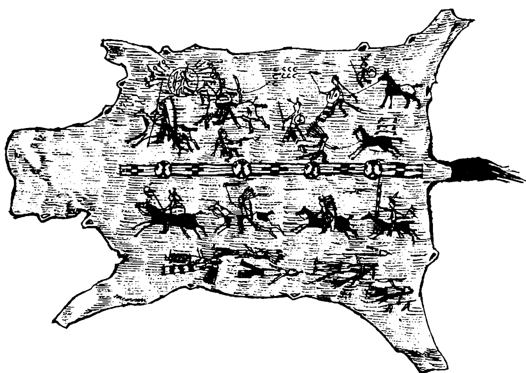
JUODŲJŲ KALNŲ OLA

LISELOTTE WELSKOPF-HENRICH

DIDŽIOSIOS LOKĖS SŪNŪS

JUODŲJŲ KALNŲ OLA

ROMANAS

Iš vokiečių kalbos vertė
TEODORAS ČETRAUSKAS

ALMA LITTERA

UDK 830-3
Ve-102

Liselotte Welskopf-Henrich
DIE HÖHLE IN DEN SCHWARZEN
BERGEN

Serijos dailininkas *Gediminas Leonavičius*
Iliustravo *Arnoldas Pričinas*

Trečiasis pataisytas leidimas
Antrasis leidimas 1992 m.
Pirmasis leidimas 1973 m.

Ketvirtoji knyga vadinsis „Sugrįžimas pas dakotus"

ISBN 9955-08-418-9

IŠTREMTŲJŲ PRIEGLOBSTIS

Naktis buvo šalta, ir ta vieta, kur žolėje gulėjo indėnas, nakvynei nelabai tiko – arti nebuvo nei upelio, nei užuovėjos. Stepė į šiaurę nuo didžiojo Misurio vingio buvo lygutėlė. Tarp žolių kupstų mėnulio šviesoje blizgėjo sniego kruopelės, kurias čia sunešė dieną ir naktį nerimstanti audra. Vėjo išdraikyti debesys lėkė į pietvakarius. Nors sniegas ir seniai jau buvo nutirpęs, naktį šaltis visas balutes aptraukdavo plonu leduku.

Indėnas gulėjo ant šono, pasirėmęs kairės rankos alkūne. Iš nuovargio jo galva buvo nusvirusi ant peties. Atmerktos akys žiūrėjo tik į žemę. Protarpiais laisvąja ranka griebdavosi už dešinės blauzdos, kuri buvo išlinkusi kaip lūžus kaului.

Jis neturėjo nei arklio, nei antklodės, nei ginklų, nei maisto. Šalia gulėjo dvi storos šakos, jo ramentai, kuriais pasiramstydamas tris dienas ligi išnaktų slinko į priekį. Iš jo buvo likę vieni kaulai, jį krėtė šaltis. Minkšto ir kieto medžio ugniai įkurti bėgdamas buvo pasiėmęs, tačiau neturėjo jėgų plynose prerijose ieškoti malkų. Jis stengėsi neužmigti, nes bijojo sušalti ir

daugiau nepabusti. Tačiau valia dar nebuvo palūžusi, jis troško gyventi ir pasiekti tikslą.

Taip jis gulėjo jau trys valandos ir negirdėjo nieko kito, tik alkanų vilkų staugimą. Dabar plėšrūnai aptilo ir apsupo savo grobį glaudesniu ratu. Indėnas paėmė vieną lazdą ir ėmė tvatinti ja į žemę. Jis negalėjo nuvyti vilkų, bet daužydamas lazda į žemę tikėjosi juos bent trumpam atbaidyti.

Netrukus išgirdo dar vieną garsą, atsklidusį jau iš toliau. Tai buvo jam pažįstamas garsas, ir indėnas atsigulė, pridėdamas prie žemės ausį. Neliko jokių abejonių. Per sutemų apgaubtas prerijas šuoliavo raiteliai, jų galėjo būti vienas, du arba trys. Sužeistojo indėno galvoje mintys susipynė: jis drauge ir nudžiugo, ir nusigando. Mat bėgo iš nelaisvės, prieš tris dienas jam pavyko paspukti, ir dabar nežinojo, kas tie raiteliai – ar priešai, ar jo genties žmonės. Iš tos pusės, iš kur jie jojo, iš pietryčių, jis nelaukė nei vienų, nei kitų.

Kanopų bilsmas artėjo. Greitai indėnas jau galėjo įžiūrėti du arklius, greitus kaip vėjas mustangus. Jie ir raiteliai atrodė lyg juodi šešėliai, skrendantys per stepę. Raiteliai prijojo tą vietą, kur prasidėjo vilkų ratas, ir dabar visą sužeistojo dėmesį prikaustė šešėlių šokis mėnesėtą ir žvaigždėtą naktį. Nestabdydami šuoliais

lekiančių arklių, raiteliai įtempė lankus ir paleido strėles. Vienas vilkas, kuriam, matyt, kliuvo, pašoko beveik statmenai į viršų ir griuvo aukštielninkas. Trys plėšrūnai puolė antrąjį arklį, tačiau vienam ant jo užšokus raitelis smogė kuoka ar kirviu; koks iš tikrųjų buvo ginklas, gulinčiam indėnui nepasisekė įžiūrėti. Tačiau jis pamatė, kaip vilkas susmuko ir liko tysoti paslikas. Sužeistąjį indėną stebino tai, kad abu raiteliai visą laiką tylėjo. Jie jojo be balnų, vienplaukiai, supintomis kasomis, tad buvo indėnai. Sužeistasis būtų mielai juos šūktelėjęs, tačiau vis dar nežinojo, ką jis regi – draugus ar priešus, ir ar jam reikėtų nuo jų slėptis, ar tikėtis pagalbos.

Raiteliai apsuko arklius ir savo ruožtu puolė vilkus lankais, strėlėmis ir, kaip sužeistasis dabar jau geriau įsižiūrėjęs pamatė, elastingomis kuokomis. Kovėsi jie drąsiai ir mitriai, tad netrukus sveiki likę alkanos rujos vilkai parodė kulnis.

Tačiau iš elastingų kuokų sužeistasis suprato, kad raiteliai priklauso dakotų genčiai. O dakotai buvo mirtini priešai, ir jis galėjo tik viltis, kad jo nepastebės. Su piktu dėmesiu sekė, ką jie darys toliau.

Pirmiausia abu indėnai sustojo ir, atrodo, pradėjo tartis. Čia gulintis indėnas pamatė, kad vienas raitelis daug stambesnis už antrą, šis buvo ne tik mažesnio

ūgio, bet ir berniokiškai lieknas. Pasitarimo rezultatas sužeistajam buvo netikėtas.

Raiteliai nulipo nuo arklių ir, regis, sugulė, nors vieta, kur jie dabar buvo, vargu ar labiau tiko stovyklai negu ta, kur susmuko nusilpęs sužeistasis. Ir dabar šiam neliko nieko kito, kaip laukti, kas bus toliau. Vilkai buvo nuvyti, tačiau vietoj jų pašonėje atsirado dakotai. Ir vieni, ir kiti jam atrodė lygiai pavojingi. Jis nutarė nejudėti ir neužmigti. Galbūt tik sulig ryto aušra paaiškės tolesnis jo likimas. Vėl pajuto blauzdikaulyje aštrų, gelianti skausmą, kurį per pastaruosius įvykius buvo visai užmiršęs.

Per tą laiką, kol užgeso žvaigždės ir liko spingsoti tik aušrinė, sužeistasis širdyje pasiruošė viskam, kas jo belauktų. Nors netoliese ir nebuvo kokios nors balutės, kur jis brėkštančio ryto šviesoje būtų galėjęs pasižiūrėti į save, ir taip žinojo, kad jo veidas išdažytas raudona karo spalva ir kad to išdažymo dar turėtų būti žymu. Jis ir dakotai galėjo jausti vieni kitiems tik mirtiną neapykantą. Kadangi buvo beginklis, turėjo laukti mirties. Nors dar buvo ne visai aišku, ar dakotai jį suras. Bet šlubo žmogaus su dviem ramentais pėdsakus buvo visai nesunku pastebėti.

Prašvito, tačiau saulė nepasirodė. Horizontas buvo nugultas plačių debesų volų, ir oras nė kiek neatšilo.

Už kokių pusantro šimto metrų buvo pakiluma, ir sužeistasis pamatė, kad ant jos guli dakotai; arkliai tikriausiai stovėjo kitoje pusėje. Abu svetimieji indėnai per daug nesisaugojo. Jiems, matyt, atrodė, kad nieko baisaus, jeigu juos matys sužeistasis. Tikriausiai jie taip pat stebėjo jį ir stengėsi išsiaiškinti, kas jis toks ir ko iš jo laukti. Taip praėjo pusė valandos. Protarpiais pro debesis prasiskverbdavo vienas kitas saulės spindulys.

Paskui dakotai, regis, nusprendė, ką toliau daryti. Mažesnysis, tas, kuris buvo labai lieknas, atsivedė arklius ir nuėjo su jais sužeistojo link. Aukštasis, stambus, tačiau dailiai sudėtas, tuščiomis rankomis žingsniavo šalia. Abu neskubėjo. Jie žino, galvojo sužeistasis, kad auka niekur nepabėgs. Tačiau jie pamatys, kaip moka mirti siksikų genties karys. Nejučiomis jis griebėsi lazdos, atstojusios ramentą. Nors ir žinojo, kad gintis beprasmiška, norėjo parodyti, kad pasiduoda ne laisva valia.

Pagaliau abu indėnai atsidūrė vos už dviejų metrų. Kadangi stovėjo ir dar ne iškart pradėjo kalbą, siksikų genties karys turėjo laiko juos apžiūrėti. Prieš jį buvo vyras ir gražiai nuaugęs berniukas. Abu tik su ledžingais ir mokasinais, todėl jiems taip pat buvo šalta. Ant vieno arklio nugaros buvo užmesta bizono odos antklodė. Dakotai buvo puikiai ginkluoti. Iš šaunamųjų

ginklų turėjo lankus ir strėles, dvivamzdžius šautuvus ir revolverius, iš rankinių – ne tik peilius ir elastingas kuokas, bet ir kovinius kirvius su plieniniais ašmenimis. Siksikas nustebo. Apie revolverį jis žinojo tik iš pasakojimų. Tiedu dakotai, matyt, turėjo gerų ryšių su baltaisiais žmonėmis, iš kurių buvo galima gauti tokių ginklų.

Sužeistasis neketino pirmas ką nors sakyti. Kol kivirčas prasidės, jis bus gyvas. Todėl ir laukė.

Dakotai nebuvo išsidažę karo spalvomis. Siksikas įsižiūrėjo, kaip išsiuvinėti vyro mokasinai ir diržas. Raštas buvo nepažįstamas. Galbūt tiedu indėnai, kuriuos iš elastingų kuokų ir sklastymu perskirtų plaukų jis palaikė dakotais, vis dėlto nepriklausė toms gentims, su kuriomis kovojo šis siksikas ir jo broliai. Galbūt jie ir apie tą kovą nieko nežinojo. Galbūt jie buvo nukakę prie sienos, įsigijo šiuos šaunamuosius ginklus ir dabar vėl skubėjo prie savo palapinių. Bet jie turėjo matyti, kad siksikas, gulįs prieš juos žolėje ir vis dar tebelaikąs savo ramentą dešinėje rankoje, išsidažęs karo spalvomis.

Dakotų karys kažką pasakė. Sužeistasis siksikas suprato vos kas trečią žodį, bet iš gestų suvokė, ko buvo klausiamas: kuo esąs vardu ir ar norėtų būti nugabentas prie savo palapinių.

Šis klausimas jam pasirodė keistas ir dėl savo žmogiško paprastumo per daug įtartinas, kad į jį be niekur nieko būtų galima atsakyti: „Taip". Ko reikia dakotams siksikų kaime? Galbūt jie šnipai ir kaip tik ši proga jiems atrodo pati geriausia netrukdomiems prasibrauti į siksikų kaimus ir jiems pakenkti?

Sužeistasis galvojo. Bet jeigu iš tikrųjų taip yra? Tada jis būtų išgelbėtas, o tiedu dakotai patektų į juodakojų karių nelaisvę ir turėtų tupėti ten tol, kol paaiškės pikti jų kėslai. Bet kas, jeigu tiedu dakotai ne vieni, jeigu jie šnipai didesnio karių būrio, kuris kur nors tyko pasislėpęs ir pasiruošęs sekti iš paskos iki palapinių ir ten užpulti siksikų moteris ir vaikus? Galbūt tiedu dakotai juo rūpinasi todėl, kad jis gali jiems parodyti kelią prie juodakojų palapinių. Geriau, jeigu jis su tais dviem indėnais neprasidės. Bet tada jam liks vien žūti šioje nykioje stepėje, nes kai tik bandys slinkti savo palapinių link, dakotams bus visai nesunku jį pasekti.

Supykęs, nes manė, kad šiedu raiteliai savo pasirodymu ir neprašytu dėmesiu atėmė paskutinę viltį išsigelbėti, jis pamojo ranka, kad jie pasišalintų ir kad jis nenorįs jų pagalbos.

Jie tarytum šitai suprato, nes apsisuko, netarę nė žodžio, sėdo ant arklių ir nujojo šalin. Tačiau sužeistasis nežinojo, ar atitolę tiek, kad jis negalėtų jų maty-

ti, raiteliai nepasuks į šoną ir padarę lanką nepradės vėl jo sekti. Ir jis tvirtai nusprendė, kad liks čia gulėti ir geriau numirs iš troškulio arba leisis suėdamas vilkų, negu nuves prie savo genties palapinių priešus. Kad broliai ir draugai būtų išėję jo pasitikti ar ieškoti, jis taip pat nesivylė. Mat buvo pakliuvęs į nelaisvę ir gentainiai turėjo jį laikyti mirusiu.

Tačiau dakotai, kurių bejėgis sužeistasis jau negalėjo matyti, elgėsi visai kitaip, negu jis įsivaizdavo. Vos tik nutolę tiek, kad jis negalėtų jų nei girdėti, nei matyti, jie tuoj sustojo. Augusis vyras nušoko nuo arklio, berniukas taip pat, ir abu susėdo į žolę.

– Ką tu manai apie tą karį? – paklausė vyras berniuką.

– Tai siksikas karo take. Jis pabėgo nuo savo priešų, bet nusilaužė dešinę koją. Mes matėme jo paliktą šliūžę. Jis slenka į šiaurės vakarus, ten turėtų stovėti jo brolių ir tėvų palapinės. Taip sunkiai sužeistas beginklis žmogus vingių nedarys.

– Hau. O ką darysime mes? Ką tu siūlai, Harka Kietasis Akmenie Vilko Nugalėtojau?

Į tai tryliktus metus einantis berniukas, ištįsęs ir rimtas ne pagal amžių, atsakė šitaip:

– Jokime į šiaurės vakarus ir suraskime siksikų palapines, reikia duoti žinią sužeistojo kario tėvams ir broliams, kur jie galėtų jį rasti.

– Tačiau ir palapinių kaimo žmonės palaikys mus priešais, kai tik sužinos, kad mes dakotai.

– Taip, palaikys. Tačiau ar mano tėvas Matotaupa mano, kad dėl to turėtume slėptis?

– Aš taip nemanau, Harka. Mes jau seniai nutarę keliauti pas siksikus. Jau tuo metu, kai baigėsi vasara, kai pagelto žolė ir turėjo snigti bei prasidėti šalčiai, mudu abu taip nutarėm, ir aš pasakiau, kad siksikų vyrai yra narsūs kariai ir kad sunku būti priimtam į jų gretas. Jei mes jau rudenį tai žinojome, tai negi pavasarį vėl pradėsime bijoti. Aš pasakiau, hau.

Tėvas pakilo, ir jo pavyzdžiu tuoj pat pasekė berniukas. Abu vėl užsėdo ant arklių ir nujojo per stepę šiaurės vakarų link, pakaitomis leisdami arklius tai šuoliais, tai žingine, kaip paprastai daro raiteliai, pripratę apsieiti be balno. Dangus išsigiedrijo, prerijas nušvietė saulė. Žeme šliaužė vienišų, vis dar vėjo genamų debesų šešėliai. Kadangi dakotai rytą jau buvo šiek tiek užkandę ir pripratę valgyti tik vieną kartą per dieną, per pietus nesustojo ir jojo toliau. Lig šiol matė tik antilopių, elnių ir briedžio pėdsakus.

Trečią valandą dienos jau aptiko žmogaus buvimo ženklus. Tai buvo didelė, labai aiški šliūžė, ją indėnai jau iš tolo pastebėjo. Jie paragino savo mustangus, prilėkė artyn, nusėdo žemėn, nesugadinę pėdsakų, ir grei-

tai pririšo arklius, kad tie galėtų pasiganyti, bet nenutrūktų, paskui kiekvienas atskirai pradėjo lakstyti aplink pėdsakus, skaitydami juos lyg kokį raštą. Kai jiedu vėl susiėjo, tėvas paklausė:

– Na? Ką tu pasakysi?

Berniukas buvo pripratęs, kad, prieš pasakydamas savo nuomonę, tėvas visuomet klausdavo, ką galvoja jis. Tai buvo mokykla, kurią išeidavo kiekvienas indėnų berniukas.

– Tai palapinių kaimas žygyje, tėve. Jie keliauja tuo pačiu būdu, kaip ir mes. – Sakydamas „mes“, berniukas turėjo galvoje dakotų gentį ir savo gimtąjį palapinių kaimą. – Moterys su vaikais joja ilga vora vidury-je, ir prie jų arklių kabinami valkčiai.

Kadangi indėnai nežinojo, kas yra ratai, ir nepradėjo jais važinėti, pamatę pas baltuosius, tai savo palapines, mantą ir mažus vaikus gabendavo senovišku būdu – prie arklių prikabinamais valkčiais. Dvi ilgos pušinės kartys buvo sukryžiuojamos plonaisiais galais arkliui virš nugaros, o storieji galai vilkdavosi žeme. Tarp besivelkančių galų buvo ištempiama antklodė, ant kurios sukraunama manta ir sodinami vaikai. Valkčiai labai patogūs keliaujant be kelio ir takelio.

– Moterų vilkstinei iš kairės ir dešinės, taip pat priekyje ir gale jojo kariai ir berniukai. Aš manau, kad tai kokių dvidešimties palapinių kaimas.

– Hau. O kiek laiko tai šliūžei?

– Tikriausiai kokia diena. Tie žmonės negali būti toli nuo čia, nes moterys su valkčiais joja žingine.

– Eime.

Abu dakotai atsivedė arklius ir užsirito ant jų. Tačiau nepaleido jų šuoliais, kaip buvo numatę, o it dvi statulos sustingo vietoje. Vakarų pusėje, per atstumą, kur ką nors įžiūrėti galėjo tik medžiotojo akis, abu vienu metu pamatė raitelius. Tai buvo nedidelė septynių raitelių grupė, besivejanti antilopes. Dakotai matė, kaip du gyvuliai buvo pašauti, o kiti nubėgo toliau. Raiteliai susirinko prie nudėtų antilopių, nebemedžiodami kitų. Atrodė, kad grobis juos mažai domina, nes išsirikiavo į vieną eilę.

– Jie pastebėjo mus! – tarė Matotaupa, leisdamas savo sartį žingine svetimųjų raitelių link. Harka su savo širmiu nusekė tėvo pėdomis.

Svetimieji raiteliai, matyt, buvo sušaukę trumpą pasitarimą. Jo rezultatų ilgai laukti neteko. Du žmonės čiupo nušautas antilopes ir nujojo šiaurės vakarų pusėn; tikriausiai nugabeno grobį namo. Penki kariai šuoliais leidosi prie Matotaupos ir Harkos. Taip pat ir šie nepažįstami raiteliai, sėdėję ant mažų, greitų, puslaukinių mustangų, buvo indėnai; ir jie nešiojo tik kelnes, diržus ir mokasinus, buvo vienplaukiai ir iki pu-

sės nuogi. Jų plaukai buvo ne perskirti per vidurį kaip dakotų, o lygiai sušukuoti aukštyn. Priekyje jojantis indėnas į kuodą buvo įsismeigęs erelio plunksną. Dešinėje rankoje jis laikė tokį didelį kovos kirvį, kokio Harka dar nebuvo matęs.

– Tai siksikai, – paaiškino tėvas.

Abi grupės, artėdamos viena prie kitos, greit susijojo į krūvą. Penki siksikai lakiojo aplink stovinčius dakotus, kratė ginklus, rėkė, rodės, ims ir užgrius ant jų, tačiau paskutiniu momentu pasukdavo mustangus į šalį. Matotaupa ir Harka nejudėjo; prisidengę apsimestinio abejingumo skraiste, jie stengėsi neišsiduoti, kaip įdėmiai viską seka juodomis akimis.

Pademonstravę savo ginklus ir sugebėjimus, penki raiteliai nurimo ir ratu apsupo dakotus. Karys su erelio plunksnomis sustojo prieš Matotaupą. Jis kažką pasakė įsakmiu balsu, Matotaupa nieko nesuprato, tačiau žodžius lydėję gestai buvo aiškūs: dakotai turi atitraukti rankas nuo ginklų ir leistis nuginkluojami.

Tačiau Matotaupa, tuo metu jau laikęs revolverį dešinėje rankoje, iššovė į orą, o paskui nukreipė vamzdį į tų penkių raitelių vadą.

– Mes kalbėsimės ne ginklais, tačiau nuginkluojami nesileisime, – pasakė jis.

Sekdamas tėvo pavyzdžiu, Harka laikė savo revolverį taip pat paruoštą šauti.

Vyras su erelio plunksnomis kiek sumišo. Tiedu dakotai, dabar stovį priešais, visiškai neatitiko jo pasaulėvaizdžio. Nuo pat mažens šis siksikas žinojo, kad žmonės tik siksikai. Tiesa, buvo dakotai ir asiniboinai, jie irgi atrodė kaip žmonės, tačiau buvo priešai, kojotai, bailiai ir melagiai, su kuriais tikrieji žmonės turėjo visą laiką kariauti. Taip pat niekada nebuvo matęs, kad yra švarių karių, su švariais, gerai pasiūtais drabužiais, gerais ginklais ir vadų su dar geresniais drabužiais, dar geresniais ginklais, pasipuošusių erelio plunksnomis ir bizonų ragais. O šiedu dakotai buvo apsirengę nunešiotom drapanom, nors jos galėjo būti ir puikiai pasiūtos. Vyras nenešiojo jokių pasižymėjimo ženklų. Juodu turėjo ne tik paprastus ginklus, bet netgi paslaptinguosius. Vyras galėjo būti kokių trisdešimties metų ar kiek vyresnis. Sunku buvo tiksliai nustatyti jo amžių. Jis buvo tvirtai ir dailiai sudėtas, sprendžiant iš randų, jau dalyvavęs sunkiose kovose. Veido bruožai kaip nuoširdaus, bet kartu ir užsidariusio žmogaus. Iš lygios, šviesiai rudos odos atrodė dar jaunas, tačiau juoduose jo plaukuose jau buvo galima pastebėti žilų sruogų, o raukšlės apie akis ir burnos kampelius teikė jo veidui sielvartingą ir piktą išraišką. Apie aukštą liekną berniuką šalia vyro negalėjai pasakyti, kad jis iš akies trauktas tėvas; jo oda buvo truputį

tamsesnė, kakta aukštesnė, o veido bruožai dar griežtesni. Ir jis atrodė gana keistas, buvo nevaikiškai rimtas ir šaltai, netgi išdidžiai vengė aplinkinių draugės. Tuodviejų dakotų elgesys buvo toks pat mįslingas kaip ir išvaizda. Kas privertė karį išjoti į prerijas su berniuku? Gal tėvas norėjo pamokyti sūnų medžioti? Dakotas viduryje siksikų medžioklės plotų? Vaikų niekas nesiima į priešų žemes, jie turi būti prie palapinių ir kaupti medžioklės įgūdžius savos genties medžioklės plotuose. Tokios tvarkos laikėsi žmonės ir netgi tie nususę žmonių pavidalo kojotai. Ko gi tam vyrui reikia iš siksikų? Jeigu jis atvyko kaip priešas, tai galėjo taip atvirai nesirodyti arba šauti dar jiems neprijojus. Nepanašu, kad jis nemokėtų valdyti ginklo. Tačiau ir kaip draugas dakotas negalėjo ateiti pas siksikus.

Čia kažkas neaišku. Niekas neaišku. Šitas vyras ir jo sūnus buvo tokie pat paslaptingi kaip ir jų ginklai.

Geriausia būtų tuodvi mįslingas būtybes nugabenti prie palapinių ir parodyti vadui ir kaimo burtininkui. Tegu jie aiškinasi tas paslaptis. Tik štai, ar pavyks dabar, kai dakotai laiko rankose savo paslaptingus ginklus, be kraujo praliejimo, bet ir garbingai nuvilioti juos prie palapinių.

Siksikų vadas su erelio plunksnomis ant galvos savo kalba kreipėsi į karį, stovintį šalia jo, visai pagrįstai manydamas, kad dakotai nieko nesupras:

– Dabar įrodyk, mano broli, kad ne veltui esi vadinamas Gudriąja Gyvate. Tuodu keistus dakotus turime nuvesti prie palapinių pas mūsų vyresniųjų tarybą ir burtininką. Tai reikia padaryti be kraujo praliejimo, jie turi likti gyvi, kitaip prarastume du karius, be to, šių svetimų vyrų paslaptys liktų neišaiškintos.

– Šlubasis Vilke! – atsiliepė karys, pavadintas Gudriąja Gyvate. – Šiedu dakotų kariai neišsidažę karo spalvomis, ir mes esam užkasę karo kirvį, nuo to laiko jau du kartus užtekėjo ir nusileido saulė. Mes galime nusivesti šitą žmogų ir jo sūnų prie savo palapinių, nestodami su jais į kovą.

– Mudviejų mintys tos pačios, tačiau svetimasis karys su paslaptinguoju ginklu jų nesupranta. Pakalbėk su juo, Gudrioji Gyvate!

Matotaupa ir Harka sekė šį pokalbį ausis pastatę, pasiruošę tuoj pat panaudoti ginklus bent kiek pasikeitus tonui, ir nesuprasdami žodžių budria akimi stebėjo veidų išraišką. Jie laukė, kas bus. Karys, vardu Gudrioji Gyvatė, pasižiūrėjo į Matotaupą, mintyse rankiodamas dakotų kalbos žodžius, kuriuos buvo įsidėmėjęs per derybas su priešais ir išmokęs iš belaisvių.

– Taika, – tarė jis. – Prie palapinių.

Matotaupa ir Harka dar kartą įsižiūrėjo į stovinčių prieš juos vyrų veidus. Jie atrodė griežti, atšiaurūs, kaip

ir jų kraštas, savim pasitikintys. Matotaupa nemanė, kad jie galėtų klastauti, ir todėl pabrėždamas ištarė žodelį „hau!“, kuris reiškė „taip“.

Ir įsikišo revolverį, o paskui jį ir Harka.

Po to siksikai persirikiavo, Matotaupą ir Harką priimdami į vidurį; trys siksikai jojo priekyje, du užpakalyje jų. Šuoliais jie nulėkė šiaurės vakarų pusėn, iš po arklių kanopų rūko dulkės. Jodamas Harka galvojo apie vyrą, gulintį prerijose su nulaužta koja. Jeigu iki nakties niekas neateis jam į pagalbą – jis žuvęs. Tas užsispyręs karys berniukui patiko, ir jis tikėjosi, kad pavyks jį išgelbėti.

Tarp ketvirtos ir penktos valandos po pietų pasirodė palapinės. Būrys vaikų džiūgaudami išlėkė pasitikti grįžtančių karių. Jie stengėsi nežiūrėti į keistus atvykėlius, ir Matotaupa su Harka dėjosi nematą vaikų, mat ne juos šie taip maloniai pasitiko. Palapinės stovėjo palei upelį, kurio krantai buvo apžėlę karklų krūmais. Upelis buvo gana platus ir sraunus, tačiau negilus. Sniegas ir ledas dar nebuvo visai ištirpę. Palapinės pastatytos kaip ir dakotų: plonos pušinės kartys, suremtos smaigaliais, apklostytos bizono odomis. Prieš vieną palapinę trofėjų kartis buvo itin gausiai apkabinėta, išdažyta burtų ženklais; ir čia dakotams viskas buvo aišku. Tai turėjo būti vado palapinė. Tarp pala-

pinių stoviniavo keletas karių, kurie įdėmiai, bet neįkyriai žiūrėjo į parjojančius.

Penki siksikai nušoko žemėn. Vaikai, paėmę už pavadžių arklius, nuvedė juos į ganyklą arba pririšti prieš savininko palapinę. Grupės vadas Šlubasis Vilkas ir karys Gudrioji Gyvatė pamojo Matotaupai su Harka, kad taip pat nuliptų, ir jie tuojau pat įvykdė įsakymą, tačiau liko stovėti prie arklių, laikydami juos už pavadžių. Šlubasis Vilkas ir Gudrioji Gyvatė dingo toje palapinėje, prieš kurią smygsojusi trofėjų kartis buvo itin gausiai apkabinėta, bet greitai vėl išėjo ir pakvietė dakotus į vidų. Matotaupa pasiėmė ginklus, Harka ir čia pasekė jo pavyzdžiu. Prie arklių priėjo du siksikų kariai; jie nuginė vaikus šalin ir atsistojo prie gyvulių, neimdami į rankas pavadžių.

Matotaupa ir Harka įėjo į palapinę; Gudrioji Gyvatė ir Šlubasis Vilkas nusekė paskui juos ir vėl užskleidė angą.

Palapinės viduryje liepsnojo ugnis. Buvo maloniai šilta, ir iš puodo, kabančio virš ugnies ant lazdų, sklido gardus bizonienos kvapas. Harka buvo alkanas kaip vilkas, nes pastarosiom dienom juodu su tėvu maitinosi iš atsargų, labai taupydami. Tačiau berniukas to šiukštu neparodė. Ramiai, lyg kitaip ir negalėtų būti, stovėjo jis ant odomis išklotų grindų į šoną nuo an-

gos. Siksikų kaimo vadas sutiko Matotaupą, Gudriąją Gyvatę ir Šlubąjį Vilką prie ugniakuro. Jo žmona išdėstė molinius indus, apdalindama visus raginiais šaukštais. Vaikų palapinėje nebuvo.

Jie tik dabar atėjo. Į palapinę pro plyšį įsmuko Harkos amžiaus berniukas ir daug jaunesnė mergaitė. Berniukas elgėsi taip, kaip ir Harka būtų daręs jo vietoje. Jis paėjo į šoną ir sustojo netoli palapinės angos, tačiau ne šalia svetimojo berniuko, o per atstumą. Abu berniukai persimetė tik vienu vieninteliu žvilgsniu, kiekvienas trokšdamas, kad kitas to nepastebėtų, bet jų akys kaip tik tuo metu ir susitiko. Tačiau tai nereiškė, kad jie vienas kitam būtų pajutę kokią nors šilumą, priešingai – abu buvo nepatenkinti atskleidę susidomėjimą, o kad ir vieną, ir kitą buvo galima apkaltinti nereikalingu smalsumu, tai abu vienas kitam buvo ypatingai šalti ir abejingi. Ir vienas, ir kitas puikiai tai sugebėjo, ypač Harka. Abu nejudėjo iš vietos ir įdėmiai sekė, kas dedasi palapinės viduje. Mažoji mergaitė ėmėsi padėti motinai; jos judesiai buvo tokie lengvi, jog atrodė, lyg ji sklandytų ore.

Kariai dar nebuvo susėdę prie ugnies. Vadas, aukštas, tvirtas, orus, kaip jam ir derėjo, stovėjo prieš Matotaupą, kuris buvo kiek lieknesnis ir aukštesnis. Gudrioji Gyvatė buvo išbėgęs į lauką ir greit grįžo atgal su

mergina. Jai buvo liepta atsistoti prie ugnies, ir ji, regis, suprato, ką reikės daryti. Nuleidusi žemyn rankas, ji kukliai stovėjo ten, kur pasakyta.

– Kuo tu vardu ir ko tau reikia siksikų genties karių medžioklės plotuose? – paklausė vadas savo svečią, ir mergina išvertė šiuos žodžius į dakotų kalbą. Ji kalbėjo tyliai ir aiškiai, ir Matotaupa su Harka tuoj pat suvokė, kad ji turėtų būti dakotė. Tikriausiai buvo siksikų pagrobta per karą ir jau ilgesnį laiką gyveno svetimose palapinėse.

– Mano vardas Matotaupa, aš noriu pasakyti siksikų genties vadui, kad vienas jo karys guli prerijose su nulaužta koja, be arklio, be ginklų, be antklodės. Jo vardo aš nežinau, nes jis manim nepasitikėjo. Mes nušovėme kelis vilkus, kurie norėjo jį užpulti.

– Ar tu, Matotaupa, nepastebėjai kokios žymės, iš kurios galėčiau pažinti savo karį?

– Jis turi gilų randą ant dešinio žasto, lyg iš tos vietos kada nors būtų išplėšta strėlė su užkarpa.

Vadas ir Gudrioji Gyvatė pagyvėjo.

– Šit kaip! Tai Juodasis Dūmas! Jis pateko į dakotų nelaisvę.

Tačiau greitai jų veidai vėl atšalo.

– Tu mums dar nepasakei, iš kur ir kur joji, kary, kuris vadini save Matotaupa. Juodasis Dūmas buvo

mūsų priešų, dakotų, nelaisvėje. Gali būti, kad tu jį matei nelaisvėje ir dabar nori mus įvilioti į spąstus.

– Tai paimkite ir suriškite mane ir mano sūnų Harką Vilko Nugalėtoją Lokio Medžiotoją. Jūs pamatysite, kad mes jums nemeluojame. Jeigu taip yra, kaip sakei, vade, tai Juodasis Dūmas pabėgo iš nelaisvės ir ieško jūsų palapinių.

– Vaikų mes neraišiojame. Tu lik čia. Tavo sūnus jos su manim ir rodys kelią.

Matotaupa suprato, kodėl vadas taip nutarė. Jeigu siksikai pamatytų, kad buvo apgauti, tai berniuką nugalėti jiems būtų lengviau negu tokį karį kaip Matotaupa.

– Tavo žodžiai teisingi. Harka Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojas gali joti su jumis!

– Išjosime, kai tik pavalgysime. Jūsų arkliai nuvaryti. Mes duosime tavo sūnui vieną mano arklį.

Vadas, Šlubasis Vilkas, Gudrioji Gyvatė ir Matotaupa susėdo apie ugniakurą, o vado žmona padavė jiems sriubos. Mergaitė atnešė dubenį ir Harkai. Šiaip vaikai su suaugusiais nevalgydavo, bet prieš kelionę Harka turėjo būti pasistiprinęs. Nedelsdamas griebė šaukštą ir ėmė skubiai srėbti; viralas buvo skanus. Šitaip skaniai jo gimtojoje palapinėje virdavo velionė motina ir senelė. Tik kartą Harka pakėlė akis nuo dubens; tada, kai dakotė mergaitė išėjo iš palapinės.

Siksikai veltui laiko negaišo. Vos ištuštinęs dubenį, Harka jau išgirdo lauke trypiant arklius. Jis persimetė žvilgsniais su tėvu, atidavė jam visus ginklus, netgi peilį, lanką su strėlėmis, revolverį, ir su juodakojų vadu išėjo iš palapinės. Vadas buvo nutaręs išvykti su dešimčia karių. Berniukui Harkai buvo parodytas arklys, kuriuo jis turėjo joti. Jo širmis ir tėvo sartis rupšnojo žolę tarp palapinių; prišokęs Harka greit juos pririšo. Tada apžiūrėjo siksikų pasiūlytą mustangą. Tai buvo keršis juodais karčiais, jaunas ir karštas. Berniukas užsirito ant jo, ir gyvulys jam noriai pakluso. Harka paleido jį šuoliais pietryčių link. Niuksais į šonus ir spigiais šūksniais jis ginė arklį taip, kad tas lėkė kiek įkerta, paskui jį vora sekė kariai.

Berniukas jautė, tarsi per jo kūną, sielą ir protą sruventų gaivios srovės. Padėti narsiam kariui bėdoje ir dar rodyti kelią būriui karių, tarp jų vadui, lėkti puikiu arkliu prerijų platybėmis, nieko prieš save nematant, tik stepę ir dangų, nieko negirdint, tik duslų nekaustytų arklių kanopų dunksėjimą, tai buvo seniai išsiilgtas, todėl juo didesnis malonumas.

Berniukas vis ragino arklį. Kiekviena sugaišta valanda, kiekviena prarasta akimirka tam žmogui, dėl kurio buvo išsiruošta žygin, galėjo kainuoti gyvybę. Anksti rytą Matotaupa ir Harka paliko jį bejėgį stepė-

je. Dabar buvo vėlyva popietė. Tik naktį raiteliai pasieks reikalingą vietą. Saulė buvo pietvakariuose, ir greitai jos įžulnūs spinduliai jau krito raiteliams į nugaras. Rytuose dangus buvo šviesiai mėlynas; vėjas spėjo išblaškyti visus debesis. Paleidęs keršį žingine, kad tas atsikvėptų, Harka su nerimu pamatė, kad mėlynumas jau tamsėja ir kad į vakarus nukeliavusios saulės spinduliai dažosi purpurine spalva, kad šešėliai jau labai ištįsę ir kad visi ženklai jau rodo artėjant vakarą, o po jo tuoj turėjo ateiti naktis. Ir jis vėl paleido arklį šuoliais. Jį lydėjusiems raiteliams lig šiol Harka nebuvo pratarę̨s nė žodžio; bet jie nė nebūtų susikalbėję. Harkai buvo pasakyta, kad jis turi nuvesti siksikų karius tolėliau nuo tos vietos, kur guli sužeistasis. Ten jie nusėsią nuo arklių ir išsisklaidysią po stepę, kad nepakliūtų į spąstus.

Buvo jau gili naktis, kai raiteliai atjojo, kur reikia. Nors ir spaudė pavasarinis šaltukas, arkliai buvo suprakaitavę, ir jų šonai kilnojosi. Raiteliai nulipo žemėn. Vadas priėjo prie Harkos. Rankoje jis laikė lasą, juo prisirišo berniuką prie savęs, kad abu galėtų laisvai judėti, bet Harka negalėtų pabėgti. Šį nepasitikėjimo ženklą Harka palaikė visai suprantamu atsargumu. Mėnulio ir žvaigždžių šviesoje jis ranka parodė vadui, kur reikėtų ieškoti sužeistojo. Du kariai liko

prie arklių, kiti pusračiu pasileido į tą vietą, kur turėjo gulėti sužeistasis.

Harka lėkė su vadu, laikančiu rankoje peilį. Netrukus siksikas sustojo, prisidėjo rankas prie burnos, sukūvėkčiojo kaip baltoji pelėda ir sukluso, Harka taip pat pastatė ausis.

Pasigirdo atsakymas iš kažkur visai netoli. Vadas pasileido į tą pusę nebesislapstydamas, be ankstesnio atsargumo, ir stepės tamsoje prieš juos išdygo figūra, žmogus, pasirėmęs dviem lazdom.

Juodasis Dūmas buvo dar gyvas.

Harkai, pririštam prie vado lasu, buvo sunku spėti iš paskos, tačiau nuotolis buvo nedidelis, ir berniukas neatsiliko. Kai juodu atsidūrė prieš rastąjį karį, vadas skardžiai suriko iš džiaugsmo, ir į tai tuoj pat atsakė kiti kariai. Greitai jie visi susirinko krūvon.

Juodasis Dūmas ir vadas pradėjo kalbėtis. Karys buvo tiek išsekęs ir iškankintas troškulio, kad tesugebėjo pasakyti kelis žodžius ir būtų pargriuvęs ant žemės, jeigu vyrai jo nebūtų sugriebę. Bet ir tais keliais žodžiais turėjo būti pasakyta kažkas apie Harką. Vadas ne tik atrišo lasą, bet ir pratarė žodžius, kurių Harka, aišku, nesuprato, bet jų tonas reiškė tik „gerai“.

Namo visi lėkė lyg su sparnais. Juodasis Dūmas, susuptas į bizono odą, kurią buvo pasiėmęs vienas ka-

rys, sėdėjo ant Harkos keršio, kadangi jis turėjo lengviausią naštą. Prijojus pirmą upelį, Juodasis Dūmas tuoj pat gavo gerti. Jis būtų galėjęs išgerti visą upelį, tačiau susivaldė ir pasitenkino tik keliais gurkšniais.

Sugrįžimui prireikė daugelio valandų. Kai raitelių būrys priartėjo prie palapinių, jau seniai buvo išaušus diena ir vidudienio saulė šildė žmones ir gyvulius. Į karių ir berniukų sveikinimus vadas beveik nekreipė dėmesio. Kai tik būrys prijojo palapines ir sustojo, jis pats nukėlė sužeistąjį nuo Harkos arklio ir nunešė jį į burtininko palapinę.

Harka nušoko ant žemės ir nuvedė paskui kitus karius savo keršį į kaimenę, kur dabar buvo sartis bei širmis. Tada apsidairė ir pamatė ateinantį tėvą, šis liepė trumpai papasakoti, kaip viskas buvo. Ir Matotaupa, išklausęs Harką, labai patenkintas pasakė: „Gerai!"

Harka buvo tiek pavargęs, kad net drebėjo rankos, kuriomis, jodamas atgal, laikė ir ramstė sužeistąjį. Iš nuovargio jis beveik pamiršo, kaip išalkęs. Bet kai vadas išėjo iš burtininko palapinės ir pasikvietė Harką su Matotaupa pietų, berniukas labai noriai kirto sriubą, nugarinės kepsnį ir sočiai prisivalgė. Jeigu dabar kas būtų pasiūlęs snustelėti, tai išdidumas jam jokiu būdu nebūtų leidęs palapinėje atsigriebti už praeitą naktį. O kad nežinojo, ko galėtų nusitverti lauke, ir

negalėjo pasikalbėti su jokiu berniuku prie palapinių, tai atsigulė šalia savo širmio ir ėmė dairytis aplink, įsikandęs žolės stiebelį. Jį pažinojęs žmogus būtų supratęs, kad tai didelio susimąstymo ženklas. Tačiau čia jį pažinojo tik tėvas.

Vakare Matotaupa pasišaukė sūnų į vado palapinę, kur abu turėjo nakvoti. Po nepilnų metų tai buvo pirmas kartas, kai berniukas vėl gulėjo indėniškoje palapinėje, patogiai įsisupęs į antklodes. Pabudę prisiminimai apie namus jį labai jaudino, ir iš tėvo alsavimo berniukas suprato, kad tas taip pat negali užmigti.

Po vidurnakčio berniuką pagaliau įveikė nuovargis, tačiau vos pradėjus brėkšti jis vėl pabudo. Tegu juodakojų vado sūnus nė žodžiu ar žvilgsniu nepapriekaištaus, kad Harka miegalis. Abu berniukai beveik vienu metu pašoko ant kojų. Gavęs tėvo ženklą akimis, Harka kartu su vado sūnumi išbėgo prie upelio. Kaip buvo įprasta Harkos namuose, taip ir čia vaikai iš visų palapinių maudytis rinkdavosi į vieną vietą. Harka nedvejodamas šoko į ledinį vandenį kartu su pačiais pirmaisiais, bet neparodė, kad moka plaukti, ir tik visaip išdykavo. Tačiau kai vienas juodakojų genties vaikas sumanė prie jo prikibti ir ranka pagriebė už plaukų, norėdamas panardinti, jam iš to nieko neišėjo. Harka pagriebė savo užpuolikui už rankos ir taip

suspaudė, kad tas turėjo tuojau pat jį paleisti. Paskui Harka šoko į negilų upelį, pasinėrė ligi pat dugno, vinguriuodamas tarp kitų atsidūrė anam už nugaros ir gerai pamurkdė. Kiti vaikai juokėsi ir šaukė patenkinti, tada prasidėjo bendri žaidimai vandenyje, kur Harka visai neblogai pasirodė. Paskui juodakojų vado sūnus pasišaukė jį rankos mostu ir, kai abu stipriai išsitrynė smėliu, šitaip nusišluostydami ir sušildami, pasiūlė lokio taukų, kurių motina buvo įdavusi daugiau negu visada.

Harka pastebėjo, kad vaikai čia ypač rūpestingai įsitrina kojas. Jis irgi taip padarė.

Pusryčiai palapinėje buvo labai skanūs.

Kai jie baigėsi, palapinių kaimo vadas paprašė savo svetį Matotaupą eiti su juo ir vesti sūnų. Visi nužingsniavo prie burtininko palapinės ir įėjo į vidų. Čia Harka turėjo vėl pamiršti vaikiškus žaidimus, jis jautė, kad dabar vyks rimta ir sunki kvota, burtininkas norės sužinoti, iš kur atvyko Matotaupa ir Harka ir kaip atklydo į siksikų medžioklės plotus. Matotaupa, kaip visuomet, buvo rimtas ir išdidus.

Burtininko palapinėje viešpatavo prieblanda. Anga buvo užskleista, visi plyšiai uždangstyti, ugniakure tarp pelenų žibėjo žarijos. Gilumoje ant patogiai suklotų bizono odos antklodžių gulėjo Juodasis Dūmas,

šalia jo sėdėjo moteris. Lūžusi koja buvo sustatyta, aprišta, įdėta į įtvarus ir pakelta aukštyn. Burtininkas, matyt, buvo labai įgudęs gydytojas. Harka, dabar stovėjęs už tėvo, pro primerktas blakstienas žiūrėjo į galingiausią palapinių kaimo žmogų.

Burtininkas buvo vidutinio ūgio, vidutinio amžiaus, apsirengęs kaip kiekvienas karys. Žiūrėdamas į jo rimtą veidą, niekas nebūtų galėjęs pasakyti, ko iš jo tikėtis – malonės ar nepalankumo. Vadui ir abiems atvykėliams jis pasiūlė sėstis palei ugniakurą; dar kiek užtruko, kol moteris, sėdinti šalia Juodojo Dūmo guolio, pašaukė versti dakotę merginą ir pokalbis prasidėjo.

– Tavo vardas Matotaupa, mūsų kalba tai bus Keturi Lokiai, ir tu esi dakotas. Tad pasakyk, kokios dakotų genties esi?

– Aš buvau Lokės giminės karo vadas oglalos gentyje, kuri priklauso tetonams dakotams. Mūsų palapinės stovi toli nuo čia į pietus prie Arklių upelio.

– Kodėl atėjai pas mus? Tu juk žinai, kad siksikų genties ir dakotų genties vyrai yra priešai.

– Todėl pas jus ir atėjau. Ir aš esu dakotų priešas. Mane čia atviliojo siksikų genties karių šlovė. Aš žinojau, kokie jie drąsūs ir teisingi.

Sunku buvo pasakyti, kokį įspūdį šie žodžiai padarė burtininkui ir juodakojų vadui. Jaunoji dakotė vertė taip, tarsi žodžių prasmė jos visai nedomintų.

– Kodėl tu pasidarei dakotų priešas?

Harka tylomis klausydamasis žinojo, kaip sunku tėvui į tai atsakyti. Tačiau Matotaupa atsakė tuojau pat ir visai neužsikirsdamas, nes naktimis ilgas valandas buvo galvojęs, ką galėtų atsakyti į šį klausimą, kurį būtinai turėjo gauti. Jis pasakė gryną teisybę ir kalbėjo pakelta galva, taip, lyg būtų iškart pasiruošęs stoti į kovą su tuo, kuris būtų drįsęs įžeisti jo garbę.

– Lokės giminės burtininkas, vardu Havandšita, apšmeižė mane karių ir vyresniųjų tarybai. Jie mane apkaltino, kad tą valandą, kai mano protas buvo aptemęs nuo gėrimo, aš turbūt pasakiau baltajam žmogui, kur Juoduosiuose Kalnuose dakotų žemėje galima rasti aukso. Karių taryba patikėjo melu ir išvarė mane iš kaimo. Bet aš nekaltas, mano liežuvis niekada negalėjo išduoti. Mano sūnus Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas Lokio Medžiotojas savu noru išėjo su manim į tremtį.

– Ar tu keršijai savo genčiai?

– Taip. Mano strėlė nušovė vieną Lokės giminės karį, kuris mane apšmeižė. Strėlė buvo pažymėta mano ženklu. Taigi dabar prie Arklių upelio visi žino, kieno strėlė įsmigo į Senosios Antilopės širdį.

Siksikų burtininkas klausėsi Matotaupos pasakojimo net nemirksėdamas, iš jo veido išraiškos ir laikyse-

nos negalima buvo suprasti, ką jis galvoja, ar tiki dakotu, ar ne, gal abejoja, o gal jaučiasi įžeistas, kad kitas burtininkas, tegu ir dakotas, buvo apkaltintas melagyste. Neparodydamas savo jausmų jis ilgai ir įdėmiai žiūrėjo į žmogų, kuris sakėsi buvęs karo vadas, paskui taip pat ilgai ir įdėmiai žiūrėjo į berniuką, kurio lūpų kampučiuose galėjai įžiūrėti išdidumą ir kone priešiškumą.

– Kada tai atsitiko, apie ką tu man pasakojai, Matotaupa?

– Praeitą vasarą.

– Kur jūs praleidote sniego ir šalčio metą?

– Baltųjų žmonių miestuose.

Ir šią žinią išgirdęs, burtininkas ilgai ir susimąstęs tylėjo.

Juodakojų vadas, sėdįs šalia burtininko, nieko neklausė ir nepasakė nė žodžio dėl to, ką buvo girdėjęs. Jis leido spręsti burtininkui. Tas pagaliau vėl pravėrė burną:

– Aš pakalbėsiu su dvasiomis. Ateikite visi, kai saulė rodys vidudienį.

Tylėdamas pakilo Matotaupa, dabar jis buvo dar labiau įsitempęs ir pasiruošęs gintis, negu ateidamas, su juo pakilo visi kiti ir kartu išėjo iš palapinės.

Lauke Harką apakino saulės šviesa ir jis taip prisimerkė, kad iš akių liko tik siauri ruoželiai. Jaunajai

dakotei nubėgus į tolimą palapinę, o vadui nužingsniavus į savąją, Matotaupa ir Harka nuėjo prie arklių. Jie pasiėmė savo mustangus, sartį ir širmį, pajojo į prerijas tiek, kad nereikėtų pradėti nereikalingų kalbų su indėnais, tačiau ne tiek, kad sukeltų įtarimą. Ties nedidele kalvele, kurios šlaitai jau buvo pradžiūvę, jie sustojo, paleido arklius ganytis, o patys įsitaisė saulės atokaitoje. Matotaupa iškilmingai užsidegė pypkę ir ėmė rūkyti, Harka žaidė su žolės stiebeliu. Iki pietų jie nepasakė vienas kitam nė žodžio. Kai saulė pasiekė aukščiausią tašką, jie nujojo atgal, paleido arklius ganytis kartu su kitais skurdžioje pievoje ant upelio kranto ir nuėjo prie burtininko palapinės, kur kaip tik tuo laiku nutilo duslūs būgno garsai. Iš kitos pusės priėjo juodakojų vadas. Tik dakotė neatėjo. Abu vyrai ir berniukas žengė į palapinę.

Viduje jie viską rado, kaip ir buvę. Burtų būgnas vėl kabėjo ant odinių virvelių palapinės gilumoje. Burtininkas stovėjo prie ugniakuro, ir atrodė, lyg po pašnekesio nebūtų praėję daug valandų, tik trumpa pauzė. Tačiau taip tik atrodė. Visi žinojo, kad per tą laiką burtininkas kažką nutarė ir kad tam nutarimui kiekvienas turės nusilenkti, nes viską nusprendusios „dvasių paslaptys“.

Palapinės šeimininkas palaukė, kol svečiai susės, tada pradėjo kalbėti, jis prabilo dakotiškai. Jo tartis bu-

vo kitokia negu tikro dakoto, jis sunkiai rezgė žodžius, tačiau, pasitelkęs į pagalbą visiems suprantamą gestų kalbą, galėjo reikšti mintis. Juodakojų vadas nustebo, išgirdęs burtininką staiga prašnekus svetima kalba, kurios jis visai nemokėjo ir kurią pažino tik iš intonacijos. Burtininkas, matyt, bus mokęsis iš belaisvių, pagaliau iš dakotų mergaitės, arba dvasios bus jam įkvėpusios šitą mokėjimą. Taip manė juodakojų vadas.

– Matotaupa, – kalbėjo burtininkas, ir iš pradžių tik Matotaupa ir Harka suprato jo žodžius. – Tu atėjai gyventi mūsų palapinėse. Mums pakanka karių, ir mūsų ginklai geri. Mūsų palapinėse gausu bizonų, antilopių ir elnių mėsos. Pagalbos mums nereikia. Tačiau kas yra stiprus, tas niekada nesigėdins pasidaryti dar stipresnis, ir kur gyvena narsūs kariai, ten visuomet bus maloniai sutiktas puikus karys. Todėl dvasios leidžia tau ir tavo sūnui gyventi mūsų palapinėse, jeigu su tuo sutiks karių ir seniūnų taryba bei vadas. Jūs būsite mūsų svečiai, kol tarybos susirinkimas nuspręs, kad jus galima priimti į mūsų gentį kaip karius, bet iki to gali praeiti daug vasarų ir žiemų.

Išdėstęs savo mintis dakotams, tą patį jis pasakė ir juodakojų vadui, ir šis viskam pritarė.

– Būdami mūsų svečiai, – toliau kalbėjo burtininkas, – jūs turite elgtis kaip mūsų broliai, taip, beje, jau

ir padarėte, nuvesdami mus pas Juodąjį Dūmą. Kitas jūsų uždavinys bus sunkesnis.

– Pasakyk jį! – trumpai paprašė Matotaupa.

– Mes aptikome pėdsakus, naktį kažkas slapta buvo prislinkęs prie mūsų palapinių. Mes manome, kad tas žmogus kalbėjosi su dakotų mergina. Mergina yra iš to kaimo, kurio vadas Tašunka Vitko. Gali būti, kad jo vadovaujami dakotai vėl ketina mus užpulti. Gali būti, kad šnipas, kuris čia buvo, ateis dar kartą. Tuo metu mes norime pabandyti jį pagauti. Dėl visa ko reikia merginą pasekti ir pasiklausyti, ką ji slapta kalbėsis su tuo dakotu. Geriau už tave to niekas nepadarys, nes tu moki jų kalbą. Ar tu pasiruošęs mums padėti?

– Hau, taip, – atsakė Matotaupa nė nemirktelėjęs.

– Tuomet tu ir tavo sūnus gausite atskirą palapinę, o tą dakotę atiduosime tau už dukterį. Tada bus lengviau ją stebėti.

– Hau, taip, – pakartojo Matotaupa, tačiau dabar jo balsas skambėjo jau kitaip. Nežinia, ar burtininkas tai pastebėjo, ar ne.

Paskui burtininkas perpasakojo juodakojų vadui šitą susitarimą ir atsisveikino su abiem vyrais, o šie kartu su berniuku išėjo į lauką.

Buvo popietė. Daugelis karių medžiojo. Vaikigaliai gainiojo savo arklius kitoje upelio pusėje, moky-

damiesi jojimo paslapčių. Daugumos palapinių uždangalai buvo pakelti aukštyn, kad įeitų šviesos ir oro, ir kiekvienas galėjo matyti, ką daro jų gyventojai viduje. Moterys ir mergaitės plovė puodus ir patiesalus, krovė į ugniakurus malkas, kirpo odas, siuvo kaulinėmis ylomis arba siuvinėjo dažytais dygliakiaulės dygliais.

Vadas vėl nusivedė svečius prie savo palapinės ir liepė pašaukti dakotę. Jis parodė jai odas ir kartis antrai palapinei ir įsakmiu rankos mostu paliepė jų paimti tiek, kiek galėjo panešti. Tada su ja ir savo svečiais nuėjo į pietinį palapinių stovyklos galą, su Matotaupa apžiūrėjo pievą, išrinko, pasitaręs su juo, tinkamą vietą ir paliepė merginai pradėti statyti palapinę. Toji tyliai ėmėsi darbo, per daug nenuolankaudama, bet ir nesiožiuodama.

Vadas sugrįžo su svečiais prie savo buveinės. Čia padovanojo Matotaupai ir Harkai daug drabužių ir antklodžių. Jis, matyt, buvo didis ir geras medžiotojas, nes bizonų kailių ir bizono odos antklodžių, antilopių odų, švarkų, ledžingų, mokasinų turėjo krūvas, tad kiekvienu metu, kaip ir derėjo vadui, galėjo dalinti gausias dovanas. Jis pats buvo rūpestingai ir praktiškai apsirengęs. Dabar Harka pirmą kartą turėjo laiko ir noro atidžiau įsižiūrėti, kaip jis atrodo. Apie burną ir akis ėjo raukšlės, būdingos žmonėms, įpratusiems

įsakinėti bei spręsti, ir Harka pradėjo galvoti, kad jis gerbiamas ne tik šiame palapinių kaime, bet ir toli už jo ribų. Kad burtininko galia vis dėlto galėjo būti didesnė, atrodė visai įmanoma, nes jis buvo iš tikro didis gydytojas, o karių akyse ir galingas burtininkas.

Jaunoji dakotė pritempė pušinių karčių, bizono odų, virvių ir kuoliukų tiek, kiek reikėjo palapinei, ir ėmė statyti būstą. Jai padėti atėjo sena juodakojė moteris. Matotaupa ir Harka tuo visai nesirūpino. Jie tik palaukė, kol palapinė bus pastatyta, tai, beje, ilgai netruko, ir susinešė vidun savo ginklus. Mergina dar truputį pagilino ugniakurą, pataisė odas, kuriomis buvo išklota palapinė, ir atnešė sausų malkų. Be to, atsinešė puodų, pintinių, dubenų ir šaukštų, siuvimo reikmenis ir savo daiktus. Visa tai padariusi, užkūrė ugnį. Šakos užsiliepsnojo, ir ugnis laužavietėje užsidegė.

– Kuo tu vardu? – paklausė dabar Matotaupa.

– Uinona.

Harka, palapinės gilumoje valęs savo šautuvą, krūptelėjo. Uinona buvo dakotuose dažnai pasitaikantis vardas, nes jis reiškė „pirmoji duktė“. Todėl nenuostabu, kad šita mergina buvo vadinama kaip ir Harkos jaunesnė sesuo. Tačiau apie tai Matotaupai ir Harkai dabar nevalia buvo galvoti.

– Kiek žiemų ir vasarų tu jau matei? – vėl paklausė Matotaupa.

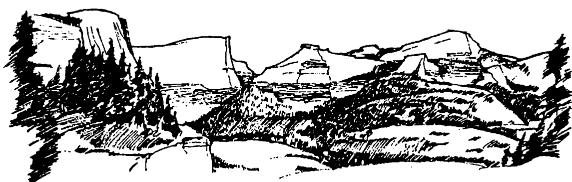
– Keturiolika.

Taigi mergina buvo metais vyresnė už Harką. Ji jau galėjo eiti į kokio nors jauno kario palapinę už žmoną.

– Aš vadinsiu tave Šiaurine Žvaigžde, – pasakė Matotaupa. – Dabar tu mano duktė.

Mergina nieko neatsakė. Ji atsisėdo palapinės gilumoje, toliau nuo Harkos, ir pradėjo siuvinėti. Harka žiūrėjo į ją ir tebevalydamas savo šautuvą, kuris jau seniai blizgėjo, galvojo, kaip ateityje elgsis ši mergina. Jis taip pat galvojo apie dakotų vado vardą, paminėtą burtininko. Apie tai, kad jaunasis Tašunka Vitko jau vienas žymiausių vadų ir gretinamas su Tatanka Jotanka.

Harka keistai jautėsi, sėdėdamas vienoje palapinėje su mergina, kuri kalbėjo ta pačia kalba, kaip ir jis, ir turėjo tą patį vardą, kaip ir jo sesuo, su kuria jau kitą naktį galėjo tapti mirtinais priešais. Galimas daiktas, jog Šiaurinė Žvaigždė buvo nekaltai įtarinėjama, kad susidėjo su priešais. Su priešais? Kas šiai merginai priešas ir kas draugas? Ji juk dakotė.

TAŠUNKA VITKO

Į pavakarę Matotaupa ir Harka dar kartą nuėjo prie arklių, nes tėvas norėjo pabūti su berniuku vienas. Kurį laiką juodu stovėjo šalimais tylėdami. Jiems atrodė, kad dabar turi prisigerti aplinkui plytinčios stepės tylos, praleidę žiemą miestuose, kur juos kankino triukšmas ir kvapai. Nekliūdamos už žmogaus statinių, nekliūdamos už miškų ir kalnų, jų akys galėjo laisvai klaidžioti stepe ir dangaus kupolu, tamsiai mėlynu rytuose, švelniai auksiniu aukštybėse ir raudonu kaip liepsna vakaruose. Į viršų smailėjančios palapinės prie upelio metė ilgus šešėlius, vanduo blankiai mirguliuodamas tykiai almėjo smėlėtu dugnu. Dauguma šeimų buvo jau suėję į palapines. Prie arklių žingsniavo du vyrai, naktį turį prižiūrėti kaimenę. Vėjas švelniai glostė žolę, tarp kurios senų geltonų stagarų kalėsi žali stiebeliai, ir draikė žmonių plaukus. Visa tai žadėjo pirmą naktį be šalčio.

Matotaupa apžvelgė palapines, upelio krantus, pievas, nuožulnias kalvas arti ir tolumoje, daugybę arklių ir žmonių pėdų apie stovyklą. Harka, kaip ir tėvas, stengėsi įsidėmėti visas smulkmenas. Itin akylai jie

žvilgčiojo į tą palapinę, kurioje lig šiol gyveno jaunoji dakotė; tai buvo trečioji palapinė, skaičiuojant nuo naujojo Matotaupos būsto, paskutinio pietiniame kaimo gale. Kadangi vienas kito mintis juodu suprato be žodžių, tėvas dabar tik tiek tepasakė:

– Jeigu šnipas dar kartą pasirodytų, jis ateitų prie tos trečios palapinės, kurioje žino gyvenant merginą, ir ji turėtų jam palikti kokį ženklą. Bet aš manau, kad tas dakotas, kuris kartą čia buvo, daugiau neateis. Mat sykį pasikalbėjęs su mergina, jis jau pakankamai žino, ir jo broliai gali spręsti, kokia padėtis kaime. Nelabai tikiu, kad šnipas ateitų antrą kartą, daugiau bijau užpuolimo.

– Argi siksikų ir dakotų vadai prieš tris dienas nerūkė taikos pypkės?

– Vadas Degantis Vanduo, kurio palapinėse mes svečiuojamės, po mūšio rūkė taikos pypkę su tuo palapinių kaimo vadu, kurio nelaisvėje buvo Juodasis Dūmas. Tačiau tu žinai, kad dakotų genčių ir giminių daug. Mergina iš Tašunkos Vitko palapinių stovyklos atėjo čia ne gera valia. Tad netrukus gali pasirodyti Pasiutęs Arklys su savo kariais, norėdamas mus užpulti ir atsiimti savo giminės dukterį.

Mergina, apie kurią jie ką tik kalbėjosi, išėjo iš naujosios Matotaupos palapinės atsinešti iš upelio van-

dens. Matotaupa su Harka galėjo ją stebėti, einančią ten ir atgal. Ji nė karto nesustojo, nenumetė nieko žemėn, nieko nepaliko, tik prisisėmė indą vandens ir nusinešė į palapinę, tai buvo viskas. Eidama nežvilgtelėjo nei į kairę, nei į dešinę ir vėl dingo jiems iš akių.

Pievoje į rytus nuo kaimo sėdėjo du jauni kariai ir grojo fleitomis. Tai buvo paprasta melodija, skirta merginoms, kurias jie mylėjo ir norėjo pasikviesti į pasimatymą. Tačiau seneles, visur budriai miegančias, ir siksikų palapinėse buvo nelengva apgauti.

– Dabar tu eik gulti, – pasakė Matotaupa Harkai. – Aš užsuksiu pas vadą ir kol kas pabūsiu ten. Gali pasakyti Šiaurinei Žvaigždei, kad nieko daugiau nevalgysiu, nes esu pakviestas pas vadą ir ilgai ten užsibūsiu. Tegul ji gulasi. Tu taip pat eik gulti ir apsimesk kietai miegąs. Jei Šiaurinė Žvaigždė iš tikro laukia šnipo, tai juodu šita tariama gera proga būtinai pasinaudos, o aš neliksiu vado palapinėje ir visą naktį seksiu, ar nebando kur prasiveržti priešas.

– Koks mūsų ženklas?

– Aš būsiu kojotas, tu – šuo. Norėdami vienas kitą perspėti, turime suloti tris kartus. Kilus pavojui, pradedame skalyti visa gerkle.

– Hau, tėve.

– Šautuvus nunešime į vado palapinę, nes šnipas, įsmukęs į palapinę pas merginą, gali juos pavogti. Tu

vienas juk negalėsi jam pasipriešinti. Tu turi tik klausytis, ką kalbės mergina.

– Hau.

Abu nuėjo prie naujosios palapinės. Saulės kamuolys jau buvo pasislėpęs už horizonto, ir tamsa, kurioje pavojus žmogui ir gyvuliui padidėja, pamažu klojo žemę. Dauguma palapinių jau buvo aklinai uždangstytos. Iš lauko atrodė, kad jos skendi tamsoje. Tačiau pro kai kurių palapinių plyšius dar buvo galima įžvelgti šviesą; vado palapinėje irgi dar degė laužas. Ten nužingsniavo Matotaupa, o Harka nunešė šaunamuosius ginklus. Po to jis vėl nubėgo prie palapinės pietiniame kaimo gale.

Jos viduje buvo gana tamsu, nes žarijas jau buvo aptraukę plėnys. Mergina tyliai sėdėjo nuošaliai, susidėjusi rankas, nes nebuvo kas veikti, kol palapinės šeimininkas nedavė kokio naujo darbo. Harka pasakė, ką buvo liepęs Matotaupa, ir jaukiai įsitaisė savo migyje. Mergina irgi nusirengė, atsigulė ir užsiklojo. Harka greitai užmigo, nutaręs pirmas nakties valandas skirti miegui. Nežinia, kas paskui gali atsitikti! Apie vidurnaktį manė pabusiąs, nes tvirtai pasikliovė savo valia.

Bet ne taip viskas klojosi, kaip tikėjosi berniukas. Po kokio pusvalandžio kieto miego jis pradėjo sapnuoti jaunesniąją seserį, kurią labai mylėjo. Kartą jis

netgi pabudo, bet neatmerkė akių ir pasistengė vėl užmigti. Tada jį ėmė kankinti tikri siaubo sapnai. Tolumoje matė stovinčią seserį, ši šaukėsi jo pagalbos, tačiau jis negalėjo jai padėti, nes kojos buvo priaugusios prie žemės.

Pabudęs antrą kartą, jis susimąstė, kodėl sapnavo tokius blogus sapnus, paskui ėmė dairytis. Iš pradžių tik klausėsi. Išgirdęs lygų merginos kvėpavimą, kuris rodė, kad ji miega, Harka atmerkė akis, apsiprato su tamsa ir pamažu ėmė kai ką įžiūrėti. Palapinėje niekas nebuvo pasikeitę. Sunku buvo pasakyti, ar ilgai jis miegojo, nes neturėjo nei laikrodžio, nei girdėjo naktinio sargybinio signalo, nei galėjo pro bizono odas pažvelgti į žvaigždes.

Šiaip ar taip, tėvas dar nebuvo grįžęs. Harka neturėjo jokio noro užmigti trečią kartą ir vėl pradėjo mąstyti. Nakties tyloj ir tamsybėse buvo labai lengva nugrimzti į svajas. Atrodė, kad jis vėl girdi tą vardą: Tašunka Vitko. Dakotai nedaug turėjo tokių burtininkų ir vadų, kurie garsėtų už savo palapinių kaimo ribų ir būtų žinomi plačiau. Tarp to nedaugelio buvo burtininkas Tatanka Jotanka ir vadas Tašunka Vitko. Abu buvo iš tų dakotų giminių, kurios gyveno vakarinėse prerijose, ir be abejonės vienas kitą pažinojo. Tatanka Jotanka dalyvavo tame Lokės giminės karių ta-

rybos susirinkime, kur Matotaupa buvo pripažintas kaltu ir išvarytas iš kaimo. Šito Matotaupa juodakojų burtininkui nepasakė, tačiau taip buvo. Tatanka Jotanka žinojo apie Matotaupą ir Harką, tad ir Tašunka Vitko tikriausiai apie juodu žinojo. Matyt, ir mergina, kuri dabar čia miegojo, prieš patekdama į nelaisvę buvo girdėjusi apie Matotaupą ir Harką. Ko gero, ji ir pas ją atėjusiam dakotų šnipui pasakė, kad Matotaupa ir Harka dabar čia gyvena. Mergina sujudėjo po savo apklotais, bet tik kaip miegantis žmogus.

Harka prisiminė tėvo spėliojimus. Iš tiesų buvo neįtikėtina, kad toks drąsus žvalgo žygis į patį siksikų stovyklos vidurį būtų pakartotas antrą kartą, jeigu pirmąkart gerai nusisekė. Greičiau reikėjo tikėtis užpuolimo arba bent bandymo išlaisvinti merginą.

Šiaurinė Žvaigždė aiškiai pradėjo sapnuoti. Ji ėmė blaškytis ir netgi kažką murmėti pro miegus. Harka pastatė ausis, stengdamasis suprasti, ką ji ten šneka. Tačiau mergina tik murmėjo. O dabar – ar tai nebuvo vardas? Bet ji nepasakė Tašunka Vitko. Ko gero, prieš patekdama į siksikų nelaisvę, Uinona mylėjo kokį jauną dakotų karį, kuris norėjo ją parsivesti į savo palapinę. Atrodo, kad sapnas jau baigėsi. Mergina kelis kartus labai giliai atsiduso, paskui jau gulėjo ramiai ir vėl lygiai alsavo.

Harka supyko pats ant savęs. Šita mergina galėjo miegoti, o jis, berniukas, ne. Kokia gėda! Bet prieš pradėdamas vėl migdytis, Harka dar turėjo sužinoti kuri valanda. Nenorėdamas pabudinti merginos, jis tyliai nusimetė antklodę, nušliaužė prie palapinės sienos, atsargiai išklibino kuoliuką, iškišo galvą iš po odų ir buvo bepažiūrįs į žvaigždes, tačiau nepavyko.

Kažkokia ranka sugriebė jį už gerklės ir taip suspaudė, kad negalėjo nė cyptelėti. Jis stvėrė už priešo rankos pirštų, norėdamas juos po vieną atlenkti, bandė įsispirti į ką nors kojomis, tačiau palapinės pala, po kuria buvo pakišęs galvą, jam labai trukdė. Jį sugriebė ir už kojų ir, nors jis stipriai priešinosi, surišo per kulkšnis. Pirštų, užgniaužusių gerklę, negalėjo atplėšti. Jį sugriebęs žmogus buvo stiprus. Harka pajuto baisią smaugiamojo baimę, ir jo galūnės pamažu suglebo. Kurį laiką jis nieko nejautė, o pamažu atsigavęs, negalėjo pasakyti, ar ilgai buvo be sąmonės. Pirmiausia pabandė giliai įkvėpti, bet neįstengė. Tada pajuto baisų šleikštulį ir suprato, kad burna užkimšta. Jis vos begalėjo kvėpuoti. Tik kai lėtai ir ramiai ėmė traukti orą pro nosį, dusinantis šleikštulys praėjo, ir Harka liko gyvas. Pabandė pajudėti, bet rankos buvo surištos už nugaros, o kojos supančiotos. Jis buvo belaisvis, atsidūręs apgailėtinoje būklėje, tegalįs sekti, kas dedasi aplink.

Iš toli atsklido piktas riksmas. Tai buvo karo šūkis, dakotų karo šūkis ataidėjo iš pietų, jį Harka puikiai prisiminė iš tėviškės laikų. „Hi jip jip jip hi jaa!“

Kiek kartų tėvas, būdamas Lokės giminės karo vadas, pirmas taip surikdavo. O dabar taip šaukią buvo Harkos priešai, ir jis mieliau klausėsi, kaip rėkia ir riaumoja siksikai, kurie, iš visko sprendžiant, toli prerijose kovojo su dakotais. Harka buvo vėl įtrauktas į palapinę. Čia prieš save jis pamatė liekną vyrą, o šalia jo merginą, jau atsikėlusią ir apsirengusią. Vyras taip kalbėjo:

– Uinona, dakotų dukra! Dabar tu laisva ir grįši pas mus. Raudonoji Strėlė, kuris tave myli, kartu su mūsų kariais kaunasi prerijose su nususususiais siksikais. Visi kariai iš siksikų palapinių mūšyje. Mes apgavome tuos smirdėlius. Mūsų kariai puolė iš pietų pusės, o aš užuolankomis atėjau tavęs pasiimti iš šiaurės. Tu teisingai man pranešei. Matotaupa yra čia, tai jis pastebėjo mūsų karius ir perspėjo kaimą, todėl mes per anksti susidūrėme su tais suskretusiais kojotais. Tačiau mes laimėsime, ir Matotaupa gaus galą nuo mano rankos. Ar girdi mūsų karo šūkį?

– Hi jip jip jip hi jaa! – vėl atsklido iš prerijų šaižus klyksmas.

– Hai ja jiep, – atsakė siksikai.

– Eime, Uinona. Šitą surištą berniuką mes pasiimsime. Jis yra dakotų vaikas ir priklauso mums. Hau!

Vyras dviem šuoliais atsidūrė prie Harkos, susupo jį į bizono odos antklodę, užsimetė ant pečių kaip kokį sumedžiotą gyvulį ir kartu su mergina puolė iš palapinės. Harka nieko nematė, nes ir ant jo galvos buvo antklodė. Sunkiai gaudydamas orą, jis dar girdėjo karo šūksnius, tačiau atrodė, kad Tašunka Vitko, pasigrobęs berniuką ir išlaisvinęs merginą, skubėjo ne į kovos vietą, o visai į kitą pusę, kur, matyt, tikėjosi pasislėpti.

Harkai tiek trūko oro, kad jis negalėjo galvoti ir suprato vien tai, jog trūksta oro, oro! Jis nežinojo, nei kur nešamas, nei ar ilgai tai truks, be to, manė tuoj uždusiąs, tad jam ir atrodė, kad jį neša be galo ilgai.

Numestas ant žemės nesusitrenkė ir iš paskutiniųjų pabandė nusitraukti nuo veido antklodę, kuri jam dabar dar labiau trukdė kvėpuoti, ar visai iš jos išlįsti. Jis pradėjo raitytis kaip koks kirminas, bet ir vėl bergždžiai, tik galutinai nusiplūkė. Tačiau greit odinė antklodė buvo nutraukta ne tik nuo veido, bet ir nuo viso kūno, ir vėsus nakties oras ėmė glostyti kūną, išpiltą šalto baimės prakaito. Harka atmerkė akis ir vėl pabandė ramiai kvėpuoti, tik ramiai, visai ramiai, tai buvo vienintelė išeitis. Jis išvydo žvaigždėtą dangų, o

šalia liekną Tašunką Vitko, kuris jį čia buvo atitempęs, išvydo merginą, viską tamsoje, nakties šešėliuose, nes mėnulio nebuvo, o žvaigždės vos spingsojo. Kovos garsai, skardūs šūksniai, nors ir nutolę, buvo dar girdimi. Nenuaidėjo nė vienas šūvis. Matotaupa, matyt, buvo išėjęs į žvalgybą be šaunamųjų ginklų, ir dabar šie gulėjo vado palapinėje. Juodakojai turėjo būti gerokai pastūmėję puolančius dakotus į pietus. Harka galvojo apie tėvą. Jis tikriausiai buvo tarp kovojančių karių ir nežinojo, kur per tą laiką buvo nutemptas jo sūnus, negalįs jam duoti net ženklo.

Tašunka Vitko kažką pasakė merginai. Jis kalbėjo pašnibždomis, tačiau Harka klausėsi ausis pastatęs, nes visa, kas dabar vyko, buvo labai svarbu. Kad gyvybei pavojus negrėsė, jau žinojo, tačiau sprendėsi jo likimas. Jis nebebus Matotaupos sūnus ir taps jaunesniuoju Tašunkos Vitko broliu. To Harka nenorėjo, todėl dakoto, kalbančio su mergina, klausėsi kaip kokio pikčiausio priešo.

– Tie suskretę šunys stumia dakotų vyrus atgal. Aš turiu padėti savo kariams ir negaliu likti su tavim, Uinona. Bėk! Tu žinai, kur bėgti ir kaip rasti mūsų palapines. Bėk! Bėk!

Mergina nedelsdama paklausė Tašunkos ir greitai kaip stirna nurūko prerijomis pietų link, su savim tu-

rėdama tik peilį. Jos giminės palapinės negalėjo būti arti. Merginai tas kelias buvo be galo sunkus, bet pasirinko jį nesvyruodama.

Tašunka Vitko pasilenkė ir išėmė Harkai iš burnos kaištį. Berniukas ėmė godžiai gaudyti orą ir prisitraukė jo pilnus plaučius. Tada suriko ir pagalvojo, kad už tai Tašunka Vitko jį tuoj pat nudurs arba vėl užkimš burną, bet dakotų vadas visai nepaisė berniuko riksmo. To Harka negalėjo suprasti, tačiau galvoti nebuvo kada. Jis turėjo perspėti tėvą, kur esąs. Bet ne tai buvo svarbiausia. Jam reikėjo pranešti tėvui, kur tas galėtų rasti Tašunką Vitko. Todėl surištas berniukas pradėjo skalyti kaip šuo. Stabtelėjęs atgauti kvapo išgirdo, kad Tašunka Vitko nusijuokė ir pasakė:

– Gerai!

Harka apstulbo. Jeigu tai, ką jis darė, naudinga priešui, vadinasi, pasielgta blogai. Ko siekė dakotas, leisdamas berniukui surikti ir duoti ženklą? Žaibo greitumu Harkai paaiškėjo vienintelė galima priežastis: Tašunka Vitko norėjo atitraukti iš kovos lauko Matotaupą ir galbūt dar kelis juodakojų karius ir tuo būdu palengvinti savo vyrams. Todėl Harka nutilo, tačiau buvo jau vėlu.

Iš pietų pusės į dakotų vadą pradėjo zvimbti pirmosios strėlės, o šis stovėjo ir pašaipiai kvatojosi, kai

kokia įsmigdavo į žemę jo neprilėkusi. Harka jau girdėjo greitus žingsnius; priekyje išniro tamsūs siluetai, ir čia nuaidėjo – dakotų karo šūksnis, vieno vienintelio žmogaus galingas balsas:

– Hi jip jip jip...

Tai buvo Matotaupos balsas. Iš to didelio niršulio jis užriaumojo seną kovos šūksnį, tačiau jam bematant užgniaužė gerklę. Matotaupa artėjo kalnų liūto šuoliais, o Tašunka Vitko jo laukė sugniaužęs peilį. Nė vienas jau negalvojo griebtis strėlių ar kirvio. Harka gulėjo aukštielninkas. Vieta buvo lygi, ir jis matė, kas dedasi aplink. Tašunka Vitko laukė, kiek sulenkęs kojas per kelius. Kai Matotaupa atsispyrė paskutiniam šuoliui, jis taip pat šoko. Abu priešininkai susidūrė ir susirėmė, tačiau nė vienam nepavyko parmesti kitą ant nugaros. Jie griuvo, Harkos akimis žiūrint, į kairę taip, kad Tašunkai Vitko laisva liko dešinė ranka, o Matotaupai tik kairė. Tašunka jau užsimojo peiliu mirtinam smūgiui, tačiau Matotaupa sugriebė priešininko ranką, ir prasidėjo tokios nuožmios greitos ristynės, kad tamsoje Harka negalėjo nieko sumatyti. Berniukas atsisėdo, nors ir supančiotas, praskėtė kelius, susirietė visu savo lanksčiu kūnu ir pradėjo čiupinėti kojų pančius. Pamatęs, kad kojos surištos tik vienu diržu, tuoj pat ėmė dantimis knebinėti mazgus.

O Tašunkos Vitko ir Matotaupos dvikova tebesitęsė. Dabar jie buvo vienas nuo kito atsiskyrę ir stovėjo atstu. Į tą laiką spėjo pribėgti dar penki juodakojų kariai, bet Matotaupa jiems suriko:

– Nelieskit! Jis mano!

Siksikai nesuprato tų žodžių, tačiau iš abiejų dakotų laikysenos buvo matyti, kad čia dvikova, ir juodakojai neskubėjo kištis. Matotaupa sviedė tomahauką su plieniniais ašmenimis, bet Tašunka, jo išsilenkęs, davė šuolį į priekį ir pats užsimojo smogti elastinga kuoka Matotaupai į pakaušį. Matotaupa žaibo greitumu krito ant žemės ir sugriebė Tašunkai už kojos, norėdamas jį parversti. Manevras pavyko. Tašunka griuvo, ir Matotaupa tuoj pat užsirito ant jo, bet Tašunka pritraukė kelius, pasispyrė ir stryktelėjo į šalį, tačiau bėgti nesileido. Dabar jis puolė nekenčiamą priešą ilgu, smailu, dviašmeniu durklu. Matotaupa apsimetė bėgąs, ir Tašunka sviedė peilį jam į nugarą. Matotaupa, matyt, to ir laukė, nes tą akimirką davė šuolį į šoną, ir peilis nukrito į žolę. Tašunka nenorėjo prarasti šio ginklo ir nubėgo jo pasiimti; tada Matotaupa užšoko jam ant nugaros, apglėbė rankomis ir baisia savo jėga suspaudė jam žastus ir šonkaulius.

Harka sukrykštė iš džiaugsmo, nes prisiminė, kaip tėvas kartą buvo nugalėjęs lokį. Dabar pergalė buvo

Matotaupos rankose, tuo berniukas buvo tikras. Tačiau atskubėję juodakojai kariai negalvojo apie Matotaupos triumfą, jiems labiau rūpėjo, kad ši dvikova per ilgai užsitęsė ir kad ją reikia kuo skubiausiai baigti. Pietuose visus jau kvietė juodakojų vado švilpukas. Tad visi penki šoko Matotaupai į pagalbą. Šiuo momentu Tašunka Vitko buvo vėl beišslystąs iš pavojingo Matotaupos glėbio. Jis spyrė jam į pakinklius, tačiau parversti priešininko nepajėgė. Tu metu įsikišo penketas siksikų, kova kaipmat buvo baigta, ir Tašunka Vitko surištas išsitiesė žolėje.

Tuo pat metu Harka dantimis atsirišo pančius ir pašoko ant kojų.

Juodakojai kariai, paklusę vado šauksmui, nuskubėjo į pietų pusę. Kai šis penketas atsiskyrė nuo saviškių ir kartu su Matotaupa nubėgo ten, kur plyšojo Harka, dakotų reikalai pasitaisė, ir dabar mūšio lauke buvo skubiai reikalingas kiekvienas juodakojų karys.

Matotaupa perpjovė Harkai rankų pančius ir padavė jam Tašunkos Vitko peilį su kuoka. Jis susimąstė, ar reikėtų tuoj pat lėkti į kovą, ar likti čia ir pirma pasirūpinti įžymiuoju belaisviu. Nutaręs viską iškart sutvarkyti, užsimetė surištąjį ant pečių ir skubiai nužingsniavo prie palapinių, kurios buvo čia pat. Jis atnešė belaisvį į vado palapinę ir numetė ant žemės;

nustebusi šeimininkė tuo tarpu pakurstė ugnį, kad viduje nebūtų tamsu.

– Lik čia ir budėk! – skubiai pasakė Matotaupa Harkai. – Pasišaukit dar kokį seną karį, kad nebūtumėte vien moterys ir vaikai.

Taip taręs, jis vėl išlėkė į pagalbą kariams.

Išskyrus Harką ir belaisvį, palapinėje niekas negalėjo suprasti Matotaupos žodžių. Vertėjos dabar nebuvo. Taigi Harka pats išėjo atsivesti kokio senio. Jis jau buvo pastebėjęs, kad kaimynų palapinėje toks yra. Kaime niekas nemiegojo, visi buvo apsirengę, turėjo po ranka ginklus, kad galėtų gintis, jeigu priešai imtų veržtis į stovyklą. Kai Harka įėjo į kaimynų palapinę ir pamojo ranka, senis tuoj pat sutiko eiti kartu. Harka nuvedė jį į vado būstą.

Viduje senis, be abejo, apstulbo, radęs belaisvį, tačiau to neparodė, žodžio netaręs atsisėdo netoli palapinės angos ir neįkyriai, bet įdėmiai ėmė apžiūrinėti surištąjį. Jo kirvis gulėjo po ranka.

Harka pagalvojo, kad ir jis turi būti pasiruošęs kovai, ir nusprendė pasiimti savo geriausią ginklą – dvivamzdį šautuvą, slapta trokšdamas, kad belaisvis pamatytų, jog būdamas tik berniukas, jau turi tokį tarp vakarų dakotų ir juodakojų retą ginklą.

Surištasis gulėjo taip arti ugniakuro, kad buvo visas apšviestas. Vado žmona ir duktė sėdėjo palapinės

gilumoje, o sūnus tupėjo prie sužeistojo ir kažką sapaliojo savo kalba. Harka negalėjo suprasti nė žodžio. Jis buvo nutaręs taip pat atsisėsti šalia belaisvio, kurį, tėvo nurodymu, turėjo saugoti. Tačiau jam atėjus juodakojų genties berniukas atsistojo ir paniekinamai spyrė sužeistajam. Belaisvis dėjosi nieko nepastebėjęs ir su apsimestu abejingumu spoksojo į žemę.

Harkos krūtinėje kovojo priešingi jausmai. Jam jau ir taip buvo nelengva, kad reikia saugoti šitą surištą dakotą, o kai juodakojų genties berniukas tam įspyrė, jis visai įniršo.

Jis atsistojo priešais juodakojų genties berniuką, pasirėmė į savo šautuvo vamzdį ir, iš aukšto nužvelgęs jį, pasakė:

– Negražu, kai iš drąsių surištų vyrų pradeda šaipytis vaikai.

Juodakojų berniukas, žinoma, nesuprato šių žodžių, bet suvokė, jog Harka nori jį sudrausti. Tai jam labai nepatiko, nes buvo nepratęs, kad kiti vaikai jam ką sakytų. Jis buvo stipriausias ir vikriausias iš visų kaimo vaikų. Mielai būtų tuoj pat šokęs ant Harkos, tačiau už peštynes palapinėje ir dar tokiu metu juodakojų vadas savo sūnaus tikrai nebūtų pagyręs.

Todėl turėjo susitvardyti, nors jam buvo ir labai sunku. Jis vėl lėtai atsisėdo, tačiau ne šalia Harkos, o kitoje belaisvio pusėje.

Palapinėje buvo tylu, tik degdamos spragsėjo šakos. Abu berniukai sėdėjo nejudėdami lyg statulos. Jie galvojo ir apie vienas kitą, ir apie belaisvį. Sprendžiant iš išdidžių, griežtų surištojo veido bruožų, nors ir be erelio plunksnų ar ginklų, jis atrodė esąs žymus vyras ir karys.

Juodakojų vado sūnus pats ant savęs niršo, kad ne taip, kaip reikia, sutiko narsų priešą. Jis galvojo, kaip kitomis aplinkybėmis pasirodys geriau už Harką, kuris jam davė pastabą, ir privers jį vėl su juo skaitytis.

Šis svetimas berniukas juodakojų vado sūnų itin domino, nors šiuo momentu jis ir tarėsi negalįs jo pakęsti. Iš tiesų jis būtų mielai su juo susidraugavęs, tačiau Harka buvo toks nesavas ir dar turėjo paslaptingą ginklą. Jis buvo kitoks negu visi vaikai. Ir, matyt, nieko kito neliko, kaip parodyti, kad Harka jam visai nerūpi ir kad juodakojai taip pat ne iš kelmo spirti.

Harka sujudėjo. Jis išsiėmė šautuvą iš apvalkalo, užtaisė, užsklendė saugiklį ir pasidėjo šalia. Jis buvo labai patenkintas, pastebėjęs, kad belaisvis slapta žvilgtelėjo į jo brangų ginklą. Bet Harka apsimetė nieko nematęs.

Lauke viskas nutilo. Karo šūksnių nebebuvo girdėti. Kovojančios pusės, matyt, buvo išsiskyrusios, tačiau siksikų kariai dar liko mūšio lauke, kad galėtų nedelsdami atremti priešus, jei šie dar kartą užpultų.

Staiga belaisvis pasuko galvą, – tai buvo vienintelis judesys, kurį jis dar galėjo padaryti, – pažvelgė į Harką ir prabilo:

– Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie Vilko Nugalėtojau Bizono Persekiotojau Lokio Medžiotojau! – pasakė jis savo kalba, kurią suprato tik Harka. Tai, kad jis žinojo visus Harkos vardus, rodė, kaip smulkiai jam buvo viską papasakojęs Tatanka Jotanka. – Tu esi drąsus. Tačiau ar tau ne gėda išvien su tais juodakojais kojotais kaip išdavikui eiti prieš savo giminės karius?

Harka išsigando ir išbalo. Čia esantys siksikai nesuprato, ką pasakė surištasis, tačiau kaip tik tai, kad jis kreipėsi į Harką nežinoma kalba, galėjo jiems sukelti įtarimą, ypač po dakotės belaisvės išdavystės. Harka negalėjo išversti, ką pasakė Tašunka Vitko, tačiau jeigu ir būtų galėjęs, tai jokiu būdu būtų nevertęs. Ir belaisviui jis neketino atsakyti, nes šio atsakymo siksikai nebūtų supratę ir tik pagalvoję, kas nereikia.

Todėl Harka atsistojo, griežtai nužvelgė surištąjį ir atsisėdo su užtaisytu šautuvu prie palapinės angos šalia senojo kario. Toliau visi tylėjo ir laukė. Nebyli ir varginanti sargyba tęsėsi iki aušros.

Kai saulė pagaliau patekėjo, pradėjo grįžti pirmieji kariai, tuoj po jų susirinko ir visi kiti. Harka girdėjo juos lauke bėgiojant ir kalbantis.

Į palapinę įžengė vadas su Matotaupa. Kiekvienas turėjo po du skalpus su ilgais juodais plaukais ir skiautę odos nuo sprando. Abu šiuos pergalės trofėjus atidavė vado žmonai. Skalpai turėjo būti išdžiovinti, o jau paskui moterys, šokdamos skalpo šokį, numaldys kritusiųjų karių dvasias.

Dulkini, suprakaitavę ir suplėšytais drabužiais, susivėlusiais plaukais, įkritusiais skruostais ir giliai įdubusiomis akimis vadas ir pats Matotaupa tarytum bylojo, koks sunkus buvo ką tik pasibaigęs mūšis. Ir jų mintys tikriausiai sukosi ne apie šlovę, kurią turėjo atnešti drąsus puolimo atrėmimas ir laimėti skalpai, o apie išsimaudymą upelyje ir saldų miegą. Todėl abu nieko neklausinėjo ir vadas nedavė jokių naujų nurodymų. Apžvelgęs, kas dedasi palapinėje, jis tik paprašė puoduko taukų ir, gavęs jį iš dukters, kartu su Matotaupa vėl išėjo į lauką.

Žiūrint į belaisvį sunku buvo suprasti, ką jis galvoja. Harkos veidas taip pat buvo neįžvelgiamas. Tačiau jis džiaugėsi, kad jo tėvas kovoje neatsiliko nuo juodakojų vado.

Išsimaudęs Matotaupa pasišaukė Harką ir nuėjo su juo į tuščią palapinę pietiniame kaimo gale. Vadas atsiuntė juodakoję moterį, kuri turėjo jais rūpintis ir patarnauti. Kadangi ta nesuprato nė vieno dakotų kal-

bos žodžio, Matotaupa ir jo sūnus galėjo kalbėtis nesivaržydami. Jie susėdo prie ugnies, ir Harka apsakė, kaip buvo pagrobtas. Tada tėvas labai nuodugniai papasakojo, kaip vyko mūšis, kad berniukas iš to galėtų pasimokyti. Savo pasakojimą jis baigė taip:

– Taigi krito keturi dakotai ir tik vienas juodakojų karys; be to, trys juodakojai pateko į dakotų rankas. Galbūt pavyks juos iškeisti į Tašunką Vitko. Dakotai stengsis išvaduoti savo jaunąjį vadą, bet jeigu jam pavyks nusimesti pančius be kovos, manau, jie bus patenkinti.

– Kas jiems tai pasakys, tėve?

– Niekas. Jie patys atsiųs tarpininkus.

– Tai iki tol Tašunkos Vitko niekas nelies?

– Nelies, nes taip nusprendė Degantis Vanduo ir burtininkas.

– Tačiau dakotai nežino, kad Tašunka Vitko gyvas ir kad yra mūsų nelaisvėje.

– Žino. Aš jiems tai pasakiau.

Kalbėdamiesi Matotaupa ir Harka valgė džiovintą bizonieną, kurios buvo atnešusi juodakojė moteris.

– Greitai turėsime patys eiti į medžioklę, tėve, kad nereiktų gyventi iš kitų malonės, – pasakė Harka.

– Hau. Žvėrių aplink pilna. Mes paleisime į darbą lankus ir strėles.

Tą rytą nei Matotaupa, nei Harka nesigėdino atsigulti ir išsimiegoti už praeitą naktį. Palindęs po antklode, Harka pergalvojo, kas atsitiko nuo to laiko, kai jis naktį paliko savo guolį. Dabar buvo diena, aplink ramu, ir jis galėjo miegoti be sapnų.

Kai paskui, ilgai miegojęs, pabudo, vienas palapinės kraštas buvo pakeltas, kad į vidų kristų popietės saulė. Tėvas sėdėjo prie palapinės ir drožė strėles. Harka jį matė. Berniukas dar vartėsi guolyje žiūrėdamas, kaip dirba tėvas. Jis taip pat matė, kaip prie Matotaupos priėjo juodakojų vadas ir pasikvietė į savo palapinę. Gal vėl yra kokių naujienų? Matotaupa ten ilgai neužtruko. Kai jis grįžo, Harka pastebėjo, kad tėvui buvo atsitikę kažkas nemalonu, nors jis tai ir stengėsi nuslėpti. Matotaupa vėl ėmėsi darbo, o Harka, tuo metu jau atsikėlęs, tylėdamas jam padėjo.

Pagaliau Matotaupa pats prabilo:

– Tašunka Vitko atsisako ne tik valgyti, bet ir gerti. Mes negalime jo perkalbėti. Jeigu jis nori mirti, tai ir mirs.

– Tu su juo kalbėjai?

– Hau. Burtininkas manęs prašė. Aš pasakiau Tašunkai, kad galima jį iškeisti. Bet iš šito jis tik pasišaipė ir pasityčiojo. Jis nori mirti. Ką gi, jis mirs.

– Kada?

– Jeigu ir toliau spirsis, tai jau šiandien vakare. Vadas Degantis Vanduo nenori laukti, kol belaisvis užtrokš. Siksikai ruošiasi jį pastatyti prie stulpo.

Harka kurį laiką drožė strėlę, paskui paklausė:

– O kaip tada mes išlaisvinsime tuos tris į nelaisvę patekusius siksikus?

– Kol kas neaišku. Šitaip spirdamasis Tašunka nori mums tai sutrukdyti. Tašunka su savo kariais atėjo čia merginos, kuri yra kilusi iš jų kaimo ir turi tapti vieno jaunesniojo vado žmona. Čia ji buvo jau vieną vasarą ir vieną žiemą, tačiau atsakė visiems juodakojų kariams, kurie jai piršosi. Tašunka siūlė už ją dideles dovanas, bet juodakojai buvo išdidūs ir jų nepriėmė. Tada Tašunka atėjo su savo kariais ir užpuolė mus. Tai man burtininkas dabar pasakė.

Buvo vėlyva popietė. Saulė leidosi; oras staiga labai atvėso. Matotaupa ir Harka vėl sugrįžo į palapinę prie ugniakuro. Moteris nuleido palapinės kraštą, Matotaupa užsirūkė pypkę. Harka sėdėjo labai susimąstęs. Lauke buvo pradėta ruoštis belaisvio nužudymui, kurti didelius laužus. Moterims nelengva buvo prinešti malkų, jos buvo žalios, blogai degė ir labai rūko. Į žemę buvo įkaltas stulpas. Belaisvių žudymo paprotys tarp indėnų buvo išlikęs iš žmonių aukojimo kulto laikų.

Harka išsekė paskui tėvą, kuris buvo išėjęs ir atsistojęs priešais palapinę. Visi jau buvo sukilę, ir būtų

kritę į akis, jeigu Matotaupa ir Harka nebūtų pasirodę. Aikštės pakraštyje kelios moterys šoko skalpo šokį.

– Kam teks Tašunkos Vitko skalpas? – pusbalsiu paklausė Harka tėvą, kai juodu įsimaišė tarp kitų kaimo gyventojų.

– Man arba niekam, – niūriai atsakė Matotaupa. – Tačiau aš jo nenoriu, nes tie penki juodakojai įsikišo per anksti ir neleido man vienam įveikti Tašunką Vitko.

Saulė jau leidosi. Blausią besibaigiančios dienos šviesą nustelbė laužų liepsnos, nuo jų sutemos atrodė dar niūresnės, negu buvo iš tikrųjų. Šakos, išdžiūvusios nuo karščio, dabar degė traškėdamos.

– Ar pakankamai pastatyta sargybinių? – paklausė Harka tėvą.

– Negi manai, kad vadas Degantis Vanduo mažas vaikas?

Vyrai ir jaunuoliai susibūrė laužų apšviestoje aikštelėje. Belaisvis buvo ištemptas iš vado palapinės. Vienas karys atrišo virves, kuriomis buvo apraizgytas visas jo kūnas. Tašunką pastatė prie stulpo, rankas užlaužė už nugaros ir surišo per riešus už stulpo. Kojos liko laisvos. Jis leido su juo daryti, ką nori, ir nė kiek nesipriešino. Užlaužtomis rankomis stovėdamas prie stulpo, pamatė Matotaupą ir pradėjo šaukti:

– Pasakyk savo suskretusiems broliams, išdavike, kaip moka mirti dakotų vyrai. Kam jie surišo man rankas?

Gal tie kojotai mano, kad aš judėsiu, kai jie degins man kūną? Aš nebijau nei jų peilių, nei jų ugnies. Bet visose palapinėse, kur gyvena narsūs vyrai, bus pasakojama, kad aš negalėjau sugiedoti savo mirties giesmės, nes buvau surištas, kaip rišami mustangai, o ne vyrai!

Matotaupa dirstelėjo į burtininką. Šis stovėjo šalia jo ir tokiu pat garsiu balsu išvertė, ką pasakė belaisvis. Tik žodžio „išdavikas" nevertė.

Vienas senas karys piktai pasakė:

– Inkščiantis šuo! Jis negali pabūti su pančiais, kurie jam ir taip neužveržti. Mums turėtų būti gėda deginti tokį bailį, kuris jau šniurksi, nors jo dar nesvilina net skiedra, kurias mūsų berniukai dedasi sau ant kūno.

– Negi bijote nuimti man pančius, nususę prerijų šunyčiai? – atsakydamas suriko Tašunka. - Negi bijote vieno beginklio vyro? Gal visi keturiasdešimt bijote, kad plikomis rankomis jūsų neišdaužyčiau? – Jis nusijuokė. – Matau, kad patekau tarp drebančių prerijų vištų, prieš kurias nenoriu net pradėti savo mirties giesmės.

Vadas Degantis Vanduo pasitarė su burtininku ir davė ženklą dviem jaunesniems kariams.

– Atriškit jam rankas. Jis buvo vadas. Pažiūrėsime, ką jis galės iškęsti gera valia. Likite iš šalių ir atidžiai jį stebėkite.

Nuėmus pančius, Tašunka Vitko ištiesė pečius ir iškėlė galvą. Išsitempęs jis stovėjo prie stulpo.

– Pradėkit! – sušuko jis. – Pradėkit! Pažiūrėsiu, kokias kančias jūs man paruošėte. Man juokas iš jūsų peilių ir jūsų ugnies. Ar žinote, kas aš toks? Dar vaikas būdamas suvaldydavau pasiučiausius arklius. Dar vaikas būdamas iškęsdavau, kol ugnis man pradegindavo mėsą iki kaulų – pasižiūrėkite! Štai mano randai! O kai tapau vyru, žudžiau priešus. Ant karties priešais mano palapinę plaikstosi vėjyje ir juodakojų plaukai. Nagi drąsiau, meskite savo peilius ir kirvius, jeigu bent kiek mokate taikyti. Ko stovite išsižioję kaip bobos!

Ugnys apšvietė belaisvį. Jam, matyt, jau buvo sunku pakelti karštį, nes akys pradėjo neramiai blizgėti. Ėmė lėkti pirmieji peiliai. Jie taikliai smigo į stulpą palei pat belaisvio galvą ir pečius.

– Ar tai viskas, vaikeliai? Nagi nesislėpkite už savo mamyčių. Nejau daugiau nieko nemokate? Tikrai jums labai pavyko, kad sugavote bent vieną vyrą. Vieną vienintelį. O šalia mūsų palapinių dabar guli surišti trys juodakojai. Ar nenorite atsikeršyti vadui, skystablauzdžiai? Tai turbūt jums smagu, kad šešiese vieną surišote? Taip, labai graži pergalė. Dakotų kariai jus užjuoktų.

Vadas Degantis Vanduo išėjo į priekį.

– Užsičiaupk, žalty! Jūs norėjote užpulti mūsų palapines, klastingai, neiškasę karo kirvio! Argi kariai taip daro? Kaip gyvatė atšliaužei iš kitos pusės, norėdamas pavogti berniuką ir merginą. Vaikus smaugti – štai tavo karo žygiai! Drąsiam vyrui gėda į tave žiūrėti.

Burtininkas išvertė šitą kaltinimą belaisviui. Ugnis buvo pristumta arčiau stulpo. Iš visko sprendžiant, siksikai nesiruošė ilgai gaišti, nes bijojo, kad jis gali susilaukti savo karių pagalbos.

Belaisvis suprato, kad greit bus sudegintas.

– Šunys! Kojotai! Susmirdę šeškai! Leiskite parodyti, kaip moka mirti vyras! Ką man reiškia tos jūsų degančios šakelės! Tokia ugnis tik mažiems vaikams gąsdinti!

– Ko tu nori mus išmokyti, klykianti boba! – suriko burtininkas. – Ką gi tu žinai? Ką gali?

– Prieš mirdamas... pelėda tu... aš noriu tave šio to išmokyti... kad ateityje mokėtum geriau elgtis su kariais!

Belaisvis dabar jau kalbėjo su pertrūkiais, nes dūmai jam lindo į nosį ir burną ir trukdė kvėpuoti.

– Ana ten... mažas berniukas... tegu jis duoda man savo ilgą vamzdį... pirma įkaitinęs... tada aš parodysiu jums, kaip reikia bandyti kario drąsą!

Harka buvo pasiėmęs šautuvą, bet neturėjo nė mažiausio noro kišti vamzdį į ugnį ir šitaip jį sugadinti,

kad paskui netaikliai šaudytų. Jis tikėjosi, kad burtininkas galbūt nepaskelbs šito noro, bet šis, matyt, tai padarė, nes riktelėjo kažką vadui ir kariams. Vyrai, atrodo, irgi nelabai norėjo, kad taip greit būtų numarintas toks įžymus belaisvis. Jauni kariai, stovį iš šalių, be jokių nurodymų truputį atitraukė degančias malkas, ir Tašunka Vitko galėjo dar kartą atsikvėpti. Jo pečiai buvo jau apdegę.

– Duok jį šen! – riktelėjo jis Harkai. – Duok jį šen, berniuk! Negi nesuteiksi vadui paskutinės pagarbos, kurios jis prašo prieš mirtį? Tu, berniuk, tu!

Visi sužiuro į Harką. Čia jį suėmė kažkoks nesuprantamas pyktis, nes vieną kartą jau turėjo paaukoti tokią paslaptingąją geležį, pats to visai nenorėdamas. Taip buvo praeitą pavasarį. Ir dabar jam pačiam buvo neaišku, ant ko tūžta, galbūt ant šito belaisvio, kuris buvo nusižiūrėjęs jį ir jo šautuvą, ant tėvo, kuris nesipriešino, ant siksikų, kurie norėjo išpildyti belaisvio prašymą, nes jis žadėjo jiems nepaprastą malonumą, apmokėtą Harkos sąskaita. Kvaili jie buvo ir nežinojo, kaip reikia elgtis su šautuvu. Šitaip pykdamas Harka nutarė visus nubausti ir išpildyti bendrą norą. Tegu pamato, kas būna, kai ginklas patenka į tokio belaisvio rankas!

Harka prišoko prie laužo. Jam buvo baisiai karšta, ir jis nusistebėjo, kad Tašunka Vitko taip ilgai neprara-

do sąmonės. Berniukas pakaitino vamzdį liepsnose ir padavė jį belaisviui.

Tašunka Vitko griebė už įkaitintos geležies, prie kurios jam tikriausiai prilipo oda, iškėlė buožę, davė didžiulį šuolį per liepsnas ir parmušė jauną karį, stovintį jam ant kelio.

Akimirką visi stovėjo, netekę žado, paskui ėmė baisiausiai rėkti ir pasileido į tą pusę, kur nubėgo Tašunka Vitko. Harka lėkė kartu su visais ir jautė, to niekaip negalėjo paneigti, savotišką pasitenkinimą, kad belaisvis iškrėtė tokį pokštą su jo šautuvu.

Bėglys jau buvo prie arklių. Pirmieji vijikai pribėgo kaimenę tuo metu, kai jis jau buvo bešokąs ant arklio. Vieną arklių sargą Tašunka taip pat partrenkė buože ir pasigriebė jo peilį. Dabar jis lėkė į tamsą ant vado mustangų, kuriam lygaus čia nebuvo. Ar jis pasirinko jį sąmoningai, ar atsitiktinai, niekas negalėjo žinoti. Šaižiai kvatodamas bėglys kratė virš galvos iškeltą šautuvą.

Kariai sušoko ant arklių, ir tamsoje prasidėjo pašėlusi, nutrūktgalviška medžioklė. Vijikai įtempė lankus, bet Tašunka Vitko pakibo ant šuoliuojančio arklio šono, ir jei kariai nenorėjo kliudyti arklio, tai šauti nederėjo. Galiausiai jis nuslydo po pilvu, ir dabar jį jau visiškai uždengė arklio kūnas. Koja, kurią buvo

įkišęs į ašutų kilpą ant arklio kukšteros, tamsoje lekiant per kalvas ir slėnius buvo vos įžiūrima.

Vadas Degantis Vanduo netvėrė iš pykčio. Jis paleido strėlę ir pataikė į savo puikų arklį. Tas parkrito, ir vyrai kaipmat jį apsupo. Tačiau Tašunka Vitko dingo.

Vijikai pasklido į šalis jo ieškoti. Jie jodinėjo šen ir ten, keli nušoko nuo arklių ir ieškojo pėsčiomis. Atrodė, bėglį prarijo žemė.

Kaimo gyventojų nerimą galima buvo pastebėti tik iš kai kurių poelgių. Niekas nesigulė. Seniai ir jaunuoliai, neieškantys bėglio, pasiėmė ginklus ir dairėsi aplink. Tik kelios moterys ir vaikai nuėjo į palapines. Dauguma liko aikštėje, kur baigė degti didžiulis laužas, o aukojimo stulpas tarp raudonos ugnies ir ilgėjančių šešėlių atrodė tarsi gyvas.

Harka įsimaišė tarp stoviniuojančių aikštėje. Jis neturėjo jokio noro eiti į tuščią būstą stovyklos gale ir vienas ten sėdėti. Tik pagalvojęs apie tai, tarsi jautė, kaip kažkieno ranka gniaužia jam gerklę. Ir berniukas iš vado palapinės dar stovėjo tarp moterų, bet aiškiai vengė prisiartinti prie Harkos.

Liepsnos užgeso. Paryčio vėjas ėmė žaisti su pelenais. Jaunuoliai ištraukė stulpą ir nunešė jį prie burtininko palapinės.

Kai pradėjo brėkšti, sugrįžo raiteliai, bergždžiai ieškoję bėglio, todėl blogai nusiteikę. Tuodu jaunus ka-

rius, kuriuos buvo partrenkęs belaisvis, slaugė burtininkas.

Harka matė, kaip vadas pasišaukė į palapinę burtininką, Šlubąjį Vilką ir Gudriąją Gyvatę. Ir Matotaupą pakvietė į pasitarimą. Matotaupa mūšyje pasižymėjo kaip ir vadas – nukovė du priešus. Dvikovoje jis prilygo Tašunkai Vitko. Todėl siksikai nusprendė, kad neblogai būtų atsižvelgti į jo patarimus ir išgirsti jo nuomonę. Harka didžiavosi savo tėvu.

Tuo metu, kai vyrai tarėsi, berniukai susirinko maudymosi vietoje. Harka jautė, kad visi jie šnekasi apie praeitos nakties įvykius, bet negalėjo suprasti ką, ir ryžosi kuo greičiau išmokti siksikų kalbą. Jis mielai būtų paprašęs vado sūnaus pagalbos, nes tas berniukas jam patiko: gerai nuaugęs, tiesus kaip styga, atvirų akių. Tačiau juodakojų vado sūnus ir toliau dėjosi neprieinamas, todėl ir Harka nesistengė suartėti.

Pasitarimas vado palapinėje ilgai netruko, buvo nuspręsta, kad Degantis Vanduo ir Matotaupa, lydimi Gudriosios Gyvatės, pėsčiomis eis geriau apžiūrėti pėdsakų. Juodakojų vadas ir Matotaupa pasišaukė savo sūnus, tebestovinčius palei upelį. Suaugusiems tyrinėjant pėdsakus netoli stovyklos, vaikai turėjo jiems padėti ir kartu pasimokyti.

Po ilgų ir sunkių ieškojimų paaiškėjo, kad Tašunka Vitko, pasikabinęs arkliui po pilvu, ant žolės nu-

krito Degančiam Vandeniui dar nepašovus arklio, tai rodė įspaudas smėlyje tarp dviejų žolės kupstų. Tada Tašunka, Matotaupos manymu, nubėgo ne ta pačia kryptimi, o atgal į kaimą, kur jo niekas nelaukė. Iš čia jis patraukė į pietų pusę, taigi tiesiai pas savo karius. Tuoj už palapinių buvo palikęs aiškias pėdas. Kaip jam pavyko prasmukti pro sargybinių grandinę, buvo kol kas neaišku, bet juodakojų vadas ir Matotaupa, prityrę kariai, ir patys nesunkiai būtų tai padarę. Sargybiniai stovėjo gana toli vienas nuo kito.

Kai tik paaiškėjo praeitos nakties įvykiai, vyrai ilgai nekalbėjo „kas būtų" ir „jeigu", tik tylėdami apsisuko ir nuėjo palapinių link, norėdami pasitarti, ko dabar galima laukti.

Harka suprato, kad šautuvą prarado galutinai ir kad jo laukia ilga ir nuobodi diena. Tėvas turbūt vėl negalės eiti į medžioklę! Norėdamas bent kiek pataisyti visai sugadintą nuotaiką Harka grįžtant paklausė tėvą, ar vienas negalėtų pamedžioti antilopių. Tačiau Matotaupa nesutiko leisti; jis manė, kad Tašunka Vitko arba kiti dakotai, galima daiktas, dar sukinėjasi aplink stovyklą. Harka, nors ir nusivylęs, tylėjo.

Matotaupa atsakė Harkai kaip tik tuo metu, kai juodakojų vadas, dar kartą apsižvalgęs aplink, staiga krūptelėjo. Matotaupa pažvelgė į tą pusę, kur rodė va-

das. Visi sustojo ir sužiuro ten. Tolumoje ant vienos pakilumos buvo įsmeigta į žemę lyg kartis, lyg lazda.

– Pirmiau ant tos kalvos nieko nebuvo, – pasakė Matotaupa.

– Tas daiktas ką tik ten atsirado, – pareiškė juodakojų vadas. Kadangi delsti buvo pavojinga, abu vaikai turėjo tuoj pat grįžti į stovyklą. Tačiau, vos jiems žengus žingsnį, ant kalvos šalia įsmeigtos lazdos pasirodė vyras ir ėmė mojuoti kažkokia oda ar kailiu. Visi sužiuro, kokia ten oda.

– Balto vilko kailis! – sušnibždėjo Harka savo tėvui. Jis turėjo geriausias akis iš visų, nors buvo tik vaikas.

– Taika? – paklausė Matotaupa Gudriąją Gyvatę.

Abu siksikai stovėjo susimąstę. Vyras tebebuvo ant kalvos ir tebemojavo.

Tokios klastos indėnų papročiai neleido naudoti net per karą. Pasitarę Degantis Vanduo, Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė nusprendė trise nueiti prie tos kalvos. Ant jos stovįs vyras, ko gero, buvo dakotas ir turėjo kokių nors pasiūlymų.

Vaikai buvo pasiųsti atgal prie palapinių ir likę vieni kurį laiką bėgo tylėdami, paskui beveik vienu metu paspartino žingsnius. Jiems buvo malonu šitaip lėkti. Pamažu bėgimas virto lenktynėmis, ir galop kiekvienas nėrėsi iš kailio, kad tik pirmas pasiektų palapines.

Nė vienam nepavyko aplenkti kito, abu atbėgo kartu ir abu buvo patenkinti, bet dar nedrįso to vienas kitam parodyti.

Kadangi buvo šviesu ir nebegrėsė pavojus, kad priešas nepastebėtas galėtų prasiskverbti į stovyklą, Harka patraukė į palapinę pietiniame kaimo gale, vado duotą Matotaupai. Moteriškės, kuri būtų galėjusi paduoti Harkai valgyti, čia nebuvo, tad jis pats užsikūrė ugnį ir išsikepė didoką gabalą mėsos – pusryčius ir pietus kartu. Pasistiprinęs panoro dirstelėti į prarasto šautuvo šovinius. Dabar jis nebeturėjo su jais ką veikti, tačiau mintis, kad kol kas Tašunka Vitko negalės iššauti daugiau kaip du kartus, jį nuramino. Šovinių toje vietoje, kur buvo paslėpęs, Harka nerado ir pradėjo ieškoti aplink, po kelis kartus viską išvartė, kas tik buvo palapinėje, bet šovinių niekur nerado. Harkai kilo neaiškus įtarimas. Jis net pakėlė odas, kuriomis buvo išklotos palapinės grindys, ir staiga nustėro. Toje vietoje, kur buvo padėjęs šovinius, pamatė žemėje įbrėžtą Tašunkos Vitko ženklą – piestu stovintį arklį.

Berniukas suprato, kas įvyko. Kaip paaiškėjo iš pėdsakų, Tašunka sugrįžo į kaimą, o paskui patraukė į pietų pusę. Kurį laiką, kaip dabar pasirodė, jis buvo pasislėpęs Matotaupos palapinėje ir tuščiai neleido laiko: susirado šovinius.

Harka ir pyko, ir stebėjosi. Jis liko palapinėje, norėdamas vienas viską apgalvoti. Apie tai ketino pasikalbėti vien su tėvu, bet šis buvo išėjęs su siksikų vadu.

Tuo metu, kai vaikas sėdėjo palapinėje, Degantis Vanduo, Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė prisiartino prie kalvos, kur buvo įsmeigta kartis ir vyras mojavo balto vilko kailiu. Dabar jie pažino tą vyrą, stovintį šalia įsmeigtos karties ir laikantį iškeltą balto vilko kailį kaip derybų vėliavą.

Tai buvo Tašunka Vitko. Dar du kariai, kurie pirma, matyt, buvo pasislėpę kitoje kalvos pusėje, atsistojo jam iš šalių.

Lėtai priėjo Degantis Vanduo, Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė prie tų trijų savo priešų ir sustojo prieš juos ant kalvos keteros. Vyrai žiūrėjo į kits kitą tylūs, nepikti, be šypsnių, be pašaipos, jie buvo santūrūs, kaip ir derėjo kariams narsaus priešo akivaizdoje. Dakotai stengėsi nežiūrėti į Matotaupą, tarsi jo visai čia nebūtų.

Kadangi Tašunka Vitko buvo davęs ženklą šiai sueigai, tai jis pirmas ir prabilo. Pasirodė, kad vienas jo karys moka juodakojų kalbą, taigi susikalbėti nebuvo sunku.

– Siksikų kariai, – kalbėjo Tašunka Vitko, – buvo paėmę mane į nelaisvę, bet jie mane sutiko, kaip ir

dera narsiems kariams. Siksikų vyrai dabar žino, kad dakotų vadai neverkšlena dėl savo gyvybės. Aš susigrąžinau dakotų dukterį, o kadangi Degantis Vanduo liepė man duoti paslaptingąjį ginklą, tai ir pats išsilaisvinau. Dabar galėčiau grįžti namo, bet prieš tai noriu atiduoti siksikams tuos tris karius, patekusius į mūsų nelaisvę. Jie narsiai kovėsi, išsiveržė per toli į priekį ir buvo sunkiai sužeisti, kai mes juos sučiupome. Vienas iš jų jau mirė. Mes grąžinsime jums du gyvus karius ir vieno lavoną, jeigu jūs dabar taip pat nusiteikę kaip mes. Ar jūs pasiruošę rūkyti su mumis taikos pypkę? Narsiems vyrams negėda užkasti karo kirvį! Aš pasakiau, hau.

Po šių žodžių stojo tyla: vyrai svarstė dakoto pasiūlymą.

Tada Degantis Vanduo atsakė:

– Tašunka Vitko! Kur tie trys kariai, apie kuriuos kalbėjai!

– Tuoj pats juos pamatysi, aš leidžiu tau su jais pasikalbėti?

Dakotas sakė teisybę. Vienas negyvas karys ir du surišti gulėjo kitapus kalvos. Degantis Vanduo tik su Tašunka Vitko nuėjo prie jų, o juodviejų palydovai liko kalvos viršūnėje. Visi keturi dabar įdėmiai žvelgė žemyn. Pasirodė, kad gyvieji kariai buvo labai sunkiai

sužeisti, norint juos išgelbėti, reikėjo negaišti nė akimirkos; jų žaizdos buvo šiek tiek aptvarstytos.

Juodakojų vadas su jais persimetė keliais žodžiais, po to su Tašunka Vitko vėl užlipo į viršų.

– O kaip bus su paslaptinguoju ginklu? – paklausė Degantis Vanduo.

Tačiau dabar Dakotų vadas tik nusišypsojo.

– Ne, – pasakė jis. – Paslaptingojo ginklo neatiduosiu. Pasiliksiu jį sau.

Degančiojo Vandens palydovai ėmė tylomis skaičiuoti: krito keturi dakotai, du iš jų patiesė juodakojų vadas, du – Matotaupa. Vienas juodakojų karys žuvo mūšyje, vienas mirė nelaisvėje. Jeigu siksikai atgautų dabar tuodu dar gyvus belaisvius, tai jiems šie kainuotų tik svečio Harkos dvivamzdį šautuvą, ir jų nuostoliai būtų dvigubai mažesni negu dakotų.

Degantis Vanduo susižvalgė su Gudriąja Gyvate ir pasakė:

– Tu kalbėjai kaip tikras vyras, Tašunka Vitko. Aš pasakysiu susirinkimui, kad mes užkasėme karo kirvį ir išrūkėme taikos pypkę.

– Tam aš pasiruošęs, kaip jau minėjau, – atsakė dakotų vadas. – Bet kad tarp mūsų neliktų jokių neaiškumų, turiu pridurti, jog mes sudarome taiką su juodakojų kariais, o ne su išdavikais, išvarytais iš dakotų

palapinių. Kiekvienas siksikas galės pasirodyti mūsų palapinėse ir prerijose, jeigu tik nieko blogo mums nedarys ir nešaudys mūsų žvėrių. Tačiau išdavikas Matotaupa tuoj pat mirs, jeigu mes jį rasime savo medžioklės plotuose.

Matotaupa irgi klausėsi šių kalbų. Kai buvo ištartas žodis „išdavikas", jo veidas pasidarė pilkas kaip pelenai, o akys sublizgo.

Degantis Vanduo suraukė kaktą ir patempė lūpas.

– Tu kalbi apie mūsų palapinių svečią, – griežtai atkirto jis. – Neužmiršk to! Tu kalbi apie drąsų karį, kuris liks pas mus su savo sūnumi. Kad ir ką jūsų burtininkai ir vadai nutartų, tie nutarimai galioja tik jūsų palapinėse, jūsų miškuose ir jūsų prerijose. Kol Matotaupa ir jo sūnus Harka Vilko Nugalėtojas gyvens pas mus, tol mes kausimės su kiekvienu, kuris pakels prieš juos ranką, ir keršysime už kiekvieną žodį, įžeidžiantį mūsų svečius. Aš pasakiau!

– Tebūnie, kaip tu sakai! – sutiko Tašunka Vitko.

Vadai susėdo ant žemės išrūkyti trumpos pypkės ir tuo būdu sutvirtinti savo žodžius. Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė nuėjo prie sužeistųjų ir mirusiojo. Pirmiausia jie paėmė tą sužeistąjį, kurio gyvybei, jų nuomone, grėsė didžiausias pavojus, norėdami jį nugabenti į palapinių kaimą, o grįžę su arkliais ir antklodėmis, manė pargabenti antrą sužeistąjį ir negyvąjį karį.

Kai Matotaupa pasiekė kaimą ir nunešė sunkiai sužeistąjį prie burtininko palapinės, jis sutiko Harką. Berniukas iš tėvo sužinojo, kas atsitiko ant kalvos ir kas ten buvo nutarta.

Tada ir Harka pasakė, kad pavogti šaudmenys ir kad Tašunka Vitko Matotaupos palapinėje įrėžęs žemėje savo ženklą. Matotaupa tai išgirdęs taip įniršo, kad vos susivaldė. Ir berniukas labai širdo, kad per derybas galutinai prarado šautuvą.

Suraukęs kaktą paklausė tėvo:

– Kodėl Tašunka Vitko taip trokšta taikos, kad už ją netgi sutinka atiduoti du karius?

– Jis sužinojo, kaip mes kovojame. Dakotų antpuolį atrėmėme.

– Tuo labiau Tašunka Vitko turėtų nuogąstauti, juk mes turėsim dviem kariais daugiau.

Sakydamas „mes“ berniukas turėjo galvoje siksikus, kurių palapinėje jiedu su tėvu dabar svečiavosi.

– Už tai jis turi tavo paslaptingąją geležį, kuri Tašunkos Vitko rankose yra pavojingas ginklas.

– Kodėl jūs mane privertėte ją atiduoti?

– O kodėl tu su ja visą laiką sukinėjaisi Tašunkai Vitko prieš akis, palapinėje ir aikštėje? Tad jam ir atėjo mintis ją pasigrobti.

Harka nuleido galvą.

– Tačiau du kariai vis dėlto daugiau verti, – nenusileido jis. – Kodėl jis atiduoda juos ir jo vyrai už tai nepyksta?

– Tuodu kariai, kuriuos jis grąžina, yra taip sunkiai sužeisti, kad niekada negalės kovoti pilna jėga. Tašunka Vitko žino, ką daro.

– Taip atrodo, tėve.

Kai Matotaupa su keliais vyrais, arkliais ir apklotais vėl išsiruošė į kelią, Harka nuėjo prie savo širmio. Tėvui nesant arklys buvo vienintelis padaras, kuriuo jis pasitikėjo. Harka atsisėdo šalia jo ir vėl įsikando žolę. Jis negalėjo taip lengvai susitaikyti su mintimi, kad galutinai prarado šautuvą su šaudmenimis.

Jam taip jau gerokai pasėdėjus tarp arklių, priėjo kitas berniukas, juodakojų vado sūnus. Vaikai dar nemokėjo susikalbėti, tačiau jaunasis siksikas vis tiek atsisėdo šalia Harkos. Abu tylėdami prasėdėjo ligi vakaro, į tą laiką prieš dvi palapines jau buvo pradėta raudoti kritusių karių.

Ėmus temti, kai sugrįžo visi vyrai ir Matotaupa nuėjo į savo palapinę pietiniame kaimo gale, pakilo pagaliau ir Harka. Siksikų berniukas palydėjo jį ir įėjo į Matotaupos palapinę.

Harka dėl to nudžiugo daug labiau, negu parodė. Juodakojė moteris patiekė vakarienę Matotaupai, pas-

kui abiem vaikams ir pati pavalgė. Harka, beje, jau buvo rytą šiek tiek valgęs, kaip ir kariai, jis valgė tik vieną kartą per dieną, tačiau pats padavė savo svečiui ant iešmo keptos mėsos kaip koks vadas, vaišindamas kitą vadą. Degančio Vandens sūnus ir po vakarienės liko palapinėje. Prožaismiais jis paaiškino savo vardą – „Stiprusis Elnias“! – ir keletą juodakojų kalbos žodžių. Harka tuoj pat įsitraukė į šį žaidimą, jis paprašė moteriškės gabalo odos, kad galėtų šį tą nupiešti. Norėjo savo svečiui paaiškinti, kad ruošiasi į antilopių medžioklę. Dabar, kai karo kirvis buvo užkastas, tėvas turėjo neprieštarauti.

Matotaupa sutiko, kad jie išvyktų poryt, ir Stiprusis Elnias labai tuo apsidžiaugė. Tada Harkai pirmą kartą aprimo skausmas dėl prarasto šautuvo. Stiprusis Elnias taip pat teturėjo lanką su strėlėmis, taigi abu berniukai bus ginkluoti vienodai. Savaime išėjo, kad Stiprusis Elnias ir nakčiai liko Matotaupos palapinėje.

Harka nujautė, kad praradus paslaptingąjį ginklą dingo paskutinė kliūtis, trukdžiusi jiems suartėti, taigi, netekęs šautuvo, Harka įsigijo draugą. Dabar jis ir pats taip nesigraužė dėl to nuostolio. Tėvas teisybę sakė, kad Harka per daug puikavosi paslaptinguoju ginklu. Berniukas daugiau nebegalėjo pykti ant Tašunkos Vitko. Drąsus vado elgesys ir jo dvikova su

Matotaupa aiškiai įrodė, kad dakotai nėra blogi kariai, taigi niekas negalės pasakyti, kad Harka kilęs iš bailių genties.

Vienu metu jis atgavo tai, ko labiausiai trūko paniekintojo sūnui, – sau lygių pagarbą ir draugystę. Išsitiesęs guolyje, jis ilgai nesumerkė akių ir galvojo apie antilopių medžioklę, apie tolimesnę ateitį, kai pats taps kariu ir vadu, savo naujojo bičiulio Stipriojo Elnio broliu.

– Tėve! – pasigavęs šią mintį, tyliai, bet aiškiai pasakė jis, pamatęs, kad Matotaupa dar nemiega, ir kartu įsitikinęs, kad niekas, išskyrus tėvą, jo nesupras. – Mes vis dar svečiai siksikų palapinėse. Kada būsime priimti į jų gentį kaip kariai?

– Kai tik tu išlaikysi bandymus, Harka Vilko Nugalėtojau, ir pasirodysi esąs vertas kario vardo, ir kai aš taip atkeršysiu tiems, kurie mane išvarė iš dakotų genties, kad niekas daugiau nedrįstų manęs vadinti išdaviku.

– Kol aš tapsiu kariu, praeis kelios vasaros ir žiemos, tėve.

– Kelios, Harka. Tačiau jos mums neprailgs, nes gyvensime kaip broliai tarp laisvų ir narsių vyrų.

– Tas teisybė. Tačiau ligi tol... – Harka nebaigė sakyti.

– Kalbėk, – tarė tėvas.

– Aš galvoju apie Tašunką Vitko.

– Ką tu galvoji apie tą žmogų, kuris yra mūsų priešas ir įžeidė mane?

Harka nurijo seilę.

– Pasakyk man, Harka Kietasis Akmenie, kokios mintys tave kankina!

Tie žodžiai buvo ištarti draugišku balsu, kokiu tėvas ir sūnus kalbėjosi per bendras ištremties kančias ir pavojus, tačiau jame nuskambėjo ir nauja, Harkos nepastebėta gaidelė. Tai buvo pavydas ir abejonės, kurioms retai atsispiria vieniši, teises praradę žmonės, – Matotaupa pirmą kartą suabejojo savo sūnumi. Harka atsakė visai paprastai:

– Tašunka Vitko išvadavo ir susigrąžino dakotų genties dukterį. Jos vardas Uinona.

– Kaip ir mano dukters, tavo sesers. Tu apie tai galvoji?

– Taip! – trumpai atsakė Harka. Dabar jis bijojo, kad tėvas neprikištų jam silpnumo. Tačiau jis negalėjo išmesti iš savo širdies Uinonos. Jis vėl tarsi matė ją prieš save tą paskutinę naktį, kai paliko gimtąjį kaimą ir išbėgo į prerijas pas paniekintą tėvą. Tada Uinona užsitraukė ant galvos antklodę, kad niekas nematytų jos ašarų. Dabar ji gyveno tarp žmonių, kurie niekino jos tėvą, ir Harka negalėjo jos apginti.

Čia Matotaupa pasakė visai ką kita, negu Harka tikėjosi:

– Kaip manai, Harka Vilko Nugalėtojau, ar mano duktė Uinona norėtų gyventi su mumis siksikų palapinėse?

– Norėtų, tėve. Ji žinojo, kad aš išeisiu paskui tave, ir padėjo man pabėgti.

– Harka, kai Lokės giminės vyresnieji mane pasmerkė, mes neturėjome pastovios vietos, todėl maža mergaitė nebūtų galėjusi su mumis gyventi. Tu tai gerai žinai. Tačiau dabar radome palapines, kuriose Uinona galėtų su mumis gyventi. Dabar pavasaris. Priešakyje vasara, mes galime nujoti prie Arklių upelio pasiimti Uinonos, kaip Tašunka Vitko buvo atėjęs pasiimti tos dakotės. Negi mes bailesni ar kvailesni už jį?

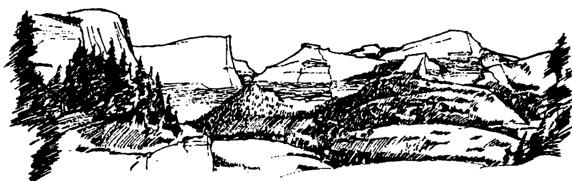
– Ne, tėve. Kada išjojam?

– Kai tu su Stipriuoju Elniu pamedžiosi antilopių ir kai aš su Degančiu Vandeniu prišaudysiu bizonų, kad palapinėje netrūktų mėsos. Aš pasakiau, hau!

Tuo ir baigėsi pokalbis, kurio negalėjo suprasti nei juodakojė moteris, nei Stiprusis Elnias. Harka susitaisė miegoti. Jam pasidarė lengviau, tačiau jį dar tebekankino prieštaringi jausmai. Harka norėjo tapti juodakojų kariu, tačiau mintis, kad dar kartą pamatys gimtąjį palapinių kaimą prie Arklių upelio ir pasiims

iš ten savo seserį, jį labai jaudino. Berniukas pradėjo bijoti, kad nepasikartotų tas slogutis, kai Uinona šaukėsi jo pagalbos ir jis negalėjo jai padėti, nes jo kojos buvo tarsi prie žemės priaugusios. Laimė, savo guolyje sujudo Stiprusis Elnias. Šitą berniuką ir jo draugystę jis pradėjo laikyti dvasia sergėtoja. Giliai atsidusęs, Harka išsitiesė ir užmigo.

Matotaupa tebežiūrėjo į tamsą. Tai, kad siksikų vadai ir vyresnieji dar nelaikė jo visiškai savu net po išbandymo mūšyje, žeidė jį labiau, negu galėjo prisipažinti sūnui. Jis jau seniai troško atkeršyti tiems, kurie išstūmė jį iš dakotų gretų. Tačiau tik dabar Matotaupa pradėjo galvoti, kaip tai konkrečiai padaryti, mat jis norėjo nutildyti visus tuos, kurie galėtų jį apšmeižti. Jis ne tik įrodys siksikų vyrams savo nekaltumą. Nužudydamas įžeidėją, susigrąžins ir gerą vardą. Jis negalėjo pamiršti tos akimirkos, kai Tašunka Vitko nenubaustas juodakojų vado akyse apšaukė jį išdaviku.

LŪŠYS NAKTĮ

Prieš medžioklę berniukams reikėjo dar šį tą apgalvoti ir nuveikti. Brėkštant jie buvo prie upelio ir maudydamiesi matė, kaip iš už horizonto patekėjo saulė, sumirguliavo vanduo, kaip palapines užliejo šviesa ir pradėjo rupšnoti žolę arkliai. Kai jie, išsitrynę taukais ir apsirengę, grįžo atgal, Matotaupa jau sėdėjo prie liepsnojančio ugniakuro ir laukė, kol juodakojė moteris patieks pusryčiams mėsos. Plynoje stepėje mėsa buvo pagrindinis maistas. Abu berniukai taip pat gavo savo dalį ir greit ją prarijo. Tuo metu, kai kiti vaikai dar tik ėjo prie upelio, Harka Vilko Nugalėtojas jau skubėjo prie vado palapinės. Stiprusis Elnias dar norėjo šio to paklausti tėvą, kol tas pradės vyresniųjų pasitarimą dėl taikos sudarymo su Tašunka Vitko ir jo gimine. Berniukai atėjo laiku. Vadas buvo apsivilkęs gausiai siuvinėtais drabužiais, tačiau dar neužsidėjęs karūnos iš erelio plunksnų.

Degantis Vanduo tuoj pastebėjo, kad berniukai nori kažko paklausti, ir maloniai pamojo jiems prieiti arčiau.

– Kalbėkite!

– Tėve, – prabilo Stiprusis Elnias. – Kai vėl patekės saulė, aš eisiu su Harka Vilko Nugalėtoju medžioti. Aš jau viską apgalvojau. Jeigu mes josime taip, kaip aš dabar tau pasakysiu, tai užtruksime keturias dienas.

Vadas nusišypsojo.

– Tu visada ką nors nepaprasta sugalvoji, sūnau.

Stiprusis Elnias paraudo. Jis nežinojo, ar tėvas kalba rimtai, ar juokauja. Tačiau gerai pagalvojęs prisiminė, jog labai retai nenusisekdavo jo pasiūlyti planai.

– Kalbėk, ko tyli, – padrąsino jį vadas.

Berniukas apsidžiaugė; jis suprato, kad pusė darbo jau padaryta.

– Tėve, – prašneko jis. – Mes josime į tą pusę, kur leidžiasi saulė. Ten prasideda kalnai ir miškai, o miško pievose ir kalnų upelių slėniuose žolė sodresnė negu čia. Oras ten geresnis, ir vėjai slėniuose ne tokie smarkūs. Mes susirasime tą laukymę, kur aną žiemą stovėjo mūsų palapinės. Ten dabar pilna antilopių, elnių ir lokių. Aplink siksikų medžioklės plotai, ir joks priešas mūsų ten neužpuls. Be to, aš pažįstu ten kiekvieną medį, kiekvieną šaltinėlį, nes tose vietose mes jau praleidome septynias žiemas. Jūs, kariai, ruošiatės į prerijas medžioti bizonų, o mums, berniukams, ir ten, kalnuose, yra ko pamedžioti.

– Tu taip manai?

– Taip, tėve. Kartu mes galėtume aplankyti ir tuodu bebrų medžiotojus, jeigu tik jie po žiemos vėl atkeliavo į šias vietas.

– Galėtumėte. Ko gero, jie žino ką nors naujo.

– Taip, taip, tėve!

– Gerai. Jeigu Matotaupa sutinka, tai ir aš leidžiu. Daugiau nieko nereikia.

– Harkos Kietojo Akmens Vilko Nugalėtojo lankas blogas. Jam reikėtų geresnio.

Vadas vėl šyptelėjo ir pamojo jaunajam dakotui, kad prieitų arčiau.

– Tu gausi naują lanką, – tarė jis, – kadangi praradai savo paslaptingąjį ginklą. Ten, – vadas parodė į palapinės gilumą, – yra keturi lankai. Apžiūrėk juos ir pasakyk man, kuris geriausias. Jeigu rasi geriausią ir įrodysi man, kad moki juo naudotis, vienas lankas bus tavo.

Harka suprato, ką žodžiais ir ženklais jam norėjo pasakyti vadas, ir lėtai nuėjo į nurodytą vietą, pasilenkė ir ėmė vieną po kito apžiūrinėti lankus. Tai buvo ne vaikiški, o dideli vyriški lankai. Tą vasarą, kuri dabar prasidėjo, Harkai turėjo sueiti trylika metų, jis jau buvo metro septyniasdešimt penkių centimetrų ūgio ir labai laibas, tačiau turėjo stiprias sausgysles ir muskulus. Apžiūrėjęs visus keturis lankus, tuoj suprato, kad paskutinis, kurį laikė rankoje, geriausias.

– Šitas.

Vadas kilstelėjo antakius.

– Teisingai atspėjai. Dabar eime. Pažiūrėsime, ar įstengsi įtempti šį lanką ir ar kliudysi taikinį.

Degantis Vanduo išėjo su abiem berniukais priešais palapinę, Stiprusis Elnias padavė Harkai šešias strėles.

Palapinių kaimo jaunuomenė tuojau juos pastebėjo; iš visų pusių pradėjo rinktis vado sūnaus bendraamžiai.

– Atvesk Matotaupą!

Stiprusis Elnias nukūrė vykdyti tėvo įsakymo. Greitai jis grįžo su Matotaupa. Harka priėjo prie savo tėvo.

– Tai kaulinis lankas iš banginio ūso, – tarė jis. – Dar mūsų palapinių kaime prie laužo tu pasakojai man apie tokius lankus, tėve, ir štai pirmą kartą gyvenime toks daiktas man pateko į rankas. Degantis Vanduo padovanos man kitą lanką, vieną iš trijų, kurie dar yra jo palapinėje, tačiau parodyti, kaip moku šaudyti, turėsiu su šituo kauliniu. Prieš šaudamas į taikinį, paprašysiu trijų bandomų šūvių.

– Daryk kaip tinkamas, Harka Kietasis Akmenie.

– Hau.

Per tą laiką pasirodė keli kariai ir netgi burtininkas. Jis pasisiūlė padėti susikalbėti, ir Harka paprašė:

– Man reikia trijų bandomųjų šūvių. Tada Degantis Vanduo galės nurodyti, į ką turiu šauti.

Burtininkas ir vadas pasitarė.

– Duodu du šūvius pabandymui, – tarė Degantis Vanduo.

Harka pagalvojo, paskui padėjo kaulinį lanką ant žolės prie Degančio Vandens kojų ir paėjo į šoną.

– Mano senasis lankas taip pat neblogas, – pasakė jis tyliai, tačiau tokiu balsu, jog buvo aišku, kad čia paskutinis žodis.

– Kodėl tau reikia trijų bandomųjų šūvių? – paklausė Degantis Vanduo, visai nepykdamas dėl tokio berniuko elgesio.

– Aš turiu būti pasiruošęs kiekvienam šūviui, kokio iš manęs bepareikalautum, turiu žinoti, ar toli galima iš to lanko nušauti ir kaip turiu taikyti. Todėl man reikia trijų šūvių.

– Teisingai, tu išlaikei ir šitą bandymą, Harka Lokio Medžiotojau. Imk lanką. Gali pabandyti tris kartus. Kitus tris taikinius nurodysiu aš.

Tada Harka vėl paėmė lanką, nuėjo tarp palapinių, perbrido upelį, lydimas viso būrio, kuris įdėmiai jį sekė. Išėjęs į prerijas, sustojo. Paėmė pirmą strėlę ir įtempė lanką. Iš karto pajuto, koks jis elastingas ir lengvas. Pirmiausia Harka buvo nutaręs šauti į tolį. Suėmė templę, įtempė lanką kiek galėdamas ir paleido strėlę. Templė suzvimbė, strėlė nulėkė kaip vėjas. Visų akys sekė jos kelią.

Stiprusis Elnias pašoko ir nukūrė kaip strėlė visų vaikų priešakyje į tą pusę, kur šovė Harka. Greitai iš vaikų krykštimo paaiškėjo, kad jie surado strėlę žolėje už vienos kalvos.

Harka nebėgo su kitais. Jis pasiėmė antrą strėlę ir, kai berniukai grįžo su pirmąja, tuoj pat paleido antrą šūvį. Iš penkiasdešimties žingsnių atstumo šovė į vėjo suneštą smėlio krūvą. Strėlė perėjo kiaurai, ir kitoje krūvos pusėje išlindo jos smaigalys. Po šito bandymo Harka liko patenkintas mušamąja šūvio galia. Tada paėmė trečią strėlę ir paleido ją taip greitai, kad niekas ir nespėjo susivokti, į ką buvo taikyta. Už šimto metrų strėlė įsmigo į žolę. Harka atsinešė ją pats ir priėjo prie vado.

– Aš pasiruošęs. Sakyk, į ką šauti!

– Pirmą taikinį tau nurodys Stiprusis Elnias, nes jis vadovauja berniukų būriui, antrą – Matotaupa, trečią – aš pats, – pasakė Degantis Vanduo.

Stiprusis Elnias pasitarė su keliais savo draugais. Po to vienas berniukas nubėgęs atnešė mažą odinį sviedinį, užlipo ant vienos palapinės ir įspraudė jį tarp smaigų. Berniukas paaiškino Harkai, kad šauti jis turi atsigulęs ir pataikyti į sviedinį. Uždavinys buvo nelengvas. Kadangi Harkai nebuvo nurodyta, kur reikia atsigulti, jis pasirinko septyniasdešimties žingsnių nuotolį ir

pakilesnę vietą. Dabar valdyti ginklą buvo vienas malonumas. Jis prisitaikė ir šovė nieko nelaukdamas. Sviedinys buvo pramuštas. Vaikai pagyrė šūvį skardžiais šūksniais.

Tada į priekį išėjo Matotaupa, jo lūpų kampučiuose virpėjo šypsenėlė.

– Aš nueisiu šimtą penkiasdešimt žingsnių, iškelsiu ranką ir išskėsiu du pirštus. Paleisk strėlę taip, kad galėčiau ją pagauti tarp pirštų, Harka Bizono Persekiotojau! Šauk klūpomis.

Matotaupa paprašė Gudriąją Gyvatę eiti su juo. Abu lygiais žingsniais atmatavo numatytą atstumą, sustojo pievoje ir Matotaupa pakėlė dešinę ranką, išskėtęs smilių ir nykštį. Oras buvo labai vaiskus, diena šviesi, Harka, priklaupęs ant dešinio kelio, taikėsi labai rūpestingai ir tiksliai apskaičiavo, kiek reikia įtempti lanką. Uždavinys buvo sunkus, atstumas didelis. Harka primerkė akis. Visi žiūrovai įtemptai laukė, aplink buvo tylu tylu. Harka šovė. Sudūzgė templė, ir strėlė nuzvimbė.

Matotaupa skardžiu šauksmu paskelbė, kad šūvis pavyko. Bendras džiaugsmo riksmas pasveikino Harką su sėkme. Berniukai greitai ir linksmai kaip kumeliukų būrys pavasarį nukūrė prie Matotaupos.

Kai jie pribėgo, Matotaupa dar tebelaikė iškėlęs ranką su strėle, ir berniukai pamatė, kad jis buvo ją pagavęs už koto, prieš pat plunksnas, įtaisytas strėlės gale.

Patenkinti, tarsi patys būtų paleidę tokį puikų šūvį, berniukai sugrįžo prie Harkos. Įtampa vis didėjo, nes trečiąjį ir paskutinį taikinį turėjo nurodyti Degantis Vanduo.

Vadas liepė jam paduoti tą odinį sviedinuką, kurį Harka buvo išmušęs iš smaigų tarpo, ir pasišaukė Stiprųjį Elnią.

– Eikš čia! Imk sviedinį, bėk ir staiga mesk jį į viršų. Harka Bizono Persekiotojas turės į jį pataikyti.

Stiprusis Elnias nusijuokė ir mirktelėjo Harkai. Jis paėmė sviedinį ir ėmė bėgioti visaip vinguriuodamas, o Harka liko vietoje ir laikė lanką kairėje, o trečiąją, paskutiniąją, strėlę dešinėje rankoje. Jis neįsidėjo strėlės, nors reikiamu momentu ir turėjo labai greitai iššauti. Stiprusis Elnias lakstė aplink, šokinėjo į viršų, vertėsi per galvą, vėl bėgo. Sviedinį jis laikė tai vienoje, tai kitoje rankoje, tai priešais save, tai už nugaros. Staiga, padaręs kelis smarkius šuolius, jis išmetė kamuoliuką pro tarpkojį į viršų; tuo metu jis buvo už kokių aštuoniasdešimt žingsnių nuo Harkos. Žaibo greitumu Harka įsidėjo strėlę, prisitaikė ir šovė. Į kamuoliuką pataikė tuo metu, kai šis pasiekė aukščiausią tašką ir akimirką stabtelėjo ore prieš pradėdamas kristi žemyn.

Strėlė panešė sviedinį galiuką tolyn, paskui nukrito žemėn.

Berniukai vėl sukrykštė. Stiprusis Elnias pakėlė sviedinį su strėle ir pasileido prie Harkos laikydamas abu iškeltoje rankoje.

– Šaunuolis! Pataikei! Mano brolis Harka Vilko Nugalėtojau Lokio Medžiotojau!

Harka nieko nepasakė. Jis atidavė lanką vadui.

Matotaupa stovėjo šalia Degančio Vandens ir labai atidžiai apžiūrinėjo ginklą.

– Geresnio lanko man neteko matyti. Ar siksikų vyrai turi ir daugiau tokių ginklų?

– Toks mūsų palapinėse yra tik vienas, – atsakė Degantis Vanduo susimąstęs. – Ar ir Matotaupa nori iš jo šauti?

– Jeigu tu, vade Degantis Vandenie, leisi man pačiam pasirinkti taikinį.

– Galėsi pasirinkti.

Matotaupa pasišaukė Harką:

– Atnešk bizono odos skydą ir atsistok su juo per tris šimtus žingsnių nuo čia!

Burtininkas išvertė Matotaupos žodžius, ir siksikai dar labiau susidomėjo. Juos apėmė kažkoks keistas susijaudinimas, kurio priežasties Matotaupa kol kas dar nesuprato, bet tai neliko jo nepastebėta. „Trys šimtai žingsnių“ buvo „per strėlės šūvį“, ir tik labai retais atvejais, apie juos net legendos buvo pasakojamos, pavykdavo pataikyti iš tokio nuotolio.

– Paprašyk skydo su saule! – riktelėjo Harkai pavymui burtininkas, tartum staiga įkvėpimo pagautas.

Palapinėje vado žmona berniukui parodė tris skydus iš septynlinkos bizono odos. Jie buvo margai išdažyti, o vienas su geometrišku saulės piešiniu, kurio vidurinis apskritimas atrodė kaip ratas su keturiais stipinais. Šitą skydą ir nusinešė Harka į prerijas tris šimtus žingsnių vakarų pusėn. Dabar saulė švietė tėvui į nugarą ir neakino savo spinduliais. Berniukas buvo prisidengęs skydu krūtinę ir veidą.

Vadas Degantis Vanduo ir jo sūnus stovėjo šalia Matotaupos. Visi žiūrėjo į šalį. Jis įtempė templę, ir lankas sulinko. Tik dabar pasirodė, koks jis elastingas. Po ruda Matotaupos oda žaidė muskulai. Jo akys buvo beveik užmerktos.

Matotaupa iššovė taip smarkiai, ir strėlė nuzvimbė taip greitai, kad jos sumatyti nebuvo galima. Žiūrovams net kvapą užgniaužė.

Visi laukė.

Niekas net nešūktelėjo.

Visi toliau laukė. Harka negrįžo atgal.

Vyrai sužiuro vieni į kitus; jie pradėjo abejoti. Kai kurie šypsojosi, beje, tik lūpų kampučiais, kiek apgailestaudami, kad neįtikimas dalykas netapo tikrove. Tačiau strėlė smygsojo skyde, tai jie įžiūrėjo, gal tik pataikyta buvo ne į patį vidurį.

– Eime! – tarė pagaliau vadas ir nužingsniavo su Gudriąja Gyvate, Šlubuoju Vilku ir dar trimis berniukais, tarp jų savo sūnumi, į tą pusę, kur stovėjo Harka. Matotaupa liko vietoje ir toliau laukė.

Grupelė siksikų su vadu jau buvo netoli Harkos, kai laukiantieji išgirdo daugiabalsį džiaugsmo šauksmą:

– Pataikė! Pataikė!

Dabar jau nieko nebuvo galima sulaikyti. Visi nubėgo pažiūrėti, nustebę stovėjo vadas, burtininkas ir kariai prieš berniuką, tebelaikantį apskritą skydą. Strėlė buvo įsmigusi į patį saulės apskritimo vidurį.

Vyrai žiūrėjo vieni į kitus ir murmėjo žodžius, kurių prasmės Matotaupa ir jo sūnus dar negalėjo suprasti.

– Atsivesk savo arklį, Harka! – pasakė Matotaupa ir paėmė skydą, neištraukdamas strėlės.

Berniukas nubėgo į kaimą ir greitai atšuoliavo ant savo širmio. Tėvas padavė jam skydą, kurio viduje buvo įtaisyta odinė kilpa.

– Jok ratu, – paliepė jis sūnui. – Šitą strėlę išmušiu iš skydo kita strėle.

Ženklais Matotaupa parodė siksikams, ką jis ketina daryti. Vyrai vėl susižvalgė. Jie dar labiau sunerimo.

Harka tai gerai juto. Kas čia dėjosi? Kokios mintys jaudino tuos karius?

Berniukas darė tai, ką jam buvo liepęs tėvas. Jis šuoliavo ratu; skydą laikė rankoje, prisidengęs pečius ir galvą.

Matotaupa sekė raitelį akimis. Staiga jis šovė ir abi strėlės įsikirtusios viena į kitą nukrito žemėn.

Harka paleido arklį žingine, nenulipdamas pakėlė strėles ir atnešė tėvui.

Visi tylėjo.

Matotaupa atidavė juodakojų vadui lanką ir strėles.

– Matotaupa! – tarė Degantis Vanduo, jo balse galėjai pajusti tą keistą susijaudinimą, kurį vis didėjant pastebėjo Matotaupa ir Harka. – Matotaupa! Tai paslaptis! Seniai seniai tas lankas priklausė vienam iš didžiausių mūsų vadų. Niekas nežino, iš kur jis atsirado. Mirdamas mūsų vadas įsakė atiduoti šį lanką tam, kuris per strėlės šūvį pataikys į saulę. Mes negalėjome suprasti šių žodžių. Tačiau dabar mes tai suprantame, Matotaupa. Tu pataikei per strėlės šūvį į saulę. Lankas dabar tavo. Tu esi didis karys!

Ir susižavėjusiems siksikams pagarbiai tylint, Degantis Vanduo įteikė ginklą dakotui, gyvenančiam jo genties palapinėse.

– O tavo sūnus, – toliau kalbėjo Degantis Vanduo, – gaus geriausią iš trijų likusių lankų. Tegu pats jį išsirenka.

Matotaupa buvo labai rimtas, tačiau jo ir Harkos akys blizgėjo.

– Tegu juodakojų kariai žino, kad mano strėlės yra jų strėlės ir jų priešai yra mano priešai, hau.

Lėtai, iškilmingai grįžo vyrai ir berniukai į kaimą. Vado palapinėje Harka gavo puikų lanką iš elastingo medžio su raudonai nudažyta bizono sausgyslių temple.

Kai Matotaupa ir Harka parėjo į savo palapinę pietiniame kaimo gale, norėdami gerai paslėpti naujuosius ginklus, tėvas paklausė berniuką:

– Ar dabar išmesi savo senąjį lanką?

– Ne, tėve. Šitą senąjį lanką mes pasidarėme tada, kai vieni gyvenome tremtyje tarp kalnų ir miškų. To aš niekada neužmiršiu ir todėl pasilaikysiu šį lanką, hau.

– Gerai!

Apie tą įvykį visame kaime buvo kalbama su susižavėjimu. Net ir tarp dešimčių tūkstančių indėnų, užaugusių su lanku ir strėlėmis, tik keli galėjo girtis absoliučiu taiklumu, štai tokie reti taiklių akių ir rankų šauliai svečiavosi dabar pas siksikus.

Netrukus vadas paliepė šaukliui sukviesti vyresniuosius į pasitarimą. Matotaupa su keliais jaunesniais kariais išjojo pasižvalgyti, ar nėra kur nors arti bizonų bandos. Harka ir Stiprusis Elnias susiėjo aptarti rytojaus dienos medžioklės. Džiugiai ir uoliai planavo jie,

ką darys. Vado sūnus nusivedė Harką prie upelio ir smėlyje nubrėžė kelią, kuriuo jam ir Harkai reikės joti. Prie jų prisidėjo ir kiti berniukai. Pamažu jų kalba Harkai pradėjo atrodyti ne tokia svetima. Jis jau suprato nemažai žodžių.

Vakare abu berniukai susikrovė ginklus ir ugnies įkūrimo reikmenis. Kiekvienas turėjo po odinę prie arklio rišamą antklodę, kuria miegant buvo galima užsikloti. Kadangi Matotaupa dar nebuvo grįžęs iš žvalgybos, Harka nakvojo pas savo naująjį draugą Stiprųjį Elnią vado palapinėje, o vado žmona pataisė jiems maisto kelionei, daugiausia džiovintos ir sumaltos bizono mėsos, labai maistingo negendančio produkto, laikomo mažuose maišeliuose.

Abu bernaičiai nusprendė atsigulti anksčiau, kad galėtų rytui brėkštant išjoti.

Virš prerijų sušvito saulė; savo pirmais gryno aukso spinduliais ji paskelbė galą tamsos ir ūkų viešpatijai. Ant žolynų sublizgo rasa, upelyje ėmė žaisti saulės šviesa. Žuvys, pamažu judindamos pelekus, plūduriavo tekančiame vandenyje, pasirengusios bet kuriuo momentu šauti žemyn. Čiulbėjo strazdai; prerijų šuniukai, tie maži graužikai, kaišiojo nosytes iš savo urvų, o jų sargybiniai stovėjo ant užpakalinių kojyčių prieš išsišakojusius požeminius labirintus. Paukščiai sklandė

aukštai danguje; oras buvo sausas ir gaivus. Aplink viešpatavo tyla.

Stiprusis Elnias ir Harka paleido arklius šuoliais vakarų link. Palapinės liko toli užpakalyje. Jie buvo vieni bekraštėse prerijose, paskutinėje laisvų medžiotojų tėvynėje. Abu buvo kaip tik ant jaunystės slenksčio ir jautė savo augančią jėgą. Jojo jie kaip seni kariai, mokėjo nenuvarginti mustango, puikiai orientavosi vietovėje be jokio kelio ir takelio. Harka susidomėjęs stebėjo, kaip pamažu keičiasi gamtovaizdis. Pasirodė kalvos, toliau pereinančios į didelį uolinį kalnyną. Prerijų linijos tapo griežtesnės, žemės įdubos ir slėniai aiškiau skyrėsi iš bendro landšafto, upeliai buvo vandeningesni, jų nuolydis didesnis, o pačios vagos kiekvienąkart vis gilesnės ir gilesnės, pagaliau jos virto tarpekliais. Pakrantėse žaliavo alksniai ir žilvičiai, o apie pietus jaunieji raiteliai pamatė ir netoli vandens kalvų užuovėjoje išaugusių spygliuočių. Puikios mėlynai žalios eglės iškėlusios šakas į viršų dunksojo nuostabiai žydro dangaus fone.

Abu berniukai dar nė karto nesiilsėjo, tik retkarčiais duodavo atsikvėpti arkliams, paleisdami juos žingine. Jodami jau matė ir žvėrių: antilopių toli palei horizontą, stirną, stovinčią miškelio pakraštyje. Iš žolės netikėtai pakilo būrys prerijų vištelių. Berniukai tuoj pat čiupo lankus ir paleido po strėlę.

Kliudė dvi vištas, ir jos nukrito į žolę, kitos nuplasnojo tolyn. Berniukai pasuko arklius prie savo laimikio. Abu gerai pataikė. Ir abu, išsitraukę strėles, pasiėmė po nušautą paukštį. Nors ir turėjo džiovintos mėsos, vištienos kepsnys taip pat pravers.

Patenkinti vaikai nujojo toliau. Žolė tose vietose jau buvo sodriai žalia, žydėjo baltos ir geltonos gėlės, paskirai ar išsidriekusios ištisais kilimais. Šiaurinėse kalvų pusėse dar galėjai pamatyti rudų lapų; čia sniegas tik nutirpo ir jauna žolytė dar nebuvo prasikalusi. Negyvenamose prerijose nesunku buvo įžiūrėti pėdsakus. Abu vaikai pamatė vapičio, milžiniško elnio, pėdas. Tačiau elnias buvo senas, ir abu nutarė, kad neapsimoka dėl jo keisti planą ir sukti iš kelio.

Kai vakaro saulė įspindo raiteliams į akis, Stiprusis Elnias, visąlaik rodęs kelią, užjojo ant kalvos, nuo kurios buvo toli matyti. Ji buvo plika, ir niekas neužstojo reginio. Berniukai žinojo, kad toli rytuose, kur mėlynavo dangus, stovi jų palapinės. Į vakarus ir šiaurės vakarus iki pat Uolinių kalnų dryksojo prieškalnių aukštumos. Vakaro šviesoje snieguotų viršūnių baltumas nebeatrodė toks vaiskus, pasakiškos šviesos nutviekstos uolos nebebuvo tokios sunkios ir sustingusios; jos dunksojo kaip šešėliai besileidžiančios saulės nurausvintais kraštais. Pievų ir medžių žalumas susi-

liejo su raudonu saulės spindulių auksu, ir kur jau buvo tamsu, ten viskas skendėjo violetinėje šviesoje, kurioje daiktų apybraižos buvo dar ryškesnės negu akinančioje vidudienio šviesoje.

Šis vaizdas labai jaudino Harkos protą ir jausmus, nes tai buvo tas pats vakaro vaizdas, prie kurio jis buvo pripratęs gimtajame palapinių kaime. Galbūt ir jo sesuo Uinona stovi dabar prie Arklių upelio, semia vandenį, mirguliuojantį tokioje pat vakaro saulės šviesoje, ir žiūri į kalnus, kurių ilga grandinė nusitęsusi iki pat Plato ištakų, ir tenai besileidžiančios saulės liepsnoje mirguliuoja šešėlių apgaubtos uolos.

Harka pabudo iš savo minčių, nes Stiprusis Elnias pasakė:

– Ten, toje giraitėje, – jis parodė ranka, – mes apsinakvosime. Ten rasime vandens, malkų ir užuovėją.

Harka, žinoma, sutiko, ir abu pasuko savo arklius į tą pusę, kur augo šiek tiek eglių ir krūmų. Pirmiausia jie apžiūrėjo miškelį, tačiau nerado nieko įtartina – nei žmonių, nei plėšrūnų pėdsakų. Čia pat tryško nedidelis šaltinis, vėliau virstantis upeliu, kurio pakrantėse dėl vietos galynėjosi žolės ir samanos. Vanduo buvo skanus. Mustangai ėmė ieškoti maisto. Po lazdynais giraitės pakraštyje dar buvo galima rasti žiemą pergulėjusių riešutų. Berniukai perkando kelis ir suvalgė:

riešutai jiems buvo tikras skanėstas. Tada prisirinko sausų šakų ir tarp medžių be vargo susikūrė nedidelį laužą. Kai jis įsidegė, pamažu kurstė ugnį, kišdami į ją šakų galus. Kuo labiau temo, tuo labiau žėravo kibirkštys.

Berniukai išsiėmė nušautas vištas. Pasirodo, kad jų kvapas ne tik jiems vieniems dirgino uoslę. Prerijose visai netoli giraitės ėmė viauksėti du kojotai. Harka, puikiai mokėjęs pamėgdžioti žvėrių balsus, smaginosi jiems atsakinėdamas, o Stiprusis Elnias apkasė vištas karštais pelenais, kad iškeptų. Kojotai prerijose visai pasiuto ir lojo užspringdami, Harka nenusileido jiems, skalindamas visomis vilkų tonacijomis, o Stiprusis Elnias vos laikėsi nesuprunkštęs. Per vištos kraujo kvapą ir kivirčą su Harka abu kojotai visai pamiršo, kad čia kvepia ir „žmogumi“. Pagaliau jie pasirodė ant artimiausios kalvos keteros. Dėl papurusio kailio atrodė gana riebūs, nors po žiemos vargu ar galėjo būti labai įmitę. Harka sukaukė atsitraukiąs, ir kojotai ant keteros pasijuto visai drąsūs. Berniukai nedelsė. Jie čiupo lankus ir paleido po strėlę. Pataikyti nebuvo sunku, nors prerijas jau gaubė naktis.

Viauksėjimas nutilo, nes strėlės persmeigė plėšrūnams kaklus. Stiprusis Elnias ir Harka nubėgo į tą pusę ir rado kojotus besibaigiančius, greitai juos užmušė ir atsinešė prie laužo. Čia pradėjo lupti ne su smailiu,

dviašmeniu durklu, kurį nešiojosi kaip ginklą, o su plačia vienašmene geležte. Mėsą berniukai išmetė, tačiau storus kailius nutarė pasiimti kaip nepaprastos medžioklės atminimą.

Pasisotinę kepta vištiena, ėmė ruoštis gulti ir svarstė, ar nereikėtų vienam likti sargyboje.

Stiprusis Elnias manė, kad tai nebūtina, nes mustangai esą pakankamai budrūs. Bent jau jo keršis, pajutęs pavojų, visuomet jį pakels. Harka buvo tikras, kad tą patį padarytų ir jo širmis. Tad abu ramiai susivyniojo į bizono odos antklodes, atkišdami kojas į ugnies pusę. Kažkur toli priešais mėnulį kaukė vilkai. Arkliai kurį laiką dar ganėsi, paskui stovėdami užsnūdo, tačiau jų budrumu buvo galima pasitikėti, tad užmerkė akis ir berniukai.

Naktis praėjo ramiai, ir vaikai pabudo atgavę jėgas. Saulė dar nebuvo patekėjusi, tačiau blyški šviesa rytuose jau skelbė greit išaušiant. Jie pasistiprino džiovinta bizono mėsa, numalšino troškulį prie upelio, užsėdo ant arklių ir vėl nujojo į vakarus.

Uolinius kalnus, prie kurių artėjo, kuo toliau, tuo labiau užstodavo priešais kylančios prieškalnių aukštumos. Spygliuočiais buvo apaugę vis didesni plotai, slėniai ir pakriaušiai, tačiau Stiprusis Elnias lenkėsi tokių miškų, jojo pievomis, kur arkliams lengviau bėgti

ir kuo toliau matyti. Berniukai buvo labai atidūs, nes miškuose visuomet tyko pavojai ir per vėlai juos pastebėjus gali būti riesta. Traukdami orą, jie ne vien kvėpavo, bet ir uodė kiekvieną kvapsnį. Lapų aromatas maišėsi su sakų kvapu, bet dūmų niekur neužuodė. Ausį pasiekė ošimas. Tolumoje tarpekliu tekėjo upė, jos šniokštimas buvo toli girdėti.

Berniukai jojo žingine. Žemėje jie matė daug žvėrių pėdų, pagaliau aptiko ir lokio pėdsakus. Nulipo nuo arklių ir labai atidžiai juos apžiūrėjo, nes susitikti su lokiu nebuvo ketinę. Pėdos kirto jų kelią, paskui ėjo į pietus, suko į rytus, kur buvo miškas, tad berniukai ramiai sau jojo toliau. Antrą kartą jie sustojo, aptikę briedžio pėdas. Šis milžiniškas ir sunkus žvėris buvo giliai jas įmynęs, vienas nudroždamas į kalną. Išdirbtas briedžio kailis buvo geriausias indėnų drabužis, nes briedžio oda labai tvirta, kartais nepramušama net šūvio. Mėsa indėnams skani, o liežuvis – delikatesas. Tačiau briedis ir labai stiprus, labai greitas ir sunkiai nudobiamas. Jis drąsiai stodavo į kovą su vilkais ir žmonėmis. Lengviausia būdavo rudenį. Pamėgdžiodamas briedžių būbavimus galėjai juos prisivilioti, pritykinti ir nušauti. Bet dabar buvo pavasaris, ir briedžiai nebūbavo.

Nuo šiol vaikai tegalvojo apie briedį, tačiau nė vienas nenorėjo to kitam prisipažinti, nes berniukams,

gyvenantiems vos tryliktą vasarą, noras užmušti briedį buvo per drąsus. Tad Stiprusis Elnias neišklydo iš kelio ir traukė per pažliugusias pievas ir mišką į senąją savo giminės žiemojimo vietą. Tačiau ir jis, ir Harka buvo patenkinti, kad briedžio pėdsakai taip pat ėjo į tą pačią pusę. Briedis buvo prabėgęs vakar dieną. Tai čia, tai ten jis stabteldavo miško pakraštyje paskabyti jaunų ūglių ir pumpurų, paskui ramiai traukdavo tolyn. Berniukai pasiekė kalnų upelį, kuris per pievas ir miškus putodamas nešė savo vandenis ir buvo išsigraužęs iki uolėto dugno. Jo kelyje buvo gausu slenksčių; penkis ar šešis, kartais iki dešimties ir dvidešimties metrų vanduo tekėdavo viename lygyje, paskui nedideliu kriokliu krisdavo žemyn, skalaudamas stačią sieną. Bangos blyksėjo ir mirguliavo, dugne galėjai įžiūrėti kiekvieną smiltelę. Kai kurie kriokliai krito nuo nugludintų uolų kaip kokie permatomi šydai. Buvo jau gana šilta. Saulė, pasiekusi zenitą, pro eglių viršūnes apšvietė upelį. Mustangai norėjo gerti, ir berniukus čia traukė pailsėti. Nedidelėse išgraužose palei krantą jie pastebėjo upėtakių ir sumanė jų pagaudyti rankomis. Be to, upelio vagoje buvo gilesnių vietų su mėlynai žaliu vandeniu, viliote viliojančiu išsimaudyti.

Vaikai nušoko nuo mustangų, pririšo juos prie medžių taip, kad galėtų pasiganyti ir atsigerti, o patys

atsigulė ant kranto gaudyti upėtakių. Greitai čiupo kiekvienas nusižiūrėtą upėtakį ir, netikėtai juos užklupę, pasigavo po vieną. Stiprusis Elnias laikė rankoje didelę žuvį apkerpėjusia nugara, Harka – mažą ploną. Berniukai greit užmušė žuvis ir susikūrė nedidelę ugnelę, norėdami jas išsikepti. Kvapas sužadino apetitą, jie pasijuto vėl išalkę ir pasigardžiuodami pavalgė, viską pasidalinę lygiomis. Netrukus pastebėjo, kad buvo sustoję toje pačioje vietoje, kur neseniai ganėsi ir gėrė briedis. Giliai įspaustoje pėdoje buvo prisirinkę vandens. Sprendžiant iš pėdsakų, jis nubėgo į kalną.

Berniukai susiruošė maudytis. Saulės nužertas vanduo buvo šaltas, tačiau labai maloniai gaivino. Jie smaginosi taškydami vienas kitą, ėjo vandenyje imtynių, stojosi po artimiausiu kriokliu, kad ledinis vanduo kristų ant sprando ir nugaros. Paskui juokais palindo po vandens šydu ir pro jį žiūrėjo.

Čia jie buvo sutrikdyti. Miške netoli upelio kažkas subildėjo sutraškėjo, lyg pro medžius ir krūmus viską pakeliui trypdamas ir laužydamas būtų lėkęs milžinas. Berniukai norėjo šokti ir griebtis ginklų, bet jau buvo vėlu.

Tarp medžių išniro briedis. Berniukai turėjo garbingai sau prisipažinti, kad labai išsigando. Šitas miško milžinas su didžiuliais, panašiais į kastuvą ragais buvo įtūžęs. Ragus laikė nuleidęs, lyg būtų puolęs prie-

šą. Jis perbėgo per berniukų stovyklą ir išspardė ugnį. Paskui atsidūrė viduryje upelio, toje terasoje, kur krito krioklys, už kurio pasilenkę ir nejudėdami kaip bronzinės statulos lindėjo berniukai. Akis laikė beveik užmerkę, kad žvilgsnis neatkreiptų briedžio dėmesio. Tačiau ir nuleidę vokus stebėjo jį pro blakstienas. Plačios kanopos, ilgos kojos, tamsūs karčiai, didžiuliai, į kastuvą panašūs ragai su daugybe atšakų. Koks jis didelis: koks didelis! Koks stiprus! Briedis apsisuko upelyje, jis laukė, kratė galvą ir žiūrėjo į mišką, lyg iš ten tuoj pat turėtų iššokti priešas, priversiąs jį bėgti. Briedis vėl nuleido ragus. Sujaudintas ir sutrikdytas, savo pyktį giežė ant visko, kas jam atrodė svetima ir įtartina. Jis vėl išlipo ant kranto, kur buvo berniukų stovykla. Aklai įtūžęs badė ten viską, ką rado, mėtė daiktus ir trynė ragais, kai jie vėl nukrisdavo ant žemės, išsvaidė kelnes, mokasinus, lankus, strėles, antklodes. Viena antklodė užkibo jam už ragų ir uždengė akis. Briedis palaikė tai užpuolimu iš pasalų. Įniršęs papurtė galvą, išmetė antklodę į viršų ir, jai nukritus žemėn, toliau niokojo ragais ir kanopomis. Stiprusis Elnias matė, kaip sulūžo jo lankas, kurį buvo padėjęs žolėje ant išsikišusios uolos. Jį sutrempė kelių centnerių sunkumo žvėris. Harkos naujasis lankas dabar kabojo kairėje briedžio ragų pusėje.

Žvėris staiga vėl nurimo, palaukė, pasidairė, paskui šoko į šalį ir dideliais šuoliais pasileido upelio krantu į pakalnę. Kurį laiką berniukai jį dar matė. Jam dingus, girdėjo lūžtant ir traškant krūmus, šakas ir medelius. Pagaliau ir šie garsai nutilo.

Stovėdami už vandens šydo, berniukai pasikeitė daug sakančiais žvilgsniais, kuriuose būta maža džiaugsmo. Jie sujudėjo, nes buvo sustingę stovėdami, tačiau išlįsti dar nedrįso. Galingąjį briedį kažkas išgąsdino ir privertė bėgti. Bet kas? Žvėris? Tada koks? Ar žmogus? Ar pavojus, grėsęs briedžiui, grėsė ir jiems?

Jie ėmė klausytis, tačiau trukdė krioklio šniokštimas. Juos galėjo pasiekti tik smarkesni garsai. Bandė apsidairyti, tačiau jų akiratis buvo labai ribotas. Juodu negalėjo suprasti, kas taip išgąsdino ir įsiutino briedį.

Žvėris nusinešė Harkos lanką. Stipriojo Elnio lankas gulėjo sulaužytas ant uolos. Ką pasakys tėvai, kai jie grįš namo. Savo sugrįžimą berniukai įsivaizdavo visai kitaip. Kol kas, atrodo, apie juos nebus kalbama kaip apie puikius medžiotojus. Dar laimė, kad briedis neužpuolė arklių.

Vaikai, nematydami savo mustangų, nežinojo, ar jie jau nurimę, ar ne. Padėtis buvo nelengva. Jei tūnos pasislėpę, neturės ginklų. Jei eis pasiimti ginklų, kelias sekundes bus matomi iš visų pusių. Pagaliau ryžo-

si geriau veikti, negu laukti. Dabar jau laikėsi didžiausio atsargumo, kurį per žaidimus buvo visai užmiršę. Jie atsigulė ant uolėto dugno, pernėrė po vandeniu visą terasą ir vikriai kaip driežai šmurkštelėjo ant kranto. Pasičiupo ginklus ir dingo krūmuose miško pakraštyje.

Laimingai prasmukę tarp medžių į tankmę, su palengvėjimu atsikvėpė.

Mustangai buvo vėl nurimę. Miške negirdėti nei žvėrių, nei žmonių.

Berniukai susirodė ženklais, kad žodžiu neišsiduotų nežinomam priešui. Abu norėjo pasekti briedžio pėdsakais ir pažiūrėti, kas jį išgąsdino. Turėdami galvoje patirtą nuostolį, nusprendė, kad bent vienam reikia likti prie arklių. Harka pasisiūlė juos pasaugoti, kol Stiprusis Elnias miške tyrinės, kas buvo atsitikę. Jaunasis dakotas atrišo arklius, pasivedė juos galiuką į mišką ir pririšo už pavadžių prie savo laso, kad kiekvienu momentu galėtų užšokti ir nujoti.

Stiprusis Elnias su didžiausiu atsargumu nušliaužė į kalną, ir Harka liko vienas. Jis apžiūrėjo ginklus, kuriuos dar tebeturėjo, durklą, elastingą kuoką, lasą. Revolverį buvo palikęs palapinėje. Prerijose buvo labai sunku apsirūpinti šaudmenimis. Jis nenorėjo prarasti to, ką turėjo, bet šaunamasis ginklas būtų pravertęs.

Tačiau ilgai nesigraužė, kad neturi revolverio, nes tokios mintys buvo bergždžios ir nenaudingos. Dabar tik klausėsi ir svarstė, kas galėjo taip supykinti ir išgąsdinti briedį. Jeigu medžiotojas, tai jis būtų tuoj pat jį nusivijęs.

Harkos bendražygio nebuvo girdėti, jis mokėjo vaikščioti be garso. Arkliai tebestovėjo ramūs.

Harka laukė ištisas valandas. Išaugęs medžiotojų gentyje, laukti išmoko jau vaikystėje; jis nebuvo toks nekantrus kaip baltieji vaikai. Kai praėjo trys valandos, o Stipriojo Elnio vis dar nebuvo, Harka pririšo arklius ir atsargiai nuslinko į miško pakraštį. Jis apžiūrėjo buvusią stovyklą, kur taip gardžiai suvalgė upėtakį. Ten tebegulėjo bizono odos antklodės, kas be ko, sumaitotos, tačiau visai sudraskyti jų nepajėgė net briedis. Harka įtraukė jas į krūmus. Ant storos eglės šakų kabojo viena kelnių klešnė, žolėje – antra; viena buvo Harkos, kita jo draugo. Diržus ir šlauniajuostes taip pat matė ir... tris mokasinus. Upelyje, viena terasa žemiau, plūduriavo kelnių pusė, kurią nedidelis krioklys tai panardindavo, tai išmesdavo į viršų. Ketvirtąjį mokasiną Harka pamatė kitapus upelio, jaunos eglaitės viršūnėje. Strėlės buvo išbarstytos krante, viena gulėjo ant akmens vandeny.

Harka nusprendė iki sutemų surinkti viską, kas dar buvo likę. Tuo tarpu grįžo su antklodėmis į mišką ir

vėl prisėdo prie arklių. Prietemiais pasirodė Stiprusis Elnias. Jis buvo labai pavargęs ir krito ant žemės šalia Harkos. Tačiau greit vėl pašoko, norėdamas ženklais persakyti, ką darė ir ką sužinojo. Briedžio pėdomis jis nusekė toli į kalną ir rado tą vietą, kur briedis apsisuko ir pasileido žemyn. Iš pėdų Stiprusis Elnias suprato, kad briedis susidūrė su lūšių pora, kuri turėjo jauniklių ir puldavo net dieną, jeigu pajusdavo pavojų. Įniršusios lūšys ir bus išbaidžiusios briedį. Kur jos nutempė savo vaikus dabar, jaunasis siksikas nesugebėjo sužinoti. Tikriausiai kur nors toli. Stiprusis Elnias dar išvaikščiojo mišką skersai ir išilgai, surado vieno lokio ir daugelio vilkų pėdas, tačiau, kad čia būtų buvę antilopių, deja, nepastebėjo. Taip pat aptiko sudraskytą stirną ir sudraskytą bizoną atskalūną, kurių retkarčiais pasitaikydavo, ypač tarp senų gyvulių, nes jie jau nepritapdavo prie bandos. Bizono palaikus Stiprusis Elnias rado toje vietoje, kur žiemą stovėjo jo giminės palapinės. Bizonas buvo žvėrių sudraskytas ir apgraužtas. Vilkų, lūšių ir lokių pėdos rodė, kas čia buvo sotinęsi. Tikriausiai apie šias vietas dėl gausaus ir lengvai prieinamo grobio dabar knibždėte knibžda plėšrūnų.

Artėjant nakčiai, tai nebuvo labai džiuginančios naujienos.

Harka pamojo savo bendražygiui, kad sektų paskui, ir nusivedė jį prie upelio. Jau švietė pirmosios

žvaigždės ir mėnulio pjautuvas buvo aukso spalvos. Kai berniukai pamatė krioklio blaškomą odinių kelnių klešnę, neišlaikę pirmą kartą nusijuokė iš savo nelaimės; dėl atsargos juokėsi, žinoma, be garso. Jie surankiojo viską, ką dar galima buvo rasti, ir ėmė galvoti, kur geriausia nakvoti. Atrodė, žmonių aplinkui nėra. Plėšrūnai orientavosi pagal kvapą, ir tarp medžių jiems buvo lengviausia prislinkti, todėl vaikai nusprendė nakvoti senojoje vietoje, kur pietavo prie upelio. Iš čia pabėgti buvo įvairių būdų; galėjai įsilipti į medį miško pakraštyje arba pasinerti po vandeniu, pakrante arkliai taip pat palyginti greičiau išneštų kudašių, be to, iš čia buvo galima greičiau pastebėti pavojų. Vaikai vėl atsivedė prie upelio mustangus.

Kadangi Stiprusis Elnias buvo nuėjęs ilgą ir sunkų kelią, pirmasis budėjo Harka, leisdamas savo draugui pamiegoti. Harka pasiėmė jo kirvį, nusikirto jauną eglaitę ir nugenėjo šakas: pasidarė ilgą kartį, gerą ginklą nuo plėšrūnų. Ilgų karčių ir iečių žvėrys bijo, nes laiko jas pavojingais ragais. Harka liko prie arklių su visais savo ginklais. Dangų jau buvo nusėjusios žvaigždės, ant upelio ir kito jo kranto krito pluoštas mėnulio šviesos. Nedideli kriokliai tolygiai šniokštė. Aukščiausių medžių viršūnes lingavo vėjas.

Šlapi berniukų daiktai džiūvo pakabinti ant šakų. Harka pririnko malkų, kurių čia netrūko, ir užkūrė

ugnį, norėdamas atbaidyti žvėris. Stiprusis Elnias, susisukęs į sumaitotą antklodę, kietai miegojo. Harka užsimetė savąją ir ėmė vaikštinėti miško pakraščiu, atidžiai viską tyrinėdamas, o labiausiai mišką, kurio tankynėn sunkiausia buvo įžvelgti.

Buvo jau apie vidurnaktį, kai arkliai kažką suuodė ir ėmė nerimauti. Harka pažadino draugą, kuris tuojau pat žvaliai pašoko. Arkliai norėjo lėkti į pakalnę, ir vaikai nežinojo, ar pasikliauti jų instinktu ir bėgti nuo dar nežinomo pavojaus, o gal juos bėgančius bus lengviau užpulti negu pasilikusius vietoje, kur galima sutelkti visą dėmesį į aplinką ir gynybą, ir jie nutarė likti. Antklodes pririšo prie arklių ir paleido juos kiek aprimusius. Arkliai įbrido į vandenį ir sustojo vienas prie kito seklioje vietoje, Harka liko prie jų, o Stiprusis Elnias pasislėpė pakrantės krūmuose.

Vaikai klausėsi atsidėję.

Vienodai šniokščiant vandeniui nuo skardžio nakties tyloje pasigirdo naujas garsas. Tyliai sutraškėjo šakos, lyg jas būtų nulaužęs kažkoks sunkus padaras, bet ir vėl viskas nuščiuvo.

Vėjas nutilo. Nejudėdamos stovėjo aukštos eglės, jų viršūnės juodavo žvaigždėto dangaus fone. Krūmai skendėjo tamsoje. Upelis šniokštė ir atspindėjo blyškią žvaigždžių šviesą.

Staiga piestu atsistojo širmis, o paskui jį ir keršis. Tarp vieno medžio šakų kitoje upelio pusėje Harka pamatė žalsvas spindinčias akis. Susiūbavo stora šaka. Didelis į katę panašus žvėris, gracingai išsitiesęs, išskėtęs priekinių kojų nagus, ilgu šuoliu švystelėjo nuo šakos ant širmio. Mustangas pastebėjęs pavojų puolė į šoną, ir grobuonis pataikė ne ant kaklo, kaip buvo numatęs, norėdamas perkąsti jam sprandą ar gerklę. Priekinėmis letenomis jis įsikibo į bizono odos antklodę ant arklio šono. Galva su iššieptais dantimis ir žioruojančiomis akimis kyšojo iš už mustango nugaros. Lūšis pamatė Harką, kuris skardžiai riktelėjo, pasiryžęs kovai. Kraujo ištroškęs grobuonis grėsmingai sušnypštė. Harka jau buvo pakėlęs savo elastingą kuoką iš gluosnio šakų su kiaušinio didumo akmeniu gale. Jis laikė ją dviem rankom, kad jėga būtų didesnė, atsivėdėjęs smogė taip greitai, kad mustangas su savo užpuoliku ant nugaros nespėjo net pajudėti iš vietos.

Akmuo pataikė lūšiai tiesiai į tarpuakį, smūgis buvo stiprus, nes grobuonis apkvaitęs nukrito į seklų vandenį. Išsilaisvinęs arklys tuoj pat šoko spardyti nukritusį užpuoliką, ir Harkai buvo labai sunku prie jo prieiti. Tik paėmęs už pavadžio atplėšė įsiutusį mustangą nuo lūšies, kuri buvo tokia gaji, kad ir kuoka tvota, ir arklio spardyta buvo beatsigaivelėjanti, Har-

ka smeigė jai į gerklę durklu ir džiugiai sušuko. Bet jis neturėjo kada džiaugtis pergale, nes už nugaros kilo kitas pavojus. Iš tos pusės, kur degė jo laužėlis, puolė antroji lūšis, o netoli nuo kranto tamsiame miške suriaumojo lokys. Tiek daug plėšrūnų retai susirinkdavo į vieną vietą, bet buvo pavasaris, žvėrys po žiemos išsibadėję ir turėjo jauniklių, o du mustangai ir du vaikai buvo labai viliojantis grobis.

Stiprusis Elnias gynėsi pats ir saugojo arklį nuo lūšies taip pat narsiai kaip Harka ir visiškai savęs nesigailėjo. Ši lūšis ne šoko iš medžio, o prislinko krūmais ir norėjo iš netyčių užpulti jaunąjį siksiką. Stiprusis Elnias apgavo plėšrūnę: laiku atšoko šonan ir, žvėriui nespėjus jo nutverti, palindo po kriokliu. Tačiau tik akimirkai. Kol lūšis dairėsi, kur dingo laimikis ir buvo bepuolanti keršį, Stiprusis Elnias vėl prišoko prie jos su kirviu rankoje. Kol grobuonis atsisuko, norėdamas vėl pulti, berniukas iš šono tvojo jam kirviu į sprandą. Smūgis nebuvo labai taiklus, tačiau žvėris apsvaigęs parkrito ant žemės. Stiprusis Elnias čiupo iš Harkos kuoką ir smarkiai trenkė. Lūšies galva nusviro į šoną. Dabar ir juodakojis berniukas džiugiai suriko, dar drebėdamas iš susijaudinimo. Vaikų širdys daužėsi, ir jie giliai kvėpavo, plačiai pravėrę burnas. Širdys nerimo daugiau nuo patirto pavojaus negu nuo kovos

sunkumo. Tačiau jie neturėjo laiko ilsėtis, nes į tamsoje skendintį mišką pabėgo keršis, ir širmis jau buvo belekiąs iš paskos. Trim šuoliais Harka prisivijo arklį ir užsėdo ant jo. Kur nubėgo keršis, buvo galima spręsti iš šlamančių krūmų.

– Lik čia – aš vienas jį parvesiu! – riktelėjo Stiprusis Elnias draugui ir dingo miške. Pagauti mustangą miške buvo daug lengviau negu plynose prerijose, nes tarp medžių jis negalėjo lėkti kiek kojos įkerta, be to, čia buvo lengviau prie jo prislinkti. Todėl Harka žinojo, kad Stiprusis Elnias pasigaus keršį. Jis pats liko vietoje, stovėjo sekliame vandenyje ir klausėsi, ar kur nors nešlama lokys. Lokys daug nerangesnis už lūšį. Harka nemanė, kad aplinkui slankiojantis žvėris būtų grėsmingas grizlis. Jis palaikė jį ruduoju lokiu. Grizlio riaumojimą ir šnopštimą jis per daug gerai pažinojo, kad būtų galėjęs apsirikti. Harka prisiminė tą dieną, kai su tėvu išjojo iš palapinių kaimo prie Arklių upelio ieškoti grizlio ir jo medžioti. Tai buvo praeitą vasarą, prieš pat išvarant tėvą iš giminės.

Lokio kol kas nebuvo girdėti: arba jis tykojo kur nors miške, arba jau davė kojoms valią pamatęs, kaip nenusisekė lūšims. Stiprusis Elnias pasigavo keršį ir grįžo su juo atgal.

Tą naktį nė vienas negalvojo apie miegą. Jie vėl nusivedė arklius prie upelio ir liko prie jų. Kraujo kva-

pas, sklindąs nuo lūšių, tebegąsdino mustangus. Jis galėjo privilioti ir kitus grobuonis, pirmiausia vilkus, todėl berniukai buvo labai atidūs, visai pamiršo nuovargį ir tai, kad yra šlapi.

Pirmiausia po ilgos tylos jie vėl išgirdo čežėjimą, lyg didelis ir sunkus žvėris nerangiai būtų pėdinęs per mišką į pakalnę. Vaikai spėjo, kad tai lokys sprunka. Tačiau čežesys nutilo, ir kažkas piktai suriaumojo maždaug už šimto penkiasdešimties žingsnių pakalnėje, kur dabar turėjo būti žvėris. Riaumojimas sustiprėjo ir, atrodo, prasidėjo nuožmi kova. Buvo aiškiai girdėti, kaip riejasi ir kandžiojasi žvėrys. Berniukai stovėjo įsitempę kaip stygos su kuokomis rankose. Miške sukaukė vilkas, ir dabar berniukams paaiškėjo, kas čia dedasi. Lokys piktai ir pergalingai suriaumojo, ir kovos garsai pamažu ėmė tilti. Pagaliau berniukai išgirdo, kad lokys vėl traukia savo keliu į pakalnę.

Tad, atrodo, praėjo ir šitas pavojus.

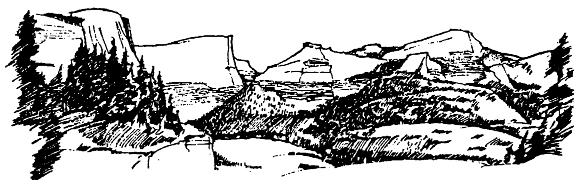
Vaikai troško, kad tik greičiau ateitų diena, tačiau jie pralaukė daugybę valandų, nes žvaigždės ir saulė turi savus dėsnius ir visai nepaiso žmonių norų, vilčių ir būgštavimų.

Pagaliau žvaigždžių šviesa priblėso ir rytuose pasirodžiusi pilkuma išsklaidė juodą naktį. Vaikai taip sušalo, kad net oda pašiurpo, tačiau dabar tai jiems visai nerūpėjo. Kai patekėjo saulė, kaip krištolas sublizgo

vanduo, melsvo dangaus fone išniro eglių žaluma, sučiulbo paukščiai, upelyje ėmė nardyti žuvys, o žiedais ropoti vabzdžiai, ryto saulės spinduliai vėl sušildė pusnuogius berniukus, ir jie ištiesė sustingusius sąnarius patenkinti, kad liko gyvi, ir mielai būtų uždainavę, tačiau baimė buvo surakinusi burnas, be to, nenorėjo atkreipti į save dėmesį.

Pririšę mustangus, kad šie pasiganytų, bet nepabėgtų, vaikai susikūrę nedidelę ugnelę, išmėsinėjo užmuštus plėšrūnus ir pasistiprino jų širdimis ir kepenimis, kurios buvo skanesnės už upėtakius.

Ką daryti toliau, nebereikėjo nė tartis, nes atrodė visiškai aišku. Nudobę pavojingas ir plėšrias lūšis, kurių bijojo visi miško žvėrys, jie jau galėjo nebemedžioti antilopių ir stirnų. Lūšies kailis ir mėsa buvo pakankamas grobis, ir jų, kaip medžiotojų, garbė apginta. Užsidėję ant arklio po užmuštą lūšį, ramiai ėmė leistis į pakalnę, klausydamiesi, kaip šniokščia upelis su daugeliu krioklių. Jie jojo ta pačia kryptimi, kur prieš juos prabėgo briedis, tarp medžių ir krūmų padaręs tikrą taką.

SUSITIKIMAS PRIE BEBRŲ UŽTVANKOS

Kai kelias pasidarė laisvesnis, berniukai ėmė joti greičiau, nes prieš grįždami namo dar turėjo šį tą nuveikti. Norėjo susirasti tuodu bebrų medžiotojus, kurie kiekvienais metais atkakdavo į šią nuošalią vietovę, ir sužinoti, ar nėra kokių naujienų. Draugas papasakojo Harkai, kad tai du vyrai didelėmis nosimis ir vešliomis barzdomis, kurių vardai, juodakojų genties berniuko nuomone, yra panašūs, tačiau visai negražūs – Tomas ir Teo.

Iš draugo piešinių ir kalbų Harka jau šiek tiek numanė, kur reikėtų ieškoti medžiotojų. Dabar berniukai jojo labai greitai, nes tikėjosi juos surasti dar prieš sutemstant. Stiprusis Elnias pasuko prie vienos iš upių, kurios, tūkstantmečius tekėdamos, prieškalnėse buvo išgraužusios gilius slėnius. Tai buvo didžiulio Misurio baseino upės. Prijoję tą, kurios jiems reikėjo, jaunieji raiteliai davė arkliams pailsėti ir kol kas nuėmė nuo jų nudobtąsias lūšis – patiną ir patelę. Žvėrys buvo kokio metro ilgio, o uodegos ketvirčio metro. Kailiai šviesūs, snukiai platūs, iš ausų stirksojo plaukų šepetėliai.

Berniukai protarpiais dirsčiojo į savo laimikį ir patenkinti minėjo pavojingus kovos momentus.

Harka mintimis nukeliavo į dar tolimesnę praeitį; prisiminė, kaip vieną naktį, tai buvo prieš metus pietinės Juodųjų kalnų pusės miškuose, besipešančios lūšys sugadino labai svarbų pėdsaką. Iki šiol jis nebuvo įminęs šito pėdsako mįslės. Galbūt niekada nepavyks jos įminti, ir todėl beprasmiška dėl to toliau sukti galvą.

Ir Harka vėl grįžo į dabartį.

Stiprusis Elnias jau buvo atsistojęs, tad pakilo ir Harka, ir abu berniukai atsargiai nusivedė mustangus stačiu šlaitu žemyn, vėl užkrovę ant jų laimikį. Apačioje palei vandenį ėjo žole ir karklais apaugęs krantas, kuriuo buvo galima joti iki tos vietos, kur slėnis tiek susiaurėjo, kad toliau galėjai tik bristi, o su arkliais tai buvo labai sunku.

Abu vienu metu sustojo, nes užuodė dūmus.

– Tai bus jie, – spėjo Stiprusis Elnias ir dar kartą įtraukė oro, norėdamas patikrinti. Jis džiaugėsi, kad galės rasti bebrų medžiotojus, nes saulė jau buvo vakaruose ir diena baigėsi. Virš upės plaukė debesys. Vėjas pūtė iš rytų, nešdamas dūmų kvapą.

Harka pažvelgė į draugą. Jis norėjo sužinoti, kaip šis mano elgtis. Stiprusis Elnias pažinojo tuodu medžiotojus, jam turėjo būti aišku, ką daryti. Pirmiausia,

aišku, reikėjo įsitikinti, ar iš tikrųjų jų ieškomi žmonės sėdi prie laužo pavandeniui nuo jų.

Stiprusis Elnias pasakė, kad jis liks prie arklių, o Harka gali eiti į žvalgybą. Didelės bebrų užtvankos, prie kurių jaunasis siksikas manė rasiąs medžiotojus, buvo gale to siauro tarpeklio, kuriuo dabar tekėjo upė.

Harka mielai ėmėsi šio uždavinio, jis manė, jog visai teisinga, kad vėl nelieka prie arklių, mat eiti žvalgybą jam buvo daug įdomiau, negu saugoti arklius. Jis tuoj pat susiruošė. Kad būtų greičiau, pasirinko vandens kelią ir drąsiai šoko į sraunią ir gana gilią upę. Vanduo buvo labai šaltas, tad plaukti buvo menkas malonumas. Smarkiais sieksniais Harka nusiyrė tarpekliu žemyn. Čia jau buvo visai tamsu, vanduo atrodė beveik juodas. Už vieno posūkio Harka apsidairęs pamatė, kad jo draugas sakė tiesą, – visai į galą susiaurėjančio tarpeklio pakraštyje iškilusios sulig vyro ūgiu iš vandens stūksojo bebrų trobelės. Žvėreliai buvo stropiai padirbėję ir sunešę daug medžių, kurių upės pakrantėse augo nemažai. Harka taip pat jau pamatė laužą. Jis buvo nedidelis ir, rūpestingai pridengtas, švietė pro tuopų, alksnių ir karklų šakas. Ir skystus dūmus jau įžiūrėjo indėniška akis. Ten, kur baigėsi tarpeklis, buvo dar ne visai sutemę; vakaro saulės šviesoje daiktai dar buvo išlaikę spalvas.

Harka nėrė ir pasislėpė už tos bebrų trobelės, kuri buvo arčiausiai tarpeklio. Jos priedangoje jis išlipo į krantą ir ūgtelėjusia žole nušliaužė tarp brūzgynų. Radęs krūmą, kurio lapai turėjo aštrų kvapą, greit jais išsitrynė, kad neužuostų arkliai, kuriuos medžiotojai – jeigu tai buvo jie, – be abejo, buvo pririšę netoliese. Šitaip slapčia sėlino ne tik iš reikalo, bet ir iš sportinio malonumo. Jis norėjo išbandyti, ar sugebėtų netikėtai užklupti ir apgauti tuodu vyrus prie laužo. Skverbėsi per krūmus su tokiu mitrumu, kuris įgyjamas tik lavinantis nuo pat vaikystės. Jau girdėjo balsus, kuriuose nebuvo nė krislo nerimo. Atrodė, kad juodu pasakojasi anekdotus, nes vienas kelis kartus nusijuokė. Balsai nebuvo bjaurūs, tačiau ir ne per daug malonūs. Vyrai kalbėjosi angliškai, taigi ta kalba, kurią Harka buvo išmokęs praeitą žiemą, gyvendamas pas baltuosius žmones.

Indėnų berniukas pasiekė tokią krūmų vietą, iš kur galėjo apžvelgti visą mažą stovyklą. Kad prieš jį tie žmonės, kurių ieškojo, nebuvo jokios abejonės. Tai buvo du dideli tvirti bernai, dar jauni, apsitaisę odiniais drabužiais, plačiakraštes skrybėles pasidėję į šalį. Plaukai ir barzdos buvo ilgos ir tankios, iš po jų matyti tik kakta ir nosys. Nosių negalėjai nepastebėti, tokių didelių ir lenktų kaip grifų snapai. Vyrai sėdėjo vienoje,

o jų arkliai rupšnojo žolę kitoje laužo pusėje. Jų buvo keturi, du jojamieji ir du nešuliniai.

Berniukas būtų mielai pasiklausęs, ką jie šneka, bet kaip tik dabar vyrai nutilo, ir vienas ėmė vartyti pelenuose kepančią mėsą. Mėsa gardžiai kvepėjo, ypač tam, kuris buvo alkanas ir ką tik išsimaudęs šaltame kaip ledas vandenyje. Į dešinę nuo Harkos kažkas kyšojo iš krūmo, galas briedžio ragų ir kailio kraštas. Tuodu vyrai buvo nudėję briedį. Vienas jų šalia savęs žolėje turėjo pasidėjęs šautuvą. Jis pasislinko arčiau prie ugnies, visai negalvodamas apie ginklą. Šis liko truputį už jo tamsiame šešėlyje. Saulė jau buvo nusileidusi.

Ši aplinkybė davė Harkai mintį iškrėsti tiems vyrams pokštą ir įrodyti, kokie jie neatsargūs. Pagaliau ne vien Harką Vilko Nugalėtoją Lokio Medžiotoją bus užklupęs briedis ir nusinešęs jo lanką. Ir kitiems žmonėms taip gali atsitikti! Harka negalėjo atsispirti pagundai ir, nors kitomis aplinkybėmis visa tai galėjo liūdnai baigtis, pagriebė šautuvą, gulintį žolėje už gardžiai kertančių mėsą vyrų nugarų, tyliai pakėlė jį ir kuo greičiausiai be garso pasitraukė. Jis pastebėjo, kad kiekvienas vyras buvo pasiryžęs sušlemšti kokius keturis penkis svarus mėsos. Jie negreit atsisuks ir ne iškart pamatys, ko neteko.

Harka nuo upės kranto nuslinko toli į pievas ir ūktelėjo kaip pelėda; tai buvo ženklas Stipriajam Elniui.

Jis greit išgirdo artėjant bičiulį su arkliais. Jaunasis siksikas vedėsi mustangus žingsniu, kad ne taip bildėtų kanopos.

Atrodo, kad vyrai prie laužo dar nebuvo nieko pastebėję. Berniukai tylomis nusijuokė. Dabar Harka liko prie arklių ir laimikio, o Stiprusis Elnias nesislapstydamas leidosi upės krantu.

– Ei, ei! Tomai! Teo! – šaukė jis.

Tai buvo jų ieškomų medžiotojų vardai.

Nuo kranto atsklido gergždžiantys abiejų barzdočių balsai:

– Helou! Helou!

Abu vyrai išėjo iš už medžių ir krūmų ir ėmė gestikuliuoti. Harka vakaro sutemose atpažino jų siluetus ir nuėjo su mustangais prie laužo. Stiprusis Elnias nubėgo priekyje, ir Harka išgirdo, kaip jie garsiai sveikinasi.

– Tai tau gražiausia. Vado sūnus. Iš kur tu atsiradai? Kur jūsų palapinės?

Stiprusis Elnias jiems kažką atsakė daug tyliau, ir Harka jo žodžių negalėjo suprasti. Tačiau medžiotojai, atrodo, tiek suprato juodakojų kalbą, kiek tokioje atkampioje vietoje reikėjo jų profesijos žmonėms, ir vėl garsiai atsakė:

– Po šimts velnių, čia tai bent! O kurgi tavo draugas?

Harka užšoko ant širmio ir likusį galiuką atlėkė šuoliais, už pavadžio vesdamas keršį. Abu medžiotojai labai atidžiai žiūrėjo, kas ten atjoja.

– Po perkūnais, dvi lūšys, dvi lūšys! Tai jūs lūšis medžiojote? Vaikai, vaikai! Ak, ir šautuvą turi tavo draugas! Čia jau kas kita!

Harka vos susilaikė nenusikvatojęs.

– Eime prie laužo! – pasakė jis angliškai abiem barzdočiams. – Aš parodysiu jums tą šautuvą!

– Puiku, puiku, parodysi šautuvą! Tu, žinoma, juo labai didžiuojiesi, toks jaunas indėnukas, o jau turi šautuvą! Eikšekit! Mes turime išsikepę briedienos, už visą savaitę galėsite prisivalgyti.

Abu barzdočiai ir berniukai su mustangais nudrožė į stovyklą. Tomas ir Teo pakurstė ugnį, kad būtų kiek šviesiau. Tada Harka priėjo prie vieno jų, atkišo šautuvą ir pasakė:

– Šį šautuvą dovanoju savo vyresniajam baltaveidžiui broliui. Visam laikui!

– Betgi po šimts velnių, vyruti, gal tau protas pasimaišė? Tau nevalia dovanoti šautuvo! Tai brangus daiktas! Ką tau tėvas pasakys! Labai ačiū, tačiau nereikia, ne, už gabaliuką briedienos niekas šautuvo neatiduoda. Šitas indėnukas nesupranta, ko vertas toks daiktas, visiškai nesupranta! Nereikia, pasilik sau šitą

pyškalą! Aš turiu savo! Antro man nereikia! Lygiai tokį turiu kaip šitas. Kaip du vandens lašai panašų... palauk, aš tau parodysiu savąjį!

Vyresnysis barzdočius ėmė ieškoti po žolę.

– Kad jį kur šunes, po perkūnais, čia buvo šautuvas, kur tu jį nukišai, Teo?

– Niekur nenukišau, niekur, Tomai! Tu gimei valanda anksčiau už mane, todėl jau esi senas!

– O tu gimei valanda vėliau, todėl esi toks nesubrendęs! Žalias esi, visiškai žalias! Būk malonus, žvilgtelėk čionai – ar nematai nulenktų žolių ir žymės smėlyje, kur gulėjo buožė? Nagi duok trumpam savo šautuvą, vyruti, aš noriu Teo šį tą parodyti! Žvilgtelėk čia, geltonsnapi, – kai padėjau šautuvą, jis tartum čia buvęs! Taip ir mano šautuvas čia gulėjo, o kur jis dabar?!

– Vėl savo vietoje, – šaltai atsakė brolis.

Harka buvo rimtas, tik jo akys juokėsi.

– Kaip tai vėl! Čia juk to jauno indėno šautuvas!

– Tu gimei valanda anksčiau, todėl jau ėmei akti iš senatvės, Tomai. Argi nematai įpjovos?

– Kokios... kas čia dabar per velnias! Čia tokia pat įpjova, kokią padariau praeitą pavasarį, kai įsegiau kulką tam sukčiui ir vagiui Biliui, šito jis tikrai nusipelnė ir dabar, manau, pakratęs kojas, jau čirška pragare.

– Ne, – pasakė Harka.

– Ne? Ką tuo norėjai pasakyti?

– Kad praeitą rudenį jis dar buvo gyvas!

– Iš kur tu žinai?

– Mano tėvas ir aš buvome jį sutikę Najobreroje.

– Ak, jis dar gyvas! Tai gaila! Iš tikro labai gaila! Bet kaip čia atsitiko, kad ir tu padarei tokią pat įpjovą ir dar toj pačioj vietoj... tai jau panašu į stebuklą!

– Jokių stebuklų nedariau, mano vyresnysis baltaveidi broli, aš tik labai tykiai ir greitai veikiau!

– Tu tik labai... – Tomas liko bestovįs pražiota burna. O Teo skardžiai nusijuokė, ėmė šokinėti ant kairės kojos, pakėlęs dešinę, tolydžio plodamas rankomis sau per šlaunis.

– Brolau Tomai, tu gimei valanda anksčiau, tačiau viską supranti valanda vėliau. Mažasis raudonodis džentelmenas nušvilpė tavo šautuvą, norėdamas parodyti, koks tu senas asilas, ir dabar jį garbingai grąžina atgal.

Tomas visas susmuko.

– Tai juk... negali būti! Kuo jūs vardu, jaunasis pone?

– Harka Nakties Akis Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojas Bizono Persekiotojas Lokio Medžiotojas, Matotaupos sūnus.

Tomas užsiėmė ausis.

– Tiekos kilmingų vardų mano senoms ausims per daug. Taigi kaip? Haris?

– Harka.

– Tegul bus Haris, lengviau prisiminsiu senatvėje, o tavo tėvas? Tomato...

– Matotaupa! Keturi Lokiai...

– Keturių per daug mano kukliems poreikiams. Sakysim Topas. Kažkaip krikščioniškiau ir garbingiau skamba. Topas ir Haris! Sutinki?

– Baltieji žmonės Mineapolyje mus taip ir vadino.

– Ol rait! Taigi tu, Hari, prisėlinai prie seno prityrusio medžiotojo ir nušvilpei jo šautuvą. Iš tavęs bus žmogus!

– Tikiuosi, mano vyresnysis broli. Tačiau ir aš noriu tavęs šio to paprašyti!

– Pagaliau parūpo briediena, ką?

– Mes turime dvi lūšis. O tu, nušovęs briedį, kartu laimėjai ir mano lanką.

– Tavo... ak, tai tas daiktas, kuriuo briedis buvo pasipuošęs ragus, yra tavo? Galima plyšti iš apmaudo! Tenai ant briedžio ragų kabo tas lankas, pats matei, tiesa? Pasiimk jį, lanko man nereikia. Aš juk vėl atgavau savo šautuvą! – ir jis švelniai paglostė jo vamzdį.

Tada abu barzdočiai ir berniukai susėdo apie laužą. Vaikai turėjo pasakoti ir pasakoti. Tomas ir Teo,

dvyniai, buvo geri žmonės, jie mėgo pasijuokti, ir berniukai kvatojosi kartu. Visi keturi sočiai pavakarieniavo. Paskui pasiskirstė, kada kas budės. Reikėjo būti labai atidiems, nes užuodę žvėrieną galėjo užpulti vilkai. Harkai ir Stipriajam Elniui buvo paskirtos dvi budėjimo valandos, kad galėtų gerai išsimiegoti.

Kitą rytą barzdočiai parodė berniukams bebrų spąstus.

– Brangiai išsinuomojome! – paaiškino atsidusęs Tomas. – Jie ne mūsų! Daug pinigų sukišom kailių prekybos kompanijai. Mums nepavyks sugauti tiek bebrų, kad galėtume sumokėti nuomą. Šią vasarą mesime šitą užsiėmimą, užteks. Paprasčiausia sugrūsime spąstus į vandenį, aš taip ir pasakiau Teo! Tegu tas laužas sau rūdija! Jau penkeri metai kaip dirbame ir niekaip negalime išlįsti iš skolų. Kompanija galės ieškoti, kur dingome su spąstais. Aš vėl sutikau sąžiningą žmogų, Adamas Adamsonas jo pavardė. Jis ketina pirkti iš indsmenų žemės ir įkurti fermą... pas jį mes ir keliausime, supratai, Teo? Pas jį mes ir keliausime, pasidarysime piemenimis ir gyvensime kaip garbingi žmonės. Taip bus geriau! Tada ir jūs, jaunieji džentelmenai, galėsite mus aplankyti. Ak, tiesa, ne – nieko neišeis! Ten dakotų žemės.

– Mūsų vadai surūkė taikos pypkę, – pasakė Stiprusis Elnias.

– Taikos pypkę? Tai puiku. Čia tai mums į naudą. Tada galėsime laisvai jodinėti ir nereikės užmiršti savo senų draugų. O šiandien juk dar pabūsite pas mus?

– Reikia joti. Tėvai mūsų laukia.

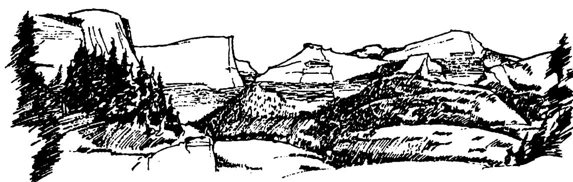
– Ak, taip, taip, jūs geri vaikai, žinau, žinau! Ką gi, tada jokite, Dievui ir visam pragarui padedant, tikiuosi greit vėl pasimatysime! Jūs šaunūs vyrukai, nudobėte lūšis, mokėjote nudžiauti šautuvą... tai gyvenime jums pravers. Perduokite gerų dienų vadui Degančiam Vandeniui.

Vaikai širdingai atsisveikino su barzdočiais ir iškeliavo namo. Harka, atgavęs lanką, buvo labai geros nuotaikos. Kaip juoksis ir džiaugsis kiti berniukai, kai Harka ir Stiprusis Elnias jiems viską papasakos.

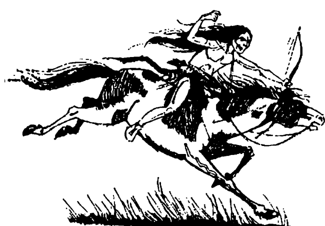
Nors ir turėdami ant nugaros po nudobtą lūšį, mustangai bėgo lengvai, nes vaikai buvo labai liekni ir svėrė nedaug. Todėl vėl pasukę į plynas prerijas jie jojo gana greitai. Berniukai atidžiai dairėsi aplink, tačiau nesidomėjo prerijų šuniukais, prerijų vištelėmis ir besiganančiomis antilopėmis, kurios raiteliams artėjant leisdavosi bėgti. Dabar svarbiausia buvo kuo greičiau pasiekti palapines. Galbūt Matotaupa su savo nedideliu karių būriu jau rado bizonų kaimenę! Stiprusis Elnias ir Harka, žinoma, vargu ar galėjo tikėtis, kad jiems bus leista dalyvauti bizonų medžioklėje. Mat juodu

teturėjo tik po trylika metų, o į pavojingas medžiokles paprastai buvo imami berniukai ne jaunesni kaip keturiolikos metų. Tačiau kartą Harka netikėtai buvo pakliuvęs į medžioklę; gimtajame palapinių kaime prie Arklių upelio taip atsitiko. Nuo to laiko ir nešioja Bizono Persekiotojo vardą. Tada jis išlaidė visas savo strėles, bet nepajėgė nušauti vienui vieno bizono, ir tik arklys padėjo išsigelbėti. Vis dėlto šią medžioklę prisimindavo su malonumu.

Pakeliui berniukai dairėsi ir bizonų pėdų. Žiemą ne visi bizonai iškeliaudavo į pietus. Nedidelės grupelės likdavo prieškalnių miškuose, ir vaikai galėjo sutikti tokių būrelių, pavasarį vėl išėjusių į prerijas. Tačiau nebuvo taip lemta.

MATOTAUPOS GUDRYBĖS

Diena jau baigėsi, kai jaunieji jojikai išvydo palapines. Mustangai pajuto kaimenę ir neraginami pasileido greičiau. Kaimas pastebėjo grįžtančius, ir būrys vaikų išlėkė pasitikti, raiti apsupo juos ir, garsiai džiūgaudami bei sveikindami su pergale, atlydėjo iki palapinių. Nudobtos dvi lūšys! Tai neišėjo iš galvos visiems berniukų sąjungos nariams. Jie palydėjo Stiprųjį Elnią ir Harką iki jų tėvų palapinių, kur juodu nukėlė nuo arklių savo laimikį. Kojotų kailius kaimo jaunuomenė taip pat pagarbiai apžiūrėjo.

Kai Harka buvo bežengiąs į savo palapinę, iš jos išėjo tėvas su dviem kariais. Berniukas pažino, kad tai Gudrioji Gyvatė ir Šlubasis Vilkas. Vyrai apžiūrėjo Harkos lūšį, išklausė pasakojimo, kaip berniukas ją nudobė, ir pasakė: „Gerai! Gerai!“ Bet, atrodo, jų mintys tuoj pat nukrypo į kitus dalykus. Abu juodakojai nuėjo į vado palapinę, o Matotaupa pasišaukė savo sūnų.

– Tu man dar papasakosi viską plačiau, – pasakė jis. – Tačiau dabar nėra kada. Aš radau bizonų. Mes norėtume juos medžioti, bet trukdo būrys asiniboinų.

Turėsime stoti su jais į kovą dėl bizonų arba kaip nors apgauti. Aš pasiūliau siksikams vieną klastą. Jie sutinka, ir mes turime tuoj pat veikti. Kitaip bizonai, traukdami savo keliu, pateks asiniboinams tiesiai į rankas.

Harka pastebėjo, kad juodakojė moteris, šeimininkavusi jų palapinėje, tuo metu tvarkingai deda į krūvą lengvas antklodes. Matotaupa savo ruožtu tikrino ginklus.

– Mūsų planas, – paaiškino jis savo sūnui, – yra geras. Asiniboinų kariai įsirengę stovyklą į šiaurės vakarus nuo čia, katilo formos slėnyje, kuris turi tik vieną išėjimą į vakarus. Iš ten išteka upelis. Jie apsistoję geroje vietoje, visai netoli nuo seno bizonų kelio, kaip man paaiškino vadas Degantis Vanduo. Ten jie laukia bizonų, kad juos sumedžiotų. Jų yra penkiasdešimt! Bizonai jau traukia į čia iš pietryčių pusės. Tai vidutinė banda, kokie keturi šimtai bizonų. Mums reikia nuvilioti asiniboinus į vakarus arba šiaurės vakarus jiems dar nespėjus pastebėti bizonų, be to, turime įsiterpti tarp asiniboinų ir bizonų, kad pradėjus medžioklę pavyktų kaimenę nukreipti į pietvakarius.

– Taigi turėsime išsklaidyti jėgas, – tarė Harka, kuris labai atidžiai klausėsi tėvo. – Medžiotojų būrys išjos ir įsiterps tarp asiniboinų stovyklos ir bizonų kaimenės ir nugins bizonus jų keliu atgal, į pietryčius.

Antrasis būrys turi nuvilioti asiniboinus į vakarus, geriausia jiems dar nepastebėjus bizonų.

– Taip, teisingai. Tačiau kaip mes juos nuviliosime?

– Nežinau, – Harka sumišo. – Mes galėtume juos užpulti, kad jie pradėtų mus vytis. Bet tu sakei, kad reikėtų vengti kovos.

– Mes nestosime su jais į kovą, jei sugebėsime. Kuo galima suvilioti vyrą arba žvėrį?

Harka nusišypsojo.

– Tuo, ko jis norėtų.

– Teisingai. Tačiau valgyk, kol mes čia kalbamės, nes, ko gero, ir tu turėsi eiti su mumis.

– Taip! Taip! – Harka paprašė juodakojės moters paduoti sultinio ir ėmė srėbti.

– Tai ko norėtų asiniboinai? – vėl paklausė tėvas.

– Bizonų! – atsakė Harka tarp didelių gurkšnių.

– Ir jeigu bizonai pirmiausia pasirodys iš šiaurės vakarų?

– Tada asiniboinai nujos į tą pusę!

– Teisingai. Tad ką mes turime daryti?

Harka nusijuokė.

– Pasistengti, kad bizonai pasirodytų iš šiaurės vakarų pusės. Ar burtininkas tai sugebės?

– Ne, šitą stebuklą padarys Matotaupa. Ar įsivaizduoji kaip?

– Ne, – turėjo prisipažinti Harka.

– Betgi tai nesunku. Bizonų kailių mūsų palapinėse daugiau, negu reikia. Bizonų ragų taip pat. Mes patys vaizduosime bizonus, sulindę po du vyrus į vieną kailį.

– Ir asiniboinai patikės, kad tai tikri bizonai? – paklausė Harka.

– Kodėl ne? Viskas vyks naktį. Jie nematys visų bizonų, tik ragus ir banguojančias nugaras pro kalvų viršūnes. Be to, bizonai mauros!

Harka ėmė srėbti dar greičiau.

– Tada ir aš noriu, tėve, tada ir aš noriu! Tačiau ką darysime, jeigu asiniboinai eis medžioti tų bizonų? Ar turėsime stoti į kovą?

– Manau, kad ne. Kaip bizonai, jūs rodysitės iš už kalvų pietiniame upės krante. Asiniboinai atėję ras tik kailius, jūs būsite juos nusimetę, o patys nuplaukę pasroviui. Aš vienas pasirodysiu asiniboinams. Jie pažins, kad aš dakotas, ir pradės vytis, nes nirš dėl tokios apgavystės. Bet aš pabėgsiu.

– Jų penkiasdešimt, tėve.

– Betgi aš Matotaupa.

Harka susižavėjęs pažvelgė į tėvą. Taip, tai buvo Matotaupos verta gudrybė.

Per tą laiką berniukas pasisotino ir pašoko ant kojų.

– Ar tuoj pat einam?

Matotaupa linktelėjo.

– Eime.

Harka pasiėmė durklą. Visa kita jam tik trukdys greitai plaukti.

Diena jau ėjo į pabaigą, kai vyrai susirinko kaimo aikštėje. Iš vaikų čia buvo tik Stiprusis elnias ir Harka. Kai kurie paruošiamieji darbai, iš pradžių nustebinę Harką, jau buvo atlikti. Kariai, turį užpulti artėjančią bizonų kaimenę, savo mustangų kanopas buvo apmuturiavę lengvomis antklodėmis arba kailiais, kad bėgtų tyliai, nors ir ne taip greitai. Harka tuoj suprato, kam tai reikalinga. Šita medžiotojų grupė turėjo nepastebimai įsiterpti tarp asiniboinų ir bizonų kaimenės. Joje buvo dvidešimt penki kariai, jiems vadovavo Degantis Vanduo. Tarp jų buvo ir Šlubasis Vilkas.

Na o Gudrioji Gyvatė buvo pasiryžęs eiti su Matotaupa. Antroje, mažesniojoje grupėje, kuri turėjo dėtis bizonais, be Matotaupos ir Gudriosios Gyvatės, buvo dar keturi kariai, du jaunuoliai ir du berniukai. Išeidami jie pasiėmė keturis bizonų kailius.

Jų tikslui tiekos turėjo užtekti. Matotaupa vienintelis, be peilio, dar pasiėmė lanką ir strėles. Jam nereikėjo vaizduoti bizono asiniboinams atskleidus klastą, jis turėjo juos nuvilioti paskui save. Niekas iš Mato-

taupos būrio neėmė arklių, į vietą reikėjo bėgte nubėgti. Sunkius bizonų kailius nešė keturi kariai.

Prerijų indėnai bėgti mokėjo ne blogiau negu joti ir galėjo trumpame nuotolyje lenktyniauti net su mustangu, be to, greit ir nepavargdami įveikdavo ilgą kelią. Todėl Matotaupa su vyrais, jaunuoliais ir vaikais judėjo greičiau negu raiteliai, sėdintys ant mustangų, kurių kanopos buvo apmuturiuotos kailiais. Bet ir kelias jų buvo ilgesnis, nes, norėdami apeiti asiniboinus, turėjo padaryti didelį vingį į vakarus. Harka ir Stiprusis Elnias taip buvo susižavėję šiuo sumanymu, kad jiems netgi nebuvo sunku spėti su vyrais ir jaunuoliais. Žolyte apžėlusia žeme bėgti buvo netgi lengva. Drabužius jie buvo nusivilkę. Vėsus oras gaivino raumenis.

Po valandos Harka pastebėjo, kad Gudrioji Gyvatė, geriausiai pažįstąs vietovę ir todėl bėgąs pirmas, pasuko į šiaurę. Būrys, matyt, pakankamai nutolo į vakarus ir dabar jau galėjo sukti į tikslą. Iškart teko persikelti per upę. Visi sušlapo iki pažastų, nors Gudrioji Gyvatė juos ir vedė per brastą. Bėgte bėgo toliau jau kitu upės krantu prieš srovę. Pagaliau Gudrioji Gyvatė ir Matotaupa, sekąs paskui jį, pasidarė labai atsargūs. Dabar jie ne bėgo, bet ėjo pasilenkę, o visai atvirose vietose krisdavo ant žemės ir šliauždavo. Visi sekė jų pavyzdžiu.

Harka uodė orą. Jis jau juto dūmus ir netgi tarėsi matąs blyškią laužo šviesą. Asiniboinai, dabar gyvenę taikoje su siksikais, nesitikėjo nieko blogo.

Gudrioji Gyvatė, Matotaupa ir visi kiti sėlino toliau. Norėdami pasiekti rytinį krantą, kur buvo apsistoję asiniboinai, jie vėl turėjo keltis per upę. Su didžiausiu atsargumu slinko ant žole apaugusių kalvų, nusidriekusių paupiu į šiaurės rytus, prie upės tos kalvos buvo gana stačios, o kitoje pusėje nuolaidžios. Viršuje, ant keteros, iš pradžių jie slėpėsi žolėje vienas šalia kito, kaktas apsijuosę žolių pynėmis, kad nebūtų matyti galvų. Iš čia pro tarpukalnę žvelgė į rytus, kur buvo asiniboinų stovykla. Ruseno keturi laužai. Nedidelėmis grupelėmis prie jų sėdintys asiniboinai arklius laikė prie savęs. Kai kurie jau buvo išsiskleidę antklodes, kiti dar sėdėjo ir, atrodo, kalbėjosi. Sargai buvo išsidėstę aplink stovyklą ant nedidelių kalvelių. Aplinkybės buvo tokios, kaip jas Matotaupai buvo pavaizdavęs Degantis Vanduo ir Gudrioji Gyvatė.

Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė davė ženklą pamėgdžioti bizonus. Visi, išskyrus Matotaupą, nusileido truputį žemyn ir po du apsitaisė bizonais. Matotaupa, apžiūrėjęs juos, neturėjo ko prikišti. Keturi tariami bizonai pasiskirstė ant keteros. Matotaupa greitai nusileido prie upės ir iš ten tyliai ir dusliai sumaurojo. Tai

buvo labai panašu į tikrą maurojimą, sumišusį su upės šniokštimu. Nuo keteros jam atsiliepė Gudrioji Gyvatė panašiu dusliu ir tyliu maurojimu iš bizono galvos, kurią buvo užsidėjęs ant savosios. Tada ant kalvos keteros pasirodė pirmojo bizono nugara. Matotaupa per tą laiką jau turėjo būti nubėgęs gerą galą upės krantu prieš srovę, į šiaurę, nes iš ten vėl atsklido jo maurojimas.

Harka, su Stipriuoju Elniu lindėjęs po vienu bizono kailiu, girdėjo, kaip asiniboinai sureagavo į jų išdaigą. Beje, jie turėjo nustebti, kad bizonai pasirodė vidurnaktį, nes nakčia bandos paprastai nekeliauja. Tačiau džiaugsmas aptikus bizonus nustelbė visus tokius samprotavimus. Kodėl gi bizonai, kieno nors pabaidyti, negalėtų keliauti ir naktį.

Iš asiniboinų stovyklos atsklido pirmas šūksnis, raginantis pradėti bizonų medžioklę.

Tariamieji bizonai turėjo elgtis labai atsargiai, kad asiniboinai jų kartais nesumedžiotų. Gudrioji Gyvatė iškišo savo dideliausią galvą su ragais iš už kalvos keteros ir taip sumaurojo, kad tikrus bizonų medžiotojus turėjo šiurpas nukrėsti. Ir tuoj pat galva vėl dingo asiniboinams iš akių. Tačiau toli viena nuo kitos pasirodė trijų bizonų nugaros ir vieno ragai. Drauge šiurpus maurojimas pasigirdo apačioje, slėnyje. Tai Matotaupa stengėsi.

Dabar jau niekas negalėjo sulaikyti asiniboinų. Iš penkiasdešimties gerklių išsiveržė bizonų medžioklės šūksnis! Kariai sušoko ant savo mustangų, kurie žinojo, ką reiškia tas veriamas garsas, todėl suaudrinti stojosi piestu ir trypčiojo; pašėlusi medžioklė prasidėjo! Kanopų dundesys atsklido iš slėnio su mažu šaltiniu, prasidedančiu prie asiniboinų stovyklos, nešančiu savo vandenis rytiniu kalvos pakraščiu pietų pusėn ir įtekančiu į upę.

Juodakojai kariai, jaunuoliai ir berniukai kuo greičiausiai nusimetė kailius. Jie paliko juos vietoje. Tais keturiais kailiais vėliau galės pasiguosti asiniboinai! Kur dabar buvo Matotaupa, jie nežinojo, tačiau ką daryti patiems buvo aišku. Dideliais šuoliais laiku spėjo nusileisti stačiu šlaitu, kaip žuvys sušoko į srovę ir po vandeniu nuplaukė žemyn. Srovės nešami yrėsi nepaprastai greitai. Už pirmo didesnio posūkio jau išdrįso iškišti galvas iš vandens ir įkvėpti oro. Tada išgirdo, kas toliau dėjosi.

Asiniboinai šūkaudami jodinėjo paupiu ir palei kalvas šalimais. Toli į vakarus nuo upės, nakties apgaubtose prerijose, vėl pasigirdo duslus bizono maurojimas, kurį Matotaupa puikiai mokėjo pamėgdžioti, tuoj po to nuskambėjo ir dakotų sveikinimo šūksnis:

– Hi je he! Hi je he!

Atrodo, kad asiniboinų kariai dar nebuvo suradę kailių. Jie tikriausiai manė, kad kažkur netoliese esą dakotai nori jiems iš panosės nuginti bizonus, ir tuoj ėmė piktai šaukti. Jie pasileido per upės slėnį ir išsisklaidę nušuoliavo į prerijas.

Gudrioji Gyvatė davė savo grupei ženklą dar paplaukti pavandeniui. Kai atrodė, jog nebegresia joks pavojus, visi išlipo į krantą.

Harka klausėsi, kas dedasi šiaurės vakaruose; asiniboinai šaukdami tebešuoliavo į vakarus! Kur dabar Matotaupa?

Prie Harkos priėjo Gudrioji Gyvatė.

– Tu esi jo sūnus, – pasakė jis berniukui. – Todėl tu ir aš liksime čia ir pažiūrėsime, kaip Matotaupai pavyks įvykdyti savo drąsų sumanymą. Kiti tegu bėga prie palapinių!

Šie žodžiai buvo įsakymas. Tylėdami leidosi keturi kariai, abu jaunuoliai ir Stiprusis Elnias ten, kur jiems buvo liepta. Vado sūnui, žinoma, buvo gaila skirtis su Harka, tačiau dabar to nederėjo net parodyti.

Kai kiti dingo iš akių, Gudrioji Gyvatė užlėkė ant pakrantės kalvos, iš kur buvo gerai matyti apylinkės. Paskui jį atsekęs Harka parkrito šalia į žolę. Vanduo jau seniai buvo nutekėjęs nuo jo gerai taukais įtrinto kūno kaip nuo žąsies. Karys ir berniukas pridėjo ausį

prie žemės ir išgirdo raitelių būrio kanopų dundėjimą, pačius raitelius taip pat dar buvo galima įžiūrėti šmėkščiojant tolumoje. Šiuo momentu juodu niekuo negalėjo padėti Matotaupai.

Paskutinį kartą sumaurojęs kaip bizonas ir čia pat, tyčiodamasis iš asiniboinų, riktelėjęs dakotų sveikinimo šūksnį, jis įlindo į krūmus netoli upės. Ten ir tūnojo pasislėpęs. Asiniboinų raiteliai buvo gerai įsibėgėję ir negalėjo taip greitai sustoti. Jie zujo tamsoje aplink, norėdami aptikti bizonus ar dakotus, nes manė esą jų vedžiojami už nosies. Dabar jie pamatė, kad iš tikrųjų taip yra, tai buvo galima spręsti iš jų šauksmų, tačiau kaip viskas įvyko, jie nesuprato ir nežinojo, ant ko pykti. Nežinojo ir ko zuja aplink. Kelis kartus asiniboinų kariai prajojo pro pat krūmus, kur pasislėpęs tūnojo Matotaupa. Staiga nuo upės atsklido piktas šauksmas. Keli vyrai pagaliau surado bizonų kailius. Jį išgirdę, visi asiniboinai apsuko arklius ir nurūko prie upės. Šiuo momentu Matotaupa nepastebėtas išlindo iš krūmų, pabėgėjo gerą galą į prerijas ir vėl suriko:

– Hi je he! Hi je he!

Asiniboinai, tuo metu galutinai supratę, kaip buvo apgauti, atsakė pasipiktinimo šūksniais ir nušuoliavo atgal į prerijas, nes būgštavo, kad dakotų kariai jų neuž-

pultų. Matotaupa vėl pasislėpė, kiek tai buvo įmanoma atviroje prerijoje. Jis matė visą asiniboinų būrį, girdėjo jų šūksnius. Nusižiūrėjo vieną karį su erelio plunksnų karūna, kuris, matyt, nebuvo būrio vadas, tik pagyvenęs, protingas karys, tiesiai iš pasitarimo išvykęs medžioklėn.

Matotaupa pašoko iš savo slaptavietės ir greitai kaip mustangas nukūrė į vakarus. Raiteliai tuoj pat pasuko paskui jį. Arklių trypimas vėl nuaidėjo nakties tyloje. Matotaupa nutaikęs gerą akimirką išnyko vijikams iš akių. Jis užlindo už kalvos, paskui pašliaužęs įšoko į smėlio duobę pašlaitėje ir prisispaudęs prie žemės laukė, kol prajos vijikai, su arkliais peršokę per jį. Kai priartėjo paskutinysis, tas protingas karys su erelio plunksnų karūna, Matotaupa vėl pakilo ir vienu šuoliu atsidūrė ant mustango užpakalyje senojo asiniboino. Jis nuplėšė sutrikusiam žmogui karūną nuo galvos, užsidėjo ją pats, numetė, nieko nelaukęs, jį nuo arklio ir nušuoliavo paskui asiniboinų būrį. Mėgdžiodamas ugningus asiniboinų šauksmus, Matotaupa aplenkė dalį karių ir nusiviliojo juos paskui save į šiaurės vakarus.

Tikrasis savininkas to mustango, ant kurio dabar jojo Matotaupa, bėgo rėkdamas paskui, tačiau gentainiai įsikarščiavę jo nepaisė. Jie, matyt, palaikė jį kariu, per savo nerangumą nusiritusiu nuo arklio.

Pakankamai toli nusivedęs asiniboinus į šiaurės vakarus, Matotaupa pristabdė arklį, vėl nutaikęs progą nušoko nuo jo ir nosies tiesumu nudūmė prie upės. Jis pribėgo tą vietą, kur ant kalvos, piktai gestikuliuodamas, stovėjo senasis karys. Rodydamas draugiškus ženklus, priėjęs vėl užmovė erelio plunksnų karūną ant galvos, seniui nespėjus nė apsidairyti.

Kai antrą kartą apstulbintas žmogus atsikvošėjo, Matotaupa jau buvo dingęs tamsoje. Dakotas bėgo atgal prie upės, dabar jau perkreiptu veidu ir pūtuodamas. Jis įšoko į vandenį, nuplaukė tiek, kiek Gudrioji Gyvatė su savo būriu, ir taip pat už pirmo didesnio posūkio iškišo galvą iš vandens įkvėpti oro.

Čia jis išgirdo, kaip tris kartus ūktelėjo pelėda. Tuoj pat išlipo ant kranto ir apsidairęs pamatė priešais ateinant Gudriąją Gyvatę ir Harką, per tą laiką surinkusius bizonų kailius ir atėmusius iš asiniboinų tą paskutinę paguodą.

– Pavyko!

Dar neatgavęs kvapo Matotaupa buvo linksmas ir labai patenkintas. Daugiau nieko nebuvo pasakyta. Matotaupa užsimetė ant pečių du bizonų kailius, Gudrioji Gyvatė ir Harka po vieną. Ir visi trys leidosi atgal, o tuo metu toli vakaruose nuaidėjo visai sutrikusių asiniboinų šauksmas.

Harka prisiminė, kaip Tašunka Vitko, bėgdamas naktį, suklaidino siksikus ir net patį Matotaupą. Dabar Matotaupai pavyko iškrėsti panašų pokštą asiniboinams. Harka padarė išvadą, kad sėkmė lydi tą, kuris pirmas ir netikėtai ką nors padaro. Berniukas nusprendė šia išvada vadovautis.

Jau dienojo, kai Matotaupa, Gudrioji Gyvatė ir Harka sugrįžo į palapinių kaimą. Bizonų medžiotojų, kuriems vadovavo Degantis Vanduo, dar nebuvo. Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė burtininkui ir keliems senesniems kariams apsakė, kaip pavyko žygis. Visi buvo labai patenkinti, nes siksikams reikėjo bizonų mėsos, be to, po nuostolingų kovų su dakotais jie nenorėjo veltis į kruvinus vaidus su asiniboinais.

Harka, pasveikintas Stipriojo Elnio, jam viską papasakojo. Abu berniukai buvo labai pavargę. Vado sūnus irgi nebuvo atsigulęs, nes laukė, kol sugrįš Harka. Nors ir nuvargę, abu vis dar neprarado slaptos vilties kaip nors patekti į bizonų medžioklę. Beje, jiedu turėjo tik po trylika metų, tačiau savo sugebėjimus jau buvo įrodę. Stiprusis Elnias buvo savo bendraamžių vadas, kaip ir Harka palapinių kaime Lokės giminėje. Taigi jie puoselėjo šią slaptą viltį ir pirmiausia žiūrėjo, ką darys Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė, viską išpasakoję vyresniesiems. Abu kariai stovėjo abejodami tarp

palapinių. Ko gero, jie galvojo tą patį, kas jaudino berniukus. Matotaupa staiga jiems nusišypsojo.

– Snustelkit keturias valandas! – riktelėjo jis berniukams. – Jeigu iki to laiko Degantis Vanduo negrįš, josime pasižvalgyti, kur jis dingo.

Čia tai bent žodis!

Stiprusis Elnias šį kartą vėl nuėjo su Harka į jo palapinę. Abu patogiai įsitaisė guoliuose ir vos spėję padėti galvas užmigo. Tačiau po keturių valandų vėl pabudo. Per svarbius įvykius turėjo apsieiti ir be miego, išsimiegoti galima ramioms dienoms atėjus. Abu išsimaudė, papusryčiavo ir tyliai sėdėjo palapinės gale. Jei nebūtų nuolat žvilgčioję į Matotaupą, tai juos būtų buvę galima ir visiškai pamiršti. Nuo savo paniekinimo ir ištrėmimo dienos Matotaupa visą laiką buvo su sūnumi, perėjo su juo ugnį ir vandenį, ir dabar jam, kaip ir Harkai, atrodė keista, kad Harka, patekęs į indėnų bendruomenę, vėl tarsi virto nepilnamečiu berniuku, o Matotaupa solidžiu tėvu. Jis jau buvo linkęs į savo trylikametį sūnų žiūrėti kaip į suaugusį, nors kartu ir džiaugėsi, kad bendraudamas su Stipriuoju Elniu Harka labai pagyvėjo ir su vaikišku nekantrumu vėl veržėsi į naujus nuotykius.

– Eime! – šūktelėjo jis berniukams. – Imu judu į žvalgybą.

Prieš palapinę jų jau laukė Gudrioji Gyvatė.

Karys, aišku, nustebo, kad ir berniukai keliauja kartu, tačiau nieko nesakė dėl tokio Matotaupos sprendimo. Taip visi keturi raiti leidosi į kelią. Jiems nereikėjo daryti lanko kaip Degančiam Vandeniui ir jo kariams, kai tie slapta ir pamažu stengėsi prasigauti tarp asiniboinų ir iš pietryčių traukiančių bizonų, dabar galėjo joti tiesiai į pietryčius. Bizonų bandos paprastai keliaudavo per prerijas senaisiais savo takais, tomis pačiomis perėjomis, jei tik jų kas nepabaidydavo, todėl Gudrioji Gyvatė dabar vedė savo būrelį į pietryčius tiesiai prie jam žinomo bizonų kelio. Praėjo vidurdienis. Saulė dar maloniai šildė. Žvilgsnis laisvai klajojo žalia lyguma, besitęsiančia iki pat horizonto. Raiteliai, joję daugiau kaip tris valandas, pagaliau tolumoje pamatė dideliausią dulkių debesį, nusidriekusį per prerijas. Be abejonės, tai buvo bizonai, šimtai jų šuoliavo savo smėlėtu taku. Gudrioji Gyvatė užtraukė bizonų medžioklės giesmę. Harka įdėmiai jos klausėsi.

Man prieš akis gelsvi bizonai lekia,
Šnerves kutena aitrios kelio dulkės,
Sukeltos jų eiklių, galingų kojų.
Gerasai lanke, smarkiai įsitempk!
Geroji strėle, bulių man nutrenk!

Tolygūs arklių šuoliai sutapo su šios dainos ritmu. Į tą didžiulį dulkių debesį papūtė vėjas ir jį išblaškė. Dulkės nuvilnijo per stepę, ir Harka kaip toje dainoje jau užuodė jas. Daugiausia dulkių buvo pietuose. Ta kryptimi, matyt, ir lėkė kaimenė, tarp bėgančių bizonų tikriausiai buvo ir medžiotojų.

Gudrioji Gyvatė jau buvo besukąs prie dulkių debesio smaigalio, bet Matotaupa jam kažką riktelėjo. Todėl Gudrioji Gyvatė paleido arklį žingine, ir po trumpo pasitarimo Matotaupa jį perkalbėjo. Dakotas norėjo išjoti į bizonų taką šiauriniame dulkių debesio gale ir pamokyti berniukus, kaip reikia medžioti bizonus. Kaip visada, juk turėjo būti atsilikėlių. Gudrioji Gyvatė nugalėjo savo medžioklės aistrą ir sutiko prisidėti. Taigi mažoji grupelė pasuko daugiau į rytus ir pasiekė platų smėlėtą bizonų taką kaip tik ten, kur baigėsi paskui bandą slenkantis dulkių šydas. Čia abu kariai ir berniukai pasileido paskui bizonus. Žemė buvo išvarpyta sunkių be atodairos lekiančių gyvulių kanopų, raiteliai iš pietų aiškiai girdėjo duslų bėgančios bandos dundesį. Visi keturi jojo ant vadinamų bizoninių arklių, kurie žinojo, kaip elgtis bizonų medžioklėje, ir nors nė vienas raitelis dar nesuriko bizonų medžioklės šūksnio, mustangai jau sunerimo, pasileido šuoliais ir lėkė maždaug tokiu greičiu kaip ir bizonai.

Berniukai stengėsi išlikti ramūs. Jie jautėsi Matotaupos ir Gudriosios Gyvatės globojami ir žinojo, kad pirmiausia reikia nusižiūrėti bizoną, paskui, lekiant pro šalį, taip paleisti strėlę, kad ji pataikytų į širdį ir patiestų vietoje.

Dulkių debesis, kurio viduryje šuoliavo raiteliai, darėsi tirštesnis, tačiau iš bėdos dar buvo galima orientuotis. Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė vienu metu riktelėjo, norėdami paraginti mustangus ir atkreipti berniukų dėmesį. Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė išsiskyrė, Harka nusekė paskui tėvą, Stiprusis Elnias – paskui Gudriąją Gyvatę. Greitai jie dingo vieni kitiems iš akių.

– Laikykis užpakalyje manęs ir būk pasiruošęs šauti! – šūktelėjo Matotaupa sūnui.

Už penkiasdešimties metrų galėjai įžiūrėti pastatytą bizono uodegą; galvijas lėkė šuoliais. Kodėl jis atsiliko nuo bandos, sunku buvo pasakyti. Matotaupa atleido pavadžius, kad mustangas imtų lėkti visu greičiu. Mokytas gyvulys pats suko kuo arčiau bizono. Matotaupa pakėlė lanką su strėle ir parodė, kuriuo momentu reiktų šauti. Harka kiek atsilikęs sekė paskui tėvą ant savo širmio. Pavadžius buvo paleidęs, strėlę ir lanką laikė paruoštus, pats buvo ramus ir susikaupęs, lyg dalyvautų tik šaudymo varžybose. Kai širmis, spustelė-

tas šlaunimis, pasisuko reikiama kryptimi ir iš šono prisiartino prie bizono, Harka iš visų jėgų paleido strėlę. Ši po mente įstrigo bizonui į širdį; galvijo kojos susipynė, ir jis pargriuvo.

Harka suriko iš džiaugsmo. Jis nušovė savo pirmąjį bizoną. Matotaupa tuoj pat apsuko mustangą. Harka sunkiai sulaikė įsikarščiavusį arklį ir nujojo prie laimikio.

Žolėje gulėjo jauna, dar neturėjusi nė vieno veršiuko telyčia. Kepsnys iš tokio gyvulio mėsos būna minkštas ir sultingas. Matotaupa šyptelėjo Harkai, liepė likti prie laimikio ir jį saugoti. Jis, Matotaupa, josiąs toliau ir pabandysiąs įsijungti į didžiąją siksikų medžioklę, kuri dar tebevyko toli pietuose. Harka buvo patenkintas. Jis supančiojo mustangui priekines kojas. Nors šiam tai ir nepatiko, turėjo paklusti jaunojo šeimininko valiai. Harka apžiūrėjo laimikį iš visų pusių. Naujas kailis, raginiai šaukštai, templės lankams, žarnų virvės, šviežia mėsa, džiovinta mėsa – štai kokia nauda iš tokio didelio gyvulio. Šiandien vakare Harka valgys šviežias bizono smegenis; tokių skanėstų seniai buvo turėjęs burnoje. Jis nušovė bizoną pačiomis palankiausiomis aplinkybėmis viena vienintele strėle. Praeitais metais sunkiomis aplinkybėmis prismaigstė į bizono nugarą visą tuziną strėlių jo nenudobdamas. Kitą sykį jau jos į tikrą medžioklę ir būtinai ką nors nušaus.

Harka davė sau žodį, kad taip bus, o dabar atsisėdo ant nušauto gyvulio kukšteros, norėdamas įsitikinti, kad tai ne sapnas, ir pasidžiaugti užsitarnautu poilsiu, tačiau klausėsi, kas dedasi aplinkui. Stiprusis Elnias, nujojęs su Gudriąja Gyvate, per tą laiką taip pat turėjo šį tą nuveikti. Staiga Harka išgirdo trypimą ir skambų juoką! Keistas buvo tas trypimas. Gal ėmė neklausyti arklys. Garsas artėjo, ir greitai Harka pamatė savo draugą Stiprųjį Elnią, kuris jojo žingine ir lasu kaip už virvutės vedėsi gyvą bizoniuką. Šis buvo jau stiprus, spardėsi, bandė durti ir apskritai taip pasiutiškai šokinėjo, kad Stiprusis Elnias ko neplyšo iš juoko.

– Pabandyk ant jo užsėsti! – šūktelėjo jis Harkai.

– O ne! – atsakė Harka, karališkai įsitaisęs ant savo bizono. – Negaliu atimti iš tavęs šito malonumo, Bizoniukų Gaudytojau.

– Bizonų Medžiotojas, Bizonų Medžiotojas aš esu! – išdidžiai atsakė Stiprusis Elnias. – Penkiom strėlėm nušoviau seną bizonę, ji buvo įdiržus kaip padas ir neišpasakytai gudri. Ar nori ją pamatyti?

– Taip!

Stiprusis Elnias bandė apsukti savo mustangą, tačiau bizoniukas jau nebesekė paskui, smaugiamas laso kilpos veržėsi į pietus paskui kaimenę ir bliovė iš visos gerklės.

– Paleisk, – tarė Harka, – aš pabandysiu ant jo užsėsti. Su kilpa tu vis tiek jo nepartempsi namo, nors ir kaip stengtumeisi.

– Na tai eikš!

Pirmiausia Harka padėjo savo draugui supančioti jo keršį.

– Kur Gudrioji Gyvatė? – paklausė jis.

– Gudrioji Gyvatė nulėkė paskui kaimenę.

– Kaip ir mano tėvas.

Pagaliau arklys buvo supančiotas ir Stiprusis Elnias galėjo nušokti žemėn. Jis stipriai įsirėmė kojom, kad bizoniukas jo nepargriautų. Tai buvo buliukas, baisiausiai persiutęs ir galįs bet ką iškrėsti. Harka sugriebė jį už kaklo, norėdamas pirma atleisti laso kilpą, o paskui ir visai nuimti. Tačiau vienam tai padaryti buvo per sunku, turėjo padėti draugas. Bendromis jėgomis berniukams pavyko parversti buliuką. Laso galu jie apsuko priekines kojas, atleido kilpą ir nuėmė ją nuo kaklo, tad Stiprusis Elnias vėl atgavo savo lasą. Kai bizoniukas pašoko, Harka jau sėdėjo jam ant nugaros. Jis jojo, suspaudęs šlaunis, ir Stiprusis Elnias kvatojosi net už pilvo susiėmęs. Bizoniukas leidosi į pietus, prie kaimenės, ir Harka suvokė du dalykus: kad jis negali pasirodyti ten, kur banda ir medžiotojai, kai tėvas liepė pasilikti, ir kad jokiu būdu medžio-

tojai jo neturi išvysti raito ant šito bizoniuko. Todėl nutarė jį paleisti. Bet jam patiko, kad Stiprusis Elnias taip nuoširdžiai juokiasi, ir sugalvojo linksmą pabaigą. Atsilošė atgal, persivertęs ore, nušoko žemėn ir dar pabėgėjo kelis žingsnius bizoniukui iš paskos, laikydamas už uodegos. Stiprusis Elnias, kaip Harka ir tikėjosi, iš to gražiai pasijuokė. Harka irgi.

Bet staiga abu berniukai nutilo, pro praretėjusias dulkes pamatę atšuoliuojant stambią bizonę, kuri šnopuodama drabstė kanopomis žemę ir buvo taip įdūkusi, kad galėjo pamauti ant ragų, subadyti arba sutrypti bet kokį priešą. Berniukų mustangai buvo besprunką, bet jie klupo supančiotomis priekinėmis kojomis. Berniukai buvo užsimetę lankus ant pečių, strėles susikišę į dėklus, peilius – į makštis. Ko nors griebtis buvo per vėlu! Rizikuodami gyvybe, šoko bent jau perpjauti pančių mustangams. Bet užsėsti nepavyko. Kaip žaibai nulėkė arkliai, pergąsdinti įdūkusios bizonės. Berniukai šoko prie Harkos nušauto bizono, pasislėpė už jo ir nedrąsiai žvalgėsi aplink, prisidengę galvas karčiais. Pagaliau čiupo lankus ir įsidėjo strėles.

Bizonė sustojo. Dar porą kartų prunkštelėjo, pakasė ragais smėlį, apsibarstė pati save ir sustingo kaip statula. Ir berniukai nejudėjo. Strėlėmis nušauti iš priekio puolantį bizoną buvo beveik neįmanoma. Tuo me-

tu prie jos pribidzeno bizoniukas, ir pasirodė, kad tai buvo jo motina. Ji ėmė jį uostinėti, laižyti, ir pyktis atlėgo. Paskui pasileido rytų link, o bizoniukas ramiai nurisnojo iš paskos.

Harka ir Stiprusis Elnias lengviau atsikvėpė ir pažvelgė vienas į kitą taip pat reikšmingai, kaip ir po susitikimo su briedžiu. Jie dar kartą išsisuko iš keblios padėties ir ateityje nesielgs taip lengvabūdiškai. Užteks tokių nuotykių, nors prie laužo juos galima pasakoti be galo. Mustangai pabėgo. Laimė, kad ne į bizonų bandą, o į kaimo pusę. Tolumoje berniukai juos pamatė stovinčius šalia vienas kito. Harka neturėjo su savimi laso, tad negalėjo išsiversti be draugo pagalbos. Mat vėl pasigauti puslaukinius mustangus atvirose prerijose buvo nelengva, o be laso beveik neįmanoma. Tačiau berniukai žinojo, kaip reikia su jais elgtis. Jie ne bėgo stačiai prie jų, kad arkliai nenurūktų, bet slankiojo aplink pasišokinėdami, ir mustangai susidomėję žiūrėjo į juos. Kai prisiartino per laso ilgumą, Stiprusis Elnias užmetė kilpą savo keršiui ant kaklo ir atsargiai ėmė jį tempti į save. Pajutęs šeimininko ranką, arklys ėjo noriai, ir širmis draugiškai sekė iš paskos.

Taip berniukai vėl pasigavo arklius.

Dulkini ir suprakaitavę jie nujojo prie „senos, klastingos ir įdiržusios bizonės“, kuri visaip stengėsi ap-

dumti savo užpuolikams akis ir vis dėlto gavo galą, pakirsta penkių strėlių. Be to, dar kartą apžiūrėjo telyčią, kurią Harka, tėvo pamokytas, nukovė pirmu šūviu. Po to klusniai saugojo savo laimikį.

Po trijų valandų šuoliais atidundėjo laimingi medžiotojai. Jie nuolat šūkčiojo, keldami į padanges nusisekusią medžioklę, kuriai labai padėjo Matotaupos klasta. Berniukai prisidėjo prie medžiotojų būrio.

Naktį jie pasiekė palapines. Išgirdę gerą žinią, seniai, moterys ir vaikai nesitvėrė džiaugsmu. Maistu buvo apsirūpinta ilgam laikui.

Kai pradėjo brėkšti, į medžioklės vietą ant arklių patraukė moterys ir mergaitės, turinčios sudoroti laimikį, kurį lig tol nuo vilkų saugojo keli kariai. Kaimo šunys džiugiai skalijo, nes visi, dideli ir maži, juodi, balti ir margi, žinojo, kad nuo šiol ir jie prisiris iki valiai.

Harka sėdėjo palapinėje šalia tėvo. Jis nuoširdžiai jam pasipasakojo, kaip viskas buvo, ir Matotaupa atidžiai jį išklausė.

– Taip, – pasakė jis, – vieną sykį jums reikia užmiršti vaikiškas paikystes ir skirti, kas yra medžioklė ir vyrų kova. Kitą kartą, kai vyrai jus pasiims į medžioklę, turėsite elgtis protingai ir apgalvotai. Ar dar nori ko paklausti?

– Taip, tėve. Kiek bizonų tau pavyko nušauti?

– Šešis. Dabar turėsime į valias mėsos ir bus kuo pavaišinti svečius. Hau!

– O kada josime parsivesti į palapinę Uinonos?

– Netrukus. Dėl to aš pasitarsiu su Degančiu Vandeniu.

SITOPANAKĖ

Praslinko kelios dienos; atėjo sekmadienis. Mergaitė, „kurios kojos dainuoja, kai ji eina", stovėjo su savo vienmetėmis draugėmis kaimo pakraštyje ant kito upelio kranto ir žiūrėjo, kaip jodinėja berniukai. Ir mergaitės buvo apsirengusios odiniais drabužiais. Jos nešiojo elnio odos mokasinus su minkštais padais, ilgas kelnes ir sukneles iki kelių, kurių apačios ir pusilgės rankovės baigėsi kutais. Suknelės su plačiais iškirpimais kaklui buvo pasiūtos iš dviejų odos atraižų, sujungtų ties pečiais. Prie diržo kabojo krepšelis ir peilis makštyje. Ilgus juodus plaukus Sitopanakė buvo susipynusi į dvi kasas, vilkėjo kuklią negausiai siuvinėtą suknelę. Gražią raštuotą suknelę užsivilks tada, kai po didžiųjų rudens medžioklių ateis paskutinės šiltos dienos ir, prieš prasidedant atšiauriai žiemai, vyrai ir moterys ims švęsti didžiausias savo šventes. Bet iki tol dar daug laiko. Dabar ką tik baigėsi žiema ir niekas nenorėjo galvoti apie šaltį, ledą ir sniegą. Visi džiaugėsi, kad saulė sulig kiekviena diena šildo vis labiau, kad žolė stiebiasi vis aukščiau, kad sulysusių arklių šonai apvalė-

ja ir kad po pirmosios bizonų medžioklės gausiai apsirūpinta mėsa. Moterys ir mergaitės pastarosiomis dienomis turėjo daug darbo: nugramdyti odas, nuimti nuo kaulų mėsą, išdžiovinti mėsos atsargas ar užkasti jas į šaltą žemę, išvalyti ir išdžiovinti žarnas. Jau nuo ketverių metų Sitopanakė, lygiai kaip ir jos žaidimų draugės, padėdavo motinoms ruoštis. Nuo ketverių metų berniukai pradėdavo mokytis joti ir valdyti ginklus; mergaitės taip pat mokydavosi joti ir susipažindavo su jų laukiančiais darbais. Iš savo motinų jos išmokdavo ne tik sudoroti gausius medžioklės laimikius, rauginti odas, žiesti, marginti ir degti puodus, gražiai pinti, sukirpti drabužius ir batus, siūti ir siuvinėti, pastatyti ir išardyti palapines, jos dar turėjo žinoti, kur galima rasti valgomų uogų ir šaknelių, kaip aptikti žiurkėno urvą ir jį iškriaušyti, kad žiurkėnas neįkąstų į pirštą. Duktė ir sesuo turėjo mokėti tvarstyti nedideles žaizdas, pažinti gydomąsias žoles ir, įkaitinusi akmenis, paruošti garinę pirtį. Ji taip pat mokėjo susivokti miške bei prerijose ir netgi likusi visiškai viena nepamesdavo galvos. Jeigu jaunas karys sugalvodavo imti merginą į žmonas, tai turėdavo duoti daug dovanų tėvui. Ji buvo brangi darbo jėga. Tiesa, medžiotojų gentyse moterys neturėdavo teisės valgyti kartu su

vyrais ir negalėdavo dalyvauti jų pasitarimuose. Jos nebuvo medžiotojos, todėl buvo laikomos nepilnavertėmis, nors šiaip moterų naudos niekas neginčydavo.

Apie tai Sitopanakė negalvojo, nes nieko kito nebuvo nei mačiusi, nei girdėjusi. Ji buvo dar tik mergaitė ir kaip kiekviena gera mergaitė norėjo, kad ją gerbtų žaidimų draugės, o kad buvo ir išdidi, tai dar norėjo, kad į ją palankiai žiūrėtų berniukai, o ateityje ir kariai. Sitopanakė niekada daug nekalbėdavo. Ji neturėjo tiek linksmumo ir pasitikėjimo savimi kaip brolis, kurį už tai tiesiog dievino. Kai jai būdavo linksma, tik labiau sublizgėdavo jos akys, kai pagalvodavo apie ką nors su pašaipa – patempdavo lūpas. Kadangi retai reikšdavo savo jausmus ir mintis, tarp vaikų jos žodis buvo svarus, nors pati teturėjo vos aštuonerius metus. Jeigu koks berniukas nukrisdavo nuo piestu stojančio arklio, tai Sitopanakės patemptos lūpos labiau jį sugėdindavo negu ištisa jos draugių pajuokos daina.

Buvo giedras rytas, ir „ta, kurios kojos dainuoja, kai ji eina“, stovėjo kartu su savo draugėmis nugara į upelį ir žiūrėjo, kaip pievoje jodinėja berniukai. Nors atrodė, kad ji mato viską, iš tikrųjų Sitopanakė stebėjo tik du berniukus – savo brolį Stiprųjį Elnią ir jo draugą Harką Kietąjį Akmenį Vilko Nugalėtoją. Jie

geriau laikėsi ant arklių negu jų draugai ir nenukrisdavo net po sunkiausių triukų. Ką tik jie buvo pasikeitę arkliais, peršokę nuo vieno mustango nugaros ant kito! Stipriajam Elniui sušvilpus, jis jau įsakinėjo kaip koks vadas, visi berniukai išsirikiavo į vieną liniją ir šalia kits kito pasileido pasiutusiais šuoliais. Kitą kartą, tik jau dusliau sušvilpus, visi sulėtino greitį. Tarp Stipriojo Elnio ir Harkos buvo dar vienas raitelis. Susirodę ženklais, kiekvienas atsistojo ant savo arklio sturplio. Vėl davę vienas kitam ženklą, abu berniukai sušoko ant to mustango, kuris buvo tarp jų, o nuo ten kiekvienas ant svetimo arklio. Paskui pakartojo šitą triuką ir vėl atsidūrė ant savų arklių.

Skardžiu triumfo šūksniu Stiprusis Elnias paskelbė, kad nusisekė sunkus jojimo triukas, kurį, Harkos pakurstytas, atliko kartu su juo, ir visas raitų vaikų būrys ėmė krykšti iš džiaugsmo, kad jų vadas ir jo naujasis niekuo neatsilieką̨s draugas tokie vikrūs.

Dar keturi berniukai bandė pasekti jų pavyzdžiu, bet du nukrito žemėn ir tik vargais negalais įsitvėrė arklio, lekiančio tarp jų. Linija iškriko, ir Stiprusis Elnias turėjo iš naujo visus surikiuoti.

Mergaitės ėmė juoktis, o tiedu nukritę berniukai pikti patys ant savęs nusivijo mustangus, norėdami vėl ant jų užsėsti. Šalia Sitopanakės stovėjo mergaitė, vardu Šaipioji Šarka.

– Greičiau, greičiau! – rėkė ji berniukams, kurie stengėsi pasivyti savo mustangus. – Lėkite kaip vėjas! Pasipustykit padus, būsimieji siksikų genties kariai! Kad man dulkės rūktų, mikliau, mikliau! Kas taip bėga, na ir kurmiai! Nagi, op, op, ant arklio! O tu, varge mano! Ar tai kojos nelinksta? Bėgu pakaitinsiu akmenį, gal padės!

Visos mergaitės, išskyrus Sitopanakę, nusikvatojo. Nuo arklių nukritę berniukai elgėsi skirtingai. Vienas taip pat juokėsi, kitas buvo liūdnas ir mėtė piktus žvilgsnius į Harką, sugalvojusį tą naują triuką.

Stiprusis Elnias ir Harka Kietasis Akmuo apgynė savo draugus. Jie staigiai apsuko mustangus ir taip pralėkė pro mergaičių būrį, kad visos, aptaškytos upelio vandeniu ir išsigandusios kanopų, atšoko atgal, išskyrus nešnekią Sitopanakę, kuri liko vietoje nė nemirktelėjusi. Kelios mergaitės, sprukdamos atgal, užlipo ant kojų užpakaly stovinčioms, viena susverdėjo ir buvo kaimynės sulaikyta. Stiprusis Elnias ir kiti berniukai dabar juokėsi iš mergaičių, tik Harka Kietasis Akmuo išliko rimtas, atrodė, kad jis nė nepastebi moteriškų padarų būrio.

Lėtai, bijodamos naujų berniukų išdaigų, mergaitės vėl susibūrė apie Sitopanakę.

Dabar berniukai mokėsi, kaip vienu metu pasukti arklius. Jojant vora, reikėjo staigiai išsirikiuoti į vieną

liniją. Tai dar kaip reikia neišeidavo. Tad mergaitės vėl ėmė galąsti liežuvius. Šaipioji Šarka negalėjo ištverti:

– Tai gražus zigzagas, ta jūsų rikiuotė! Tokio dar nesu mačiusi. Luktelėkit, sustokit susimildami! Aš nusipiešiu naują raštą! Paskui atminimui išsiuvinėsiu jums švarkus, būsimieji siksikų genties kariai!

– Nutilk, nelaimingoji Šaipioji Šarka! – sugriaudėjo Stiprusis Elnias, kuriam kaip tik šiuo metu keitėsi balsas. – Gulk ant žemės ir suvalgyk saują smėlio, tada tavo liežuvis bent sykį naudingai padirbės! Ei, saugokis!

Stiprusis Elnias ir Harka Kietasis Akmuo jau suprato vienas kitą iš žvilgsnio ar mosto. Abu šovė iš rikiuotės ir pasileido tiesiai į mergaičių būrį. Stovinčios iš šalių spruko kur galėdamos, vidurinės sugulė ant žemės, kaip patarė Stiprusis Elnias. Pagaliau stovėti liko tik Sitopanakė ir Šaipioji Šarka, kuri paskutinę akimirką susigūžė. Tad Sitopanakė stovėjo kaip koks vienišas medis. Berniukai spustelėjo kulnimis mustangus, ir tie šoko per mergaites. Stiprusis Elnias elegantiškai perskriejo virš tupinčios Šaipiosios Šarkos. Harka su savo širmiu šoko per Sitopanakę. Mergaitė pamatė priekines kojas, arklio pilvą, paskutiniu momentu ji užsidengė rankomis galvą ir tuoj pat gavusi kanopa susvyravo, tačiau išsilaikė nepargriuvusi.

Sitopanakė girdėjo, kaip užpakalyje mustangai taip pūkštelėjo į vandenį, kad aptaškė jai visą nugarą, tačiau daugiausia teko ant žemės tupinčiai Šaipiajai Šarkai.

Abu berniukai apsisuko, ir visas vaikų būrys ėmė kvatotis iš šlaputėlės Šaipiosios Šarkos. Kad Stiprusis Elnias ir Harka taip pat išsimaudė su savo mustangais, buvo savaime suprantama ir neturėjo jokios reikšmės, nes vėliau palapinėse jiems tereikėjo pasikeisti šlauniajuostes.

Sitopanakė atitraukė rankas nuo galvos ir paslėpė jas už nugaros, niekas neturėjo matyti, kad kairė sumušta ir jau pamėlynavusi.

Harka Kietasis Akmuo nujojo su Stipriuoju Elniu prie kitų berniukų. Kol mergaitė jį matė, jis nė karto neatsisuko. Tačiau sumuštą ranką už nugaros pastebėjo ir liko patenkintas mergaitės elgesiu.

Sitopanakė staiga apsisuko, paliko upelio krantą ir nuėjo padėti motinai ruoštis palapinėje.

Mergaitė jau nebesugaudė savo jausmų ir minčių. Dar šios žiemos gale kiekvienas daiktas ir žmogus turėjo tvirtą, jam deramą vietą. Bet štai pasirodė tiedu ateiviai, nekenčiamos genties kariai, kalbantys svetima kalba. Vadas Degantis Vanduo juos priėmė ir apdalijo dovanomis, taigi ir Sitopanakė turėjo juos gerbti. Labiau už visus mylimas ir gerbiamas brolis susidrau-

gavo su svetimuoju berniuku. Sitopanakė slapta dažnai stebėjo Harką Kietąjį Akmenį. Ji čia norėjo, kad Stiprusis Elnias nugalėtų rungtynėse ateivį, čia ir vėl nenorėjo. Abu berniukai buvo lygūs, tačiau tai reikėdavo kasdien naujai įrodyti, ir Sitopanakė vis labiau jaudindamasi laukdavo, kaip baigsis kiekvienas žaidimas ar varžybos. Ji pati nežinojo, kodėl taip jaudinasi. Kartais girdėdavo, kaip berniukai kalbasi palapinėje. Harka Kietasis Akmuo pasakodavo stulbinančių dalykų apie baltuosius žmones. Kartais jis ir jo tėvas Matotaupa turėdavo eiti pas burtininką ir ten kuo smulkiausiai pasakoti apie baltuosius. Taigi jo žinios buvo svarbios; dėl to galima buvo neabejoti. Sitopanakė būtų norėjusi išgirsti daugiau ką apie dakotus. Tačiau apie tai Harka niekuomet nekalbėdavo, ir Stiprusis Elnias jo neklausinėdavo.

Apypiete berniukai baigė žaidimus ir nuvedė mustangus į kaimenę. Stiprusis Elnias ir Harka sugulė ant vienos kalvelės į žolę nugaromis į saulę ir užsisvajojo, įsmeigę akis į vieną tašką. Harka nusiskynė žolės stiebelį, įsispraudė jį į kairįjį lūpų kampą ir sūpavo kaip pypkę. Praėjo geras ketvirtis valandos, kol jis ištarė pirmą žodį.

– Ar jūs kada gaudotės arklių?

– Mums jų užtenka.

Vėl įsivyravo tyla.

Dar po ketvirčio valandos Stiprusis Elnias pasakė:

– Jeigu pasirodytų ypač gerų arklių kaimenė, tai, ko gero, kelis bandytume pasigauti.

– Mano tėvui Matotaupai ir man trūksta arklių. Turėti po vieną yra per maža.

– Taip. O kaip jūs gaudote arklius?

– Su lasu.

– Mes pastatome aptvarą ir sugename į jį visą kaimenę. Tada lasu išsigaudome geriausius. Likusius paleidžiame.

– Aptvarą galima pastatyti tik ten, kur yra miškų.

– Taip.

Berniukai vėl tylomis susimąstė. Nuo savo kalvelės jiems buvo patogu stebėti prerijas ir palapinių kaimą. Tuo metu iš vado palapinės kaip tik išėjo Degantis Vanduo ir Matotaupa. Matyt, jie buvo kažką aptarę. Harka žinojo, apie ką kalbėjo tėvas su vadu. Matotaupa norėjo išjoti ir atkeršyti Tašunkai Vitko už įžeidimą ir iš palapinių kaimo prie Arklių upelio parsivesti pas siksikus Harkos seserį Uinoną. Matotaupa turėjo dar vieną jaunesnįjį sūnų. Bet apie jį nešnekėdavo nei jis, nei Harka, nes abu manė, jog šitas jaunesnysis sūnus ir brolis nenorės palikti Lokės giminės palapinių prie Arklių upelio.

Harka ir Stiprusis Elnias dar gerą valandą gulėjo ant kalvos. Priešpiet jie pakankamai prisimankštino.

Vienu metu vakarų pusėje jie kažką pastebėjo. Akiai tas kažkas dar buvo ne didesnis už eglės spyglį, tačiau abu berniukai sykiu sušuko:

– Raiteliai.

Stiprusis Elnias nedelsdamas riksmu perspėjo stovyklą, ir ant kalvos skubiai atsirado Degantis Vanduo, Matotaupa ir Gudrioji Gyvatė.

– Du raiteliai su dviem laisvais arkliais ir daug nešulių, – pasakė Harka, pajutęs klausiamą tėvo žvilgsnį.

– Tomas ir Teo? – spėjo Stiprusis Elnias.

Degantis Vanduo jam pritarė.

– Jokite jų pasitikti, – paliepė jis berniukams.

Abu tuojau pašoko ir nulėkė į kaimenę pasigauti mustangų. Stiprusis Elnias pasiėmė kitą arklį, jis nepamiršo, ką prieš valandą ant kalvos jam pasakė Harka, todėl pamojo savo draugui, kai tas norėjo užsėsti ant savo pavargusio širmio, ir vėl davė jam keršį, ant kurio Harka jojo ieškoti Tamsiojo Dūmo. Harka tylomis priėmė pasiūlymą, ir abu berniukai nušuoliavo stepe vakarų link. Džiaugdamiesi būsimuoju susitikimu su barzdotaisiais dvyniais abu jau dabar šypsojosi.

Bebrų gaudytojai jojo su balnais ir leido arklius risčia. Kadangi berniukai šuoliais lėkė jiems priešais, tai

atstumas tarp jų greitai mažėjo. Jie tiek priartėjo vieni prie kitų, kad jau buvo galima susišaukti.

– He ho! – šaukė Stiprusis Elnias.

– Hi je! – šaukė Harka.

Jau ir susitiko. Abu bebrų gaudytojai sulaikė arklius, ir berniukai sustojo, vietoj pasisveikinimo piestu pastatydami mustangus.

– Vaikai, vyručiai, tai čia jūs! – džiaugėsi Tomas. – Tai bent budrumas! Imk pavyzdį, Teo! Ir jaunas būdamas jau gali šį tą pastebėti.

– Taip, taip, mano vyresnysis ir išmintingasis broli, – šypsodamasis atsakė Teo.

Bebrų gaudytojai vėl pajudėjo. Berniukai paėmė už pavadžių nešulinius arklius, apkrautus spąstais ir kailių ryšuliais.

– Kodėl nesumetei spąstų į vandenį? – paklausė Harka Tomą. – Tu norėjai taip padaryti. Pats taip mums sakei.

– Apsigalvojau, vyruti. Visą gyvenimą buvau doras, ir jeigu kailių prekybos kompanija mane apgaudinėja, tai aš jai nelinkęs atsilyginti tuo pačiu. Sąžiningai elgdamasis toliau nuvažiuosi. Šitaip niekur neįkliūsi, bet norint praturtėti toks kelias ilgiausias. Galbūt juo eidamas ir nieko nepasieksi. Kas be ko, berneli! Mes nugabensime spąstus į artimiausią pre-

kybos punktą, parduosime kailius, atlyginsime skolas ir būsime laisvi! Paskui galėsime joti pas Adamą Adamsoną į jo fermą. Vasarą mes jam būsime reikalingi, o žiemą neišvys! Teo mano taip pat. Mums labai sekėsi gaudyti, todėl jei norime apmokėti skolas, turime naudotis momentu.

– Tai tu padovanosi visus tuos kailius? – paklausė Harka.

– Beveik, berneli. Taip, tie baltieji arba sukčiai, arba asilai, kartais ir viena, ir kita. Čia jau nieko nepakeisi! Laikykis nuo jų toliau ir džiaukis prerijų gyvenimu! O dabar duok šen nešulinio arklio pavadžius. Dar apsamanosit šitaip lėtai jodami. Lėkite pirmi ir paruoškite mums vietą. Aną kartą gyvenome pas Gudriąją Gyvatę. Buvo tikras rojus!

Berniukams nereikėjo antrą kartą sakyti. Jie kaipmat paleido nešulinių arklių pavadžius ir nurūko prie palapinių paruošti barzdotųjų dvynių sutikimo.

Tuo tarpu vadai ir kariai nuo kalvos viršūnės nuėjo į palapinių kaimą aptarti, kur ir kaip priimti barzdočius. Siksikai neabejojo, kad Tomas ir Teo pasinaudos jų svetingumu.

– Tegu apsigyvena mano palapinėje! – pasiūlė Matotaupa. – Prieš jodamas keršyti ir parsivesti dukters, turėsiu užsukti į prekybos stotį nusipirkti šaudmenų

ir, ko gero, naujo šautuvo savo sūnui. Čia Tomas ir Teo galėtų man padėti.

– Tegu bus, kaip tu nori! – pritarė Degantis Vanduo.

Kai vyrai grįžo į palapinių kaimą, netrukus parjojo ir abu berniukai, jie pranešė apie savo susitikimą su dvyniais.

– Jei Tomas ir Teo nori gyventi kaip amžinosios medžioklės plotuose, – šyptelėjo Matotaupa, – tai tegul kiek nori valgo ir miega mūsų palapinėje, pas mane jiems nieko netrūks!

Harka Nakties Akis Lokio Medžiotojas labai džiaugėsi, galėdamas į tėvo palapinę nuvesti tuodu linksmus ir dorus vaikinus. Juodakojė moteris jau buvo spėjusi įkurti ugnį ir pasmeigti ant iešmo kelis gabalus bizono nugarinės. Matotaupa ir Harka žinojo, kad baltieji valgyti įpratę po kelis kartus per dieną. Pataisę pietus, jie neapsiriko.

– Kokie malonūs kvapai čia sklinda! – pagarbiai pasakė Tomas, kartu su Teo sėsdamas prie ugniakuro.

Juodakojė moteris pasitraukė šalia Harkos, o Matotaupa pats patarnavo svečiams pagal indėniškus mandagumo papročius.

– Teo! – šaukė Tomas. – Tu tik pauostyk, tik pauostyk! Tai jaunos bizonės nugarinė. Puikesnės bizonės dar neišaugino šio puikaus krašto pievos mūsų iš-

badėjusiems ir jautriems pilvams. Ar tu pats pervėrei strėle jos širdį, vade?

– Ne aš. Mano sūnus Harka Bizonų Persekiotojas.

– Tavo sūnus? Jis? Ir dabar sėdi ir žiūri, kaip mes tarsi pesliai ryjame jo laimikį? Vade Topotaupa, tai blogas paprotys! Leisk man pakviesti tavo sūnų čionai!

– Kaip nori, mano baltasis broli.

– Nagi eik šen, berneli!

Harka nedrąsiai atsistojo ir tik tada, kai ir tėvas parodė akimis, kad prieitų, kukliai prisėdo prie vyrų šalia ugnies.

– Tai nutrūktgalvis, jis nudžiovė mano šautuvą! – šūktelėjo Tomas. – Tu vertas jį turėti, berneli!

– Aš turėjau dvivamzdį šautuvą, – pasakė Harka.

– Turėjai? Tai kur jis dabar? Tokius daiktus reikia saugoti. Jį kas nors iš tavęs nudžiovė?

– Taip... taip.

– Ar tu žinai, kas tas niekadėjas?

– Tašunka Vitko.

– Jis... O ho ho! Tada viskas aišku. Labai pavojingas žmogus. Tada savo šautuvo daugiau nematysi! Iš to Tašunkos nė pats velnias jo neatims.

– Mano sūnus atgaus šautuvą, – įsiterpė Matotaupa.

– Tu rimtai kalbi, vade? Geriau paklausyk mano nuoširdaus patarimo. Atleisk, Teo, bet toliau taip ne-

bus. Aš kalbu čia už du, o tu tuo tarpu ryji už tris. Atleisk, bet šitą gabalą aš suvalgysiu. Jeigu aš ir esu valanda vyresnis už tave, tai dar nereiškia, kad mano pilvas jau nebepriima šito puikaus maisto ir yra prastesnis už tavo! Atsiprašau, vade Topotaupa, bet reikėjo pasakyti, kas gi auklės Teo, jeigu ne aš? Kiekvienas kitas jį laiko beveik suaugusiu žmogumi. Ak, kaip jie klysta. Teo!

– Ką?

– Tu vėl valgai?

– Aha, aha. Šita nugarinė baisiai skani. Hm...

– Tu nesupranti aukštesnių materijų! Čia visai apie ką kita kalbama, apie dvivamzdį šautuvą ir apie du vadus, o tu ryji kaip koks išbadėjęs kojotas!

– Taip.

Teo liko nekalbus kaip indėnas. Harka ir jo tėvas slapčia nusišypsojo.

– Ką gi, dirbk savo darbą, tai yra, kirsk šitą nugarinę! – nerūpestingai toliau plepėjo Tomas. – Aš nebesistengsiu tavęs sudominti aukštesnėmis materijomis. Bet ką aš norėjau pasakyti, vade Topotaupa, gerai pagalvok, prieš susikibdamas su Tašunka. Tegu jis geriau turi tą šautuvą, mes pabandysime įtaisyti tavo sūnui naują. Prekybos stotyje tokių daiktų yra, prašo, žinoma, brangiai, labai brangiai! Pirkliai visi niekšai, net patys sąžiningiausi!

– Kur yra ta stotis?

– Rytų pusėje, nuo čia reikia joti penkias dienas.

– Jūs ten jojate?

– Trumpiausiu keliu. Mes norime atiduoti spąstus ir kailius. Ak tie spąstai, vade! Kartais imi ir pagalvoji, kas iš tikrųjų pakliuvo į spąstus – mes ar bebrai? Ar tu norėjai ką pasakyti, berneli?

– Ir tie, ir tie.

– Kaip pirštu į dangų pataikei. Visi mes tupime spąstuose, tiek gudrūs bebrai, tiek mes abu, vadinami „Tė ir Tė". Taigi velniop spąstus, velniop! Ar tu, vade Topotaupa, nenori joti su mumis ir apžiūrėti stoties?

– Aš josiu su jumis!

– O berniukas? Nuo tada, kai nušvilpė man šautuvą, jį aš tiesiog myliu. Galbūt už tai stotyje aš jam išrinksiu kitą!

– Galbūt. Į pačią tolimąją kelionę Harka su manimi nesileis. Aš vienas atkeršysiu Tašunkai ir pats vienas parsivesiu čionai savo dukterį. Taip mes nutarėme su Degančiu Vandeniu, hau! Tačiau iki prekybos stoties aš jus lydėsiu ne vienas, iki ten keliaus ir Gudrioji Gyvatė, su juo Harka galės vėl čia parjoti.

– Puiki mintis! Tada išvykstam jau rytoj?

– Ir aš taip noriu.

– Gerai, gerai! Haris keliaus kartu iki stoties. Kas moka elgtis su šautuvu, turi pats jį išsirinkti.

Taip buvo aptarti svarbiausi dalykai.

Kai atėjo vakaras, į Matotaupos palapinę susirinko dar daugiau svečių: vadas Degantis Vanduo, Gudrioji Gyvatė, Šlubasis Vilkas, taip pat Tamsusis Dūmas, kurio sulaužyta koja jau buvo sugijusi, ir pagaliau burtininkas. Tačiau apie rimtus dalykus daugiau niekas nekalbėjo. Viskas, kas reikalinga, buvo aptarta, todėl kartoti nereikėjo. Vyrai pasakojo medžioklės nuotykius, juokavo, ir Harka pasijuto lyg prieš daugelį metų namie, kur tėvas, karo vadas ir didis medžiotojas, beveik kasdien vaišindavo svečius.

Po vakarienės pas Harką atėjo Stiprusis Elnias. Berniukai susėdo vienas šalia kito ir klausėsi gyvo karių pokalbio, nes jame dalyvavo linksmuolis Tomas. Stipriajam Elniui buvo gaila, kad negali joti su Harka į prekybos stotį, bet jis jau iš anksto džiaugėsi, kad Harka sugrįžęs viską papasakos.

Vyrai per ilgai neužsisėdėjo. Būdami geriausios nuotaikos jie išsiskyrė, ir berniukai gana anksti nuėjo miegoti. Stiprusis Elnias prieš išvykstant Matotaupai dar kartą liko nakvoti pas Harką.

Abu berniukai, susivynioję į antklodes, gulėjo vienas šalia kito. Užmerkdamas akis Harka jautėsi patenkintas ir tikras rytojumi. Dabar jų palapinė buvo geriau aprūpinta. Su tėvu, nors jis tik svečiavosi, siksi-

kai elgėsi kaip su žymiu kariu, protu ir drąsa jis nemaža padėjo savo priglaudėjams. Visame palapinių kaime viešpatavo vienybė ir pasitikėjimas. Harka jautė didelę pagarbą ir burtininkui, kuris išgydė Tamsųjį Dūmą ir atgriebė kitus sužeistuosius. Tokių nesutarimų, kurie prasidėjo Lokės giminėje prie Arklių upelio po pirmo susitikimo su baltaisiais, tarp siksikų nebuvo nė žymės. Juodakojai neginčijamai šeimininkavo savo gimtosiose prerijose. Čia dar niekas nestatė geležinkelio ir niekas netrukdė bizonams keliauti įprastais takais. Čia viskas buvo kaip tėvų ir protėvių laikais, todėl taip pastovu ir savaime suprantama. Taip pat ir paslaptys buvo senos ir niekas nesiginčijo dėl naujai iškylančių mįslių. Galbūt ir jos vieną sykį įsiverš į atšiaurias siksikų stepes, nes baltųjų labai daug ir jie neramūs kaip tas vėjas, kuris pučia visur ir stengiasi prasiskverbti į kiekvieną plyšį. Tačiau iki tol dar gali praeiti nemaža laiko, ko gero, siksikų jų žemėse išvis niekas netrikdys. Stiprusis Elnias tuo tikėjo, ir Harka mielai būtų tuo tikėjęs. Per žiemą, praleistą tarp baltųjų, jis išmoko nekęsti jų gyvenimo būdo.

Harka galvojo ir apie tai, kaip jo tėvas atkeršys Tašunkai Vitko, kuris jį, siksikams girdint ir matant, pavadino išdaviku. Berniukas taip tvirtai tikėjo Matotaupos sugebėjimais, kad menkai tesijaudino dėl jo,

nors Tašunka Vitko ir buvo pavojingas priešas. Harka įsivaizdavo vėl turįs savo dvivamzdį. Ir vis dėlto kažkoks kirminas graužė jį, kai galvojo apie Matotaupos ir Tašunkos Vitko nesantaiką. Kažkur širdies kamputyje jis troško, kad Matotaupa savo priešininką ne užmuštų, o kad jam pavyktų šiam vyriausiam dakotų vadui įrodyti savo nekaltumą. Tada geriausiems dakotams nereikėtų vienas kito žudyti, nes vačičunai[1] iš to tik patenkinti pasijuoktų.

Tai buvo naujos ir drąsios mintys, kurias jis dar slėpė viduje, kaip tas erelis po savo sparnais slepia vaikus nuo pavojų, kol tie iki jų nepriaugę. Harka prisiminė viską, ką jam ilgais žiemos vakarais apie miškus ir prerijas pasakodavo tėvas ir dabar jo taip nekenčiamas persenęs Lokės giminės burtininkas. Kai senasis Havandšita dar buvo jaunas, jis prisidėjo prie Tekumseko, Kalnų Liūto, kuris kvietė vieningai kovoti su baltaisiais.

Berniukas liovėsi galvojęs apie šiuos sunkius klausimus, nes jį vis labiau ir labiau ėmė miegas. Jis dar kartą prisiminė Uinoną, savo seserį, kuri dabar taip pat gulėjo susisupusi į antklodes palapinėje prie kalnų upelio, stengdamasi užmigti. Galbūt ir Uinona kaip

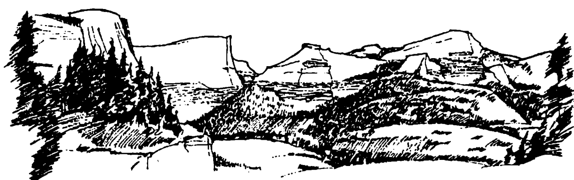
---

[1] Dvasios, baltieji.

tik prisimena savo brolį ir tėvą. Kaip ji apsidžiaugtų, jei vieną naktį Matotaupa ateitų jos išsivesti.

Ar tai būtų lengva padaryti? Juk toje palapinėje dar gyvena Šešoka, Harkos antroji motina. Ten dar gyvena ir Šonka, Šešokos sūnus, kurį ji atsivedė. Ir Untšida ten gyvena, Matotaupos motina. Apie ją Harka galvojo su meile ir pagarba. Tačiau Matotaupa nesakė, kad pasiims ir Untšidą, ir tai skaudino berniuką. Harpsteną, savo jaunesnįjį brolį, Harka prisimindavo tik retkarčiais.

Iš kvėpavimo Harka suprato, kad visi palapinės gyventojai jau sapnuoja, ir pats kietai užmigo.

JUODOJI BARZDA

Kitą rytą jie iškeliavo. Dėl nešulinių arklių mažasis būrelis buvo priverstas joti palyginti lėtai. Indėnai buvo apsegę savo mustangus antklodėmis, o patys apsivilkę briedžio odos švarkais. Harka vedė nešulinius arklius. Jis neparodė, kad šita prievolė jam nuobodi. Daug mieliau būtų zujęs aplink ant savo širmį, nes jie keliavo per nežinomas jam vietas.

Iš tikrųjų praėjo daugiau negu penkios dienos, kol raiteliai išvydo stotį. Matotaupa ir Harka jau žinojo, kas yra tokios prekybos stotys. Jie jau buvo tai patyrę savo kailiu, todėl ketino būti labai atsargūs. Tomas ir Teo gerai pažinojo tą prekybos stotį, kur dabar jojo. Jie čia kelis metus nuomojosi spąstus, su kuriais dirbo ir kuriuos dabar manė galutinai grąžinti. Todėl dvyniai nujojo pirmi ir nusivedė Harkai įgrisusius nešulinius arklius, kad turėtų juos po ranka stotyje.

Matotaupa, Gudrioji Gyvatė ir Harka atsiliko. Jie pasirinko gerą vietą stebėjimui, nulipo nuo arklių ir sugulė, norėdami pirmiausia iš toliau pažiūrėti, kas dedasi stotyje.

Pati prekybos stotis buvo trys paprasti blokhauzai, plačiu ratu apsupti aštriatvorės. Stotis stovėjo prie ežeriuko su savomis versmėmis. Seklus upelis vinguriavo per pievas į pietus. Aštriatvorės vartai į ežero pusę buvo atidaryti, ir indėnai matė, kaip pro juos įeidavo ir išeidavo žmonės. Daugiausia tai buvo baltieji, žvėrių gaudytojai, medžiotojai, atkeliavę atiduoti žiemą sumedžiotų žvėrių kailių ir įsigyti šaudmenų bei kitų prerijų medžiotojams reikalingų daiktų. Prie ežero buvo įsikūrę keli nežinia kokiai giminei priklausą indėnai, tačiau buvo aišku, kad prekybos stotyje jie su taikiais tikslais. Matotaupa, Gudrioji Gyvatė ir Harka iš savo užuolandos akimis sekė Tomo ir Teo kelią iki pat aštriatvorės, kol jiedu, pasiekę vartus, buvo įleisti. Ir už tvoros indėnai juos dar galėjo stebėti; jie matė, kaip barzdotieji dvyniai pririšo arklius ir įžengė į pirmąjį blokhauzą, kur ilgokai užtruko.

Abu bebrų gaudytojus įdėmiai stebėjo ne tik tie trys indėnai. Taip pat vienas jaunas medžiotojas sekė juos įdėmiomis akimis iš pradžių pro šaudymo angą aštriatvorėje, paskui pro tokią pačią angą blokhauzo sienoje. Prieš įeinant Tomui ir Teo į vidų, medžiotojas pasitraukė į antrąją patalpą, kur stoties šeimininkas, pražilęs pasienio gyventojas, kadaise pats buvęs žvėrių gaudytojas, kaip tik tikrino, kiek turi margų kartūni-

nių marškinių ir austinių antklodžių. Kadangi šaudymo anga įleisdavo į vidų per mažai šviesos, ant stalo buvo pasistatęs aliejinę lempą.

– Ko reikia? – ne per maloniausiai paklausė senis jaunąjį vyriškį, kuris jam sutrukdė skaičiuoti marškinius, tad vėl pradėjo iš pradžių, tik šį kartą garsiai: – Viens, du, trys, keturi...

Medžiotojas neatsakė į šį nemalonų klausimą. Jis prisikimšo trumpą pypkę ir užsidegė klausydamasis, kas dedasi gretimame kambaryje. Ką nors suprasti buvo sunku, nes rąstų siena ir storos ąžuolinės durys blogai praleido garsą. Tačiau jaunasis vyriškis turėjo geras ausis ir pakankamai girdėjo, kad galėtų susigaudyti, kas dedasi už sienos.

Tame pirmajame kambaryje, kuris atstojo ir priėmimo punktą, ir parduotuvę, buvo džiugiai sveikinamasi.

– Tomai!.. Teo!.. Adamai!.. Tai juk Adamsonas!.. Kaip tu čia atsiradai?.. Jau seniai jūsų laukiu!.. Brolyti, tai susitikom!.. Aš taip ir nujaučiau!..

Jaunasis vyriškis, klausęsis, kaip sveikinamasi gretimoje patalpoje, nuėjo prie durų, tikėdamasis, kad ten bus geriau girdėti. Stoties šeimininkas per tą laiką perskaičiavo tris marškinių šūsnis, pažiūrėjo į medžiotoją ir paklausė:

– Ar tu juos pažįsti?

– Gal ir pažįstu.

Senis pradėjo tyliai skaičiuoti margas austas antklodes. Jaunasis medžiotojas klausėsi toliau.

– Viskas kaip ir gerai! – atsklido duslus ir stiprus valstiečio balsas iš gretimos patalpos. – Jau pradėjau ūkininkauti. Dabar susitiksiu su dviejų genčių vadais, kurie man atneš pasirašytą pirkimo sutartį. Užmokėsiu jiems sąžiningai ir manau, kad jie manęs taip pat neapgaus.

– Puiku, Adamsonai, puiku! Mes josime pas tave. Ar turi tiek gyvulių, kad mudviem būtų ką ganyti?

– Gyvulių užteks ir kviečių užteks, dviem vyrams bus darbo. Galėsiu jus pasiimti.

Senis sandėlyje nustojo skaičiuoti savo gerą.

– Po šimts, – pasakė jis, – juk tai Tomas ir Teo! Maniau, kad jie su mūsų spąstais kur nors bebrus gaudo. Kas tiems kvailiams dabar šovė į galvą, kad užsimanė pasidaryti kaubojais? Reikia pažiūrėt, kas čia pasidarė...

Jis nuėjo prie durų, bet medžiotojas atsistojo taip, kad senis jų negalėtų iškart atidaryti. Jaunasis vyriškis, kuriam galėjo būti kokie dvidešimt treji ar dvidešimt ketveri metai, buvo aukštas, plačiapetis, stiprus. Jo plaukai ir barzda juodi kaip derva; melsvai žalios akys prie jų visai nesiderino.

– Tomas ir Teo! – pasakė jis seniui, nenueidamas nuo durų. – Žiūrėk... „Tė ir Tė“! Trinasi šitame prakeiktame užkampyje! Ir nebijo, kad vieną gražų rytą gali pabusti amžinosios medžioklės šalyje su strėle tarp šonkaulių!

– Kokius čia niekus tauški! – piktai pasakė senis ir pabandė nustumti jaunuolį nuo durų, tačiau nepavyko. – Su indsmenais mes čia gerai sutinkame. Viskas ramu, ir biznis neblogai eina. Tomas ir Teo jau penkti ar šešti metai gyvena pas juodakojus ir gaudo ten bebrus. Kas ten gali atsitikti? Na, o dabar leisk mane.

– Eik jau! – juodabarzdis pasitraukė nuo durų. – Tačiau...

Senis buvo paėmęs už rankenos, bet kažko delsė.

– Kas „tačiau“?

– Ar tu nematei, kad jiedu atjojo su keliais indsmenais, ir tie indsmenai ne jojo čionai, o pasislėpė kažkur prerijose.

– Kas per nesąmonės, Fredai! Čia kiekvienas gali atvykti ir išvykti, kaip jis nori.

– Tada paklausk dvynių, su kuo jie čia atsibastė. Aš palauksiu atsakymo.

– Fredai, tu juokus paistai. Na, bet jeigu taip užsispyrei, tai tegu bus, kaip tu nori.

– Aha, būk malonus. Aš čia palauksiu.

– Kaip nori.

Senasis prekiautojas išėjo į prieškambarį, Fredu pavadintas vyriškis tiek atsitraukė nuo durų, kad jas atidarant ir uždarant gretimai esantys žmonės jo nepastebėtų. Jis nemanė, kad pokalbis su šeimininku galėjo būti nugirstas, nes juodu kalbėjosi tyliai, tuo tarpu anie trys ir toliau kalbėjo visu balsu.

– Abrahamai! – suriko visi kartu, kai senis įėjo pas juos, o toliau kalbėjo vienas: – Abrahamai, šitos šlovingos stoties tėve! Kur taip ilgai lindėjai! Gal vėl pinigus skaičiavai manydamas, kad nuo to jų pasidarys daugiau?

– Ko norite, grįžę čia su spąstais?

– Grąžinti.

– Grąžinti? Ar tik lokys nebus jums smegenų išėdęs? Kuo gi jūs apmokėsit?

– Šūsnimis bebrų kailių, senas lupike, kalnais kailių! Ir būsime atsiskaitę!

– Pažiūrėsime, kaip čia bus. Brendžio išgersite?

– Veltui?

– Veltui gali galą gauti, na ir šito brendžio! Vieną taurę!

– Eikš, Teo, paragausi! To raugo dvokas neblogas!

– Oho, jeigu tai „dvokas“!

Kalbos nutrūko. Atrodė, kad buvo geriama. Juodabarzdis vyriškis prisispaudė prie durų, kad dar geriau viską girdėtų. Dabar jis netgi nugirdo, kaip ant

medinio stalo su trenksmu buvo pastatytos ištuštintos taurės.

– Kurgi palikote savo indsmenus? – Tai buvo senojo Abrahamo balsas.

– Savo indsmenus? Nagi prerijose. Jūsų prirūkyta pašiūrė jų nežavi. Jūs gi daugiau nieko neturite parduoti, tik šituos nudryžusius kartūninius marškinius ir antklodes kaip mazgotes.

– Oho! Tik jau nepeik mano prekių! Už tuos kelis nususiusius kailius, kuriuos atgabena raudonodžiai, mano kartūnas dar ilgai bus geras.

– Tiems, kurie be jo neapsieina. Tačiau „mūsų indsmenams" tavo marškinių nereikia. Briedžio odos švarkų su jais nėra ko lyginti. O daugiau tu nieko negali pasiūlyti?

– Kaip tai... daugiau? Kuo gi tavo raudonodžiai badmiriai man užmokės?

– Pasiklausk jų pačių. Nagi duok savo senam draugui ir bebrų gaudytojui dar gurkšnį!

– Nesimeilink, Tomai! Na še! Bet tai viskas, ką gauni dykai. O dabar jau užteks tų paslaptingų užuominų, drožk trumpai ir aiškiai, koks velnias atnešė tuos raudonodžius valkatas prie mano stoties!

– Ei, nešauk taip! Jei mano raudonieji draugai išgirs tavo įžūlias kalbas, tuoj pasijusi turįs peilį tarp savo atšildytų šonkaulių.

– Tomai, indsmenus aš pažįstu geriau negu tu. Jau esu su visais jais pešęsis, o paskui prekiavęs. Taigi ką tu čia atsivedei, ko jie nori pirkti ir kuo ketina mokėti?

– Tik nepargriūk susipainiojęs savo klausimuose, Abrahamai, kaip tas jaunas kumeliukas, kuriam dar pinasi kojos. Pirmiausia, kas jie tokie? Pasižymėję juodakojų kariai, jų vardai: Gudrioji Gyvatė, Topotaupa ir Haris.

– Tai bent vardų derinys. O kuo jie moka?

– Šito pasiklausk jų pačių! Pirma pasakyk man, tu turi parduoti pakenčiamų šautuvų?

– Šautuvų? O, kad nepersiversčiau per galvą! Mano šautuvų kaina neįkandama jokiam indsmenui. Jie net ne tavo kišenei, gudrusis bebrų gaudytojau.

– Apie tai vėliau pakalbėsime. Dabar – ne laikas. Ar galėsime vieną naktį pas tave prisiglausti?

– Mano namas didelis, o jūs mano draugai. Nusikraukite savo kailius ir spąstus, rytoj pakalbėsime apie jūsų kvailas užmačias. Iki tol linkiu maloniai praleisti laiką, aš turiu baigti skaičiuoti savo prekes.

Abrahamui atsisveikinus, medžiotojas gretimoje patalpoje tyliai atsitraukė nuo durų ir, kai senis vėl įėjo į sandėlį, jau nekaltai stovėjo prie aliejinės lempos.

Abrahamas užvėrė duris.

– Tu, matyt, viską girdėjai, Fredai, – tyliai pasakė jis ir nuėjo prie savo lentynų, kur buvo sukrautos prekės.

– Teisybė, viską girdėjau. Pasiutęs daiktas!

– Aha. Tikri kvailiai. Reikės juos pričiupti. Dabar grąžinti man spąstus! Tik beprotis gali šitaip sugalvoti.

– Jau vakaras. Gal man su jais išgerti?

– Kaip nori. Jeigu pats mokėsi. Šiuo metu, atrodo, esi pinigingas.

– Galbūt.

Taip taręs, Fredas vėl nuėjo prie durų, pasiklausė dar truputį, paskui atidarė jas ir įžengė į prieškambarį. Dvyniai ir trečiasis žmogus, kurį jie vadino Adamsonu, jau buvo betraukią į lauką. Tikriausiai prieš eidami į gretimą blokhauzą ieškoti nakvynės jie norėjo dar kartą pasižiūrėti arklių. Fredas burbtelėjo „mm“, tai, matyt, turėjo reikšti, kad jis sveikinasi, ir išėjo su jais į aštriatvore aptvertą kiemą. Slapčia apžiūrėjęs kiekvieną, padarė išvadą, kad su Tomu jam bus lengviausia susipažinti. Tomo akys buvo gyvos, į jį žiūrint atrodė, kad net jo vanagiškos nosies galiukas nuolat juda.

– Labą vakarą, – pasakė Fredas, pastebėjęs, kad dėl jo burbtelėjimo niekas nesupyko. – Ar aš galiu šio to paklausti?

– Pėdsekiai, miško žvalgai, žvėrių gaudytojai, medžiotojai ir kiti sąžiningi vargšai visuomet tau atsakys!

– Tai bus ilgokas klausimas. Gal išmetam po taurelę?

– Brendis brangus. Senasis Abrahamas auksas, o ne žmogus, bet kartu ir lupikas!

– Jis man dar šiek tiek skolingas. Keturioms taurėms užteks.

– Eik tu vienas, Tomai, – pasiūlė Adamsonas. – Tada kiekvienas galėsite išgerti po dvi taures. Aš liksiu su Teo prie arklių.

Tomas tuoj pat pritarė.

– Adamsonai, tu visada moki surasti teisingą išeitį. Žiūrėk arklių ir Teo taip, kaip aš žiūrėsiu tavo karvių ir veršių! Aš eisiu išgerti su šiuo juodabarzdžiu. Jis, atrodo, nepritytręs, galėsiu truputį apšviesti, kuo skiriasi prerijos nuo Niujorko, bebras nuo bizono ir indėnas nuo sukčiaus.

– Tik per daug neprisisrėbk, – perspėjo Teo.

– Nuo dviejų taurių dar niekada nepasigėriau, tu žalias pavasario stiebeli.

Tomas priėjo prie Fredo, ir abu nuslinko per tamsų kiemą į trečiąjį blokhauzą, kuriame buvo svetainė. Dar lauke jie galėjo pastebėti, kad joje susirinkę ramūs ir rimti žmonės, nes nebuvo girdėti jokio triukšmo. Įėję jie atsidūrė paprastoje švarioje patalpoje, kur nebuvo daugiau prirūkyta, negu derėjo šią vakaro valandą. Laisvų vietų netrūko, ir Fredas su Tomu nuėjo prie kampinio stalo. Prišoko mitrus vyrukas ir paklausė,

ko jie norėtų. Senajam Abrahamui nereikėjo pačiam aptarnauti svečių.

Ištuštinus pirmą taurę ir užsidegus pypkes, Tomas prabilo:

– Jaunikaiti! Kas tave kankina? Džiaukis, tau labai pasisekė, nes sutikai prityrusį ir dorą žvėrių gaudytoją, kuris daug žino, bet tavęs neapgaus.

Fredas buvo primerkęs akis ir žiūrėjo į stalą bei ištuštintas taures; pašaipią šypsenėlę slėpė vešli barzda.

– Džiaugiuosi, džiaugiuosi. Galima klausimą?

– Tratink!

– Pirma prisipilkime taures. Ei!

Šūktelėtas kelneris atėjo, tuoj pat įpylė ir kreida užbrėžė ant stalo keturis brūkšnius.

Tomas seniai nebuvo gėręs. Jam pasidarė taip malonu, lyg gulėtų lopšyje, kuris pamažu suptųsi. Jis maloniai mirkčiojo savo stalo kaimynui.

– Taigi mano klausimas, – vėl prabilo medžiotojas, – Topotaupa arba Matotaupa, su kuriuo tu čia atjojai, nori pirkti šautuvą?

– Tai Abrahamas papasakojo?

– Taip...

– Tikriausiai tu nori savo iškišti?

– Gali būti.

– Ko gero, mes susitarsime. Atrodo, kad nesi sukčius. Su Topotaupa... arba kaip tu sakei?

– Matotaupa.

– Teisingai, dar yra berniukas, Haris, jį taip visą laiką vadina. Tačiau man tiesiog liežuvis lūžta nuo jų vardų. Sakysim paprastai – Topas. Taigi su šituo Topu tu gali ramiai pradėti derybas. Tai – džentelmenas. Tai tikras grandas.

– Kas?

– Grandas. Ak, nesivargink! Kuo tu vardu?

– Fredas.

– Taigi nesivargink, Fredai. Šitą žodį išmokau Kanadoje, aš nutuokiu apie aukštesnes materijas. Tačiau tau šitas neprieinama, kaip ir Teo. Vis dėlto gali ramiai parduoti savo šautuvą Topui, o jis atiduos jį sūnui. Tas daikčiukas, kurį tu čia turi, atrodo visai neblogai.

– Ir aš taip manau. Kaip čia atsirado Topo sūnus? Aš maniau, kad jis nori jį išauklėti pas juodakojus?

– Ak, tu juodu pažįsti? Tai puiku! Taip, jie dabar gyvena pas juodakojus. Berniuką jis pasiėmė, norėdamas jam nupirkti šautuvą. Jis dar turi šiek tiek pinigų, šitas Topas, matyt, užsidirbo žiemą, ar kažkoks kuoktelėjęs dailininkas bus padovanojęs. Kai tik suderėsime šitą šautuvą, Haris su Gudriąja Gyvate tuojau pat išjos atgal.

– O Topas ne?

Juodabarzdžiui reikėjo labai tvardytis, kad ramiai ištartų šį klausimą, nuo tų pastangų net jo balsas pasikeitė. Jis atsikrenkštė, lyg būtų peršalęs.

Tomas viso to nepastebėjo.

– Ne, Topas negrįš pas juodakojus, jis jos toliau. Jis nori prigriebti Tacenką.

– Tacenką? Manau, tu neturi omenyje Tašunkos Vitko?

– Turiu, kaip tik jį turiu omenyje.

– Tada Topas plačiai užsimojo.

– Aš irgi, aš irgi taip sakau. Bet šitas Topas baisus kietakaktis. Jis kranksi, kad Tacenka jį įžeidęs ir jis turįs atkeršyti.

– Hm! Gaila.

– Ko gaila?

– Kad turiu dar šiąnakt išjoti, o kai grįšiu, Matotaupos čia jau nebus.

– Kodėl nebus? Gudrioji Gyvatė ir Harka tuoj pat grįš pas juodakojus, kai tik mes turėsime šautuvą arba kai tik sužinosime, kad jo nepavyks įsitaisyti. Tačiau Topas yra numatęs čia persirengti, kad jo negalima būtų taip lengvai atpažinti, ir tada pirmiausia jos su mumis iki Adamsono fermos. Adamsonas, žinoma, neturi nieko žinoti, kad su jo pagalba į dakotų kraštą ketina prasmukti toks pavojingas klientas. Tačiau Teo

ir aš norime padaryti paslaugą Topui, kuris mus, vargšus, tiesiog karališkai priėmė.

Fredas nusijuokė.

– Persirengęs prasmuks į dakotų kraštą! Gerai sugalvota! Tu man patinki, kablianosi. Aš pakalbėsiu su senuoju Abrahamu. Rytoj turėsite šautuvą! Jis turi būti pigus?

– Galbūt. Dėl manęs tegu būna pigus. Topas juk vis tiek atims iš Tacenkos dvivamzdį, kurį šis nudžiovė iš Hario...

Fredas taip trenkė kumščiu į stalą, kad tas net sudundėjo.

– Šitas vaikėzas, šitas Haris, jis nežiūri savo daiktų! Vėl jam pavogė šautuvą!

– Kaip tai „vėl“?

– Sena istorija, vėliau tau papasakosiu.

– Ak, vadinasi, jūs jau seniai pažįstami? Tai gerai. Topas ir Haris apsidžiaugs. Šitoks netikėtumas!

– Koks čia netikėtumas! Aš juk žinojau, kad juodu ruošiasi keliauti pas juodakojus. Nuo ten iki čia netoli. Tačiau su Hariu aš negalėsiu net pasisveikinti, nes turiu tuoj pat išvykti. Topą vėliau pamatysiu, kai grįšiu. Mat manau greit grįžti.

– Aš jiems viską papasakosiu.

– Kaip tik nelaidyk liežuvio, supranti?

– Ne, visiškai nieko nesuprantu. Kas ten dabar? Ko tu taip staiga susijaudinai?

Fredas persibraukė ranka burną, pasipešiojo barzdą ir nusijuokė.

– Noriu netikėtai pasirodyti Topui. Tegu išverčia akis, kai mane pamatys! Nesugadink man malonumo, Tomai!

– Ak taip, ak taip, dabar suprantu. Seni seni draugai! Ir tu pakalbėsi su Abrahamu dėl šautuvo?

– Pakalbėsiu.

– Tada aš tylėsiu kaip mauzoliejus.

– Kaip kas...

– Kaip kapas! Taip bus aiškiau tavo paprastam protui. Dviem seniems draugams aš nesugadinsiu netikėto susitikimo džiaugsmo.

– Atrodo, kad tau patinka Topas ir Haris, kablianosi?

– Puikūs žmonės tai, puikūs žmonės!

– Jeigu tu iš tiesų jų geras draugas...

– Geras, geras! Kas dar? Kas tau slegia širdį, jaunikaiti?

– Bet ar tu tylėsi kaip apledėjusi kalno viršūnė?

– Kaip Šiaurės ašigalis!

– Ir net Adamsonui nieko nepasakysi?

– Nieko, nieko.

– Tai paini istorija.

– Įsivaizduoju. Topas ir Haris – jie gi dakotai, o dakotų mirtinai neapkenčia. Čia kažkokia paslaptis!

– Dar ne pati baisiausia.

– Būti Tašunkos priešu, manau, pakankamai baisu.

– Taip, bet...

– Na, sakyk pagaliau. Ar dar užsakyti brendžio?

– Gali.

Taurės buvo greit pripiltos, ir kelneris užbrėžė dar du brūkšnius. Tiek Fredas, tiek Tomas išgėrė vienu mauku.

– Taigi? – tarė susidomėjęs Tomas.

– Matotaupa nužudė vieną žmogų, ir policija jo ieško. Bet tylėk, sakau aš tau!

– Varge... varge! Nužudė! Ką gi? Toks džentelmenas kaip Topas! Be pagrindo jis nebūtų to daręs.

– Jis nužudė baltąjį žmogų su geru vardu, Mineapolyje. Daugiau aš negaliu pasakyti. Topo ieško policija...

– Daugiau negali pasakyti... O tu bėda, tai vargšas! Toks grandas ir džentelmenas. Topas juk ne koks niekingas žudikas.

– Kas taip sako? Tačiau policija...

– O dangau, tie avigalviai. Taigi bus tik į naudą, jeigu mes pasiimsime persirengusį Topą.

– Taip. Bet tylėk, sakau aš tau, kitaip tu man ne draugas!

– Aš tylėsiu, tylėsiu! Kas gi norės blogo tokiems žmonėms kaip Topas ir Haris! – Tomas trinktelėjo tuščia taure į stalą. – Ne ne, tai neįmanoma! O vargšas vaikas? Jie juk neatims jam tėvo! Pasaulis blogas, sakau aš tau, blogas!

– Ir aš taip manau. Visiškai sudergtas.

– Taip ir yra, jaunasis bičiuli, taip ir yra.

– Tik jau nepasiduok liūdesiui, kablianosi, ir eik miegoti, kol dar pastovi ant kojų. Man jau reikia joti... O su Abrahamu aš pakalbėsiu dėl šautuvo.

Fredas pakilo, užmokėjo prišokusiam kelneriui už šešias taures ir išėjo. Kelneris nutrynė brūkšnius.

Tomas liūdnu žvilgsniu palydėjo juodąjį medžiotoją.

– Vargšai, vargšai! – sumurmėjo dar kartą.

Tada jis taip pat pakilo ir glostomas nakties vėsos nudrožė prie savo arklio, pririšto prie antrojo blokhauzo. Teo kiūtojo šalimais.

– Teo!

– Ką?

– Pasaulis yra blogas.

– O tu girtas.

– Norėčiau, kad taip būtų. Einam gulti.

– Gerai, gulam. Adamsonas jau seniai knarkia.

Barzdotieji dvyniai nusigavo į antrąjį namą, kurio nepertvertas vidus buvo naudojamas kaip bendras miegamasis. Jie susivyniojo į savo antklodes. Tomui buvo gaila Matotaupos su Harka, bet jis greit užmigo.

Trys indėnai ir naktį su savo arkliais pasiliko prerijose. Jie pastebėjo, kad vėlų vakarą iš stoties vienas raitelis nujojo į rytus. Tačiau jie neturėjo pagrindo dėl to nerimauti.

Kai pradėjo aušti rytas, Matotaupa, Harka ir Gudrioji Gyvatė greit pabudo. Jie papusryčiavo iš savo atsargų. Mustangai ėmė pešioti žolę. Kol švito, jie vėl stebėjo prekybos stotį ir prie ežero apsistojusius indėnus. Per tą laiką pamatė, kad dauguma jų priklauso asiniboinų giminei, šie į siksikus žiūrėjo priešiškai, o į savo giminaičius dakotus – taip pat ne per draugiškiausiai. Tačiau šiuo metu ir su tais, ir su anais gyveno taikoje. Keturi dakotai, tarp jų du vadai, buvo įsikūrę nuošaliau, ties ta vieta, kur iš ežero ištekėjo upelis.

Neilgai trukus pro aštriatvorės vartus išėjo Tomas ir pamojo. Indėnai suprato, kad dabar jie turi prisiartinti prie blokhauzo, ir išpančioję arklius nušuoliavo per pievas vartų link.

– Labas rytas! – šūktelėjo jiems Tomas. – Štai ir jūs! Šautuvas yra, tik, gaila, senas... su juo, ko gero, jau Adomas rojuje nusišovė sau obuolį... o gal tai bu-

vo Ieva... po šimts, aš vis sumaišau istorijas. Vis dėlto pasitieksim šitą daiktelį, šio to jis dar vertas! Tik pažiūrėkit.

Indėnai pasisveikino su Teo, paskui su jiems būdingu santūrumu ir mandagumu susipažino su Adamsonu. Tada visi kartu nuėjo prie pirmojo blokhauzo ir įžengė į vidų. Tik Teo liko lauke prie indėnų arklių.

Senasis Abrahamas jau buvo už prekystalio.

– Čia tai šautuvas! – sušuko jis įeinantiems ir prisidėjo savo prekę prie peties lyg taikydamasis. – Čia tai bent šautuvas! Jis vertas savo kainos! Ar berniukui jį perkat?

Harka apžiūrėjo ginklą, neprieidamas artyn.

– O ką tu pasakysi, berneli? – paklausė Tomas.

– Per vamzdį užtaisomas! – Harka paniekinamai sutraukė lūpas.

– Tačiau pigus.

– Per pigus.

– Broleli, betgi tau neįtiksi. Jis vis dėlto šaudo!

– Mano lankas geriau.

Gudrioji Gyvatė priėjo arčiau ir atidžiai išklausė senojo Abrahamo ir Tomo aiškinimo, kaip tas ginklas veikia. Pagaliau siksikas paprašė, kad iš jo būtų iššauta. Abrahamas išėjo su savo klientu į kiemą ir nusitaikė į šakos skylę viename aštriatvorės miete.

Nuaidėjo šūvis, į taikinį buvo pataikyta.

Matotaupa aiškiai matė, kad siksikas mielai būtų įsigijęs šį ginklą. Jis praskleidė vieną krepšelį, atskaičiavo nedidelę užprašytą kainą monetomis, pamojo Abrahamui ir vėl sugrįžo su juo į krautuvę. Ten jis gavo šautuvą, dar šiek tiek šaudmenų, atsiskaitė su Abrahamu ir lauke įteikė šautuvą Gudriajai Gyvatei.

– Jis tavo. Tu pirmas mus sutikai ir pakvietei į siksikų palapines.

Gudrioji Gyvatė priėmė dovaną. Iš akių buvo matyti, kad jis ja džiaugiasi. Paskui paprašė dar kartą paaiškinti, kaip veikia ginklas, ir išdrįso paleisti pirmąjį šūvį. Atatranka jį šiek tiek išgąsdino, ir į taikinį dar ne per geriausiai kliuvo. Bet su paslaptingąja geležimi jis vis dėlto susidorojo. Visa kita kaip nors išmoks.

– Berneli, berneli, – kreipėsi Tomas į Harką, – ir kvailai gi padarei, kad neėmei šautuvo. Bet kita vertus, ir gerai! Gudrioji Gyvatė mane ir Teo taip visą laiką vaišino savo palapinėje, jog mes jautėmės kaip rojuje, todėl jis yra vertas turėti šautuvą. Matotaupa, tu esi džentelmenas, tai tvirtinau ir tvirtinsiu, kol būsiu gyvas! Aš pasakiau! O ką mes dabar darysim?

Čia įsikišo Abrahamas:

– Pirksit kartūninius marškinius, gražias antklodes! Tuoj kelias parodysiu.

Jis pirmas nuėjo į blokhauzą, kur buvo jo krautuvė, o kiti neryžtingai nusekė iš paskos. Kai jie įžengė į vidų, senasis Abrahamas nubėgo į šalimais esantį sandėlį parinkti to, kas jam atrodė tinkamiausia šitiems klientams. Likę vieni, šie pasitarė.

– Tik jau nepirkit to šlamšto, – energingai pareiškė Adamsonas. – Ką veiksit miške ir prerijose su kartūniniais marškiniais ir medvilninėm antklodėm. Nuo lietaus kaipmat peršlampa, žiemą nelaiko šilumos ir plyšta kur tik užkabini. Tai ne mums, o indėnams tuo labiau. Tie naujamadiški daiktai išgalvoti tik pelnytis pirkliams ir apgaudinėti indėnams.

Gudrioji Gyvatė pritarė.

Tačiau Tomas, žinojęs, kad Matotaupa nori persirengti, nesutiko.

– Odinių daiktų išmesti nereikia, tačiau tokie žali marškiniai...

Tuo metu įėjo Abrahamas su parinktais prekių pavyzdžiais.

– ...tokie žali marškiniai, juodos kelnės ir prie jų graži marga antklodė gali praversti, ar ne? Kaip tau atrodo, Topai?

Matotaupai prekės nepatiko.

– Va! – pasakė jis. – Štai tie marškiniai geri. Rudi, žali ir balti... su jais žmogus atrodo kaip keršas arklys;

iš toli jį sunkiai beįžiūrėsi. Kelnės turi būti rudos, o antklodė... ana ta... juoda, balta ir žalia.

– Paminėsi mano žodį, prisipirkęs šitų skudurų! – barėsi Adamsonas.

Matotaupa jo neklausė. Jis tyčia apsimetė, lyg būtų dabita ir manytų, jog tie austi daiktai bus geri prerijose. Po ilgų Tomo ir Abrahamo derybų Matotaupa gavo geidžiamus daiktus už pakenčiamą kainą.

Sumušus rankomis, Gudrioji Gyvatė pažvelgė į Matotaupą ir tvirtai pasakė:

– Dabar aš tuoj pat joju į savo palapinių kaimą.

Harka taip pat pakėlė galvą ir pasižiūrėjo į tėvą. Jis žinojo, kad turės skirtis su Matotaupa, ir vis dėlto buvo sunku. Juodu per tremties laiką taip priprato vienas prie kito, kad išsiskirti lengva širdimi negalėjo. Tačiau Harka jau seniai išmoko pakęsti skausmą nė nevirptelėdamas. Rimtas, nerodydamas nė ženklo nerimo stovėjo jis tarp vyrų ir laukė paskutinio, lemiamo tėvo ženklo.

– Mano sūnus Harka jos su tavimi, – atsakė Matotaupa siksikui.

Tuo buvo pasakyta visa, kas reikėjo. Matotaupa ir Harka žvilgsniais atsisveikino vienas su kitu.

Tada berniukas nuėjo ir atsivedė savo ir Gudriosios Gyvatės mustangus. Kadangi aštriatvorės vartai buvo

atdari, abu tuoj pat užsėdo ir išjojo. Tik išlindę pro vartus paleido arklius šuoliais. Pasiliekantieji žiūrėjo jiems pavymui, tačiau raiteliai daugiau neatsigręžė.

Kanopų aidas nutilo, ir raiteliai dingo banguotoje stepėje.

Pasilikusieji ėmė kalbėtis apie savo reikalus. Matotaupa paskutinis prisidėjo prie kalbančiųjų; jis ilgiausiai lydėjo akimis išjojančius ir, nors šalia stovėjo žmonės, jautė aplink save slogią tuštumą. Kaip tik šią akimirką pajuto, kad Harka vienintelis ir paskutinis žmogus, su kuriuo jį kažkas sieja. Matotaupa pabandė tuojau užgniaužti jausmus, tačiau susivaldyti pavyko tik išoriškai.

Jis nesiklausė, ką iš pradžių kalbėjo tie trys baltieji, tarp kurių stovėjo, ir tik dabar suprato, ką jie aptaria.

– ... turime pagaliau susitvarkyti su spąstais ir kailiais, Tomai! – primygtinai reikalavo šiaip jau tylus Teo. – Abrahamas mums dar pridarys nemalonumų.

– Tai auksas, o ne žmogus, tačiau įsigijęs stotį visai pasikeitė ir į senatvę gali pasidaryti baisus lupikas. Bet aš jam viską paaiškinsiu! Eime, tuoj pat viską atliksime. Kur tu nugrūdai mūsų mantą?

– Viskas dar krautuvėje, tolimajame kampe sukrauta!

– Na tai pirmyn!

Tomas ir Teo nuėjo į pirmąjį blokhauzą, o Adamsonas ir Matotaupa liko stovėti lauke. Indėnas galvojo apie fermerį. Tas žmogus jam patiko. Jis nebuvo senas, tačiau, matyt, daug dirbęs ir nemaža matęs gyvenime. Jo oda buvo ruda ir vėjo nugairinta, rankos liesos ir raumeningos. Matyt, nuo pat vaikystės neturėjo kada apaugti taukais. Plaukai ir barzda žili, nors Matotaupa pagal laikyseną, žvilgsnį ir balsą negalėjo jam duoti daugiau negu trisdešimt penkerius metus. Taigi abu vyrai buvo maždaug vienodo amžiaus. Ir Adamsonas savo ruožtu galėjo pastebėti, kad per Matotaupos juodas kasas jau nusidriekusios žilos sruogos. Indėnas buvo aukštesnis už gerai nuaugusį baltąjį visa galva.

Abu tylėdami stovėjo vienas šalia kito ir klausėsi ginčo, kuris įsiliepsnojo krautuvėje ir vis stiprėjo. Senasis Abrahamas tvirtino, kad kailiai, atgabenti Tomo ir Teo, yra blogi; dvyniai visokiausiais žodžiais keikė begėdiškus procentus, kuriuos kailių kompanijos pavestas plėšė Abrahamas.

– Gėda tavo žilai galvai! – šaukė Tomas. – Ar tau ne sarmata kaip kokiai siurbėlei čiulpti mūsų kraują? Abrahamai, Abrahamai! Tu virsi pragaro katile, ir tavo maldas neišklausytas išneši os vėjas! Ir jis dar vadinasi krikščioniu, viena koja jau stovėdamas grabe su-

ka sprandus geriausiems draugams! Abrahamai, aš nujaučiau, kad tu toks pasidarysi, jei perimsi prekybos stotį! Bet kad toks senas, doras žvėrių gaudytojas, kaip tu buvai, visai įlįstų į melo ir niekšybės liūną, to tai ne...

– Oi, nejuokink! – atsikirsdamas baubė Abrahamas. – Seni dori žvėrių gaudytojai! Žinau aš tas kalbas. Vartosi prerijose, dykinėja kaip bizonai prieš saulę, valgo nugarinės kepsnį, o visas jų darbas nugnybti kelis bebriukus! Čia tai bent gyvenimas! Paskui tau grąžina spąstus, kuriuos ką tik išsinuomojo! Kur tai matyta, kur tai matyta! Pragaras per gera vieta tokiems tipams kaip jūs! Ir velniai su jumis nesusidorotų! Dabar jiems užtenka darbo, kai pasaulis diena dienon blogėja!

– Kas gi jį blogina, tu perpampusi siurbėle, tu ar mes? Mes gyvenam kaip angelai ir indėnai, kurie ne smaugia mus procentais ir procentų procentais, o karališkai vaišina bizono nugarine. Jei nebūtume iš tavęs ėmę spąstų ir gabenę tau kailių, mums būtų lengviau ir šiame, ir aname pasaulyje.

Adamsonas, kartu su Matotaupa viską girdėjęs, numojo ranka.

– Tie plepalai truks dar dvi valandas – mažiausiai, – pasakė jis, – tik tada jie sulygs. Norėčiau išnaudoti tą laiką. Aš negaliu tiek gaišti kaip pirklys ar medžiotojas. Man laikas brangus. Turiu vieną prašymą, vade.

– Mano baltasis brolis gali sakyti.

– Atvykau čia sudaryti pirkimo sutarties su dviem dakotais dėl žemės, kuria jau naudojuosi. Mes dėl visko jau susitarę. Juodu irgi jau čia, apsistoję prie ežero tolėliau. Aš turiu gauti totemą, ar kaip jis ten vadinamas. Norėčiau, kad tu į tą sutartį pasižiūrėtum. Apie indėniškus dalykus tu geriau nutuoki negu aš.

– Aš apžiūrėsiu totemą. Kuo vardu tie vyrai, su kuriais mano brolis čia susitinka, ir kokiai dakotų giminei jie priklauso?

– Tai tetonai, o jų vardai... jų vardus vėl primiršau. Bet jie man pažadėjo atgabenti vieno savo vyresniųjų vadų totemą. Už tai aš pasižadėjau stoti už dakotus, jeigu jų žemėse pasirodys nepageidautini svečiai.

– Gerai. O totemo tu dar neturi?

– Ne, jį gausiu šįryt. Dabar aš kaip tik pas juos einu. Gal ir tu eisi?

– Ne. Aš liksiu prie arklių. Ar atneši man totemą, kad galėčiau jį apžiūrėti?

– Gerai, galiu ir atnešti. Tad palauk, aš tuojau vėl būsiu čia.

Adamsonas išbėgo pro vartus ir nuskubėjo pakrante į tą pusę, kur iš ežero ištekėjo upelis. Matotaupa galėjo sekti jį akimis. Adamsonas, atrodo, greit gavo, ko jam reikėjo, nes jau po kelių minučių apsisuko ir nuskubėjo į stotį.

Vėl atsidūręs šalia Matotaupos, jis išvyniojo odą, kurią susuktą atsinešė rankoje, ir įteikė ją indėnui.

Matotaupa įsigilino į piešinius. Jo kakta trūkčiojo, tartum būtų raukęsis. Pagaliau jis pasakė:

– Gerai.

– Taigi tu manai, kad jis šio to vertas?

– Hau. Dakotų akimis žiūrint, tai tvirta apsauga tau, tavo žmonai, tavo vaikui, žemei ir gyvuliams, kurie joje ganosi. Tu remsi dakotus, ir jie tave rems.

– Teisingai. Tiedu prie ežero pasakė, kad laiške nupieštas vieno jų gerbiamiausių vadų totemas. Vardo aš kaip reikia nesupratau, bet norėčiau įsidėmėti. Ta... Ta... Ar pagal totemą gali pasakyti tą vardą?

– Hau. Tašunka Vitko.

– Taip taip, teisingai. Ar jis įtakingas?

– Hau.

– Taigi viskas kuo puikiausia. Indėno žodžiu dar galima pasikliauti, kaip ir manuoju!

Adamsonas atrodė labai patenkintas.

– Pagaliau po kojomis vėl turėsiu žemę, kuri iš tikro mano! Tačiau dabar reikės dvigubai, trigubai daugiau dirbti. Ir aš turiu tokį vaiką kaip tu, vade, bus pora metų jaunesnis už Harį, bet padėti tėvui jau gali, dabar, kai viskas sutvarkyta, jis galės atvykti pas mus su senele. Tas vaikiščias kaip ir aš – Adamas Adamsonas. Taip vadinosi mano tėvas ir mano senelis, ir ma-

no prosenelis, matyt, nuo to laiko mes taip vadinamės, kai senasis Adomas buvo išvarytas iš rojaus ir pradėjo arti žemę. Darbas visą laiką buvo sunkus, tačiau Adomo sūnūs netinginiavo. Gerą žmoną turiu, dirba kaip vyras! – Adamsonas giliai atsiduso. – Aha, tai vėl nuosava žemė!

– Tu buvai praradęs savo žemę?

– Per lupikus, prakeiktuosius, tėvynėje. Tačiau čia žemė visai kita! Neliesta! Čia darbas išsimoka ir mes vėl atsistosime ant kojų. Ką, beje, pasakytum apie Tomą ir Teo?

– Nuoširdūs.

– Taip, teisingai. Tačiau man atrodo, kad per daug plepa, reikėtų nuo to atprasti. Vakare prie alaus bokalo ir aš mėgstu persimesti šmaikštesniu žodeliu, tačiau prie darbo vyras burnos nepraveria.

Nenoromis abu pasiklausė, kas vyksta blokhauze, ten tebeliepsnojo ginčas.

– Eime, – pakvietė Adamsonas Matotaupą. – Eime, atsisėsime prie arklių ir papusryčiausime. Nieko nepadarysi, turėsime palaukti, kol jie susitars dėl tų savo kailių. O tada sėdame ir jojame! Prekyba yra vien laiko gaišimas ir apgavystė, artojui tai ne užsiėmimas.

Indėnas atsisėdo kartu su Adamsonu šiapus aštriatvorės. Fermeris išsiėmė kumpį, atsipjovė didelį gabalą ir ėmė valgyti. Jis pasiūlė ir Matotaupai, tačiau šis

nemėgo nei kiaulienos, nei rūkytos mėsos, todėl tik padėkojo.

– Tu josi su mumis į mano fermą? – pasiteiravo Adamsonas, kramtydamas paskutinį kąsnį. – Tomas man taip sakė.

– Aš nejosiu su jumis.

– Ne? Aš maniau, kad tu netgi į kitą pusę Misurio ruošiesi keltis.

– Hau. Bet aš josiu vienas.

– Kaip nori. Tik negerai, kai žmogus vienas dykynėje. Jojam kartu! Man patiktų.

– Nenorėčiau įžeisti savo baltojo brolio, tačiau joti su juo į fermą aš negaliu. Tuoj viską paaiškinsiu. Tašunka Vitko ir aš esame priešai. Tašunka Vitko saugo tave, Adamai Adamsonai, tave ir tavo žmoną, tavo vaiką ir tavo žemę. Tau nederėtų vienu metu priimti Tašunkos totemą ir kviestis į svečius jo mirtiną priešą.

– Ak, po perkūnais, išties kebli padėtis! Ar jūs iš tikro taip labai ir nesutaikomai susipykę?

– Hau.

– Gaila. Tada turiu sutikti, kad sakai teisybę. Ačiū, kad taip sąžiningai man viską išdėstei. Dėl to dar mieliau būtų, jeigu galėtum joti kartu!

Adamsonas baigė pusryčiauti, ir iš krautuvės išėjo Tomas su Teo. Jų veidai buvo patenkinti, o senasis Abrahamas keikėsi jiems pavymui:

– Nepatikimi bernai! Kur tai matyta dabar grąžinti spąstus! Pakišo kelis nusususius kailius... ir aš likau čia kaip paskutinis mulkis. Su jumis niekada neprasidėsiu, niekada! Sudie!

– Sudie, senas sukriošėli! Sudie!

Abu priėjo prie Adamsono ir Matotaupos.

– Na, ką dabar pasakysi? Nė valandos nepašnekėjom, ir jau tvarka. Betgi ir mūsų atgabenti kailiai pirmarūšiai.

– Tada jau galime joti? – suniurzgė Adamsonas.

– Kaip nori! Tačiau Topas dar nepasiruošęs.

– Jis nekeliaus su mumis.

– Kodėl?

Matotaupa atsakė pats.

– Mūsų keliai skiriasi, tačiau mes liekame draugai, – pasakė jis taip tvirtai, kad Tomas daugiau nieko nedrįso klausti. – Likite sveiki!

Adamsonas ir dvyniai užsėdo ant arklių. Tomas visą laiką purtė galvą. Fermeris dar kartą linktelėjo indėnui, tiesiai ir su padėka žvelgdamas į akis.

Matotaupa stovėjo šalia keršio ir pro atvirus vartus žvilgsniu lydėjo išjojančius, kol jie apsuko ežerą ir dingo nuo vandenų ir prerijų kylančioje ryto migloje.

Tada liko visai vienas.

Iš pradžių nieko nedarė, tik patraukė į prerijas prie tos kalvos, kur su Harka ir Gudriąja Gyvate praleido

naktį. Ten pririšo arklį ir, atsigulęs į žolę ant kalvos viršūnės, ėmė ramiai stebėti stotį ir indėnus prie ežero. Pirmiausiai jis norėjo palaukti, kol išjos tie keturi dakotai, su kuriais vedė derybas Adamsonas.

Kai gulėjo šitaip ant kalvos saulės atokaitoje pasislėpęs sodrioje pavasario žolėje ir dairėsi aplinkui, mintys jo galvoje tekėjo savo vaga kaip tas vandens srautas, nepaisantis, į kurią pusę pučia vėjas. Jis nesigailėjo savo sprendimo, tačiau jo atmintyje vėl atgijo aplinkybės ir žodžiai, privertę leistis į šį žygį. Iš pradžių jis ketino imtis Harką ir kartu su juo atkeršyti Tašunkai Vitko bei išlaisvinti iš palapinių kaimo prie Arklių upelio Uinoną. Jam atrodė savaime suprantama, kad jos ir Harka, lig šiol kartu iškentęs ir narsiai įveikęs visas ištremties negandas. Bet siksikų vadas Degantis Vanduo pažiūrėjo į jį klausiamai, ir iš karto kilo abejonių, ar teisingai daro, imdamas berniuką į pavojingą žygį ne iš būtinumo, o iš įpratimo. Harka ir pats būtų norėjęs vykti, tai Matotaupa žinojo. Tačiau Tašunka Vitko ketino pagrobti berniuką ir išauginti jį tarp dakotų vyriausiųjų vadų ir burtininkų. Jis, be abejo, neatsisakė šito savo kėslo, o dakotų žemėse paniekintasis Matotaupa bet kuriuo metu galėjo žūti. Ne, Degantis Vanduo teisingai manė. Matotaupos žygis buvo ne toks, į kurį galima imtis vaikus. Siksikų palapinėse Harkai

negrėsė pavojus, ten jis galėjo išaugti didžiu kariu ir vadu neatsižadėdamas tėvo net ir tada, jeigu šis žūtų nuo priešo rankos. Ši mintis Matotaupą nuramino, ir jis pamiršo atsisveikinimo sceną, kuri ir tėvui, ir sūnui buvo sunki; Matotaupa dabar galvojo apie ateinantį rudenį ir apie susitikimą su Harka... apie tą dieną, kai Matotaupa parsigabens į palapinę Tašunkos Vitko skalpą, dvivamzdį ir savo dukterį Uinoną, kai jo sūnus Harka Vilko Nugalėtojas pasitiks jį džiaugsmo šūksniu.

Saulė jau buvo aukštai, kai rytų pusėje išniro vienišas raitelis, jojąs stoties link. Matotaupa jį pamatė dar tada, kai tas atrodė tik mažas taškelis; dabar jis buvo didesnis ir aiškiau matomas, ir Matotaupa juo labiau susidomėjo. Šiose vietose žmogus retai ryžtasi keliauti vienas. Indėnas, neturėdamas kito užsiėmimo, geriau įsižiūrėjo į raitelį. Tai buvo baltasis, jojąs su balnu. Plačiakraštė skrybėlė dengė jo veidą, tik juoda barzda buvo aiškiai matyti. Tai buvo didelis, tvirtas ir gerai ginkluotas vyras. Matotaupa sekė jį akimis, kol jis pasiekė stotį. Juodabarzdis sulaikė savo keršį prieš vartus ir apsidarė. Atrodė, kad jis abejoja, ar joti į stotį, ar ne.

Tas raitelis vis labiau domino Matotaupą. Jam atrodė, kad jis į kažką panašus, manė, kad jį pažįsta, tačiau vėl nežinojo, kur ir kada būtų galėjęs matyti

kaubojų arba medžiotoją su tokia juoda barzda. Jis panoro išgirsti to žmogaus balsą, nes buvo tikras, kad tada viskas paaiškėtų. Todėl atrišo mustangą, užsėdo ir žingine nujojo prie atdarų vartų.

Raitelis su plačiakrašte skrybėle ir juoda barzda tuoj pasižiūrėjo į atjojantį Matotaupą, akimirką kaip ir nustėro iš nuostabos, paskui paspaudė arkliui pentinais paslėpsnius ir šuoliais pasileido priešais. Visai prieš Matotaupą jis pastatė arklį piestu, pamojavo skrybėle ir suriko skardžiu balsu, kurį indėnas tuojau pažino:

– Mano raudonodi broli!

Matotaupai patiko, kad anas neištarė jo vardo, taigi indėnai prie ežero nesužinojo, kas jis toks. Ir Matotaupa neketino ištarti raitelio vardo, kol sužinos, kodėl šis staiga sumanė nusidažyti barzdą. Jis tik atsakė:

– Mano baltasis broli!

– Taip, tai aš. Aš dabar Fredas, Fredas, supranti?

– Mano broli Fredai.

– Mano broli Topai! Jojam, apsistosim trumpam šitoje stotyje.

Abu nujojo į kiemą prie antrojo blokhauzo ir ten prisirišo arklius. Tada Fredas tuoj pat įėjo į namą, kur miegamasis dabar, rytą, buvo visiškai tuščias. Matotaupa įėjo paskui jį. Blokhauzo viduje buvo prieblanda. Trenkė prakaitu ir tabaku. Stoties klientų ir svečių manta

dar tebegulėjo ten, kur buvo miegota. Fredas atsisėdo kambario viduryje, kad visą laiką matytų duris.

– Topai, Topai! – tarė jis tyliai. – Kokia laimė, kad tave sutikau. Kur tu dabar išsiruošei?

– Noriu nužudyti Tašunką Vitko, nes jis mane įžeidė ir pavogė Harkos šautuvą. Tada pasiimsiu savo dukterį Uinoną ir nusivesiu į siksikų palapines, kur aš su Harka dabar gyvenu.

– Taip ir maniau, kad jūs ten susiradote prieglobstį. Tik Mineapolyje nereikėjo viešai šnekėti, kad ketinate joti pas juodakojus.

– Tai žinojai tik tu, mano baltasis broli.

– Deja, ne tik aš vienas. Velnias žino, kada ir kur tu ar Haris apie tai buvote užsiminę. Galbūt berniukas prasitarė Bobui, su kuriuo dirbo. Šiaip ar taip, tavęs jau ieško policija, ir aš norėjau perspėti!

– Kas manęs ieško ir kodėl?

– Įsivaizduok, Topai! Mūsų paskutinis cirko spektaklis, kai Mineapolyje vaidinome kaubojus ir indėnus, neliko nepastebėtas. Poną su žilais plaukais septintoje ložėje prisimeni?

– Hau. Per antrąją pertrauką jis kalbėjosi su dakotų grupės vadu iš Minesotos ir su Harka.

– Aha, tas. Jis apskundė policijai, kad būtent šie dakotai prieš dvejus metus dalyvavo sukilime Mine-

sotoje ir nušovė jo motiną bei sudegino fermą. Laimė, dakotai visi spėjo pabėgti, kai policija tai sužinojo ir šoko jų ieškoti. Tu puikiai viską suorganizavai.

– Hau.

– Aš taip ir maniau. Jie, matyt, jau seniai perėjo sieną ir tūno Kanados miškuose. Gerai. O mane kaip apšmeižė! Ta velnių priėdusi šviesiaplaukė bobšė, kasininkė, kuri Omahoje dar sėdėjo cirko kasoje, o paskui dingo su visais pinigais... taigi šita maita, šita nusususi kojotė mane apkaltino, kad aš išplėšęs kasą! Ir še tau, tie bukagalviai policininkai mane pagavo ir norėjo nusukti sprandą. Bet man pavyko išnešti kudašių. Po kiek laiko jie apsiramins. Jie neturi kada gaišti dėl menkos vagystės. Kasdien juk atsitinka rimtesnių dalykų. Tik šią vasarą turiu dar kiek pasisaugoti, paskui mano byla bus pamiršta. Tačiau tu, mano raudonodi broli, padaręs labai rimtą nuodėmę... deja. Jos baltieji taip lengvai nepamirš! Tu nužudei Elį, programos vadovą, šitą niekšą!

– Aš jį nušoviau.

– Taip. Aha. Sprukdamas iš maniežo, spektaklio pabaigoje tu jį nušovei, ir tada su Hariu išjojote į prerijas.

– Hau.

– Elis buvo niekingas padaras. Ronaldas, dresuotojas, per jį vos nenusižudė, nors iš tikrųjų išmanė savo

darbą. Jis norėjo nunuodyti tigrą, kad Ronaldas visai sugniužtų, ir mūsų Harį po spektaklio ketino išplakti, kad tas palaikė Ronaldą. Taip, šitoks buvo niekšas. Kulka jam dar per gerai. Viskas būtų buvę puiku, jeigu nebūtumėte prasitarę, kad ketinate joti pas juodakojus. Dabar jie tavęs ieško, o tai kvailai policijai juk žmogus žmogui ir nužudymas nužudymui lygus. Jie niekada nesupras, kad tu ne nužudei, o įvykdei bausmę.

– Hau.

Matotaupa nuleido galvą ir įsistebeilijo į grindis, kol kas nieko nesakydamas.

– Hario jie, žinoma, niekuo nekaltina. Jis – vaikas. Visi mano, kad ne jis, o tu šovei. Du cirko tarnautojai ruošiasi tai patvirtinti priesaika. Visa bėda tau.

Matotaupa tylėjo.

Fredas palaukė.

– Ką mano daryti baltieji vyrai? – pagaliau paklausė Matotaupa išdžiūvusia burna.

– Pasiųsti pas siksikų vadus žmones su prašymu, kad tave išduotų. Jei ne, baltieji keršys siksikams.

Matotaupa užgniaužė atodūsį. Jam trūko oro, o širdis buvo besustojanti.

– Manęs ten nėra... aš ne pas siksikus apsistojęs. Vadai gali pasakyti, kad manęs ten nėra.

– Gali. Bet jeigu tu sugrįši pas juos? Kas tada?

Matotaupa pakilo labai lėtai. Jis stovėjo tamsioje dvokiančioje patalpoje, išsitiesęs, nejudėdamas, išdidus. Paskui pažvelgė į baltąjį, kuris dar tebesėdėjo ant grindų ir iš padilbų žiūrėjo į jį.

– Aš niekada negrįšiu... atgal, – pasakė Matotaupa, pabrėždamas kiekvieną žodį, tačiau dusliu kaip iš po žemių balsu. – Niekada. Siksikų vyrams, priėmusiems mane ir mano sūnų, dėl manęs nereikės kentėti. Aš pasakiau, hau.

Baltasis truktelėjo pečiais, ėmė vartyti rankose pypkę ir ilgai tylėjo.

Matotaupa vis dar tebestovėjo kaip suakmenėjęs.

– Topai, tu esi garbingas žmogus, – pagaliau tyliai pasakė medžiotojas. – Šimts tūkstančių perkūnų! Aš maniau, kad manęs jau niekas negali sujaudinti. Tačiau dabar man vėl suspaudė širdį. Laimė, kad bent berniukas turi prieglobstį pas siksikus. Tačiau tavo padėtis, Topai, dabar tokia, kokia mano jau seniai. Išvarytas, niekinamas, persekiojamas, piktuoju su visais! Sunki dalia. Bet galima kęsti, nes reikia kęsti. Mirti mudviem dar ne laikas. Šiame pasaulyje mums dar yra kas veikti!

Indėnas ilgai stovėjo nejudėdamas.

– Taip, – pasakė jis pagaliau. – Prieš galą gaudamas dar turiu šį tą nuveikti. Aš atkeršysiu! Tada Har-

kai niekas nepasakys, kad jis turėjo tėvą, negalėjusį atkeršyti savo įžeidėjui.

– Na mat! Pagaliau vėl atsigavai, Matotaupa, bet tu nesi vienas. Dabar mudu kaip viena virve surišti.

– Mano baltasis broli.

– Mano raudonodi broli Topai.

NEGYVŲ ŽUVŲ RYTAS

Prerijos, išsidriekusios tarp Plato intakų už daugelio šimtų mylių nuo juodakojų medžioklės plotų, kaip ir kiekvienais metais buvo saulės smarkiai nusvilintos, vėjų išdžiovintos. Tarp plotų, apaugusių žolių kupstais ir krūmeliais, tęsėsi pliki smėlio ruožai. Kai kurių upelių vagos buvo išdžiūvusios, kitur tebetekėjo seklios srovelės. Tušti buvo bizonų takai. Bandos pasitraukė šiauriau ir ryčiau nuo šių vietų į vešlesnes pievas. Elniai ir briedžiai išsidangino į prieškalnių miškus vakaruose.

Dyka, atkampi ir nevaisinga žemė po priblėsusių žvaigždžių dangumi laukė naujos dienos, naujo karščio ir vėjo, bet ne lietaus.

Mažoje būsimojo geležinkelio matininkų stovykloje pabudo žmonės. Vyrai ėjo prie upelio, šalia kurio stovėjo palapinės. Vienas kitas užsimiegojęs kažką šūkaliojo savo bendrams, bet dauguma tylėjo ir niūrūs galvojo, kad šiandien jiems vargu ar geriau lįs konservai negu vakar. Tačiau visi buvo patenkinti, kad darbas vėl pradedamas anksti, nes jie nieko kito nenorėjo, tik kuo greičiau jį atlikti ir tuoj pat išsinešdinti iš

tos pavojų pilnos dykynės. Tarp palapinių ir prie upelio žmonės vaikščiojo tik su kelnėmis, tačiau po pusryčių apsivilko švarkus, kurie, kaip jiems atrodė, nors ir ne ką, vis dėlto saugojo nuo strėlių ir peilių. Visi jie, nuo vyriausiojo inžinieriaus iki nešiko, prie diržo turėjo revolverį arba pistoletą. Jų barzdoti veidai ir rankos buvo įdegę saulėje.

Ekspedicijos vadovas stovėjo priešais savo palapinę. Jis buvo nutaręs palaukti, kol grįš naktį budėję sargybiniai ir praneš, ar nepastebėjo ko įtartina. Jis jau matė ateinant du vyrus su šautuvais rankose. Inžinierius juos gerai pažinojo, kaip ir visus šios stovyklos gyventojus.

Vienas, vardu Bilis, buvo netašytas bernas. Nuo to taip ir dvelkė smurtu, jis vaikščiojo visuomet nutaisęs gudrią, bet iš tiesų kvailą miną. Antrasis buvo beveik puse metro aukštesnis, pirmiausia į akis krito jo ūsai. Jis kasdien skusdavosi, palikdamas tik ūsus, kuriuos uoliai raitė ir, nors labai dėl to buvo erzinamas, atkakliai laikėsi savo. Jo vardas buvo Čarlzas. Dėl itin aukšto ūgio ir ambicijų vienas prancūzas jį kartą pavadino Karoliu Didžiuoju, tas vardas prilipo, nors dauguma angliškai kalbančių jo bendrų taip ir nesuprato, ką jis reiškia.

Abu sargybiniai skubėjo prie inžinieriaus. Atsistoję prieš jį nieko nesakė, tik žiūrėjo kaip prasikaltę šunys.

– Kas čia dabar? – paklausė inžinierius, jau supykęs dėl tos kvailos išraiškos, nors dar nieko nežinojo. – Kur Tomas?

Užuot atsakę, jie tik truktelėjo pečiais.

– Aš klausiu, kur Tomas?

– Jo nėra.

– Jo nėra. Jo nėra! Gražus prityrusių pasieniečių atsakymas, reikia pripažinti. Gyvas ir miręs – jis turi būti čia.

– Jo nėra.

– Brolyčiai, nelaikykite manęs kvailiu. Kas atsitiko?

Jie vėl truktelėjo pečiais.

– Vakar vakare Tomas išėjo į sargybą. Tai faktas. O kur jis dabar?

– O dabar jo nėra.

Ekspedicijos vadovas prasižiojo, įkvėpė oro ir vėl užsičiaupė, taip ir nepasakęs to, ką norėjo, pagaliau jis tik trumpai paklausė:

– Kada pastebėjote, kad Tomo nėra?

– Kai auštant ėmėme jį šaukti. Norėjome kartu eiti čia.

– O ką radote ten, kur jis turėjo būti? Lavoną? Susirėmimo žymes?

– Jo skrybėlę ir batus.

– Skrybėlę ir batus, sakote. Tai gal jūs nakčia bent kokį ženklą vienas kitam duodate, kad įsitikintumėte, jog viskas gerai?

– Žinoma, sere.

– Kada paskutinį kartą susišaukėte su Tomu?

– Prieš dvi valandas iki auštant.

– Vadinasi, tada jis dar buvo vietoje. O paskui? Gal išgaravo arba skradžiai žemę prasmego, o gal oru nuskrido, skrybėlę ir batus palikęs paveldėtojams? O jūs ką apie tai pasakytumėte?

– Tikriausiai užsimanė namo? Kartais žmogui šauna kas nors į galvą, tada ima ir pabėga.

– Irgi protinga. Dezertyravo, taip sakant. O kodėl?

– Jam jau seniai čia nepatiko. Maža krautuvėlė pasienio mieste – jo svajonė. Norėjo po truputį prekiauti, šiek tiek pelnyti ir gyventi ramybėje. Jau nuo praeitų metų apie tai galvojo, nuo tos didžiosios smėlio audros. Tačiau pinigų krautuvei niekada nesudarydavo ir prekių pradžiai neturėjo...

– Gal šiąnakt iš dangaus nukrito, ką? Ir tiek, kad dabar gali atidaryti krautuvę?

– Nežinia. Kartais, kai žmogus per ilgai apie ką nors galvoja, kai jam saulė ir vėjas gerai padžiovina smegenis, be to, neduoda ramybės indėnai, jis ima ir išprotėja.

– O Tomo arklys? Kur tas?

– Čia.

– Čia?! Palieka arklį ir pabėga be skrybėlės ir batų į prerijas? Kam nors kitam papasakokite, ne man! Ei-

me, pažiūrėsiu, kaip ten viskas atrodo. Ar palikote skrybėlę ir batus kaip radę?

– Taip, sere.

– Vadinasi, jūsų protas dar ne visai aptemęs.

Ir inžinierius nuėjo su abiem ginkluotais sargybiniais prie pakilumos įšiauriau upelio, kur naktį stovėjo Tomas. Sargybiniai vedė inžinierių užuolankomis, kad neužtryptų pėdsakų, paskui ėmė ropštis ant keteros. Tenai inžinierius pamatė žolėje odinę plačiakraštę skrybėlę ir aulinius batus. Skrybėlė buvo toje vietoje, kur turėtų būti gulinčio žmogaus galva, o batai ten, kur kojos.

– Kaip tiksliai ir tvarkingai padėta! – pasakė niršdamas inžinierius. – Ar radote pėdsakus?

– Ne.

– Vadinasi, batus nusiavė, kad būtų lengviau pasprukti. Pakvaišo! Visai pakvaišo! Šitose prerijose niekuo negali pasitikėti!

Jis priėjo prie tos vietos, kur buvo skrybėlė su batais, ir ėmė kilnoti viską iš eilės, norėdamas apžiūrėti iš visų pusių.

– Kraujo nematyti, apie susirėmimą negali būti ir kalbos! Paprasčiausiai pabėgo. Kurgi tai girdėta!

Inžinieriui tai pasakius, ore kažkas tyliai suzvimbė. Inžinieriui nuo galvos nulėkė skrybėlė. Sumišęs jis apsi-

dairė ir pamatė ją nukritusią ant žolės kalvos papėdėje. Skrybėlės viršuje smygsojo strėlė.

Visi trys greit krito ant žemės ir pašliaužė kokį metrą šlaitu žemyn.

– Prakeikti indsmenai, raudonodžiai valkatos! – iškošė pro dantis inžinierius.

Abu sargybiniai tylėjo ir tik slėpėsi už žolių ir smėlio.

Vyrai iš ekspedicijos stovyklos viską matė. Jie tuoj pat šoko su ginklais rankose jiems į pagalbą ir atbėgę sukrito šalia ant žemės. Virš kalvos keteros aklai paleido kelis šūvius, norėdami pagąsdinti.

Tada įsiviešpatavo tyla.

Dangus buvo tamsiai mėlynas, džiovinantis vėjas glostė banguotas prerijas. Palei palapines ganėsi arkliai. Keletas stovykloje likusių vyrų suginė juos į krūvą.

– Mums reikia pasidalinti, – pasakė Karolis Didysis inžinieriui. – Indsmenai gali prislinkti iš pietų pusės. Mes turime pastatyti sargybą ir ant šių kalvų.

– Žinoma, kad jie gali prislinkti ir iš pietų pusės. Vidury dienos. Kodėl gi ne! Jie išvis mūsų daugiau nebijo! Kiekvieną rytą smaginasi, krėsdami visokias šunybes ir trukdydami darbą. Bet daugiau taip nebus. Neleisiu daugiau nė dienos sutrukdyti. Numatomi dideli kontraktai su vyriausybe. Mūsų kompanijai turi šis tas kliūti. Taigi abu likite čia ant kalvos ir pilkite tuojau pat, kai tik pasirodys kokia raudona nosis ar

juodas kuodas. Ant kalvos pietų pusėje taip pat atsistos du žmonės, kiti prie darbo! Mikliai!

Keli vyrai dar piktinosi ir murmėjo, bet dauguma pakluso ir nusekė paskui inžinierių. Šis nučiuožė šlaitu žemyn, pakėlė skrybėlę ir apžiūrėjo strėlę, įsmigusią skrybėlės viršuje. Jos kotas buvo nuspalvintas ir išrantytas.

– Ją mes pasilaikysime. To niekšo ženklas!

Vyrai toliau tęsė matavimo darbus upelio slėnyje. Ant kalvų šiaurės ir pietų pusėje pasiliko po du sargybinius.

Bilis ir Karolis Didysis, stovintys ant kalvos į šiaurę nuo upelio, buvo nepatenkinti. Jie budėjo visą naktį ir dabar vėl negalėjo atsigulti.

– Porą skautų dar tikrai būtų galima pasamdyti, – plūdosi Bilis. – Nežinia, kiek čia mūsų iki rudens išliks. Beje, ką tu pasakysi, tik dabar jau rimtai, dėl to, kas atsitiko Tomui?

– Tie valkatos jį nusinešė.

– Kaip velniai nuodėmingą sielą.

– Jeigu taip, tai vargšas iš tikro pateko į pragarą. Nenorėčiau dabar pakliūti į indėnų rankas.

– Aš irgi.

– Ar mes galėtume kuo padėti Tomui?

– Tik jau tylėk. Kiekvienam savas kailis brangus.

Karolis Didysis daugiau nieko nepasakė. Šitoks Bilio begėdiškumas nuramino ir jo sąžinę.

Abu snūduriavo didėjančioje kaitroje. Oras ribėjo. Vėjas jau buvo nutilęs.

Upelio slėnyje pasigirdo šauksmai. Abu sargybiniai atsigręžė ir pamatė, kaip susmuko vienas dirbęs vyras. Strėlė jam pervėrė kaklą.

Bilis ir Karolis Didysis nepasakė nė žodžio. Jie pasijuto nejaukiai. Jau kelios dienos, kaip kartojosi tokie tylūs indėnų antpuoliai. Staiga atzvimbdavo strėlė ir pakirsdavo žmogų. Tačiau nė vieno indėno nebuvo galima sučiupti. Nebuvo girdėti karo šauksmų. Tik retsykiais iš prerijų tylos ateidavo mirtis.

Matavimo ekspedicijos dalyviai labai nerimavo, vadovaujančiam inžinieriui jau kelios savaitės reikėjo įtempti visas jėgas, kad išlaikytų žmones krūvoje ir priverstų juos dirbti. Dirbti ir kariauti vienu metu pamažu kiekvienam darėsi per sunku, ir niekas negalėjo to ilgai tverti. Tačiau kur gauti žvalgų dabar, ketvirtaisiais pilietinio karo metais?

Kai atlėkė antra strėlė ir patiesė dar vieną žmogų, darbininkai, triūsę slėnyje, nutraukė darbą. Dauguma sukrito į žolę, ieškodami priedangos už smėlio krūvų ir krūmelių. Kiti nubėgo prie palapinių ir ten pasislėpė.

Dabar jau Bilis nebeištvėrė:

– Kokia kiaulystė!

– Ir tau bus riesta, nors tu ir laimėjai dvidešimt šešerias peštynes!

– Kad tie raudonodžiai bailiai bent kartą atvirai stotų prieš mane. Tada jiems parodyčiau, kas tai yra tikra kova.

– Tačiau šito malonumo jie tau nepadarys, Bili.

– Todėl jie yra nusmurgę indsmenai, daugiau niekas.

– Kas jie tokie, man visai tas pats. Tačiau tai, ką jie daro, mane nervina. Supranti?

– Pasilaikyk savo šnekas, Čarlzai. Ana – klausyk!

Slėnyje kažkas išdrįso prišliaužti prie žuvusiojo, kurio kaklą buvo pervėrusi strėlė. Smaigalys buvo su užkarpa, ir žmogus, negalėjęs ištraukti strėlės, nulaužė jai kotą. Prie jo buvo prikabinta maža labai plona skiautelė odos su piešiniu, savotiškas laiškas.

Vyriškis apžiūrėjo tą skiautę.

– Vėl arklio galva, – riktelėjo jis žvalgams ant kalvos.

– Ką tai reiškia, Bili? – pasiteiravo Karolis Didysis. – Raudoni brūkšniai ir arklio galva, tie ženklai visą laiką kartojasi.

– Atrodo, kad ta arklio galva tau būtų gyvastį atėmusi, asile! Tokia strėlė, ir viskas.

– Ir mes laukiame čia, kol atlėks kita ir vėl ką nors paties.

– O kas mums lieka? Reikėtų turėti po ranka indsmenų būrį, kurį galėtume ant jų užpjudyti. Šunis reikia pjudyti šunimis, o raudonodžius raudonodžiais.

– Prieš raudonodžius šunis leisti tokius pačius, taip manai. Bet kas gali pasikliauti tais niekšais. Praeitais metais mums dar padėjo pauniai, dabar ir tų nematyti.

– Kadangi mes juos apgavome atsiskaitydami. Jie norėjo šaudmenų, o mes jiems nedavėme nė šimtosios dalies, kiek jie reikalavo.

– Kas gali ryžtis teikti šaudmenis tiems raudonodžiams.

– Užtat dabar esame išduoti ir parduoti. Kitą kartą aš paliksiu skrybėlę vietoj atsisveikinimo laiško. Man šita prakeikta vieta jau įgriso. Bet niekaip negaliu iš čia išsikrapštyti. Kvailiai mes, kvailiai.

– Vadinasi, tu irgi nežinai, ką reiškia arklio galva ir tos plunksnos?

– Duok tu man šventą ramybę. Aš džiaugiuosi, kad jie man dar neatsiuntė tomahauko.

– Kaip tai? O ką reiškia tomahaukas?

– Kad lauktum palenkęs sprandą, nes ant jo tuoj nusileis kirvis. Kaip tu šito nežinai? Ir dar giriesi esąs senas pasienio gyventojas!

– Nutilk! Klausykis!

Abu vyrai ir visi jų bendrai tiek kitoje upės pusėje, tiek slėnyje pašoko ant kojų. Šiaurės rytuose pasigirdo

šūviai. Jie poškėjo pavieniui, vienas paskui kitą, o vieta, iš kur buvo šaudoma, atrodo, greitai keitėsi.

– Kas ten, Bili?

– Atrodo, kad čionai joja pora raitelių.

Vėl nuaidėjo šūviai.

Bilis daugiau neatsakinėjo. Jis klausėsi susijaudinęs, kaip ir kiti.

Šūviai kuriam laikui nutilo. Abu sargybiniai pridėjo ausį prie žemės. Iš pradžių jie nieko negirdėjo, bet paskui juos pasiekė šuoliuojančių arklių kanopų dundesys.

Tada vėl supoškėjo šūviai. Dūmų nebuvo matyti. Skautams pasirodė, lyg tolumoje kažkas skardžiai šauktų.

– Ak Bili, man labai įdomu, kas ten susikibo į plaukus.

– Tegu sau pešasi, Čarlzai. Svarbiausia, kad tai šįkart ne mūsų plaukai!

Nuaidėjo vienišas šūvis, labai toli, bet visiškoje tyloje jį galėjai išgirsti. Atrodė, jog raiteliai kaudamiesi tolsta nuo ekspedicijos stovyklos į šiaurės rytus.

– Prie darbo, vyrai! – pasigirdo vadovaujančio inžinieriaus balsas. – Mūsų klastingi priešai dabar kitkuo užsiėmę.

Vyrai pakilo, dauguma nenoriai, tačiau ir dabar neatsirado nė vieno, kuris būtų nepaklusęs. Inžinierius, liemeningas kresnas vyras, trykšte tryško energija. Jau-

nas vyrukas, iš kurio menkai įrudusios odos buvo galima spręsti, kad jis dar tik neseniai pradėjo dirbti ekspedicijoje, kaip visuomet, pirmas pakilo vykdyti nurodymų. Žiūrėdamas į jį, Džo Braunas, ekspedicijos vadovas, šypsojosi į ūsą. Šitas žalias naujokas buvo parankus, tačiau jam dar daug ko trūko. Pirmiausia jis turėjo suprasti, koks pavojus gresia jam ir visiems kitiems, paskui išmokti, kaip jo išvengti. O dabar jis tebuvo stiprus, nartus kumeliukas. Džo būtų buvę gaila, jeigu šį jaunuolį, prieš jam ko nors pasiekiant darbe ir pasidarant žmogumi, būtų patiesusi strėlė.

Bilis ir Čarlzas, kiūtantys ant kalvos, sprendė klausimą, kada pagaliau galės atsigulti. Šūviai nutilo, ir kanopų bildesio negalėjo išgirsti net jautriausia ausis. Visi, kas bent kiek nutuokė apie matavimą, triūsė upelio slėnyje, kad darbas eitų kuo greičiau. Užsiėmę buvo ir visi pagalbiniai darbininkai. Sargyboje ant kalvų šiaurės ir pietų pusėje liko tik tie keturi skautai ir prerijų žvalgai.

– Dabar tu numik bent valandą, – pasakė Bilis Čarlzui, – tada aš tave pažadinsiu ir pats prikrisiu, o tu budėsi. Vakare išsiprašysime, kad pakeistų. Ponai inžinieriai bus baigę darbą, ir galėsime truputį pasidairyti po apylinkes. O apie vidurnaktį vėl mudu stosime.

– Jeigu pasiseks... – Karolis Didysis jau padėjo galvą ant rankos ir užmerkė akis. Jis buvo beužknarkiąs, bet

Bilis jį gana nemeiliai niuktelėjo, mat slėnyje niekas neturėjo žinoti apie miegą. Karolis Didysis pasimuistė, užčiaupė burną ir nutilo.

Valandos ėjo be jokių svarbesnių įvykių. Dirbantiems jos lėkte lėkė, o pavargusiems sargybiniams vos slinko.

Kai saulė pakrypo į vakarus ir ėmė artėti prie Uolinių kalnų viršūnių, Džo sušvilpė, ir vyrai nutraukė darbą. Buvo išdalinta vakarienė. Visi jau tiesiog žiūrėti negalėjo į sūdytą mėsą, bet neturėjo kada eiti į medžioklę, be to, tai buvo labai pavojinga, todėl nors ir raukydamiesi valgė tai, ką turėjo. Upelio vanduo buvo drungnas ir labai neskanus, vyrai vis svarstė, ar nereikėtų išsikasti šulinio. Upelis kasdien vis siaurėjo ir seko, ir grėsė pavojus, kad vieną dieną žmonės ir arkliai nebeturės ko gerti.

– Ką daro šito krašto gyventojai indėnai, kai baigiasi vanduo? – paklausė jaunuolis.

– Išardo palapines ir joja ten, kur jo yra, – atsakė Džo.

– Labai necivilizuoti.

– Aha. Kaip gyvuliai.

Vyrai užsirūkė pypkes ir ištiesė kojas į laužo pusę. Nors dieną ir būdavo karšta, į vakarą gerokai atšaldavo.

Bilis ir Karolis Didysis buvo pakeisti. Jaunuolis, vadinamas Henriu, pasiprašė, kad jam leistų budėti. Ka-

dangi daugiau savanorių neatsirado, Džo pasakė, kad jis pats pirmąją nakties pusę eis į sargybą su Henriu.

– Būkite atsargūs, sere! – perspėjo Karolis Didysis.

– Kažin kuris esame turėję daugiau reikalų su indėnais? – atkirto inžinierius.

Džo buvo prastai nusiteikęs. Jis nesileido perkalbamas, kad neitų su Henriu į sargybą. Įsitaisęs su jaunuoju inžinieriumi ant kalvos keteros, jis kantriai aiškino, kaip susirasti gerą priedangą ir į ką kreipti dėmesį – į garso bangas, atsklindančias oru ir žeme, į žolę, linguojamą ne vėjo, į neaiškius šešėlius tolumoje. Žvaigždėtas dangus buvo giedras, bet mėnulis patekėjo tik vidurnaktį.

Taręs, kad jau viskas aišku, Henris ėmė uoliai žvalgytis ir klausytis. Tačiau po valandos jam kas kita parūpo. Jis krenkštelėjo.

– Ką? – paklausė Džo.

– Aš galvoju apie Tomą. Jis dingo taip paslaptingai, lyg kokiame kriminaliniame romane.

– Kurį daug maloniau skaityti namuose prie židinio negu pačiam patirti dykumoje.

– Vadink mane paprasčiau – Džo.

– Nesupraskite manęs klaidingai, sere.

– Aš tave teisingai suprantu, Henri. Tu turi net per daug drąsos.

– Ar jos galima turėti per daug?..

– Taip.

– Gal mums reikėtų paieškoti Tomo? Jis buvo geras vyras. Vienas iš geriausių tarp tų keistuolių skautų.

– Vienas iš geriausių, bet per daug sentimentalus. Tokie visuomet pražūva.

– O jeigu rytoj pabandyčiau jo paieškoti?

– Ak tu... šventoji nekaltybe, turėk proto! Čia sukinėjasi dar kažkokie kiti žmonės. Kad bent žinočiau kokie!

– Tie, kuriuos girdėjome šaudant? Galbūt Tomas su jais susidūrė. Šautuvą jis juk pasiėmė.

– Bet arklio ne. Tie, kurie švaistėsi švininėm pupom, turėjo gerus arklius. Ko gero, jie ne tokie pavojingi. Karui, kurį indėnai paskelbė mums, strėlė ir lankas labiau tinka. Mat strėlė lekia be garso. Tu nieko negirdi, nematai blykstelėjimo, dūmų... ji tau įsminga į kaklą, tu išleidi kvapą, ir baigta.

– Ar mes kaip nors negalėtume susitarti su indėnais. Mano tėvas...

– Tavo tėvas, Henri... aš žinau, žinau. Tai buvo kita karta. Jis turėjo draugų indėnų, pasiryžusių eiti su juo per ugnį ir vandenį. Šiandien to jau nėra. Indėnai nuskurdo arba patys ėmė varyti biznį. Tu juk girdėjai, kaip daro pauniai. Šaudmenų jiems duokite arba pasikarkite. Su dakotais apskritai apie draugystę negali būti nė kalbos. Jiems niekas daugiau nerūpi, kaip tik

nušluoti mus nuo žemės paviršiaus. Na užteks. Jau visai naktis, ir jeigu koks dakotas išgirs mus šnibždantis, tai jokia slėptuvė nepadės. Jis žinos, kur mūsų ieškoti.

Džo nutilo.

Naktis buvo rami. Net vėjelis tyliai lenkė žoles prie žemės. Tik žemai, stovykloje, garsiai knarkė Karolis Didysis.

Džo ir Henris stengėsi nieko nepražiopsoti, jie dairėsi ne tik į prerijas, bet ir į slėnį, kur stovėjo palapinės, žiūrėjo pavandeniui ir prieš vandenį. Apylinkė atrodė kaip išmirusi. Praeitos vasaros prerijų gaisras ir naikinanti smėlio audra išginė iš čia žvėris. Žiemą audros nusiaubtos aukštumos stūksojo plikos ir tuščios; jokia gyva būtybė čia negalėjo išsilaikyti. Gaisro ir smėlio žymes dar dabar buvo galima įžiūrėti, nors gaji žolė pavasarį buvo prasikalusi pro pelenus ir smėlį.

Atėjo vidurnaktis. Bilis ir Karolis Didysis, nusnūdę kelias valandas teisuolių miegu, pabudo laiku ir atėjo pakeisti inžinierių. Džo ir Henris nusileido žole apžėlusiu šlaitu žemyn ir nuėjo prie palapinės, kurioje vyresnysis inžinierius gyveno kartu su Henriu ir senu pagalbiniu darbininku; šis visur lydėjo Džo ir puikiai jį pažinojo. Tas žmogus buvo ramaus būdo, neblogai šaudė, ir Džo juo pasitikėjo.

Džo ir Henris įžengė į palapinę, čia dar teberuseno laužas, kurį senis indėnišku būdu buvo užkūręs duo-

butėje ir užžėręs pelenais. Pats senis miegojo; kaip ištikimas šuo jis buvo atsigulęs viduje skersai angos. Kai Džo ir Henris įėjo, jis tuojau pat pabudo, bet nepakilo ir tik sumurmėjo:

– Viskas gerai.

Bet vos peržengęs per savo ištikimąjį palydovą, Džo krūptelėjo, sustojo. Atkišęs atgal kairę ranką sulaikė Henrį, o dešine griebėsi revolverio. Bet jam dar nespėjus ištraukti ginklo, ant apklotų gulinčios dvi tamsios figūros pašoko ir atsistojo su atkištais revolveriais priešais Džo:

– Rankas aukštyn!

Inžinieriui neliko nieko kita, tik paklusti. Henris pasekė jo pavyzdžiu, nors jis, Džo pridengtas, būtų galėjęs šį tą padaryti, jeigu nebūtų bijojęs dėl jo. Senasis palydovas, gulįs skersai angos, taip ir nesujudėjo. Jis gerai žinojo, kad jam bent pasimuisčius, įsiveržėliai tuojau šautų, ir pirmiausia į jo šeimininką.

– Kas čia per cirkas! – užriko Džo ant nepažįstamųjų. Rėkimu jis norėjo pabudinti visą stovyklą ir atkreipti sargybinių dėmesį. Nors buvo tamsu, jis įžiūrėjo, kad abu ginkluoti įsiveržėliai labai aukšti. Vienas buvo su skrybėle, kitas vienplaukis ir, nors nešiojo marškinius su atverčiama apykakle, Džo jį palaikė indėnu.

– Tai ne cirkas, o protingojo pokalbio įžanga!

Nepažįstamasis su plačiakrašte skrybėle kalbėjo visu balsu, kaip ir Džo. Jis nebijojo, kad aplinkinėse palapinėse gali pakirsti vyrai.

– Mes buvome labai pavargę ir leidome sau čia kiek nusnūsti, nes vietos vis tiek buvo laisvos. Prašom nesupykti... o dabar galite be baimės nuleisti rankas! Tik nebandykite mūsų pulti, nes mes ir vėl būsim greitesni!

Džo ir Henris nuleido rankas. Nepažįstamieji įsikišo revolverius.

– Pakurstyk ugnį, Dafai, – paliepė Džo savo palydovui.

Senis mikliai pakilo ir įpūtė liepsną. Džo dabar pamatė, kad jis neapsiriko. Tas, kuris buvo be skrybėlės, plaukus nešiojo perskyręs per vidurį ir susipynęs į kasas. Jis buvo indėnas.

– Truputį neįpratai atsiradote, – pasakė Džo, labai nepatenkintas, kad nepažįstamiesiems pavyko prasmukti jam pačiam stovint sargyboje. Jis netgi negalėjo pats neapsijuokęs išbarti senio Dafo.

– Ko jums reikia, juk ne vien pamiegoti mano palapinėje būsite atėję? – paklausė Džo nepažįstamųjų.

– Jeigu leisite, pasiliksime čia iki ryto. Tada galėsime pasikalbėti, ką toliau daryti.

– Kur jūsų arkliai?

– Kažkur ten. Deja, nušauti. Vakar turėjote girdėti šūvius.

– Atrodo, būsim girdėję. Na, o kas norėjo jus pasiųsti į aną pasaulį?

– Gerai nežinome, šiaip ar taip, tai buvo dakotai.

– Kokiai genčiai priklauso tavo raudonodis bendras?

– Dabar jau jokiai. Kadaise buvo dakotas.

– ... taip ir atrodo.

– Bet dabar mirtinas jų priešas.

– Hm. Aha... aha... na, apie tai pakalbėsime vėliau. Bet jeigu tavo bendras kiek nutuokia apie dakotus... tai aš turiu čia dvi strėles. Jis galėtų paaiškinti, ką reiškia tie ženklai.

Džo pamojo Dafui, ir šis atnešė strėlę, kuri buvo pataikiusi Džo skrybėlėn, bei nulaužtą kotą su odos skiautele. Džo padavė visa tai nekalbiam indėnui, kuris paėmęs ėmė apžiūrinėti iš visų pusių.

– Na? – paragino inžinierius.

Indėnas nė nemanė greičiau atsakyti. Jis dar kartą apžiūrėjo sveikąją strėlę, paskui kotą ir odą. Tada pažvelgė į savo baltąjį draugą su plačiakrašte skrybėle ir jam pasakė:

– Lokės giminės „Raudonųjų elnių" sąjunga. Arklio galva – Tašunkos Vitko ženklas.

– Perkūnas! – suriko baltasis. – Dabar matai, Topai: kad aš tiesą sakiau? Jis čionai persikėlė. Taigi mes kaip tik vietoje!

Džo atidžiai ir nepatikliai klausėsi, ką jie kalba.

– Kam čia kaip tik vieta? – greitai įsiterpė jis.

– Pasigalynėti su tais, kurie yra jūsų ir mūsų priešai.

– Atvirai šnekant, mes neturime jokio noro kažką priglausti. Mums ir savų rūpesčių į valias. Mes turime dirbti.

Indėnas nežymiu rankos mostu parodė, kad nori kalbėti, ko gero, tai buvo ženklas ir jo palydovui su plačiakrašte skrybėle.

– Prašom.

– Mano brolis Fredas ir aš, – tyliai, bet pabrėždamas kiekvieną žodį, pasakė indėnas inžinieriui leidus, – nenorime užtraukti baltiesiems vyrams bėdos. Labanakt!

Vos ištaręs paskutinį žodį, indėnas kartu su skrybėlėtuoju vyriškiu nėrė iš palapinės pro inžinierių ir Dafą kaip srovės nešamos lydekos; šie atsikvošėję išgirdo šuoliuojant du arklius.

– Po velnių! Arkliavagiai! – vienu metu suriko Džo su Dafu ir šoko iš palapinės, o Henris – paskui juos.

Pribėgę arklių kaimenę, sargybinius rado gulinčius žolėje be sąmonės ar negyvus, o kanopų bildesys aidėjo jau toli prerijose.

– Sukčiai, vagys, valkatos!

Džo, Dafas ir Henris pasilenkė prie vyro žolėje. Jis atrodė tik praradęs sąmonę.

– Kas atsitiko? – suriko Bilis nuo kalvos.

– Tau vienas varžtas atsisuko, – atsiliepė Dafas.

– Kas ten išjojo?

– Velnias su tavo bobute!

Karolis Didysis mikliai nusileido šlaitu ir priėjo prie inžinieriaus ir Dafo.

– Gal šauti?

– Gali, jei pataikysi iš penkių kilometrų! Dabar jie jau tiek nujoję. Lipk ant kalvos pas Bilį ir atidžiai žiūrėk. Šiaip ar taip, dviejų arklių jau netekome. Galbūt netgi… – Džo ėmė ieškoti savo arklio. – Netgi manojo nėra! Aš taip ir maniau. Ir Bilio! Tie vagys nutuokia apie arklius.

Dafas ir Henris pakėlė pritrenktą sargybinį ir nunešė į palapinę. Vienas vyras, prireikus einąs ir sanitaro pareigas, priėjo prie jų ir nusekė iš paskos, tuo tarpu lauke kilo vis didesnis šurmulys. Visos palapinės buvo atviros, užsimiegoję vyrai bėgo iš jų, kiekvienas vis klausinėjo, bet niekas nei galėjo, nei norėjo aiškinti, kas čia atsitiko.

Inžinieriaus palapinėje sanitaras ir Dafas apžiūrinėjo pritrenktąjį sargybinį. Jie nustatė, kad šis buvo gavęs per galvą, matyt, revolverio rankena, ir pasakė, kad turėtų greit atsigauti. Džo ir Henriui pasidarė lengviau.

Lauke pasigirdo baisūs keiksmai ir riaumojimai, ir visi pažino nuožmių peštynių specialisto Bilio balsą.

Tuo pat metu prasivėrė palapinė ir tas patrakėlis įsiveržė į vidų.

– Mano arklio nėra! Kaip tik mano arklio! Velnio padermė! Kaip čia taip atsitiko? Iš kur jie staiga išlindo?

– Iš mūsų palapinės, – ramiai atsakė Džo.

– Iš... brolau, viršininke, inžinieriau! Tai gal jūs čia kiaušinius dedate, iš kurių ritasi arkliavagiai?

– Ką gali žinoti! Tačiau dabar rimtai – tu sakaisi pažįstąs Vakarus – ar esi kada girdėjęs apie Fredą ir Topą?

– Hm, Fredas... Tokį vardą yra tekę palyginti dažnai girdėti, – pašaipiai atsakė Bilis. – Man atrodo, kad bent keli žmonės valstijose bus šitaip pakrikštyti arba bent taip vadinasi. Kažkodėl man atrodo, kad tai krikščioniškas vardas, sere! Tačiau Topas... kaip jums atėjo į galvą toks vardas, jeigu galima paklausti?

– Man niekas neatėjo į galvą, jis pats čia atsirado.

– Jis... aš kažką... Kaip jis atrodė?

– Dviejų metrų, su sklastymu, kasomis, neišsidažęs, languotais kartūniniais marškiniais, rudomis kelnėmis ir su mokasinais.

– Ne ne, tai buvo ne jis. Tikrai ne tas, kurį aš turiu galvoje. Jis nevilkės kartūninių marškinių. Gaila, kad ne jis. Tačiau galbūt ir gerai.

– Apie ką čia dabar šneki?

– Yra toks buvęs vadas.

– Yra nemaža buvusių vadų. Ko gero, netgi daugiau negu esamų!

– Tačiau toks kaip tas, kurį turiu omenyje, vargu ar atsiras. Tai panašu į jo rankų darbą! Į jo ir Džimo.

– Fredo.

– Dėl manęs tegul bus Fredo. Tikriausiai jis turi kelis vardus. Tačiau užteks kalbų. Einu į sargybą. Labanakt!

Bilis išėjo iš palapinės.

Dafas ir sanitaras per tą laiką atgaivino nukentėjusįjį. Jis nustebęs dairėsi aplink ir nieko daugiau neprisiminė, kad tik tai, kad gavo su kažkuo per galvą.

Ant kalvos šiauriniame upelio krante Bilis vėl atsigulė šalia Karolio Didžiojo.

– Kažkokia velniava, – tik tiek atsakė jis, kai jo bendras paklausė, kas atsitiko. – Bet apie Topą ir Fredą rytą dar turėsiu paklausinėti.

Į rytą pakilo smarkus vėjas. Vyrai užsismaukė ant smakrų diržiukus, kad nenulėktų skrybėlės.

Bilis ir Karolis Didysis, atstovėję savo laiką, nusileido nuo kalvos, išrūkė po pypkę ir tada nuslinko prie inžinieriaus palapinės. Jie matė, kad jis jau davęs visus nurodymus dėl darbo, ir tikėjosi galėsią pasikalbėti. Bet jie suklydo. Inžinierius pasakė neturįs nė trupučio laisvo laiko ir pasiuntė juos pas Henrį.

Jį nesunku buvo išklausti apie nakties įvykius. Mat Henris vis dar jaunatviškai pasitikėjo senais prerijų medžiotojais. Jis taip pat paminėjo, kad indėnas, Fredo žodžiais, buvo dakotas, tačiau mirtinas savo genties priešas.

– Tai vis dėlto buvo jis! – suriko Bilis, taip garsiai ir energingai, kad net pats Džo sukluso ir ramiu žingsniu priėjo prie jų.

– Na, tai kas jis? – trumpai paklausė inžinierius.

– O, pavojingas žmogus! Kartą turėjau garbės su juo susipažinti bedančio Beno blokhauze Najobreroje! Tada jis puolė su kirviu dailininką Morisą, norėdamas jį nužudyti ir apiplėšti.

– Dieve šventas! – šūktelėjo Henris nusigandęs.

– Keista! – šaltai pasakė Džo. – Ką turėjo Morisas, kad indėnas norėjo jį nužudyti! Į indėną tai nepanašu.

Bilis supyko, nes jo sąžinė buvo nešvari.

– Ką reiškia „keista"! – ėmė rėkti jis. – Pats žinote, sere, kad tie valkatos indėnai viską gali. Topas yra pavojingas nusikaltėlis, o jo draugas Fredas – arba Džimas, toks iš tikrųjų jo vardas, – nuo jo nė kiek neatsilieka! Dailininkas turėjo pilną kapšą dolerių! Tai vilioja tokius valkatas!

– Gali būti, tačiau kas tau? Ko taip susijaudinai?

– Manau, jog mums dar labai pasisekė, kad atsipirkom tik tais dviem arkliais. Galėjo ir blogiau baigtis. Jie gudrūs ir baisiai pavojingi.

– Bet vis dėlto dakotų priešai.

– Kadangi patys dakotai negali pakęsti tokių pagedusių žmonių. Netgi jie! Ne, sere, viskas taip, kaip aš sakau. Mes turime tik džiaugtis, kad jie iš čia išsinešdino ir kad mūsų nuostoliai tik tokie.

– Gal tu ir neklysti, Bili. Aš jų anksčiau nepažinojau, bet iškart pajutau, jog priglausti jokiu būdu negalima, nors prisitraukti du tokius mitrius bernus būtų visai neblogai.

Tuo ir baigėsi šis pokalbis. Bilis ir Karolis Didysis susėdo ant upelio kranto ir ėmė šveisti sūdytos mėsos likučius. Pavalgęs Karolis Didysis pasistatė priešais veidrodžio šukę ir išsitraukęs skustuvą ėmė doroti savo barzdą. Jis išdarinėjo visokiausias grimasas, ir Biliui buvo tikra pramoga jį stebėti.

Gana pusėtinai nusiskutęs, Karolis Didysis pradėjo tylomis mirkčioti peštynių specialistui Biliui.

Ilgainiui Bilį tai ėmė nervinti, jis timptelėjo kaklaskarę ir pagaliau paklausė:

– Kas yra? Ar aš tau kuo nors nepatinku?

– Ne, drąsusis mušeika, šiaip tai patinki, tik vienas dalykas man kelia abejonę.

– Koks?

– Atrodo, lyg turėtum kokią paslaptį.

– Aš sau toks paslaptingas neatrodau. Apskritai esu doras žmogus.

Karolis Didysis atsikrenkštė ir nusišaipė.

– Ko dabar vėl vaipaisi? Sakyk, kas yra!

– Gal man tik pasivaideno.

– Ir man taip regis, nes tau fantazijos ir be brendžio perviršž.

– Bet aš manau, kad tai bus iš tikro atsitikę, kai apsistojau bedančio Beno blokhauze, – kaip ir šį pavasarį tai buvo, sniegas jau pradėjęs tirpti, vakare susėdome prie degančio fakelo ten, gal žinai, galiniame svečių kambario kampe, į kairę nuo durų?..

– Žinau, žinau. Viskas teisingai.

– Troboje buvo maloniai šilta, Benas gerai mus pavaišino degtine ir lokio kumpiu.

– Jo valgis.

– Mums visiems jis patiko, tada pradėjome pasakoti visokiausias istorijas.

– Matyt, nemažai nesąmonių pripaistėte, prisigėrę Beno brendžio.

– Aha, taip ir buvo. Apie vaiduoklius ir plėšimus tekalbėjome.

Bilis sukluso ir su nepasitikėjimu pažvelgė į Karolį Didįjį.

– Kodėl tau kaip tik dabar tai dingtelėjo?

– Todėl, kad užsiminei apie bedančio Beno blokhauzą, įžymusis mušeika. Tada jau vėlai naktį vienas mums dar papasakojo gan mįslingą istoriją. Pagrindi-

nis jos veikėjas buvo indėnų vadas, žinojęs aukso olos paslaptį. Girtas prasitarė apie ją ir už tai buvo išvarytas iš savo genties. Dabar jis klaidžioja po prerijas. Blokhauze pora tvirtų vyrukų jį nutvėrė, surišo ir norėjo išgauti aukso paslaptį, bet jis nieko nepasakė; paskui atsirado Džimas ir išlaisvino tą raudonodį. Tikriausiai Džimas norėjo monopolizuoti dakotų paslaptis ir todėl labai įsiuto pamatęs, kad kiti bando užbėgti jam už akių. Tai buvo tas pats indsmenas, kuris atgynė dailininką nuo plėšikų.

– Tu norėjai pasakyti, nuo kurio plėšikai dailininką... tfu, nesąmonė, sakau, nuo kurio dailininkas...

– ...atgynė plėšikus? Bili, Bili, tavo galvoje vyksta gaidžių kova, nors šįryt dar nė neuostei brendžio!

– Galima gi apsirikus ir ne tą pasakyti. Šiaip ar taip, tas indsmenas norėjo nužudyti ir apiplėšti dailininką!

– Kam? Jeigu indsmenas žino aukso olą, tai jis gali daug pigiau ir lengviau pasidaryti turtingas.

Bilis įrėmė akis į Karolį Didįjį.

– Ko gero, jis visai nieko nežinojo apie tą olą. Tikriausiai tai tik plepalai. Supranti?

– Suprantu, suprantu. Bet jeigu jis vis dėlto kažką žinojo. Tada gal reikėjo suteikti jam prieglobstį. Ir iš dėkingumo raudonodis, ko gero...

– Baik tuos savo paistalus! Mums valkatų nereikia.

Karolis Didysis pasičiupinėjo ūsus.

– Numanau, kodėl taip šneki, garsusis mušeika Bili, bet aš tylėsiu, nes esu tavo draugas.

– Taip aš tau ir patarčiau daryti, Karoli Didysis. Tylėk, arba tu man nebe draugas.

Bilis pakilo ir nuėjo pasiieškoti kitos draugijos. Karolis Didysis jam įkyrėjo. Be to, buvo ne pro šalį numigti po naktinės sargybos. Antraip dar galėjo pakliūti į rankas Džo, ir tas tuojau būtų davęs kokį naudingą darbą. Tai Bilio visai neviliojo. Pagaliau jis susiieškojo saulės apšviestą vietelę, atsinešė antklodę ir išsitiesė, jo nuomone, užsitarnautam poilsiui.

Diena praėjo be jokių įvykių. Bet vyrai jau buvo taip pripratę, kad juos visą laiką kas nors puldinėtų ir trukdytų dirbti, jog ramybė jiems kėlė tik nerimą. Jie nujautė ypatingą klastą, bijojo ruošiamo didelio stovyklos puolimo ir gyvai svarstė, ko būtų galima laukti.

Tik Džo visa tai nejaudino. Jis fanatiškai toliau dirbo. Mat buvo tikras, kad šitas kelias, kurį žymėjo, yra geriausias ir vienintelis galimas didžiajam transkontinentiniam geležinkeliui, kurio statyba tuoj tuoj turėjo prasidėti, ir jis niekam kitam nenorėjo užleisti garbės toliau varyti matavimo darbus šiame laukiniame priešiškų indėnų krašte.

Vakare jau buvo tiek padaryta, kad inžinierius galėjo įsakyti rytą išardyti palapines ir traukti toliau į vakarus prie Uolinių kalnų. Vyrus ši perspektyva džiu-

gino; jie vėl atgavo pasitikėjimą, ir pesimistiški pranašai pagaliau nutilo.

Vakare jie sėdėjo grupelėmis puikiai nusiteikę, ir kai kurios išmoningos galvos jau fantazavo, ką duos transkontinentinis geležinkelis.

Vėl buvo pastatytos sargybos, bet naktis praėjo ramiai, kaip ir diena. Atrodė, lyg po žvaigždėtu dangum dykynėje būtų beįsiviešpataujanti visiška ramybė.

Kai tik atsitraukė tamsa ir po pilkėjančiu dangaus kupolu papūtė gaivus vėsus vėjas, visi išėjo iš palapinių, kurios turėjo būti išardytos tuoj po pusryčių. Vyrai vėl nubėgo prie upelio. Nuo paskutiniųjų dienų kaitros jis buvo dar labiau nusekęs ir vos besruveno.

– Jei trauksim prieš srovę, tikriausiai bus geriau su vandeniu! – pasakė Henris ir pasisėmė skardinę.

Bilis nejudėdamas stovėjo su savąja ant kranto.

– Ką čia dabar svajoji? – paklausė Karolis Didysis. – Sukis. Mums reikia išsirengti kuo greičiau. Pats žinai, kad abu turėsime joti priekyje.

– Žinau...

– Tai ko stovi, lyg per galvą gavęs?!

– Ar matai žuvį?

– Kokią žuvį?

– Ten... va jau antra negyva plaukia!

Karolis Didysis susidomėjo.

– Iš tikro! Juokinga.

– Tai, ko gero, daugiau negu juokinga. Ko gero, kaip tik nejuokinga.

– Kaip tai... nejau tu manai...

– Manau! Vyrai! – suriko Bilis. – Negerkite! Vanduo gali būti užnuodytas! Negerkite daugiau! Žiūrėkite, plaukia negyvos žuvys.

Prausęsi ir gėrę žmonės išsigandę atšoko atgal.

– Po velnių! – nusikeikė Džo.

Henris ėmė raugėti ir išsivėmė, išsigandęs, kad Bilis galėjo sakyti tiesą.

– Gana! – įsakė inžinierius. – Tuoj pat išvykstame. Pažiūrėsime, kur baigiasi „negyvų žuvų zona"!

Geros nuotaikos kaip nebūta. Išsigandę ir kamuojami blogos nuojautos, vyrai ardė palapines. Instrumentai buvo sudėti iš vakaro, tad darbas ėjo greitai ir po pusvalandžio ekspedicija pajudėjo.

Jie patraukė prieš srovę. Aukšti krantai iš abiejų pusių saugojo nuo nereikalingų žvilgsnių, bet kartu trukdė stebėti aplinką, todėl Bilis ir Karolis Didysis, žvalgai ir sargybiniai, pavarė arklius ant kalvų, norėdami apžvelgti plačias, saulės išdegintas ir vis dar smėliu ir pelenais nuklotas prerijas, – Bilis praradęs savo arklį dabar jojo ant nešulinio. Arkliai bėgo nenoriai, lyg būtų iš pat ankstaus ryto pavargę.

– Čarlzai, aš nujaučiu kažką bloga.

– Ir aš, Bili. Džiaugiuosi, kad negėriau... girdi?

Upelio slėnyje, kuriuo traukė ekspedicija, kilo sumaištis. Bilis ir Čarlzas išgirdo keiksmus ir pasuko arklius žemyn, kurie ėjo klupdami, nuleidę galvas.

Ekspedicija buvo sustojusi. Penki raiteliai nusėdę nuo arklių raitėsi ant žemės, matyt, kamuojami baisių skausmų. Du arkliai gulėjo žolėje, jie buvo išvertę akis ir gaišdami tampėsi.

– Vanduo buvo užnuodytas! Užnuodytas! – šaukė Džo, paklaikęs iš pykčio. – Prakeikti niekšai! O, jeigu man kada paklius į rankas...

Keliauti toliau buvo neįmanoma.

Nenukentėję liko tik Bilis, Karolis Didysis, Henris, laiku spėję išsivemti, ir Džo, kuris net nebuvo prie vandens, kai Bilis visus perspėjo. Arkliai visi buvo apsinuodiję, ir reikėjo tik laukti, kad gal kuris nors išliks gyvas. Tą patį buvo galima pasakyti ir apie kitus vyrus. Pusė jau dabar kentėjo nuo apsinuodijimo. Sanitaras, kuriam pačiam buvo nekas, grąžėsi rankas ir davinėjo paleidžiamųjų. Niekas nežinojo, kokie buvo nuodai.

Džo svarstė, ar nereikėtų pasiųsti žmogų į didesnę užnugaryje likusią stovyklą ir paprašyti pagalbos. Bet ant kojų buvo tik keturi vyrai. Taigi jis turėjo arba palikti ligonius likimo valiai ir kartu su Biliu, Karoliu Didžiuoju ir Henriu keliauti pėsčias, arba čia palaukti ir pažiūrėti, gal kuris nors atsigaus.

Jo nuomone, geriau buvo palaukti čia. Bilis ir Karolis Didysis jam neprieštaravo, nes gana ilgą kelią grįžti atgal keturiems atrodė ne mažiau pavojinga.

Keiksmai nutilo, nes buvo beprasmiški, be to, nuo jų niekam nepalengvėjo. Bilis ir Karolis Didysis, rūkydami pypkes, sėdėjo vienas šalia kito.

– Gražiausia tai, – pasakė Bilis, – kad mes čia nutroksime, nors ir nesame apsinuodiję. Kažin, ar šitoje vietoje nebūtų galima išsikasti šulinį?

– Tokiame smėlyje? Kuo tu jį sutvirtinsi, kad neužgriūtų? Beviltiška. Ne. Šulinio mes nekasime. Slinksime prieš vandenį. Užnuodyti upelį, kad ir visai mažą, reikia labai daug nuodų. Jie bus įmetę juos prieš pat mūsų stovyklą, kad užnuodytas vanduo atitekėtų kaip tik per pusryčius. Taigi dabar turime paėjėti prieš vandenį ir nustatyti, kur baigiasi negyvų žuvų ruožas.

– Ir iš kur ta gauja turi tiek daug nuodų! Aš negirdėjau, kad dakotai anksčiau taip būtų darę.

– Jie mokosi, Bili.

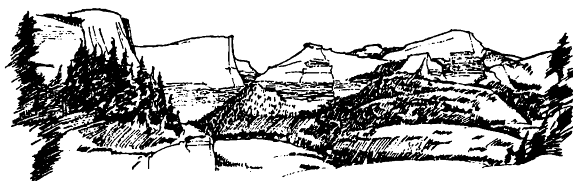
– Gali būti, Čarlzai. Tas senas sukčius, Lokės giminės burtininkas, be abejo, tai jo rankų darbas, buvo pas mus praeitą pavasarį.

– Tuščia jo, to burtininko, geriau pabandykime prasigauti į priekį ir nustatyti, kur baigiasi negyvų žuvų ruožas.

– Kada?

– Geriausia tuoj pat. Tik Džo pasakysiu. Galbūt mums nereikės toli eiti.

Inžinierius sutiko, ir abu žvalgai išėjo. Juodviem, lygiai kaip Džo ir Henriui, viduriai tiesiog virto į lauką, nors prie užnuodyto vandens ir nebuvo prisilietę. Niekas garsiai nepasakė, tačiau visi keturi žinojo, kad dabar arba ateinančią naktį juos gali užpulti indėnai, kuriems susidoroti su jais bus vienas juokas.

VADO MOTINA

Pabėgę naktį su svetimais arkliais, Matotaupa ir Fredas turėjo būti pasiruošę bet kuriuo momentu vėl susidurti su priešais, nuo kurių vos paspruko. Tačiau nušuoliavus kelias mylias paaiškėjo, kad apsupimo žiede esama spragų. Be to, jie, matyt, taip netikėtai pasislėpė ekspedicijos stovykloje ir paskui vėl iš jos pabėgo, kad priešai nesuskubo iškart pasekti jų pėdomis. Kad iš stovyklos niekas nesiveja, jie nustatė tuojau pat.

Pasijutę vieni, pralaukė dieną, tikėdamiesi, kad pasirodys jų pėdomis einantys persekiotojai. Kai įsitikino, kad niekas jais nesidomi, išdrįso galiuką grįžti atgal. Kiek pajoję, susirado kalvą, nuo kurios buvo toli matyti, paliko slėnyje supančiotus arklius ir pasislėpė ant kalvos žolėje, norėdami apžvelgti aplinkines prerijas ir apgalvoti savo padėtį. Jų akys ir ausys buvo geresnės negu Bilio ir Karolio Didžiojo, ir jokiam priešui nepastebėtam nebūtų buvę lengva net nakties tamsoje prislinkti prie jų per strėlės šūvį.

Paryčiui ėmus švisti, Fredas pažvelgė į indėną. „Ką dabar darysime?“ – paklausė jis žvilgsniu.

– Tašunka Vitko šiuo metu yra Lokės giminės palapinėse, – sušnibždėjo Matotaupa. – Kad iš ten ka-

riai užpuldinėja matininkus – nėra jokios abejonės. Aš pabandysiu prislinkti prie jų palapinių. Galbūt mano tomahaukas ras Tašunką Vitko, kaip mano strėlė praeitą vasarą rado Senąją Antilopę.

– Topai, tai beprotiškai drąsus planas. Daugiau beprotiškas negu drąsus.

– Aš keršiju, o ne tu!

– Jeigu tuo nori pasakyti, kad man nereikia eiti kartu, tada gerai. Aš palauksiu tavęs bedančio Beno blokhauze.

– Argi nėra kokios kitos vietos?

– Benas niekšas, aš žinau, bet jis nei tau, nei man daugiau nieko nedarys, be to, ten maišosi daug žmonių, iš kurių galima išgirsti visokių naujienų.

– Daryk, kaip išmanai.

– Sutarta. Tuojau pat išjoju.

– Pasiimk ir mano arklį. Jei dakotai tave pastebės arba sutiks, galėsi pasakyti, kad aš žuvau, ir jie, ko gero, duos tau ramybę.

– Kažin. Nelabai tuo tikiu, bet pabandyti galima. Sudie!

Fredas nusileido šlaitu žemyn, išpančiojo arklius ir nušuoliavo į šiaurės vakarus.

Matotaupa liko ant kalvos viršūnės ir toliau dairėsi aplink. Su savim jis teturėjo vien ginklus – peilį, plie-

ninį tomahauką, kuriuo dabar mieliau naudojosi negu akmenine kuoka, revolverį ir dvivamzdį šautuvą. Kaulinio lanko, siksikų vado dovanos, jodamas į senojo Abrahamo prekybos stotį nepasiėmė; jis liko juodakojų stovykloje. Odinę antklodę ir indėniškus odinius drabužius Matotaupa prarado kartu su savo keršiu. Iš maisto turėjo tik maišelį džiovintos mėsos ir šiek tiek tabako.

Kartūniniai marškiniai jam baisiai trukdė. Jis apsivilko juos, norėdamas užsimaskuoti, bet dakotai vakar vis tiek jį atpažino, tad dabar jie buvo jam nebereikalingi. Iš pat mažens Matotaupa buvo pripratęs kovoti nuogas, todėl nusirengė marškinius. Staiga jam šovė į galvą viena mintis, ir jis įsibrėžė peiliu ranką, iškruvino kartūninių marškinių krūtinę ir nugarą, paskui atsigulė ant jų. Jei priešas vėliau ras tuos marškinius, tai turės pagalvoti, kad ant jų gulėjo sužeistasis.

Matotaupa visą dieną ištūnojo ant kalvos. Jis suvalgė gabalėlį džiovintos mėsos, užkramtė žolių sėklų. Ir gerti norėjo, bet troškulį dar galėjo pakęsti.

Kai atėjo vakaras, Matotaupa leidosi į kelionę.

Per visą dieną, išskyrus dūmus, kurie kilo iš ekspedicijos stovyklos, nebuvo matęs nė ženklo, kad netoliese būtų buvęs žmogus. Todėl per daug nesisaugodamas pasileido plačiais ir lygiais žingsniais į šiaurės

vakarus, kur žinojo prie Arklių upelio esant Lokės giminės stovyklą. Būdamas karo vadu, jis pats prieš pusantrų metų po ilgo ir sunkaus žygio atvedė ten savo giminę.

Vasarą naktis trumpa. Tačiau Matotaupa buvo apskaičiavęs, kad Lokės giminės palapines pasieks dar iki vidurnakčio. Kaip ieškoti Tašunkos Vitko ir sužinoti, ar jis iš viso ten yra, Matotaupa nežinojo. Čia jis galėjo pasikliauti tik savo pastabumu ir sugebėjimu greitai susivokti. Jam taip pat kilo neaiškus noras pamatyti motiną ir dukterį. Tačiau stengėsi jį užgniaužti. Kai sužinojo, kad negali sugrįžti pas siksikus, suprato, kad negalės išsivesti savo dukters Uinonos. Ši viltis sudužo.

Matotaupa gerai pažinojo vietovę, kuria dabar paslapčiom bėgo. Visą laiką baugščiai dairydamasis ir klausydamasis kaip tas briedis, nuolat medžiojamas ir vilkų, ir žmonių, skuodė jis banguotų prerijų slėniais. Saulė jau buvo nusileidusi, artėjo naktis. Patekėjo mėnulis. Matotaupa vengė mėnulio apšviestų vietų. Jis nuolat laikėsi šešėlyje, nors dėl to ir reikėjo daryti užuolankas.

Dakotas buvo ne tik greitas, bet ir ištvermingas bėgikas, kaip ir dauguma jo genties vyrų. Jis bėgo lygiu žingsniu beveik nesustodamas atsipūsti ir kvėpavo rit-

mingai. Prabėgo pro vilkų irštvą, bet grobuonys buvo kažkur išbėgę ar pasislėpę. Prerijų šuniukai snaudė savo urvuose. Aplink skraidžiojo pelėda, visai nepaisydama bėgiko. Būrelį prerijų vištų, kurios, pašiaušusios plunksnas, gulėjo tarp kelių kerų, Matotaupa pastebėjo laiku ir aplenkė, kad nepabaidytų. Naktį pakilusios vištos galėjo atkreipti priešo dėmesį.

Staiga jis kažką išgirdo ir sustojęs ėmė atidžiai klausytis. Išgirdo kažką čepsint. Plėšrūnams, matyt, buvo pavykę ką nors susimedžioti. Čepsėjimas nutilo. Žvėrys tikriausiai užuodė indėną ir taip pat sukluso. Matotaupa luktelėjo valandėlę ir pamatė trijų didelių vilkų šešėlius. Žvėrys nešdinosi šalin. Tikriausiai buvo sotūs ir neturėjo noro prasidėti su žmogumi. Vilkai paspruko, ir Matotaupa vėl leidosi tolyn. Netrukus jis prabėgo pro sudraskytą antilopę.

Matotaupa labai atidžiai dairėsi aplink ieškodamas, kur pasislėpti. Tačiau nejučia vis labiau jaudinosi, nes artėjo prie tos vietos, kur turėjo stovėti gimtosios palapinės. Žvaigždės buvo išsidėsčiusios taip, kaip apie šį metų laiką Matotaupa buvo įpratęs jas matyti jau nuo mažų dienų. Matotaupa sustodavo tik apsidairyti aukštesnėje vietoje. Taip kartą stabtelėjęs, išvydo vakaruose Uolinius kalnus, kurių savotiškų formų viršūnės iš aukštai sveikino Arklių upelį, ir indėnas prisi-

minė mišką ir kalnų slėnį, kur jis ištremtas su savo sūnumi Harka rado pirmąją prieglaudą toli nuo žmonių akių.

Matotaupa jau pastebėjo plačią griovą prerijose, kuria raitydamasis kaip gyvatė tekėjo Arklių upelis. Jis buvo nedidelis, ištekėjo iš prieškalnių aukštumų ir greitai įsiliejo į Šiaurinį Platą, tačiau jame tikriausiai buvo daugiau vandens negu tame upelyje, ant kurio kranto buvo pasistačiusi savo palapines matavimo ekspedicija. Matotaupa pasuko į šoną. Jis nenorėjo atbėgti tiesiai į palapinių kaimą.

Ir šit atėjo akimirka, kai tremtinys įžengė į slėnį ir pamatė upelį. Mėnulio ir žvaigždžių šviesoje jo vanduo tyliai tekėjo smėlėta vaga. Matotaupa sustojo. Jis užuodė vandenį. Atsargiai susiieškojo pakrantės kalvos metamą šešėlį ir, juo prisidengęs, nuslinko iki vandens. Išdžiūvusia burna atsigulė ant kranto ir dideliais gurkšniais ėmė gerti vandenį. Jis buvo drungnas, tačiau ištroškusiam indėnui atrodė labai skanus. Jis panardino į vandenį rankas, kad atvėstų kraujas, ir jam pasirodė, kad šiame tykiame vandenyje rado nebylų sąjungininką, kuris jį sveikina, vėl parsiradusį į tėviškę.

Atsigėręs ir padrąsintas tos minties, ėmė galvoti, kaip turės toliau traukti prieš vandenį. Prerijų slėnis, kuriuo rangėsi upelis, į tą pusę platėjo. Keletas gluosnių ir alks-

nių grupelėmis augo netoli vandens. Matotaupa slėpėsi už jų, o tuščius tarpus peršliauždavo šliaužte.

Buvo apie vidurnaktį.

Jis prislinko iki ten, kur upelis darė linkį į šiaurę. Matotaupa pažino tą vietą.

Ten stovėjo palapinės.

Matotaupa to laukė, bet vis dėlto jį nupurtė šiurpas.

Ten stovėjo tipi, apskritos, smailėjančios į viršų palapinės, blyškiai apšviestos mėnulio ir žvaigždžių, tačiau aiškiai matomos bespalvės nakties šviesoje. Per pievą buvo nusidriekę jų šešėliai, ilgi, neryškūs šešėliai. Ir trofėjų kartis, kiekvienam rodančias puikių medžiotojų ir karių trofėjus, jau matė Matotaupa. Tik savo paties palapinės dar neįžiūrėjo, palapinės, kurioje būdamas karo vadas gyveno su motina, vaikais ir žmona. Ji visada stovėdavo stovyklos viduryje, todėl ir dabar buvo užstota.

Netoli stovyklos buvo arklių kaimenė ir šunų ruja. Matotaupa nebijojo, kad jam pasirodžius gyvuliai ims nerimauti. Jis tik nuogąstavo, kad kai kurie neimtų per daug džiaugtis ir tuo jo neišduotų. Jis turėjo daug arklių, o apie jo palapinę sukiodavosi du tuzinai šunų, nes čia visuomet būdavo į valias medžioklės laimikio nuolieků. Mustangai stovėjo pietinėje palapinių kaimo pusėje, prie jų paprastai miegodavo ir šunys. Ma-

totaupa čia atvedė Lokės giminės vyrus ir moteris. Upelio juosiamos pievos buvo apžėlusios krūmokšniais, tačiau kartą per karą pauniai apšaudė degančiomis strėlėmis vasaros išdžiovintą giraitę; liepsnos surijo medelius ir krūmus, ugnis persimetė į prerijas ir sukėlė ten gaisrą. Matotaupa tai labai gerai atsiminė. Tada jis, nors jau ir buvo ištremtas, su Harka atėjo į pagalbą Lokės giminės kariams, bet giminės vyresnieji jį antrą kartą atstūmė, ir nuo to laiko jie buvo mirtini jo priešai.

Krūmai neatžėlė, nes arkliai nuėsdavo jaunus ūglius, ir palapinės stovėjo plynoje vietoje, neužstotos nė iš vienos pusės.

Matotaupa gerai žinojo, kur paprastai stovi sargybiniai. Jis pats seniau juos pastatydavo, ir jam dabar nebuvo labai sunku pasislėpti nuo įžvalgių akių. Matotaupa slinko nuo krūmo prie krūmo ir visą laiką laikėsi šešėlyje. Tai atėmė daug laiko. Sargybiniai tikriausiai buvo itin atidūs, nes kaime turėjo būti žinoma, kad Matotaupa ir Rudasis Džimas – taip pirmiau vadinosi Fredas – susidūrė su Tašunka Vitko ir trimis dakotų kariais. Matotaupa praeitą vasarą sykį jau buvo prasmukęs į kaimą ir strėle jo paties palapinėje nukovęs Senąją Antilopę, kuris jį buvo įžeidęs. Matotaupa užlipo tada ant palapinės ir pro dūminę skylę nušovė savo priešą miegantį.

Lokės giminės kariai to, be abejo, nebuvo užmiršę. Sargybiniai šiąnakt tikrai nemiegos. Tačiau kaime galėjo būti likę tik keli kariai, nes dauguma dalyvavo žygyje prieš matavimo ekspediciją. Pirmiausia Matotaupa turėjo ištirti padėtį.

Nė iš vienos palapinės nekilo dūmai. Visi laužai buvo seniai užgesinti.

Laikydamasis šešėlyje, jis lėtai lyg gyvatė šliaužė žole, kol pasiekė tokią vietą, kur jo turėjo nematyti ant gretimos pakilumos stovįs sargybinis.

Čia jis stabtelėjo, nes išgirdo garsą, kurį reikėjo išsiaiškinti. Pietų pusėje pasigirdo kanopų bilsmas. Matotaupa pridėjęs ausį prie žemės greit suprato, kad artėja vienas raitelis. Jis jojo į kaimą. Matotaupa klausėsi toliau. Garsas greitai artėjo. Matotaupa nepajudėjo iš vietos. Į stovyklą jojantys raiteliai paprastai per daug nesižvalgydavo, nes pasitikėdavo kaimo sargybiniais, kad tie viską mato.

Raitelis lyg skriejantis šešėlis išniro Matotaupos akiraty. Tai buvo indėnas, dakotas, lieknas kaip berniukas, vienplaukis, jojąs ant nebalnoto mustango. Raitelis riktelėjo pasisveikindamas, ir jam atsakė sargybiniai – vienas nuo aukštumos, į vakarus nuo kaimo, kitas – nuo arklių kaimenės. Iš to Matotaupa nusprendė, kad pastatyti tik du sargybiniai ir kad ant kalvos, kurios papėdėje jis pasislėpęs, iš viso nieko nėra.

Tremtinys nutarė nedelsdamas užšliaužti ant jos viršūnės; jis žinojo, kaip gerai iš ten viskas matyti. Abu sargybiniai, atsakę į raitelio šūksnį, visą savo dėmesį dabar buvo nukreipę į jį, ir tai buvo patogus momentas Matotaupai. Jis pasiekė kalvos viršūnę, iš kur galėjo apžvelgti visą palapinių kaimą ir pasekti, kas ten dedasi.

Raitelis prisiartino, jis tuojau pat pasuko prie arklių kaimenės ir ten nušoko žemėn. Naktigonis pasirūpino jo arkliu, o jaunasis jojikas nuskubėjo į palapinių kaimą. Matotaupa ir naktį atpažino, kas jis. Tai buvo Četanas, „Raudonųjų Plunksnų" sąjungos vadas, Harkos Kietojo Akmens Vilko Nugalėtojo draugas, keliais metais už jį vyresnis. Atsivėrė burtininko būstas prie pat kaimo aikštės, tarp pasitarimų ir vado palapinės, kurioje anksčiau gyveno Matotaupa. Ant vieno mėnulio apšviesto palapinės šono Matotaupa įžiūrėjo didelį keturkampį, keturių pasaulio šalių simbolį, savo ženklą. Toje palapinėje jis gimė, su šita palapine keliavo, prieš ją tebestovėjo kartis su jo medžioklės ir karo trofėjais. Iš burtininko palapinės, pastatytos šalia, išėjo senasis išdžiūvėlis Havandšita; tas žmogus apkaltino Matotaupą išdavyste ir didžiojoje pasitarimų palapinėje pasiekė, kad jis būtų ištremtas. Matotaupa laikė burtininką visų savo vargų ir nelaimių prie-

žastimi, tačiau niekada net pagalvoti neišdrįsdavo, kad jį reikėtų nužudyti.

Četanas, raitas atlėkęs jaunuolis, pagarbiai pasveikino burtininką. Tuo pačiu metu atsivėrė kita palapinė kiek atokiau ir iš jos išėjo žmogus, kurio išvaizda Matotaupą labai nustebino. Jis buvo vidutinio ūgio, apsileidęs plaukais ir tankia, plačia barzda. Apsirengęs jis buvo pusiau kaip indėnas, pusiau kaip baltasis prerijų medžiotojas, nešiojo odinę liemenę ir mokasinus. Jis aiškiai tik dabar apsirengė, nes dar sagstėsi liemenę. Greitais žingsniais atėjęs į aikštę, jis atsistojo prie Havandšitos ir Četano.

Atrodė, kad kaime daugiau vyrų nebuvo. Mat jeigu žinia, kurią turėjo atnešti Četanas, buvo tokia svarbi, kad net pats burtininkas apie vidurnaktį išėjo iš savo palapinės pasitikti pasiuntinio, tai karo vadas ir kiti pasižymėję kariai tikrai būtų pasirodę, jeigu būtų nakvoję namie.

Vyriškis su barzda kalbėjo taip garsiai, kad Matotaupa iš savo vietos galėjo be vargo sekti pagrindinę pokalbio giją.

– Nunuodyti! – sušuko jis pasibaisėjęs. – Bet, mano mieli, nebūkite tokie barbarai ir kietaširdžiai. Jie gi tik vykdė savo pareigą ir norėjo užsidirbti. Ak, vargšai, vargšai!

Į tą šauksmą Četanas atsakė garsiau, negu prieš tai kalbėjo:

– Tomas be skrybėlės ir batų turėtų geriau apgalvoti, ką kalba! Tie vyrai atėjo į mūsų žemes nepasiklausę! Jie išvaiko bizonus, kurie yra vienintelis mūsų maistas, o jeigu mes reikalaujame teisybės, tai jie šaudo į mus. Praeitą vasarą jie buvo sudarę sąjungą su mūsų priešais pauniais! Kalbėdami apie mus, jie mūsų kitaip nevadina, kaip tik utėlėtais šunimis! Jiems visai nesvarbu, kad mes su savo moterimis ir vaikais mirsime iš bado. Jie nori vien išstumti mus iš čia ir pražudyti. Todėl mes kovojame ir žudome juos nelaukdami, kol jie mus sunaikins. Tomas dabar gyvena mūsų palapinėse. Jis turėtų išmokti galvoti ir veikti kaip mes! O gal jis vėl norėtų tapti mūsų belaisviu?

– Ne, Dieve apsaugok! Jūs buvote man geri! Aš padėsiu jums medžioti ir šitą našlę Šešoką, stropią ir švarią moteriškę, laikysiu savo žmona, ir jos sūnus Šonka tegu gyvena mano palapinėje, aš būsiu jums ištikimas, bet vis dėlto esu krikščionis ir meldžiuosi nukryžiuotajam, todėl išgirdus apie tokį šiurpų išnuodijimą ašaros man pačios teka, aš juk juos visus pažinojau: Džo, Henrį, Bilį ir Karolį Didįjį! O dangau! Mušeika Bilis tegu, nieko geresnio jis ir nenusipelnė, tačiau jaunasis Henris...

– Tu esi krikščionis, Tomai be skrybėlės ir batų? Ką tai reiškia? Kodėl tu pasikabini tą vyrą prie kankinimų stulpo savo palapinėje ir kodėl visą laiką stovi prieš jį ir kalbiesi su jo atvaizdu? Kodėl jūs, baltieji vyrai, visą laiką džiaugiatės pergale prieš tą žmogų prie stulpo? Kodėl jūs darotės jo kabančio ant stulpo atvaizdus? Kuo jis jums nusikalto? Ar jis žudė jūsų karius, marino badu jūsų moteris ir vaikus?

– Ak Visagali, ne. Jis...

– Na, ką tu norėjai pasakyti? – įsiterpė į kalbą senasis burtininkas.

– Jis skelbė taiką ir meilę, stebuklingai padaugino duoną.

– Ir už tai nužudėte jį?

– Ne mes! – Ne. Tai daug sudėtingiau. Negaliu jums taip greit visko paaiškinti. Jis pasiaukojo už mus. Kas yra auka, jūs žinote.

– Ir dabar jūs pasiryžę mylėti kitus ir ginti taiką?

– Aš – taip, Četanai. Tačiau visą laiką vyksta žudynės. Tiesiog nežinau, kodėl taip yra. Man atrodo, kad tai kažkoks prakeikimas.

– Tai jūs ir toliau žudysite? O mes turime net nesiginti?

– Dieve, aš juk žinau, kad teisybė jūsų pusėje.

– Jeigu tu tai supranti, aš tau pasakysiu, kad Džo, Henris, Bilis ir Karolis gyvi. Mes atėmėme jų ginklus, nurengėme drabužius ir pasakėme, kad eitų iš kur atėję...

– O visagali... tai smagu likti šitaip apšvarintam prerijose! O kiti?

– Nušovėme.

Tomas užsidengė rankomis veidą. Matyt, verkė. Paskui apsigręžė ir greit nubėgo prie tos palapinės, iš kurios buvo atėjęs. Po to, atrodo, nuėjo prie arklių pakeisti sargybinio.

Senasis burtininkas pamojo Četanui, kad tas sektų iš paskos į jo būstą. Jis, matyt, norėjo smulkiau viską sužinoti. Einant burtininkas dar kažko paklausė. Matotaupa neišgirdo ko, tačiau jis suprato Četano atsakymą, mat šis dar susijaudinęs po ginčo su Tomu kalbėjo garsiai.

– Tašunka Vitko ir kiti kariai, – skubiai pasakė jaunuolis, – iki ryto, matyt, negrįš. Paskui Tašunka mano tuoj pat išvykti į savo kaimą šiaurėje, nes kova su baltaisiais vyrais čia baigta.

Havandšita ir Četanas dingo burtininko palapinėje.

Iš šių pokalbių Matotaupa sužinojo, kas jam buvo labai svarbu. Šešoka ir jos sūnus Šonka, kuriuos paminėjo Tomas, gyveno Matotaupos palapinėje. Anksti

nuo paklydusios paunių kulkos žuvus žmonai, Matotaupa priėmė į savo palapinę mirusiojo taikos vado našlę kartu su jo sūnumi Šonka, kad jai ir vaikui nieko netrūktų ir kad ji atliktų moteriškus darbus. Dabar ji buvo išsikėlusi ir gyveno su Šonka pas Tomą. Kas dabar aprūpina žvėriena Matotaupos palapinę, jo motiną, jo dukterį Uinoną, jaunėlį Harpsteną, apie tai kalbos nebuvo. Tačiau Matotaupos trofėjai dar tebekabojo ant karties priešais palapinę, ir iš to jis spėjo, kad joks kitas karys į ją dar neįsikėlęs. Tikriausiai kitos šeimos padėdavo Matotaupos motinai ir vaikams. Tašunka Vitko sakė grįšiąs apie rytą ir tada tuoj pat vėl iškeliausiąs. Apie Matotaupą Četanas nieko nepranešė, bent jau toje pokalbio dalyje, kurią pasisekė nugirsti.

Matotaupa nusprendė nueiti į motinos palapinę. Galbūt tai buvo beprotiškai drąsus noras, bet ištremtas, vienišas žmogus gyvenimo nelabai brangino, jis statė jį ant kortos kaip kokią menką monetą ir negalėjo susilaikyti. Untšida buvo labiausiai gerbiama palapinių kaimo moteris, rami, ori, protinga, žinanti daug gydymo ir tvarstymo paslapčių. Matotaupa negalėjo su ja pasikalbėti po to, kai giminės vyresnieji jį ištrėmė iš palapinių kaimo. Dar kartą ją išvydo tą naktį, kai pauniai užpuolė kaimą ir Matotaupa nekviestas

atėjo į pagalbą saviškiams. Tai buvo tada, kai nuo paunių padegamųjų strėlių miškelyje ir prerijose kilo gaisras ir moterys su vaikais, liepsnos ir dūmų apsupti, stovėjo kaimo aikštėje; viduryje jų – Matotaupos motina, tiesi, tvirta, ištvermės pavyzdys visiems. Matotaupa tada didžiavosi ja, apimtas gilaus, kartaus džiaugsmo įšoko tarp paunių ir patiesė jų vadą aikštėje šalia savo motinos, kuri laikė už rankos Uinoną.

Jis norėjo nueiti pas ją, o paryčiui vėl pasislėpti ir slapta pasekti Tašunką Vitko, užpulti jį ir amžiams nutildyti jo liežuvį, andai jį įžeidusį.

Matotaupa nučiuožė nuo kalvos į palapinių pusę ir lanku apšliaužė kaimą, nes reikėjo vengti arklių ir šunų. Jis slinko į šiaurę, kur buvo galima geriau pasislėpti nuo naktigonio ir vakarų pusėje stovinčio sargybinio akių. Sunkiausia buvo nepastebėtam pereiti upelį. Čia Matotaupą galėjo išgelbėti tik greitis. Jis kaip žebenkštis šastelėjo per pakrantės smėlį, kaip žaibas perlėkė seklų upelį ir atsidūrė palapinių pusėje. Sargybiniai nežiūrėjo į šiaurę, nes iš ten nelaukė nei draugo, nei priešo. Matotaupa nekliudomas pasiekė pirmąsias palapines. Tarp jų jau neturėjo kristi sargybiniams į akis, net jeigu tie jį ir būtų pastebėję. Todėl palei trečią palapinę atsistojo ir ramiai nuėjo per kaimą, lyg ir jis čia būtų savas.

Matotaupa praskleidė angą ir šmurkštelėjo į savo palapinę.

Viduje buvo labai tamsu. Matotaupa įėjo labai tyliai ir išgirdo kvėpuojant miegančius žmones; prie nakties tamsos pripratusios jo akys įžiūrėjo abiejų vaikų ir motinos guolius. Ugniakure dar žibėjo kelios žarijos.

Vaikai tebemiegojo, tačiau Matotaupos motina, visada buvusi labai budri, tuojau pabudo. Ji neskubėdama atsistojo ir įsisupo į odinę antklodę. Tada negirdimais žingsniais priėjo prie ugniakuro ir pažarstė laužą. Kai vėl atsitiesė, prieš ją stovėjo Matotaupa.

Blausioje žarijų šviesoje jis galėjo įžiūrėti jos veidą. Motinos plaukai buvo pražilę, nors ji dar nebuvo mačiusi nė penkiasdešimties vasarų. Ji buvo liesa, smilkiniai įkritę, lūpų kampučiai nukarę. Akys atrodė didelės, kupinos neapsakomos kančios.

– Mama!

– Sūnau!

Matotaupa ieškojo žodžių. Jis žinojo, kad negalės čia ilgai užtrukti, ir jam lyg prieš uždūstant užėmė gerklę. Motina, matyt, tai pajuto.

– Matotaupa, ko tu ieškojai?

– Tavęs.

– Manęs?

– Taip, tavęs.

– Ką tu nori man pasakyti?

Tremtinys pagaliau prabilo:

– Mama, aš nekaltas! Aš niekada nieko neišdaviau. Aš noriu jums tai įrodyti. Ką padaryti, kad kiti manim tikėtų?

Moteris tvirčiau susisupo į antklodę. Dabar jau ji ieškojo žodžių.

Jos lūpos buvo išdžiūvusios, ji praverdavo jas ir vėl sučiaupdavo. Pagaliau ji pasakė:

– Matotaupa, yra būdas, vienas vienintelis...

– Mama! Yra būdas?..

– Vienas vienintelis.

– Tai sakyk, sakyk!

– Nužudyk tą, kuris norėjo tave apgauti. Atnešk mums Rudojo Džimo skalpą.

Matotaupa nustėro ir nutilo.

– Sūnau! Nužudyk jį ir atnešk jo skalpą į karių susirinkimą.

– Mama!

Tai buvo šauksmas, tik be garso, vien smarkus iškvėpimas.

– To aš negaliu padaryti. Jis nekaltas, kaip ir aš, be to, dabar jis mano brolis.

Moteris nuleido akis.

– Jis yra tavo priešas ir kada nors tave nužudys, Matotaupa. Užmušk jį ir grįžk atgal.

– Aš ne išdavikas, mama, niekada nebuvau išdavikas ir nebūsiu... ir savo brolio Džimo neišduosiu.

Moteris į tai daugiau nieko neatsakė. Ji visa virptelėjo kaip tas medis, į kurį atsimušė kirvis.

– Mama...

Moteris tylėjo. Jos rankos pasidarė šaltos kaip tą naktį, kai Matotaupa paliko palapinę ir Harka išsekė paskui jį. Apie tai ji, matyt, ir pati galvojo, nes vėl per jėgą praplėšusi lūpas paklausė:

– Kur Harka?

– Pas siksikus. Ten jis taps didžiu kariu.

– Dakotų priešu.

– Taip! – suriko Matotaupa, šį sykį taip garsiai, kad guoliuose sujudėjo vaikai.

Matotaupa pastebėjo, kaip jo duktė Uinona pravėrė akis.

Motina ir sūnus stovėjo vienas prieš kitą.

– Tai vienintelis būdas, – sušnibždėjo motina. – Grįžk pas mus ir...

– Tylėk! Nepakartok to dar sykį. Jūs norite padaryti mane kojotu ir išdaviku, taip niekada nebus.

Motina užčiaupė burną. Kurį laiką ji nieko negirdėjo ir nematė, net savo sūnaus ir ugniakuro šviesos.

Ji pati ir Matotaupa buvo tarsi pakerėti. Juodu nesekė, kas dedasi lauke, tik klausėsi vienas antro ir susi-

kaupę mąstė, todėl neišgirdo šuoliuojant raitelių ir tylių jų balsų.

Abū krūptelėjo, kai prasivėrė palapinės anga. Jaunas, lieknas karys šmurkštelėjo į vidų, išsitiesė ir priėjo prie ugniakuro.

Tai buvo Tašunka Vitko.

Matotaupa pasisuko ir įsmeigė į savo priešą akis, o anas į jį.

Motina liko stovėti prie ugniakuro. Malkos ruseno nespragėdamos. Uinona net nesukrutėjo savo guolyje, tačiau jos išplėstos akys priešiškai žiūrėjo į tėvą.

– Ne čia, – pagaliau pasakė Tašunka. – Išeik...

Matotaupa ne viską girdėjo ir ne viską suprato. Kraujas daužėsi jo smilkiniuose ir trukdė galvoti, klausytis. Tik paskutinis žodis pasiekė jo sąmonę: išeik! Jis vėl turėjo išeiti iš savo palapinės, palikti motiną, vaikus, išeiti iš savo kaimo į svetimas vietas, kur bus vienas kaip pirštas. Neviltis ir pyktis staiga suėmė jį. Prisiminęs, kaip kartą Tašunka Vitko pabėgo, jis griebė už vamzdžio savo šautuvą ir užsimojo, norėdamas buože sutrupinti Tašunkai Vitko kiaušą. Šautuvas sušvilpė ore, bet nekliudė priešo, nes šis atšoko į šalį. Nuo tokio smarkaus mosto Matotaupa pasviro į priekį. Tą pačią akimirką stiprios Tašunkos Vitko rankos sugriebė jį už kojų ir trūktelėjo į viršų. Kaip pakirstas medis

griuvo Matotaupa ir dunktelėjo į žemę. Jis jautė, kaip apie jį apsivijo lasas, dar bandė priešintis, bet rankos atsisakė tarnauti.

Nejudėdamas ir nebylus gulėjo jis ant veido pravira burna. Jo ausys nieko nenorėjo girdėti, o akys nenorėjo nieko matyti. Jis pats nežino, kiek taip pragulėjo. Aplink kažkas dėjosi. Kažkas tyliai kalbėjo, kažkas tyliai vaikščiojo patiesalais. Matotaupa buvo užmerkęs akis. Jis norėjo, kad aplink būtų tamsu. Jam skaudėjo galvą, o jo kūnas pamažu tirpo nuo pančių.

Staiga Matotaupa pajuto, kaip kažkas prisilietė prie jo smilkinio. Vanduo sudrėkino jo kaklą. Ranka, ieškanti jo pulso, buvo švelni ir lengva. Matotaupa manė, kad jis sapnuoja, ir pagalvojo apie savo dukterį Uinoną, kurią norėjo pasiimti, bet negalėjo. Jis tyčia stengėsi neatsimerkti, kad tas sapnas užtruktų kuo ilgiau. Bet staiga pajuto, kaip atsileido pančiai, ir jis jau galėjo pajudėti. Matotaupa pakėlė galvą, apsidairė ir pamatė savo dukterį. Uinonos veidas buvo persikreipęs iš baimės.

– Tėve, greičiau, greičiau. Tašunka ir Untšida[2] burtininko palapinėje. Bet ilgai jie ten neužtruks. Harpstesną aš išsiunčiau. Bėk greičiau. Antraip jie tave nužudys.

---

[2] Senelė.

Matotaupa atsistojo. Akimis jis ieškojo savo ginklų, bet niekur nematė. Tašunka buvo juos pasiėmęs. Negrabiai, lyg nesavom rankom, jis perbraukė Uinonai per plaukus.

– Vargšas vaike, Harka tave vis prisimena. Jei aš žūsiu, jis gal kaip nors pasiims tave pas siksikus. Tu juk žinai, jis dabar pas siksikus... anapus Misurio.

– Tėve! Greičiau!

Matotaupa krūptelėjo.

– O tu?

– Mane apgins Untšida.

Matotaupa pasilenkė laso, kuriuo prieš tai buvo surištas. Bet rankos jo neklausė, jos, atrodo, buvo išnirusios. Dar kartą susitiko su persigandusiomis Uinonos akimis.

Tada daugiau nedelsė. Išlindo pro palapinės apačią. Kojos nebuvo nutirpusios, ir jis nubėgo prie arklių. Ir naktį viduryje bandos įžiūrėjo geriausią iš savo buvusių mustangų. Jis neturėjo peilio perpjauti priekinių kojų pančius, o pirštai buvo sustingę. Tad atsitūpė, norėdamas atrišti juos dantimis. Ramiai prisiartino sargybinis. Tai buvo barzdočius Tomas, dabar saugojęs arklius. Jis nieko nežinojo, kas atsitiko Matotaupos palapinėje, ir, matyt, palaikė Matotaupą vienu iš karių, sugrįžusių į palapinių kaimą kartu su Tašunka Vitko.

– Vėl išjoji? – nuoširdžiai paklausė jis. – Palauk, aš tau padėsiu.

Jis atrišo pančius.

– Hau, – ramiai atsakė Matotaupa, – vėl.

Bet tie žodžiai suspaudė jam širdį. Jis užšoko ant arklio ir nušuoliavo į prerijas. Nutirpusios rankos joti netrukdė, nes indėnai arklius valdydavo šlaunimis ir tik stabdydami timpteldavo prie apatinio žandikaulio pritvirtintą pavadį.

Vis dar tamsoje Matotaupa pakreipė arklį tuo keliu, kuriuo buvo atėjęs pėsčiom.

Netrukus užpakaly išgirdo bildant kanopas – jį vijosi. Matotaupa kiek įmanydamas ginė savo arklį; jis šnibždėjo malonius žodžius, ragino skardžiais šūksniais, kulnimis daužė šonus. Mustangas mylėjo savo šeimininką, kadaise jį pagavusį ir sutramdžiusį. Jis lėkė, lyg užpakaly būtų degusios prerijos ir jam būtų grėsęs mirtinas pavojus. Vijikų arklių kanopų bilsmas ne artėjo, o pamažu tilo. Tašunkos Vitko mustangas nebuvo blogesnis, tačiau tas, kuriuo jojo Matotaupa, buvo ilgai stovėjęs; jis buvo žvalus ir išsiilsėjęs ir todėl be didesnio vargo laimėjo šias žūtbūtines lenktynes.

Kai arklys pavargęs, suprakaitavęs, plastančiais paslėpsniais pagaliau perėjo į žinginę, persekiotojų jau nebuvo girdėti.

Matotaupa nušoko žemėn ir paliko pavargusį arklį banguotų prerijų slėnyje. Indėnas žinojo, kad jis dabar nepabėgs. Pats užšliaužė ant kalvos, kur vakar su Fredu, o vėliau ir vienas žvalgėsi aplink. Ten palikti kartūniniai marškiniai buvo suplėšyti. Sprendžiant iš pėdsakų, užuodę kraują, juos sudraskė kojotai.

Aplink buvo tylu. Prerijas pamažu užliejo šviesūs aušros spindulių pluoštai.

Matotaupa vėl prispaudė veidą prie žemės. Jis nebenorėjo daugiau matyti šviesos ir plačių, saulės išsvilintų pievų, nes turėjo vėl palikti gimtinę.

Kai išėjo pirmą kartą, buvo įniršęs ir turėjo didelių vilčių, kad kaime likę jo priešai dar pasigailės savo sprendimo. Kai išėjo antrą kartą, buvo išdidus ir pasipiktinęs kaip neįvertintas gelbėtojas ir nugalėtojas. Dabar išėjo trečiąkart... atstumtas, kaip jam atrodė, savo motinos, nugalėtas to, kuriam norėjo atsikeršyti, išlaisvintas mažos mergaitės.

Ar toks žmogus dar galėjo gyventi? Ar atsiras bent vienas, kuris nespjaus jį pamatęs?

Matotaupos širdis plakė silpnai ir netolygiai, ir jis pervargęs užmigo.

Kas jį netrukus pažadino, iš pradžių nė pats nežinojo. Tačiau kažkokie garsai pasiekė jo ausį, o mustangas bakstelėjo priėjęs snukiu, pirma švelniai, pas-

kui smarkiau. Matotaupa pravėrė akis ir įsispoksojo į žilpinančią saulės šviesą.

Dabar jau žinojo, kad tai, ką išgirdo, buvo žmonių balsai. Tie žmonės kažką šnekėjosi kimiais silpnais balsais. Jis pastebėjo ir juos pačius, susirinkusius prie jo pėdų ir karštai besiginčijančius. Tai buvo keturi vyrai, barzdoti, vienplaukiai, nuogut nuogutėliai. Juos pamatęs, Matotaupa prisiminė, ką naktį palapinių kaime pasakė Četanas.

Matotaupa atsistojo. Jis pats nežinodamas kodėl svyrinėjo, tačiau ant kojų vis dėlto laikėsi, ir skardžiai riktelėjo, daug skardžiau negu tos keturios nuogos, į vaiduoklius panašios žmogystos:

– Hi je he! Hi je he!

Jis pamatė, kaip žmonės išsitiesė ir sveikindami pakėlė liesas rankas. Neaiškiai kažką šaukdami, pasileido prie kalvos, kur Matotaupa dabar vėl atsigulė. Tik galvą ir vieną ranką laikė pakėlęs, kad jie matytų, kur reikia bėgti. Vyrai svyravo į visas puses, juokėsi, rėkė ir atrodė indėnui kaip pusiau pamišę. Matyt, išklydo iš kelio ir ko nenutroško prerijose.

Pagaliau jie pasiekė kalvos papėdę. Vienas tuoj pat užsimanė pasigrobti mustangą, bet nieko nepešė. Gyvulys ėmė kandžiotis ir spardytis, ir negrabus gamtos nuskriaustas vyras išsigandęs ir bejėgis šleptelėjo aukštielninkas į žolę.

Matotaupa nučiuožė nuo kalvos ir apačioje dar kartą apžiūrėjo tas keturias žmogystas, kurios grūdosi prie jo ir viena per kitą bėrė klausimus, lyg iš tiesų būtų išprotėjusios.

– Džo, Henri, Bili, Karoli Didysis! – pasakė indėnas, nepraradęs nuovokos, nors buvo tiek išgyvenęs ir jam baisiai skaudėjo išnarintas rankas. – Aš nuvesiu jus prie bedančio Beno blokhauzo, ir jūs turėsite manęs klausyti. Aš pasakiau, hau!

– Jis žino mūsų vardus. Po šimts, tai laimė, jis pažįsta mus! Brolau, indsmene, hm, hm, ėė...

– Aš esu Topas. O dabar nutilk, mušeika Bili. Kartą aš jau vedžiau tave ir tokius kaip tu. Tačiau dabar jūs manęs nesurišite. Įsidėmėk tai, Kruvinasis Bili.

– Betgi brolau... mano mieliausias...

– Užsičiaupk!

Indėnas priėjo prie Henrio, kuris buvo visai netekęs jėgų, užkėlė jį ant mustango ir nužingsniavo, vesdamasis paskui save arklį ir išsekusius, bejėgius žmones.

Jeigu dakotai nesekė šios mažos vilkstinės, jei kokiais nors sumetimais nutarė jų nesivyti, tai jie galėjo išsigelbėti.

Tuo metu, kai šie penki žmonės iš paskutiniųjų slinko Najobreros link, bedančio Beno blokhauze paskli-

do baisus gandas apie ištisos matavimo ekspedicijos sunaikinimą. Niekas nežinojo, iš kur atėjo ta žinia, nė vienas negalėjo pasakyti nieko tikro, bet žvėrių gaudytojai, prerijų medžiotojai, žvalgai, pirkliai apie tai tik ir kalbėjo. Visur, kur negyvenamose vietose vyko matavimo darbai, paplito nerimas ir baimė.

Bedančio Beno blokhauzas ant dešiniojo Najobreros kranto buvo gana toli nuo tų vietų, per kurias turėjo važinėti transkontinentiniai traukiniai, tačiau apie išnuodijimą čia buvo gaudoma kiekviena naujiena. Tamsioje, dervos fakelais apšviestoje patalpoje buvo reikalaujama vis daugiau brendžio. Benas uoliai klausėsi visko, ką pasakojo svečiai, kad paskui, išpūtęs arba kai ką nutylėdamas, persakytų kitiems, žiūrint koks klausytojas – stiprių nervų ar silpnų.

Vakaras blokhauze buvo pilnas brendžio kvapo, tabako dūmų ir paskalų. Prie to kampinio stalo į kairę nuo durų, apie kurį Karolis Didysis kalbėjo Biliui, sėdėjo smulkus berniokas, apsileidęs kaktą juodais plaukais. Jis jau buvo išgėręs daug brendžio, jo ranka drebėjo, ir gerdamas jis vis nuliedavo. Jo pirštai buvo šlapi; jais vis gleizojosi veidą, ir juo bjaurėjosi kiekvienas, kuris dar nebuvo visai pasigėręs. Tačiau šio mažojo gėriko galva dar veikė.

– Kur Rudasis Džimas? – riktelėjo jis šeimininkui, kaip tik aptarnaujančiam gretimą stalą.

– Šįvakar bus! – subumbėjo bedantis Benas.

Prieš dvejus metus per rytinių dakotų sukilimą Minesotoje jis neteko visų savo dantų ir ta proga gavo bedančio vardą.

– Labai nustebčiau! – vėl suriko mažasis suskretėlis.

– Kai Džimas pasirodo, visada būna ko stebėtis.

Džimas atsirado po pusvalandžio. Jis įėjo ir užtrenkė sunkias ąžuolines duris. Tada apsidairė aplink, nekantriai mostelėjo, pamatęs, kad mažasis suskretėlis jį kviečiasi, ir priėjo prie Beno, kuris ant vieno stalo buvo patiekęs lokio kumpį ir ten kalbėjosi su svečiais.

– Topo vis dar nėra? – paklausė Džimas, dar kitaip Fredas.

– Pats gi turi akis!

– Šito dar nežinojau. Labai ačiū, kad pasakei.

Džimas išėjo į lauką ir, atsistojęs prie arklių, ėmė žvalgytis pietų pusėn. Jis nežinojo, ko griebtis. Surasti indėną prerijose būtų sunkiau negu musę, nes ta bent jau zyzė ir nesislapstė. Džimas nusprendė geriau palaukti sutartoje vietoje.

Jis buvo nusiskutęs juodai dažytą barzdą ir vaikščiojo toks, kokį jį žmonės čia pažinojo. Minesotos policijos Nebraskos dykynėje jis nebijojo; jo nusikaltimas, padarytas Mineapolyje, nebuvo toks didelis, kad

ji čia pasirodytų. Džimo plaukai atrodė tiesiog juokingai, palei šaknis jie buvo rusvi, o toliau juodi kaip rašalas. Tačiau žiūrint į Džimą juokas neėmė, nors jis pats dažnai mėgdavo kvatotis visa gerkle. Jo pilkai žalios akys buvo kaip dagiai, lūpos siauros, ausų speneliai priaugę. Energija ir jėga, trykštanti iš jo judesių ir figūros, kėlė greičiau baimę negu pasigėrėjimą. Jis neturėjo noro gultis, bet nenorėjo ir gerti su kitais. Tad slankiojo palei blokhauzą ir upės pakrantę atstatęs veidą vėjui, dairėsi į žvaigždes ir galvojo, ar nereikėtų parsisamdyti už žvalgą geležinkelio bendrovėms ir matavimo ekspedicijoms. Dabar, kai žuvo labiausiai į vakarus pasistūmėjusi grupė, galėjo gauti didesnį negu paprastai atlyginimą. Tačiau jis vėl atsisakė šios minties, nes norėjo turėti laisvas rankas. Greitais žingsniais užkopė ant vienos iš nedidelių smėlio kalvelių, į pietus nuo blokhauzo stūksančių ant Najobreros kranto, atsigulė ten ir ėmė dairytis. Vasara buvo labai karšta; žemė tiek prisigėrusi saulės šilumos, kad užsigrūdinusiam žmogui daug maloniau buvo praleisti naktį čia negu troškiame blokhauze.

Ir Džimas liko ant kalvos su šautuvu, nors taip arti blokhauzo vargu ar galėjo tikėtis kokio pavojaus. Jis užsirūkė pypkę ir ėmė giežti pyktį ant Topo, kad tas taip ilgai negrįžta. Kerštas, Džimo akimis žiūrint, bu-

vo vien raudonodžių sentimentai. Per juos Topas, ko gero, žuvo net nespėjęs...

Džimas nesitvėrė pykčiu, jam išlakstė visi miegai, ir jis atidžiai dairėsi aplink.

Po geros valandos kažkas atkreipė jo dėmesį. Tai nebuvo kas nors konkretu, ko gero, jam tik pasirodė, taip ilgai ir įtemptai galvojus apie Matotaupą. Tačiau Džimo uoslė buvo kaip kokio laukinio žvėries ir retai jį apgaudavo. Jis išaugo tarp medkirčių miške, našlaitis, visą laiką jį supo pavojai ir priešai; net įtėviai elgėsi su juo ne ką geriau už priešus, visą laiką mušė ir išnaudojo, kol jis išaugo ir sustiprėjo, kad pats galėtų taip su kitais elgtis. Dykynė buvo jo stichija.

Dabar jis jau matė, kad neapsiriko. Buvo girdėti tolygiai besikartojantis garsas, labai tylus ir duslus. Benas, pavyzdžiui, jo niekada nebūtų išgirdęs. Bet Džimas jį girdėjo ir nusprendė, kad tai žingine einąs arklys. Jis pradėjo atidžiai klausytis, tačiau per daug stengtis nebereikėjo, nes dabar Džimas išgirdo ir kitus garsus – tolumoje vienas per kitą dusliai rėkė žmonės.

„Tai baltieji“, – pasakė jis pats sau, – „žinoma, kad baltieji; taip kvailai joks indėnas nekudakuos. Atrodo, kad jie kažko susijaudinę. Reikia pažiūrėti, kas ten yra!“

Jis nusileido nuo kalvos ir užkopė ant kitos toje pusėje, iš kur sklido garsai. Reikalui esant, Džimas galė-

jo lenktyniauti su briedžiu. Jo sausgyslės ir muskulai buvo kieti kaip geležis.

Iš savo naujos stebėjimo vietos pamatė grupę žmonių, kurie ką tik kalbėjo ir rėkavo, o dabar vėl buvo nutilę. Prie netikėtumų savo nuotykingame gyvenime Džimas buvo pripratęs, tačiau tai, ką dabar pamatė, jį vis dėlto apstulbino. Trys nuogutėlės išsekusios žmogystos, šlubuodamos ir svyruodamos slinko jo link, ketvirtoji sėdėjo ant puikaus mustango, kurį kiek neįprastai – užsikabinęs pavadį per alkūnę – vedė kažkoks indėnas.

Džimas kilstelėjo nuo žemės, nes jam pasirodė, kad tą indėną pažįsta.

– Topai! Topai! – visa gerkle sušuko nudžiugęs Džimas; kad garsas būtų stipresnis, jis prisidėjo rankas prie burnos.

Mažoji vilkstinė sustojo, indėnas pasuko galvą ir atsiliepė:

– Džimai! Mano baltasis broli!

Medžiotojas pašoko ir palinkęs į priekį, su šautuvu rankoje, dideliais žingsniais pasileido prie jų.

– Topai, ar iš tiesų čia tu!

Kitus keturis jis nužvelgė su nepasitikėjimu.

– Kokių čia vaiduoklių prisirinkęs?

– Ekspedicija, – tik tiek teatsakė indėnas.

– Tai čia bus tie, kurie liko neapsinuodiję? Ir tu juos išgelbėjai? Puiku!

Džimas prisidėjo prie būrelio. Mėnulis tebešvietė; kai tik jie išėjo iš šešėlio, Džimas atidžiau apžiūrėjo savo draugą Topą, arklį ir keturis gerokai apipešiotus baltuosius. Mustangas buvo iš tikro puikus. Džimui pasirodė, kad jį jau yra kartą matęs. Topo rankos buvo išnarintos, o ginklų apskritai nė vienas neturėjo. Iš visko sprendžiant, kažkas buvo atsitikę. Tačiau Džimas nieko neklausinėjo, nes tuo būtų pažeidęs indėniškas mandagumo taisykles, kurias gerai žinojo, nors ir retai tesilaikė. Tačiau su Topu jis stengėsi elgtis kaip su vadu. Nieko daugiau nesakydamas, jis nuvedė tuos išsekusius žmones iki blokhauzo.

Prie aptvaro, kur buvo galima pasistatyti arklius, Matotaupa nukėlė jaunąjį Henrį žemėn ir prirėmė prie tvoros kaip kokią pliauską, kad nepargriūtų. Visa tai mikliai padarė alkūnėmis, apsieidamas be išnarintų rankų. Tada nuvedė mustangą į aptvarą ir kartu su Džimu, lydimas keturių išbadėjusių ir ištroškusių vyrų, nuėjo į blokhauzą.

Kai jie įžengė į vidų, visi nutilo. Tiems, kurie ką tik kalbėjo, žodžiai įstrigo gerklėje.

Benas pirmasis atgavo amą.

– Bro-ly-čiai!.. Skubiai brendžio! Ar mokėsi, Džimai!

– Taip kaip visada tau moku, senas sukčiau.

– Kraugerys esi, rudagalvi velnie. Ką gi, tada aš vėl pavaišinsiu tave ir tavo svečius.

– Taip aš tau ir patarčiau.

Džimas apsidairė ir pamatė, kad prie jo stalo užsikniaubęs ant rankų tebekiurkso mažasis suskretėlis. Benas atskubėjo ten padaryti tvarkos.

– Prašau, ponai... aš tuoj atnešiu keletą antklodžių ir kelnių.

– Būtų gerai, – šaltai pasakė Džimas.

Matotaupa instinktyviai išsirinko vietą prie galinės sienos, kad sėdinčio niekas negalėtų užpulti iš užpakalio. Džimas atsisėdo šalia jo, tada ir jų atsivesti keturi šmėklos susmuko šalia. Mažasis suskretėlis kilstelėjo galvą, sumirksėjo, tačiau vėl užmigo.

Džimas dar kartą apžiūrėjo baltuosius ir palingavo galvą.

– Matau, indsmenai gerai pasidarbavo! Manau, kad už tai susilauks baudžiamosios ekspedicijos, kai pasibaigs pilietinis karas.

Matotaupa sukluso.

Ta tema daugiau nebuvo pasakyta nė žodžio, nes priėjo Benas su taurėmis ir ąsočiu brendžio. Paskui jis iš didelių, sunkių, rūpestingai užrakintų dėžių išėmė keletą antklodžių ir apsupo jomis pusgyvius atvykėlius. Svečiai nuo kitų stalų dėbčiojo į tą pusę.

Džo pirmasis čiupo brendžio taurę. Džimas susidaužė su juo ir kreipėsi į Matotaupą:

– Kas tavo rankoms? Išnarintos? Gal atstatyti?

– Hau.

Džimas ėmėsi darbo. Jis buvo stiprus kaip lokys ir greit sutvarkė rankas, o indėnas nė nevyptelėjo. Žiūrėdamas į jį, nebūtum galėjęs pasakyti, kad jam palengvėjo.

– Gal pavaišinsi mus lokio kumpiu? – paklausė Džimas šeimininką.

– Deja, baigėsi. Bet bizono nugarinės dar yra.

– Gerai bus ir nugarinė. Tik paskubėk. Jei tam buliui mažiau kaip šimtas metų, gali ilgai nekepti.

Džo per tą laiką spėjo išgerti keturias dideles taures.

– Turėk proto, – sudraudė jį Džimas. – Rytoj vėl galėsi maukti. O šiandien užteks, nes dabar gali kojas pakratyti.

Džo į tai atsakė beprotišku juoku.

– Jau gatavas, – pasakė Džimas ir truktelėjo pečiais.

Matotaupa tiesus sėdėjo prie sienos, Benas ir priešais jį buvo pastatęs taurę, tačiau Džimas jam nepylė. Matotaupa buvo sulysęs, jo veidas atrodė visai kitoks negu pirma. Jis buvo ne vien išblyškęs – ir išraiška buvo pasikeitusi. Be skausmo, be pykčio, tiesiog atrodė negyva. Džimas vis žvilgčiojo į jį iš šalies, ir nors buvo

viskam abejingas, jį vis dėlto truputį jaudino ši šalimais vykstanti tyli drama. Džimui dar reikėjo Topo. Jam būtų ne į naudą, jeigu indėnas per greitai pražūtų.

Pats indėnas prie stalo matė tik Džo. Šią valandą jį domino tik kaip mumija išdžiūvęs inžinierius ir jo beprotiškas juokas po antros brendžio taurės.

– Kas jis per žmogus? – paklausė jis Džimo.

Džimas to nežinojo, ir atsakyti pasišovė Karolis Didysis. Ilgas, kaulėtas prerijų medžiotojas geriau ištvėrė visus vargus negu kiti, geriau netgi už Bilį, kuris irgi labai sulyso ir atrodė tiesiog kitas žmogus. Ilgšis čiuptelėjo už ūsų, kurie nebepuoselėjami jau nesiraitė į viršų, ir atsakė:

– Džo trasoje buvo daugiausia pasivaręs į priekį. Garbės troškimas pražudė Džo, o kartu ir mus visus. Dabar jau viskas baigta. Pasižiūrėk į jį ir pamatysi, kad sakau tiesą.

– Hau, – sutiko indėnas, jis patylėjo ir lėtai pakartojo: – Dabar jau viskas baigta.

Džo veidą iškreipė bjauri grimasa.

– Bet mes vėl grįšime, – vebleno jis ir vėl gėrė. – Mes vis grįšime... ir grįšime.

Jis pamatė Topą, jo tuščią taurę ant stalo ir pripylė ją pilną. Jo ranka drebėjo, todėl iš pradžių nepataikė, bet paskui pripylė.

– Į sveikatą.

Džimas įdėmiai stebėjo šią sceną.

Matotaupa nusišypsojo panašiai kaip Džo, jis juokėsi iš savęs ir viso pasaulio.

– Į sveikatą.

Abu vienu metu išgėrė.

– Ko gero, galą gausim, kaip pranašavo Džimas, – sumurmėjo Džo.

Jis prarado pusiausvyrą ir susmuko ant suolo.

– Geriausia negalvoti... Topai... negal...

Džo nebesižinojo, ką daro. Galva jam nulinko ant stalo kaip tam šalia jo miegančiam apsigleizojusiam vyrukui.

Matotaupa nugara tvirtai įsirėmė į sieną. Jis buvo išbadėjęs, pervargęs ir atpratęs nuo brendžio. Mintys jo galvoje ėmė suktis greičiau, širdis smarkiai daužėsi.

„Reikia mirti, – galvojo jis, – arba nematyti to, kas aplink darosi."

Jį išpylė prakaitas. Negyvas vidinis sustingimas virto kažkokiu virpėjimu, sukimusi, svyravimu; spalvos prieš akis jau nebeturėjo formų, atrodė kaip viena su kita susiliejančios margos saulės. Staiga jis pasijuto didelis ir stiprus, išgėrė antrą, trečią taurę, kurią jam vis pripildavo Džimas. Dabar Matotaupai atrodė vienas

juokas pakelti ir trenkti į žemę Tašunką Vitko. Baisus ir stiprus puls Matotaupa, kadaise dakotų vadas, visus savo priešus. Visi jo įžeidėjai išsigandę pabėgs.

Matotaupa pradėjo triukšmauti. Jis rėžė kumščiu į veidą Karoliui Didžiajam, o kai pribėgo Benas, išsitraukė peilį ir užsimojo juo. Jis jau nebežinojo, ar sapnuoja, ar iš tikrųjų mušasi.

– Visai nusilakė, – pasakė Džimas ir, patogiai atsilošęs, stebėjo jų kovą, matė, kaip Benas atėmė iš Matotaupos peilį ir kaip abu mušėsi.

Galų gale indėnas įveikė Beną.

Vasaros naktis neilgai tetruko. Jau ketvirtą valandą ryto patekėjo saulė. Miglos greit išsisklaidė, ir viską užliejo auksaspalviai saulės spinduliai.

Džimas paskutines nakties valandas praleido lauke prie arklių. Atsikėlęs nuvedė juos pagirdyti. Dabar juodu su Matotaupa turėjo jau tris arklius. Kai jie atsigėrė, Džimas susilaukė pašnekovo. Prisigerino Karolis Didysis. Iš Beno jis buvo gavęs kelnes, nuo vakar vakaro tebeturėjo ant pečių antklodę. Šitaip apsitaisęs, basas per pievą priėjo prie Džimo ir atsistojo šalia arklių, kuriuos Džimas ir Topas nakčia buvo pasigrobę iš matavimo ekspedicijos stovyklos. Karolis Didysis atrodė kaip ilgas drabužiais ap-

karstytas skeletas. Dešinioji akis buvo užtinusi, žandas pamėlynavęs.

– Tai gražu, tai puiku, kad tiedu kuinai atsirado! – pasakė jis patenkintas ir su ironija, nors pats atrodė ne kažin kaip. Jis, matyt, buvo atsikėlęs anksčiau už Džimą ir pasiskolinęs skustuvą, nes jo ūsai vėl rietėsi į viršų.

– Kvailas esi ir toks liksi, – šiurkščiai atsakė Džimas, visiškai nepaisydamas, kad Karolis Didysis jau vėl apie save gerai galvoja. – Ko tu tikiesi?

– Kad vieną arklį atgausiu.

– Kaip tai atgausi?! Nė vienas juk nebuvo tavo.

– Taip, bet...

– Gali ramiai praleisti „bet", jis tau nieko nepadės. Nė vienas iš tų arklių nėra tavo! Vienas buvo Džo, kitas – Bilio, tiek mes dar žinome. Džo atgaus savo kumelpalaikę, Topas juk dabar turi kitą arklį. Na o Bilio arklys bus užmokestis už atvedimą, kitaip prerijose būtumėte pakratę kojas. Viskas aišku? Gal dar ko nori?

– Tu negali...

– Aš viską galiu, net tai, ko kiti ir pagalvoti nedrįsta. O dabar atsakyk į protingą klausimą: ką pats manai daryti?

Karolis Didysis pasivaipė, paskui, nors ir buvo labai supykęs dėl arklio, nutarė mandagiai atsakyti Džimui, kuris, atrodo, taip pat buvo linkęs mandagiai kalbėti.

– Kai tik gausiu arklį, vėl josiu prie Kanados sienos.

– Kur gavai savo gražųjį vardą?

– Aha, kur truputį ramiau negu čia. Aš jau atsikandau šitų geležinkelio statybos smagumų.

– Teisybę sakai, – Džimas užsidegė pypkę. – O kaip manai įsitaisyti arklį, kad galėtum joti į Kanadą? O šautuvą? O peilį?

– Kompanija turi gi bent kiek užmokėti, nors ir neįstengėme baigti darbo.

– Dėl užmokesčio, matyt, turėsi ilgai bylinėtis. Ko gero, kompanija subankrutavo, ir vyriausybė gali sudaryti kontraktą su kita. Tavo vietoje aš žinočiau, ką daryti.

– Taigi kad reikia žinoti.

– Taip, taip. Tu neturi idėjų. Idėjų reikia turėti. Tačiau tu jų neturi. To aš nesitikėjau.

– O ko tu tikėjaisi, keršagalvi?

– Puikių idėjų. Bet apie tai pakalbėsime vakare.

Džimas paėmė už pavadžių arklius ir nuvedė blokhauzo link.

– Palauk!

Karolis Didysis pastojo Džimui kelią.

– Kodėl nepasidalini savo idėjomis tuoj pat?

– Kodėl? Tokį ankstų rytą, tuščiu pilvu, stovint, be brendžio? Taip niekas nedaro. Be to, gal kas kitas atsiras, su kuriuo bus verta pradėti kalbą. Argi būtinai tai turi būti Karolis Didysis?

– Kiti dar girti ir iki rytojaus neišsiblaivys.

– Na jau, nesakyk. Tačiau, jeigu taip nori... Galbūt tu visai neblogai atliksi tą darbą.

– Manau, kad taip!

Karolis Didysis, šiuo metu vienaakis, nutaisė orią miną ir įsisupo į antklodę, kuri karojo jam ant pečių kaip kokia karališka mantija.

– Ar galėtum susikalbėti su juodakojais?

– Jeigu reikėtų.

– Hm! Tada pasišnekėkime. Galime ir tuojau pat. Trumpai drūtai, man reikalingas patikimas pasiuntinys, kuris nuneštų juodakojų kariams vieną žinią ir su niekuo daugiau nekalbėtų.

– Aš tavo žmogus, Džimai... už arklį, šautuvą ir peilį.

– Sutarta. Aš tik nuvesiu arklius į aptvarą, tada mudu įsitaisysime Beno atsargų palapinėje. Noriu pasikalbėti akis į akį.

– Mūsų ir taip niekas neseka.

– Vis dėlto geriau bus palapinėje. Benas toks pat kvailys, kaip ir tu. Seniai norėjo prisidurti prie blokhauzo priestatą... bet vis atidėlioja. Taigi drožk prie palapinės, o aš tuoj ateisiu.

Tuo metu, kai Džimas vedė arklius į aptvarą, o paskui nėrė į atsargų palapinę aptarti klastingo plano, blokhauze pabudo Matotaupa.

Kai jis atmerkė akis, aplink buvo tamsu, nes Benas naktį užgesino fakelus, o durų dar neatidarė. Indėną pykino. Kaip pro miglą prisiminė, kad kartą jam jau taip buvo, bet negalėjo suprasti, kada ir kur. Jis apskritai nelabai suvokė, kur esąs. Jį supo tabako, šalto prakaito, seniai neskalbtų drabužių ir alkoholio kvapas. Be to, jis jautėsi taip, lyg būtų prisirijęs žalių šunų kepenų. Matotaupa susikaupė, pakilo ir išėjo į lauką. Tyrame ryto ore pasidarė geriau. Greitai nubėgo prie upės ir išsivėmė, kad išsivalytų skrandis. Tada nusirengė, šoko į vandenį ir ilgai plaukė pasroviui, įsmeigęs akis į begalinę dangaus mėlynę. Paskui išlipo ant kranto ir išsitrynė smėliu, kaip nuo ankstyvos vaikystės buvo įpratęs švarintis. Vėl įlipęs į vandenį nuplaukė prieš srovę prie paliktų drabužių. Vanduo jį galutinai atgaivino. Išlipęs į krantą, susitvarkė plaukus, susipynė kasas ir apsirengė.

Matotaupa pasirąžė ir ištiesė pečius.

Iš kažkur išgirdo balsą:

– Tikra skulptūra.

Apsidairęs pamatė Henrį. Jis ėjo iš blokhauzo prie upės ir kalbėjosi su Džo, kuris dar buvo labai pagiringas. Abu pasuko prie indėno. Persimetė su juo keliais nereikšmingais žodžiais. Matotaupa greit atsikratė baltųjų ir patraukė prieš vandenį, kur nieko nebuvo.

Jis norėjo vienas viską apgalvoti.

Dabar Matotaupa nekentė savo tėvynės; jis nekentė ne tik žmonių, kurie jį išvarė, bet ir prerijų, kuriose jie gyveno, kalnų, kurie iš viršaus juos sveikino, bizonų, kuriuos jie medžiojo, vandenų, kuriuose jie žvejojo ir maudėsi. Jis norėjo nužudyti Tašunką, o paskui numirti. Keršijant Tašunkai jam turėjo padėti Džimas. Matotaupa dabar galvojo kitaip, negu eidamas į palapinių kaimą. Nenorėdamas išduoti Džimo, jis atsisakė visko. Dabar šis turėjo jam padėti.

Džimas kaip tik išlindo iš atsargų palapinės. Matotaupa tai pamatė. Jam pasirodė, kad dar vienas žmogus buvo beeinąs iš paskos, bet Džimas jį sulaikė. Kad jie galėjo ką slapta tartis, indėnas nepagalvojo. Jam buvo svarbu pasikalbėti su Džimu akis į akį, ir jis nejučia pamanė, kad ir šis to nori.

Juodu susitiko.

– Ką tu dabar ketini daryti? – paklausė Matotaupa.

Džimas labai nustebo, pamatęs indėną šitaip atsigavusį.

– Aš? Tą patį, ką ir tu.

Patenkintas Matotaupa lengviau atsikvėpė.

– Aš persekiosiu Tašunką Vitko. Jei mano draugai norės, kovosiu ir prieš Lokės giminę.

– Kur tu gausi ginklų?

– Atimsiu iš priešų.

– Kur tu ieškosi Tašunkos?

– Juoduosiuose kalnuose.

Džimas įsmeigė akis į batus, kad pašnekovas nepastebėtų jo susijaudinimo.

– Pavojinga vieta. Bet aš tavo draugas ir esu pasiruošęs viskam.

– Tu neturi arklio. Tuos, kuriais atjojome, reikia grąžinti Džo ir Biliui.

– Žinoma. Be to, pėstiems Juodųjų kalnų miškuose bus lengviau pasislėpti.

– Savo mustangą aš pasiimsiu. Nenorėčiau jo vėl prarasti.

– Sutinku. Iškeliaujame pėsti ir dėl visa ko imame šitą arklį. Kada?

– Kodėl ne tuojau pat?

– Galime ir tuojau pat.

Matotaupa nuėjo atsivesti mustango. Džimas tuo tarpu dar šnektelėjo su Benu, kurio veidą po naktinių peštynių su Matotaupa puošė keli guzai ir mėlynės.

Paskui indėnas ir jo baltasis palydovas su niekuo neatsisveikinę dingo prerijose.

JAU NEBE VIENAS

Pagaliau išdrįsęs išlįsti iš atsargų palapinės Karolis Didysis Džimo jau neberado.

Jis apsidairė, pamatė Džo ir Henrį, kurie buvo vėl išsitiesę ryto saulėje palei upę, norėdami dar pamiegoti, pasekė akimis keletą kitų svečių, kaip tik einančių prie savo arklių, dirstelėjo į mažą pusiau civilizuotų indėnų palapinę netoli blokhauzo.

Bet visa tai jam nebuvo labai įdomu. Paslapčiom ir daug įdėmiau negu visa kita jis apžiūrėjo Džimo ir Matotaupos pėdsakus. Pasiėmę arklį, jiedu visai nemėtydami pėdų patraukė į vakarus. Džimo didelių odinių batų žymės, minkšti Matotaupos mokasinų atspaudai, nekaustytų mustango kanopų pėdsakai Karolį Didįjį labai nustebino. Pokalbis su Džimu jį patenkino, bet kartu ir nustebino lygiai kaip tos aiškios pėdos, todėl jis pradėjo galvoti ir sudarinėti mintyse įvairias kombinacijas, kurti planus. Čarlzas toli gražu nebuvo prityręs detektyvas, tik vidutinis medžiotojas, tačiau jam netrūko pasieniečio patyrimo, be to, jis jau buvo atsikandęs pavojų, neduodančių jokios naudos.

Iš pradžių, kaip jau buvo sakęs Džimui, jis norėjo grįžti į tas vietas, kur buvo ne taip karšta kaip geležin-

kelio tiesimo rajone. Ryždamasis šiam žygiui nemanė, kad šiaurėje jo laukia pyragai, paprasčiausiai ten turėjo būti ramiau. Tačiau taip jis galvojo ir planavo prieš pokalbį su Džimu, o dabar daug ką matė visai kitoje šviesoje. Jeigu dabar susidarys teisingą planą ir bus ryžtingas, beje, vėl turės leistis į nuotykius, bet į pelningus nuotykius. Jei pasiseks, Karolis Didysis – ohoho! – vieną dieną gali pasijusti tarp tų laimingųjų, kurie rado aukso ir praturtėjo, kuriems jau nebereikia rizikuoti, kurie visą savo gyvenimą leidžia be rūpesčių ir yra visko pertekę. Šita perspektyva jam aptemdė protą, ir proga atrodė nepaprastai puiki.

Čarlzas galvojo apie šias naujas galimybes su tokiu malonumu, kokį pajunta alkana kiaunė, staiga užuodusi vištos kraują. Jis sutelkė visas išsiugdytas proto galias ir svarstė naują, jį taip viliojančią galimybę. Džimas šį tą užsiminė, ir šias jo užuominas, kaip domino kauliukus, buvo galima sustatyti į vieną eilę su tuo, ką žinojo.

Prieš kelis mėnesius Karolis Didysis išgirdo ir, beje, užuominomis apie šias šnekas ekspedicijos stovykloje kartą net supykdė mušeiką Bilį, kad grupė atsitiktinai susibūrusių chuliganų Beno blokhauze užpuolė indėną Matotaupą, surišo jį ir bandė išgauti kažkokią paslaptį. Tai atsitiko praeitą vasarą. Šis indėnas atseit

žinojęs aukso gyslą, nors Džimas tai ir neigė. Kaip tik su šiuo indėnu Karolis Didysis susipažino, ir šis indėnas dabar iškeliavo su Džimu, tarp kita ko, pėsčiomis, su nešuliniu arkliu. O Karoliui Didžiajam pakeliui į šiaurę pavesta užsukti pas vyriausiuosius juodakojų vadus ir pasakyti jiems, kad Matotaupos už žmogžudystę ieško policija ir teismas ir kad juodakojai užsitrauks didelę bėdą, jeigu priglaus Matotaupą. Tai galėjo būti ir tiesa, ir netiesa. Džimo pastangos pranešti apie tai juodakojams buvo daugiau negu keistos. Kodėl Džimas nenorėjo, kad juodakojai priimtų Matotaupą? Matyt, todėl, kad pats galėtų visą laiką būti šalia jo šiose pavojingose vietose.

„Mano mielas Džimai, – galvojo Karolis Didysis, – tu manei, kad pats esi gudrus, o aš kvailas, bet šiuokart, matyt, išeis atvirkščiai. Aš pažadėjau tau užsukti pas juodakojus, tad kodėl man neišlaikyti žodžio? Už tai gausiu arklį ir šautuvą! Bet aš dar pagalvosiu, dėl ko viskas daroma, ir pažiūrėsiu, ar negalėčiau pats kaip nors prisidėti prie šio biznio, užuot likęs tik pasiuntiniu.“

Šitos minties įkvėptas, Karolis Didysis atkakliai ieškojo progos pasivedėti į šalį jau iš pat ryto užsiėmusį Beną. Su kelnėmis, basas, persimetęs per ranką sulankstytą antklodę, jis lakstė paskui šeimininką, kol pagaliau pavyko jį nutverti.

– Žinau, žinau! – nekantriai atsakė Čarlzui Benas. – Arklio ir šautuvo reikia! Susiradai naują draugą, ką? Linkiu sėkmės! Pakliuvai į nagus.

– Pakliuvau į nagus? Aš jam darau paslaugą, o ne jis man.

– Jam visada reikia kitų paslaugų...

– Betgi jis moka.

– Tu gausi šautuvą ir arklį. O dabar aš neturiu laiko.

Benas norėjo pasišalinti.

– Kodėl tu neini ieškoti aukso? – lyg tarp kitko paklausė Čarlzas.

Benas pabalo ir vėl atsisuko į Karolį Didįjį.

– Ką tu apie jį žinai?

– Daugiau, negu tu manai.

– Brolyti, aš tau patarsiu – nekišk čia savo nosies.

– Kad tu savąją galėtum įkišti?

– Tai Džimo sfera. Bet gali daryti, ką nori, jeigu tau gyventi nusibodo...

– Iš patirties šneki?

– Iš liūdnos patirties! Aš buvau toje oloje. Brrr, kad ją bala. Tamsa, vanduo, daug atšakų, ko neprigėriau... ir staiga tam pragare sutikau Džimą. Stebuklas, kad aš dar gyvas. Bet aš jam ir sau prisiekiau, kad daugiau nekišiu ten nosies.

– Jis juk taip pat nieko nerado. Bergždžios pastangos.

– Aha. Geriau jau imtis sąžiningo darbo.

Karolis Didysis nusijuokė.

– Sąžiningo? Tu mane pralinksminai, bičiuli. Bet ar tikrai nori Džimui vienam palikti tą gardų kąsnį?

– Jis, atrodo, pasiėmė už vedlį Topą.

– Įtartinas vedlys. Na, bet jeigu taip... tai aš irgi žinau, kur mes galėtume gauti vedlį.

– Mes? Ne, brangusis. Aš daugiau niekada ten nelįsiu. Duok man ramybę.

– Tu niekuo nerizikuoji. Tik pridėk prie arklio, šautuvo ir peilio odinius drabužius ir revolverį.

Benas garsiai nusijuokė.

– Mat kaip?

– Jeigu aš ką nors rasiu, atnešiu ant tavo aukso svarstyklių.

– O kaip tu gausi vedlį?

– Visai paprastai. Topas turi sūnų... pas juodakojus. Jį aš susirasiu, nuvesiu pas tėvą... tai yra, jis jau žinos, kur ieškoti tėvo. Tada Džimas negalės pasakyti, kad aš sekiau jo pėdomis, ir Topas turės man atsidėkoti, kad ištraukiau jo sūnų... tarkim, iš perauklėjimo mokyklos... nes Topas vis dėlto „žudikas“.

– Džimas uždraudė tau sekti paskui jį?

– Uždraudė.

– Tada jis su Topu išsirengė į olą, prakeiktas bernas – aš juk ją aptikau, aš!.. O, kad Topas nusuktų tam niekšui sprandą!

– Asilas tu. Bet jei Džimas mano, kad vienas viską susigrobs, tai šitai jo svajonei nelemta išsipildyti. Aš dabar jau nepamesiu jo pėdų.

– Tai šiokia tokia idėja. Eime, duosiu tau arklį, šautuvą, revolverį, peilį ir kaubojiškus drabužius, kokių dar nesi nei matęs, nei turėjęs. Bet neapgauk manęs! Atsimink, kad tik čia galėsi gauti šaudmenų!

Tuo pokalbis ir baigėsi.

Karolis Didysis jau nebedžiūgavo pagalvojęs apie planą, kurį taip išdidžiai pareiškė įvykdysiąs. Beno baimė šiek tiek aptemdė ir jo nuotaiką. Jis dar kartą grįžo prie upės, kur prasidėjo Džimo ir Topo pėdos. Kaip paprasta dabar būtų juos pasekti! Bet Karolis Didysis tarsi vėl išvydo prieš save Džimo akis ir pasuko atgal. Jis galėjo apsigalvoti ir atsisakyti plano. Dar nieko nebuvo atsitikę, nieko nenuspręsta, nieko nenutarta. Bet Karolis Didysis jau buvo apsirūpinęs viskuo, kas reikalinga vyrui laukiniuose Vakaruose. Tuo dėl visa ko apsirūpino. Medžiotojas apžiūrėjo Beno siūlomą arklį, pareikalavo geresnio ir gavo jį. Jis apsivilko naują Beno įteiktą odinį kostiumą ir pasijuto su juo itin smagiai; mat kostiumas buvo ne tik praktiškas, bet ir papuoštas visokiais ornamentais ir spurgais. Šautuvui Karolis Didysis turėjo nemaža priekaištų, bet šiuo klausimu Benas liko nepalenkiamas; tik amunicijos

pavyko gauti daugiau, negu Benas buvo numatęs duoti. Revolveris kliuvo neblogas.

Apsirūpinęs Karolis Didysis tuojau pat leidosi į kelionę. Jis pastebėjo, kad mušeika Bilis jau pradeda atsigauti, bet kaip tik jam Čarlzas nenorėjo nieko sakyti apie savo planus. Su Benu, tolimiausios šių vietų prekybos stoties savininku, reikėjo būti geruoju, o daugiau bendrininkų Karolis Didysis nenorėjo turėti, juo labiau Bilio.

Buvo malonus ir šiltas vasaros rytas, kai Karolis Didysis paskutinį kartą pasiraitęs ūsus sėdo ant arklio ir iškeliavo į šiaurę.

Nuo Najobreros iki Misurio aukštupio prerijų, kur Karolis Didysis pirmiausia norėjo užsukti, tiesiog apie aštuoni šimtai kilometrų. Tačiau Karolis Didysis nebuvo paukštis. Jis jojo raitas, pelnėsi duoną atlikdamas nedidelius pėdsekio ir kaubojaus darbus, medžiodamas, reikalui esant nuklysdamas tai į vieną, tai į kitą pusę, tad pasiekti tikslą jam reikėjo kelių savaičių.

Tuo metu vasara jau ėjo į pabaigą. Karštis atlėgo, saulės spinduliai taip nevargino akių; dabar jie jau švelniai krito ant pievų, miškų ir upių, žmonių ir gyvulių, išryškindami aplinkos kontūrus ir spalvas. Naktys vėl pailgėjo, ir šešėliai dieną nusidriekdavo didesni. Bizonų ir mustangų kaimenės dar tebeklajojo šiaurėje, ta-

čiau jau pabudo instinktas vėl traukti į pietus. Indėnai ruošėsi didžiosioms rudens medžioklėms, kad susidarytų atsargų žiemai ir kad šalčių metu palapinių kaimo gyventojams negrėstų badas. Tos siksikų giminės stovykla, kur vadas buvo Degantis Vanduo, dar tebestovėjo atvirose prerijose. Tik pasibaigus bizonų medžioklėms siksikai manė keliauti į priekalnių miškus.

Buvo naktis. Prerijas, upelį, palapines gaubė tamsus dangaus kupolas. Mirgėjo žvaigždės, pūtė vėsus vėjas. Mustangai stovėjo vienas šalia kito, šunys miegojo susispaudę krūvon. Palapinėse ilsėjosi žmonės. Harka gyveno pas savo draugą Stiprųjį Elnią vado palapinėje. Palapinė, kurioje pirma glaudėsi su Matotaupa, buvo išardyta, nes neapsimokėjo ją laikyti vien dėl berniuko. Juodakojė moteris kol kas persikėlė pas savo tėvus jiems padėti.

Vado palapinėje Harkai buvo gerai. Stiprusis Elnias ir jis kuo toliau, tuo labiau jautėsi artimesni. Ypač pirmomis Matotaupos išvykimo savaitėmis Harka buvo tikras, kad viskas pavyks, ką tėvas buvo užsibrėžęs, ir linksmas žaidė, mankštinosi, ilsėjosi ir plepėjo su savo nauju draugu nuo ryto ligi vakaro. Visi kiti berniukai jau laikė Harką saviškiu ir pripažino jį vienu iš geriausiųjų.

Kai nuo svilinančių saulės spindulių išdžiūvo žolė, Harka kartais mintimis nusikeldavo į rudenį ir įsivaizduodavo, kaip grįš tėvas ir pargabens jo šautuvą. Iš pradžių tai buvo trumpos akimirkos, bet einant vasarai į pabaigą ir dienom vėstant Harka jau beveik kas rytą pabusdavo galvodamas, ar tik ne šiandien parsiras tėvas.

Vakare jis užmigdavo su mintimi, kad tai, kas neįvyko šiandien, gali įvykti rytoj. Pamažu ėmė tiesiog degti iš nekantrumo, ir jam nelengva buvo susitvardyti, kad apie tai neprabiltų. Be abejo, ir Stiprusis Elnias manė, kad Matotaupa jau greit turi grįžti. Berniukai apie viską atvirai šnekėdavosi, bet apie Harkos kilmę, apie jo tėvo ištrėmimą ir kerštą Tašunkai Vitko abu baugiai tylėjo. Kartkartėmis jie ištisas valandas prasėdėdavo šalia vienas kito ir kaip susitarę tyliai galvodavo apie tą patį, ir nuo to jų draugystė dar labiau stiprėjo.

Stiprusis Elnias kartą vėl turėjo progą įrodyti savo draugiškumą, kai Gudrioji Gyvatė pasakė, kad prieš didžiąsias rudens medžiokles norįs parsigabenti iš Senojo Abrahamo šaudmenų savo šautuvui. Šlubasis Vilkas ir Tamsusis Dūmas pasišovė jį lydėti. Jie norėjo pažiūrėti, kas per daiktas ta stotis, ir, matyt, kažkur širdies kertelėje taip pat slapta troško įsitaisyti šautu-

vą. Kai buvo tariamasi dėl šio žygio, ir pasirodė, kaip puikiai Stiprusis Elnias supranta savo draugą Harką. Jis nuėjo pas vadą, savo tėvą, ir paklausė, ar Harka negalėtų lydėti karių, gal stotyje jis išgirsiąs ką nors nauja apie Matotaupą ar Tašunką Vitko. Kadangi Harka moka ir supranta baltųjų vyrų kalbą, jis galės pabūti siksikų kariams už vertėją ir pasiklausyti, apie ką kalbasi baltieji vyrai.

Šių argumentų Degančiam Vandeniui pakako. Be to, atspėjęs sūnaus mintis ir norus, jis leido jam joti kartu. Sprendžiant iš to, ką papasakojo Gudrioji Gyvatė po pirmo savo apsilankymo stotyje, baltieji ir raudonodžiai vyrai elgėsi ten ramiai ir protingai, nors kartais baltieji per daug ir per garsiai šnekėdavo.

Kaip nudžiugo abu berniukai, kokios viltys pabudo jų širdyse! Į prekybos stotis ateidavo daug žinių, ir viltys ten šį tą sužinoti nebuvo tuščios. Kol kas didžiosios gentys į šiaurę nuo Misurio nesivaidijo ir su baltaisiais vyrais buvo taika, todėl berniukai galėjo joti su kariais į stotį.

Kelionei Harka pasirinko savo širmį. Šį kartą nereikėjo vesti nešulinių arklių ir raitelių būrelis greitai gavosi į priekį. Jau ketvirtą dieną įgudusios indėnų akys pastebėjo horizonte stotį. Vėlyvą popietę raiteliai ją pasiekė.

Prekybos stotyje ir aplink ją per pastaruosius mėnesius beveik niekas nepasikeitė. Tik vandens lygis ežere nuo vidurvasario kaitros šiek tiek nuseko. Ir žolė jau nebuvo tokia šviesiai žalia. Svečių bei klientų taip pat buvo mažiau, nes žiemos laimikis buvo jau pristatytas, o rudens medžioklės dar neprasidėjusios. Trys siksikų kariai ir du berniukai iškart nujojo prie aštriatvorės ir pro vartus pakliuvo į kiemą.

Senasis Abrahamas, pastaruoju metu neturėjęs per daug darbo, juos, matyt, jau iš tolo pastebėjo, nes tuojau pat pasveikino, išėjęs iš pirmojo blokhauzo. Kadangi prieš jį buvo indėnai, tai tiek daug nekalbėjo kaip anuomet su Tomu. Jis mokėjo prisitaikyti prie savo svečių manierų ir papročių. Atvykėliai nebuvo linkę apsistoti blokhauze ir ten valgyti. Jie tik norėjo pasirodyti, o paskui, kaip ir dauguma indėnų, su arkliais įsikurti ant ežero kranto. Nakvoti po atviru dangumi šiltomis vasaros dienomis nebuvo vargas.

Prie ežero rado tik kelias nedideles grupeles indėnų, asiniboinų, taip pat kitų giminių juodakojų, bet dakotų, kurių reikėjo saugotis, kad nepagrobtų Harkos, nebuvo.

Ne per toli ir ne per arti Gudrioji Gyvatė išrinko patogią vietą ant upelio kranto ir įsikūrė ten su savo palydovais. Kai arkliai atsigėrė, juos supančiojo ir pa-

leido ganytis. Kadangi diena jau ėjo į vakarą, abu berniukai pririnko malkų ir užkūrė laužą. Maisto buvo atsigabenę, be to, pakeliui nusišovė keletą prerijų viščių, kurios dabar nupeštos kepė ant laužo. Gudrioji Gyvatė nebuvo linkęs jau tą patį vakarą pradėti kalbą su Senuoju Abrahamu apie šaudmenis. Kas norėjo prekiauti, turėjo ne tik turėti prekių, bet ir laiko. Gražius šermuonėlių kailiukus, kuriuos ketino pasiūlyti mainais, Gudrioji Gyvatė dar tebelaikė rūpestingai paslėpęs.

Trys kariai ir berniukai sėdėjo aplink laužą ir kirto kurapkas. Pasistiprinę kariai užsirūkė. Berniukai įsitaisė ant kranto ir ėmė stebėti žuvis bei uodus. Vakaro saulės nutviekstas ežero paviršius žvilgėjo kaip perlamutras.

Nors iš pirmo žvilgsnio ir atrodė, kad berniukai stebi tik ežerą, iš tikrųjų jiems rūpėjo visa, kas dedasi aplinkui, visa, ką girdėjo ir matė. Jie pastebėjo ir tai, kad pro vartus išėjo Senasis Abrahamas ir, atsisukęs į ežerą, ėmė dairytis, lyg ko ieškotų. Paskui jis lėtai ėmė slinkti pakrante į tą pusę, kur buvo įsikūrę trys siksikų kariai su berniukais. Priėjęs jis sustojo, išsitraukė pypkutę, prikimšo ją, užsidegė ir ėmė papsėti.

– Gražus vakaras, – pasakė pagaliau, lyg berniukams, lyg kariams.

Indėnai į tai nieko neatsakė.

– Tu jau apsipratai pas siksikus? – užkalbino Senasis Abrahamas Harką.

– Taip.

– Gaila, kad tavo tėvas negalėjo pas juos likti. Tai buvo džentelmenas. Grandas, kaip sakydavo tas kvaiša Tomas. Gaila.

– Taip, – pratarė Harka nė nemirktelėjęs.

– Na, tu jau didelis ir vienas nepražūsi.

– Taip, – atsakė Harka tuo pačiu ramiu ir abejingu balsu, lyg Abrahamas būtų paklausęs „kaip sekėsi kelionė“.

– Bet vis dėlto gaila, – tebekalbėjo Abrahamas. – Jis turėjo dolerių. Aš visada jį būčiau mielai ir gerai aptarnavęs. Bet ko jau nėra, to nėra. Ką padarysi.

– Taip.

– Jūs, matyt, čia atkeliavote pasiklausti, kur dingo tėvas?

– To tu nežinosi, Senasis Abrahamai.

Harka iš pažiūros tebebuvo ramus, bet viduje jau pradėjo nerimauti. Jis nujautė, kad Abrahamas kažką žino apie Matotaupą ir šita žinia, matyt, nebuvo tokia gera, kaip Harka visą vasarą tikėjosi.

– Ne ne, be abejo, čia sunku sužinoti, kaip sekasi žmogui toli pietuose kažkur apie Juoduosius kalnus.

Išgirdęs „Juoduosius Kalnus“, Harka dar labiau sunerimo. Iš pradžių jis nieko neatsakė Senajam Abrahamui, tik greitai išvertė savo draugui Stipriajam Elniui, kas ligi tol buvo pasakyta. Tik tada vėl pakėlė akis į Abrahamą, kuris rūkydamas stovėjo šalia. Jei Abrahamas būtų buvęs indėnų karys, Harka jau seniai būtų mandagiai pakilęs. Bet kalbėdamasis su šiuo smuklės šeimininku ir pirkliu jis liko sėdėti, nes jam pasirodė, kad tas jį klausinėja ne taip, kaip reikia.

Harka paprastai greitai į viską reaguodavo. Kol vertė Abrahamo žodžius Stipriajam Elniui, turėjo pakankamai laiko ir pats šį tą sumesti.

Abrahamas žinojo arba tarėsi žinąs, kad Matotaupa išjojo į Juoduosius Kalnus, be to, jis žinojo arba tarėsi žinąs, kad Matotaupa negrįš. Pirmiausia Harka nutarė pasiteirauti dėl Juodųjų Kalnų. Jei jo tėvas išjojo ten, tai, matyt, išgirdo, kad prie Juodųjų Kalnų galima rasti Tašunką Vitko. Iš kur atėjo ši žinia?

– Senasis Abrahamai, kas pasakė mano tėvui, kad Tašunka Vitko yra Juoduosiuose Kalnuose?

– Ak, štai kur tu suki? Ne, to jam niekas nepasakė, bent jau čia, o kas buvo paskui, aš nežinau. Fredas visą laiką kalbėjo, kad Tašunka be jokios abejonės bus pietuose prie Plato, kur indsmenai trukdo numatomam geležinkelio tiesimui.

Dabar Harka jau atsistojo. Jis buvo tokio pat ūgio kaip Abrahamas ir jau greičiau jaunuolis negu berniukas.

– Kas tas Fredas?

– Ar tu nežinai?

Abrahamas išspjovė nuo tabako pageltusias seiles.

– Tavo tėvas jį gerai pažinojo ir vadino Džimu.

– Džimu, – Harka išblyško kaip drobė. – Jis susitiko čia su mano tėvu?

– Taip. Paskui abu išjojo.

– Mano tėvas ruošėsi lydėti Tomą ir Teo.

– Ruošėsi, bet nelydėjo.

– Kodėl Senasis Abrahamas mano, kad mano tėvas daugiau negrįš? Gal jis nebegyvas?

– Ne, berneli, to aš nežinau.

– Kas sako, kad mano tėvas išjojo į Juoduosius Kalnus, nors Džimas jam ir patarė Tašunkos Vitko ieškoti prie Plato?

– Tai kaip tik ir neaišku. Dėl to aš ir atėjau pas tave. Tenai blokhauze sėdi vienas, kuris buvo sutikęs tavo tėvą prie Najobreros.

– Kas jis toks?

– Žinomas medžiotojas. Visi jį vadina Karoliu Didžiuoju. Ilgai gyveno prie Kanados sienos, paskui iškeliavo į pietus, dirbo prie geležinkelio tiesimo. Bet

ten jam pasidarė per karšta, kaip pats sako. Pasakodamas savo nuotykius, jis vis minėjo Topą ar Matotaupą, ir aš įsidėmėjau tą vardą. Aš turiu gerą atmintį. Iškart supratau, kad tai bus tavo tėvas.

– Ar ilgai tas medžiotojas bus pas tave?

– Rytoj dar tikrai bus.

– Tada rytoj aš pabandysiu su juo pasikalbėti.

– Koks tu ramus žmogus! Negi nenori tuojau pat sužinoti apie savo tėvą? Eime su manim į blokhauzą, aš jus supažindinsiu. Dabar vakaras ir aš turiu laiko. Rytoj vėl būsiu kuo nors užsiėmęs.

– Aš pasiklausiu mūsų vado Gudriosios Gyvatės.

– Jūs, jauni indsmenai, gerai išauklėti.

Harka paaiškino Gudriajai Gyvatei, kokia padėtis. Karys pareiškė, kad pats eis su berniuku į blokhauzą, kur tas kalbėsis su nepažįstamuoju. Abrahamui tai, atrodo, nelabai patiko, bet jis nieko nesakė. Tada abu indėnai nulydėjo šeimininką į stotį ir įėjo su juo į namą, kur buvo svetainė.

Švarioje patalpoje užimti buvo tik keli stalai.

Abrahamas pasuko prie stalo pasienyje, kur sėdėjo tik vienas svečias, ilgas kaip kartis, kokių trisdešimties metų vyras raitytais ūsais. Į akis krito ne tik jo ūsai, bet ir drabužiai iš plonos odos su daug kutų, geresnės kokybės ir puošnesni negu kitų kaubojų ir medžioto-

jų. Priešais stovėjo tuščia taurė. Vyriškio veidai buvo paraudę, akys blizgėjo.

– Abrahamai! – sušuko jis. – Ką tu čia man dabar atvedi? Negi iš tikro mano išgelbėtojo Matotaupos sūnų?

– Jį, Karoli Didysis!

Abrahamas dar pristatė Gudriąją Gyvatę, ir visi trys susėdo prie Karolio Didžiojo stalo.

– Na tai klausk, ko tau reikia, – paragino Senasis Abrahamas Harką. – Karolis Didysis mielai tau viską papasakos.

Harka nustebęs susimąstė. Labai jau netikėtai ir lengvai sužinos apie tėvą. Jis manė, kad tų žinių reikės ieškoti, bet jos pačios tiesiog ėjo pas jį. Tai buvo keista. Bet antra vertus, atrodė, kad žinia, kurią dabar išgirs, gera nebus. Berniukas pasiruošė viskam ir liko rimtas ir santūrus.

– Kodėl Karolis Didysis mano tėvą vadina savo išgelbėtoju? – pirmiausia paklausė jis.

– Oho, kai tavo tėvas rado mus prerijose, mes buvome beviltiškoje, pragariškoje, baisioje padėtyje! Aš ir mano draugai dirbome matavimo grupėje, kuri buvo toliausiai pasistūmėjusi į priekį tarp Šiaurinio ir Pietinio Plato. Kiekvieną dieną tie prakeikti Lokės giminės indėnai ir Tašunka Vitko paruošdavo vis naują siurprizą, čia, žiūrėk, kokį nušauna, čia kokį kaip nie-

kur nieko nusineša, kartą numušė strėle inžinieriui skrybėlę nuo galvos ir pagaliau visus išnuodijo. Likome tik keturiese. Mus keturis jie nuginklavo, išrengė iki nuogumo ir paleido į prerijas. Tai buvo malonumas! Toks karštis, o vandens nėra, valgio taip pat, dar pasiklydome. Būtume pakratę kojas, jei Matotaupa nebūtų radęs ir nuvedęs į bedančio Beno stotį. Puikus karys tavo tėvas. Gali juo didžiuotis, bernaiti!

– Iš kur tu žinai, kad aš jo sūnus?

– Iš kur? Senasis Abrahamas pasakė.

– Kada tu išsiskyrei su mano tėvu?

– Prieš kelias savaites. Jis diena anksčiau paliko prekybos stotį ir išėjo su Ruduoju Džimu į Juoduosius Kalnus. Ten, matyt, išjojo ir Tašunka Vitko, susidorojęs su mūsų ekspedicija.

Harka pajuto, kaip krūtinėje smarkiau suplakė širdis.

– Kodėl, – dabar paklausė jis Abrahamo, jau nebepajėgdamas tramdyti susijaudinimo, – kodėl tu manai, kad mano tėvas daugiau čia negrįš?

Abrahamas pabarbeno pirštais į stalą, palaukė, lyg iškart atsakyti būtų buvę ne taip lengva.

– Kodėl? Hm, prieš išjodamas su Fredu arba Džimu, nežinia, koks tikras jo vardas, tavo tėvas šį tą prasitarė.

– Mano tėvas Matotaupa pasakė priežastį?

– Jis pats tai ne. Bet sakė, o dabar apie tai jau visi kalba, kad Mineapolyje jis kažką nušovė ir policija jo ieško. Policija sužinojo, kad jis rado prieglobstį pas juodakojus. Gali būti, kad jie kreipsis į vyriausiuosius vadus ir pareikalaus jį išduoti, o tave uždarys į indėnų vaikų mokyklą, kur būsi auklėjamas kaip baltasis.

– Kas taip sako?

– Tu geriau paklausk, kas taip nesako. Tai visi čia žino, ir todėl, mano nuomone, tavo tėvui geriau likti pietuose.

Stojo ilga tyla.

Tada prabilo Gudrioji Gyvatė:

– Ar čia viskas, ką baltieji vyrai norėjo mums pasakyti?

– Taip.

– Gerai. Mes tai girdėjome.

Sulig paskutiniu žodžiu Gudrioji Gyvatė atsistojo, paskui jį tuojau pakilo ir Harka. Abu indėnai išlindo iš už stalo, išėjo iš blokhauzo ir nužingsniavo per kiemą vartų link. Buvo jau tamsu, todėl vartai užrakinti, bet abu greitai perlipo tvorą ir ramiai nudrožė į savo stovyklą prie ežero.

Abu kariai ir Stiprusis Elnias tupėjo prie blėstančio laužo, kur susėdo grįžusieji. Ežero paviršius buvo juodas ir lygus kaip veidrodis. Jo fone išsiskyrė švelnūs

karklynų kontūrai. Aukštai danguje mirgėjo begalinė daugybė žvaigždžių. Nuo stoties atsklido šuns lojimas. Šiaip aplink buvo tylu.

Visi penki kurį laiką sėdėjo tylėdami, paskui Gudrioji Gyvatė paklausė:

– Harka Kietasis Akmenie, ar tavo tėvas nužudė baltąjį žmogų? Pasakyk, kas jis buvo?

– Mano tėvas nužudė vieną baltąjį žmogų, nes jis buvo niekšas ir tyčiojosi iš raudonodžių vyrų. Jo vardas buvo Elis.

– Ar jis buvo baltųjų vyrų vadas?

– Jis buvo maždaug kaip koks nedidelės grupės vadas.

– Gerai. Rytoj išjojame atgal ir namie aptarsime viską su mūsų vadu Degančiu Vandeniu. Aš pasakiau.

Paskutiniai žodžiai reiškė, kad iki pasitarimo pas vadą apie tai daugiau nebus kalbama. Gudrioji Gyvatė susivyniojo į antklodę ir atsigulė. Jo pavyzdžiu pasekė kiti du kariai ir berniukai. Kiekvienas šalia pasidėjo ginklus. Sargybinio nepaliko, pasikliovė mustangų ir savo budrumu, nes buvo įpratę nusimesti antklodes kilus menkiausiam įtarimui.

Harka tik dėjosi miegąs. Jis gulėjo užsimerkęs, tačiau mintys jo galvoje tiesiog kunkuliavo.

Jo tėvas iškeliavo su Džimu, su žmogum, apie kurį buvo kalbama, kad jis klasta nugirdė vadą Matotaupą

ir išplėšė iš jo Juodųjų Kalnų aukso paslaptį. Harka tvirtai tikėjo savo tėvo nekaltumu, bet jis bijojo tolesnių Džimo užmačių. Visi baltieji Senojo Abrahamo stotyje kalbėjo, kad Matotaupa žudikas, o Harka žudiko sūnus, ir kad abu turėsią būti suimti! Visos jo naujojo gyvenimo pas siksikus atramos sulūžo. Jį pradėjo graužti rūpestis dėl tėvo, kaip koks piktas žvėris jis draskė širdį. Be to, Harka nenorėjo būti našta siksikams, kurie jį ir jo tėvą priėmė kaip svečius.

Harka nakčia pakilo karščiuojančiomis akimis, pasiryžęs bėgti. Jis nenorėjo, kad siksikai suktų galvas, svarstydami, apsimoka ginti jį nuo baltųjų, ar neapsimoka.

Atrodo, kad niekas nepastebėjo, kaip Harka atsistojo, sulankstė savo antklodę ir išpančiojo širmį. O gal niekas ir nenorėjo to pastebėti. Jis pasivedė arklį galiuką žingsniu, kad nesukeltų triukšmo ir nepažadintų miegančių indėnų. Kai jį užstojo krūmai ir pora nedidelių medelių, Harka pabraukė širmiui per šnerves ir jau norėjo užsėsti.

Bet čia, šalia jo, išniro kažkokia figūra, ir jis tuoj pažino, kas čia toks. Stiprusis Elnias!

– Harka! Ką tu darai?

– Aš joju pas savo tėvą.

– Harka...

– Nieko nesakyk. Aš taip nusprendžiau.

– Kada tu grįši pas mus?

– Kai tik pajėgsiu pas jus ištverti kario bandymus. Aš nenužudžiau jokio baltojo, ir baltieji vyrai niekuo negalės manęs apkaltinti. O kai būsiu vyras, jie negalės manęs uždaryti į savo perauklėjimo kalėjimą.

– Harka Kietasis Akmenie, aš turiu prašymą.

– Tau aš negaliu atsakyti. Bet neprašyk to, ko negalėčiau išpildyti.

– Tapkime kraujo broliais prieš tau išjojant, kad aš tikrai žinočiau, jog vieną dieną tu pasirodysi prie mūsų palapinių.

– Gerai!

Jaunuoliai išsitraukė durklus ir įsibrėžė iki kraujo rankas. Tada pridėjo vieną prie kitos, kad kraujas susimaišytų, tai buvo ženklas, jog dabar jų brolystė neišardoma.

Įsikišęs smailų dviašmenį peilį į makštį, Harka dar kartą pažvelgė į savo draugą, su kuriuo dabar jau ilgam atsisveikino. Gerai įsižiūrėjo, koks jis tvirtas ir tiesus.

Tada užšoko ant savo mustango ir nieko daugiau nesakęs, daugiau nė karto neatsigręžęs, pasileido lengvais šuoliais nakties apgaubtomis prerijomis.

Stiprusis Elnias žiūrėjo jam įkandin; jis matė, kaip vis mažėja jaunojo raitelio šešėlis, girdėjo, kaip tolsta jo arklio kanopų bilsmas.

Šitas išsiskyrimas vado sūnui, lyg šiol gyvenusiam ramiai ir be jokių sukrėtimų, buvo pirmas didelis skausmas ir pirmas neatsakytas klausimas. Kas kaltas, kad išjojo Harka? Baltieji vyrai? Matotaupa? O gal siksikų kariai, šįvakar neradę šiltesnio žodžio Harkai?

Stipriojo Elnio lūpų kampučiai virptelėjo. Jis nenorėjo eiti prie miegančių karių ir uždėjo ranką ant įbrėžimo, kur jo kraujas buvo susimaišęs su Harkos krauju. Jis turi kraujo brolį. Tai jo paslaptis. Niekam to nesakys. Tik vienas žmogus galėjo suprasti jį, jo liūdesį ir abejones – Sitopanakė. Ji, be abejo, taip pat nusimins, kai Harka negrįš į palapinių kaimą.

Ilgai stovėjo jaunasis siksikas vienas. Pagaliau prisivertė sugrįžti į stovyklą ir vėl atsigulti. Kiti neturėjo žinoti, kaip jį sukrėtė išsiskyrimas su Harka.

Stiprusis Elnias pabudo dar prieš aušrą. Jis matė, kaip išblėso žvaigždės, kaip viską apgaubė nemaloni pilkuma, su kuria ėmė trauktis sutemos, paskui patekėjo saulė, nutvieksdama žemę ir dangų. Ežero paviršius virto auksiniu veidrodžiu, karklų šakos pilkšvai žaliais lapais judinamos švelnaus vėjelio ėmė siūbuoti ir mirguliuoti saulės spinduliuose. Stiprusis Elnias pagirdė arklius ir vienas atsisėdo ant upelio kranto, kur aną vakarą sėdėjo su Harka. Uodai dar negrūdo čiulkinio, bet žuvys jau knibždėjo skaidriame vandenyje.

Priėjo Gudrioji Gyvatė, ir Stiprusis Elnias atsistojo.

– Tu paskui dar kalbėjai su Harka? – paklausė Gudrioji Gyvatė.

– Taip. Prieš jam išjojant. Jis pasakė, kad grįš pas mus, kai pajėgs ištverti bandymus.

Gudrioji Gyvatė nukreipė akis į ežerą ir nieko daugiau nepasakė.

Praėjus pusvalandžiui, pro aštriatvorės vartus, kurie jau buvo atidaryti, išėjo aukštas bernas, kurį abu indėnai tučtuojau pažino. Tai buvo Karolis Didysis. Sukinėdamas ūsus jis drožė tiesiai prie siksikų.

Gudrioji Gyvatė ir Stiprusis Elnias atsisėdo prie kitų šalia laužo ir dėjosi nepastebį Karolio Didžiojo.

Apsitaisęs margais, kutais papuoštais drabužiais medžiotojas sustojo prie jų.

– Labą rytą! – pasakė jis.

Indėnai jam nieko neatsakė, kaip ir aną vakarą Abrahamui. Karoliu Didžiuoju jie dar mažiau domėjosi negu stoties šeimininku.

– Kurgi tas bernaitis Haris? Norėčiau šnektelėti.

– Nėra, – atsakė Gudrioji Gyvatė.

– Kaip nėra? – nustebo Karolis Didysis.

– Nėra, – pakartojo Gudrioji Gyvatė.

– Kada jis vėl bus?

– Nežinome.

– Kurgi jis nuėjo?

– Jis išjojo.

– Išjojo. Aš... aš norėjau su juo dar kartą pakalbėti!

– To jis nežinojo.

– Jis gi ne... jis juk ne visai išjojo?

– Ką gali žinoti?

Karolis Didysis įsitvėrė į ūsus.

– Gal jis išjojo pas savo tėvą?

– Ne, – atsakė Stiprusis Elnias, nors berniukui ir nederėjo neklaustam kištis į suaugusių šneką.

Bet Gudrioji Gyvatė tylėjo, ir tai buvo patogi proga. Stiprusis Elnias nesigėdino, kad pasakė medžiotojui neteisybę, nes jis žiūrėjo į jį kaip į priešą, savo pasakojimais išvariusį Harką, ir be sąžinės graužimo kaip koks medžiotojas bebrui spendė jam spąstus.

– Ne pas tėvą?!

– Ne, ten jo gali ieškoti policija, o Harka nenori pakliūti jai į nagus.

– Šimts perkūnų, kas per nesąmonė! Toks vaikas ir išjojo visiškai vienas, čia juk pasienis, dykynė, jis pražus!

– Jis geriau pražus prerijose, kurios yra jo tėvynė, negu kokiame nors baltųjų vyrų perauklėjimo kalėjime.

– Pabėgo išsigandęs internato indėnų vaikams, apie kurį aš užsiminiau? Ak tu velnio puse, kas galėjo pagalvoti! Aš tik pajuokavau!

Stipriojo Elnio veidą iškreipė pyktis ir pašaipa.

– O Harka pagalvojo, jog tai tiesa. Tu jo daugiau nepamatysi, Karoli Didysis.

Medžiotojas trenkė sau į kaktą.

– Tai velniava! Išjojo, ėmė ir išjojo! Aš atėjau čia, norėdamas palydėti jį iki Juodųjų Kalnų ir padėti susirasti tėvą, o jis išjojo... Nieko nesakęs ėmė ir išjojo vidurnaktį. Nieko nesuprasi. Tai, tai... gali padaryti tik indėnas. Kas gali suprasti jus, raudonodžius! Ir jūs paleidote vaiką, leidote jam išjoti į pražūtį?

– Taip.

– To jau per daug. Likite sveiki!

Karolis Didysis nuplumpsėjo. Kiekvienas jo žingsnis buvo spyris tam indėnui, kuris jį mulkino, tam kvailam berniūkščiui, kuris ėmė ir išjojo, Fortūnai, kuri Karoliui Didžiajam vėl parodė nugarą.

Na ir įklimpo! Galas visiems planams, visoms svajonėms, kaip aptiks Džimo pėdas, kaip su Hariu pasirodys Matotaupai ir pareikalaus atlyginimo. Galas viskam, galas.

Jam liko tik arklys, šautuvas, revolveris, peilis ir drabužiai. Tai buvo nedaug, turint galvoje ankstesnes jo rožines svajones apie tai, kaip gyvens visko pertekęs ir nieko neveiks.

Be perstojo murmėdamas prakeiksmus, Karolis Didysis atėjo į stoties svetainę ir pasigėrė iš pat ankstaus ryto.

Kai jau ėmė suktis galva ir viską matė kaip pro dūmus, jis paklausė Senojo Abrahamo:

– Abrakadabra, kaip manai, ar aš galėčiau pasekti to vaikpalaikio pėdom?

– Pabandyk, Karoli Didysis, bet žinok, kad Haris yra Matotaupos sūnus, ir jeigu jis nenorės, kad jį kas rastų, tai ir nerasi. Jis išėjęs gerą mokyklą.

– Dar duok brendžio, Abrakadabra! Dabar jau niekas nesvarbu.

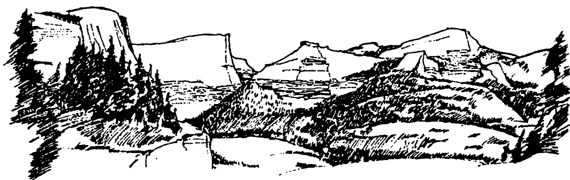
Šeimininkas prisėdo prie Čarlzo.

– Ko tu juo taip rūpiniesi! Tegul tas raudonodis utėlius joja, kur jam reikia! Tu juk ne jo tėvas.

– Abrakadabra, tu nekaltas kaip naujagimis. To utėliaus tėvas žino, kur Juoduosiuose Kalnuose yra aukso! Supranti?

– Ak štai kas! Tada aišku! Aš atnešiu tau dar brendžio, bet pagiriotis meldžiu į lauką. Mano svetainėje tam ne vieta.

Abrahamas nuėjo, Karolis Didysis spoksojo jam pavymui. Jo protas aptemo.

TRISE OLOJE

Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis suprato, kokie sunkumai jo laukia. Nors ir turėdamas arklį, ginklus ir galėdamas užsikurti ugnį, žmogus buvo maža ir lengvai sunaikinama smiltelė tarp sraunių upių, neįžengiamų miškų ir plikų stepių, tarp alkanų plėšriųjų žvėrių ir piktų žmonių, tarp audrų, šalčio ir sniego, kurie ateis kartu su artėjančia žiema.

Leisdamasis į kelionę vienas, Harka ne tik žinojo, kokie vargai ir pavojai jo laukia, bet ir bendrais bruožais įsivaizdavo, kaip reikės juos įveikti.

Jo pirmas uždavinys buvo persikelti per Misurį. Berniukas jau buvo daug girdėjęs apie šią upę, kurią savo gimtąja kalba vadino „Mini-sose“, Purvinas Vanduo; jis buvo matęs jos galingus vandenis praeitą pavasarį toli į pietus nuo čia, prie Omahos. Jos aukštupio su sraunia srove, kriokliais, slenksčiais ir sūkuriais jis dar nepažinojo. Tačiau pasibastęs su Stipriuoju Elniu po Misurio intakų rajoną visa tai gerai įsivaizdavo.

Harka vis ragino savo širmį. Jis nenorėjo, kad jį kas pavytų, o keldamasis per Misurį ketino sumėtyti pė-

das. Jojo visą naktį. Rytą, kai nuėjo gulti vilkai, jis taip pat sustojo poilsio, įsisupo į antklodę ir numigo porą valandų saulės atokaitoje šalia arklio. Jis turėjo nedidelę atsargą džiovintos ir trintos bizono mėsos, kurią labai taupė. Pirmiausia sukirto iš stovyklos pasiimtą prerijų vištelę. Tris višteles buvo nušovęs pakeliui į stotį; vieną suvalgė ant ežero kranto, kita liko jo bendrams, o trečią pasiėmė į kelionę, dėl to turbūt niekas negalėjo pykti. Širmis skabė žolę, jis taip pat buvo alkanas.

Ankstų vienos dienos rytą jaunasis raitelis pasiekė Misurio slėnį. Žolė čia ir dabar, rudenį, tebebuvo sultinga. Abipus slėnio raudonavo molio kalvos. Upė šniokštė savo vaga. Iš sudžiūvusio kranto dumblo buvo matyti, kiek kepinant vasaros saulei nuslūgo vanduo.

Širmis puolė godžiai gerti, ir Harka atsigulęs atsigėrė dideliais gurkšniais, paskui prisisėmė vandenmaišį.

Po to jaunasis keliauninkas supančiojo arklį ir paleido ganytis, o pats iš ašutų ir ilgo karklo pasidarė meškerę. Drėgnoje pakrantėje rado kirminų ir kitokios gyvasties, tinkamos masalui. Prieš pradėdamas meškerioti užbėgo ant vienos kalvos dar kartą gerai apsižvalgyti. Aplinkui buvo tuščia; neatrodė, kad čia būtų gyvenęs ar buvęs koks žmogus. Todėl nusirami-

nęs Harka grįžo prie kranto ir pradėjo meškerioti. Vandenyje žuvų knibždėte knibždėjo, ir jau po valandos jaunasis žvejys būtų galėjęs savo laimikiu pasotinti palapinę su daugeliu gyventojų. Jis pasirinko sausų malkų ir pirmąkart kelionėje susikūrė laužą. Žuvis rūpestingai išskrodė ir iškepė pelenuose. Tada atsisėdo ir ėmė kirsti už šešis. Nežinia kada vėl galės taip gausiai ir ramiai pavalgyti. Nusivilkęs briedžio odos švarką atsuko saulei nugarą ir nusnūdo dvi valandas. Pabudęs ėmė apžiūrinėti upę ir jos krantus, galvodamas, kaip čia geriau persigauti per sraunius ir klastingus vandenis į kitą pusę. Valties jis neturėjo, tad jam ir jo širmiui liko tik plaukti. Viskas sušlaps; šito neišvengsi, net drabužiai, tačiau revolverį ir šaudmenis reikia pasaugoti. Taip viską apsvarstęs, Harka prisipjovė karklų vytelių ir nusipynė apvalų krepšį. Tai buvo moteriškas darbas, bet kai reikėjo, Harka mokėjo viską. Krepšys buvo labai naudingas daiktas. Į jį, be revolverio ir šaudmenų, dar galėjo sukrauti strėles, kirvį, kuoką ir drabužius. Krepšį užsidėjo ant galvos ir prisirišo.

Lanką ir lasą persimetė per petį.

Harka neketino slėpti, kur įlips į vandenį. Jis žinojo, kad srovė stipri, ir jeigu sūkuriuota upė jo kur nors nepraris, tai kitą krantą pasieks gerokai paneštas žemyn. Toje vietoje, kur išlips, sumėtys pėdas. Šiam tiks-

lui geriausiai tiko mažas upeliukas, kuris kitoje pusėje įtekėjo į Misurį.

Lygiai vidurdienį Harka jau buvo susiruošęs keltis. Su krepšiu ant galvos jis užsėdo ant arklio ir pavarė jį į vandenį. Harka kiek galėdamas stengėsi jo nevaržyti, nes laukiniai arkliai žiną, kas yra sraunūs vandenys; dar būdami kumeliukai išmoksta iš motinų, kaip juos perplaukti. Kai arklys nebesiekė kojomis dugno ir tiek įplaukė, kad jau nebegalėjo kilti noras grįžti atgal, Harka paleido jį vieną. Pats plaukė šalia, o arklys iš paskutiniųjų stengėsi kaip nors išsikapstyti į kitą krantą. Harka sieksniavo. Srovė jį pati nešė, tačiau kartą sūkurys taip suėmė, kad vos neįtraukė į dugną. Harkai pavyko išsivaduoti iš nemalonių gniaužtų ir pasivyti širmį, kuris dabar, pamatęs, kad priešingas krantas jau ranka pasiekiamas, kaip paklaikęs veržėsi į jį. Beveik vienu metu jie pajuto po kojomis dugno dumblą. Arklys klimpo, ir berniukui pavyko jį pasivyti ir nutverti už pavadžių.

Paskui jis ilgą laiką jojo prieš vandenį. Arklys ėjo sunkiai ir lėtai, tačiau tai buvo geriausias būdas sumėtyti pėdas. Tik vakare jis nusėdo ir leido arkliui vienam, tik su lasu ant kaklo, išlipti į kietą krantą, o pats lengvais žingsniais, beveik nepalikdamas pėdų, išbėgo paskui į menka žolyte apaugusį krantą. Jis davė lasu

pririštam arkliui laisvai pasisukinėti, paskui prišoko prie jo, užsėdo ir nujojo. Harka buvo toks lengvas, kad persekiotojai iš kanopų pėdsakų vargu ar būtų galėję pažinti, kada jis užsėdo. Iki pat nakties leido arkliui bėgti, kur jis nori.

Pagaliau Harka sustojo. Jis manė, kad joks persekiotojas juo tiek nesidomės, kad ieškotų visą dieną. Tad toliau mėtyti pėdas nebuvo prasmės.

Berniukas ir jo arklys jau buvo nudžiūvę. Harka iškrovė savo krepšį; viskas ten liko sausa. Harka labai džiaugėsi, kad taip gerai pasisekė persikelti, todėl dabar nutarė atsipūsti pats ir duoti pailsėti arkliui, o šlapią bizono odos antklodę pakabino ant krūmų pradžiūti.

Artimiausias Harkos tikslas buvo Adamsono ferma. Ten tikėjosi gauti kailinį švarką ir šiltus mokasinus žiemai. Dėl jų Abrahamo stotyje jis nenorėjo gaišti. Siksikų stovykloje liko septyni juodviejų su tėvu nušautų bizonų kailiai. Jie dar nebuvo išdirbti, tačiau juos galima buvo išsimainyti į žieminius drabužius. Harka ilgai negalvojo apie tą prarastą turtą. Jis jau buvo įpratęs viską pradėti iš pradžių. Po tos nakties, kai pabėgo iš Lokės giminės palapinių, tik dviejų dalykų neprarado ir visada turėjo su savimi – arklį ir bizono odos antklodę. Kuo vienišesnis darėsi, tuo bran-

gesni buvo jam širmis ir bizono odos antklodė su tėvo žygių vaizdais.

Harka aptiko pėdsakus, rodančius, jog netoliese yra indėnų stovykla, ir ją kuo atsargiausiai aplenkė. Jei ten būtų gyvenę siksikai ar mandanai, kurių Harkai nereikėjo bijoti, vis tiek nebūtų jiems rodęsis, nes neturėjo jokio noro duoti kam ataskaitą, iš kur ir į kur keliauja.

Surasti dykynėse Adamsono fermą buvo nelengva, bet Harka manė, kad kaip nors ras. Tomas ir Teo jam buvo nupasakoję, kur ji yra, be to, baltieji paprastai kurdavo didelius laužus, kurių dūmus indėnas užuosdavo už kelių mylių, o pastebėti galėdavo net per dvidešimt kilometrų. Labiausiai Harkai reikėjo saugotis, kad nepakliūtų į rankas kokiai šiaurinių dakotų giminei, todėl buvo labai atsargus. Dažnai sustodavo apsidairyti, atidžiai apžiūrėdavo visas aptiktas pėdas. Valgydavo labai menkai. Kartą iškriaušė pelės urvelį, ten rado šiek tiek laukinių ropių. Kitą sykį jam pavyko užmušti prerijų šuniuką, riebų mažą graužiką, kiek didesnį už voveraitę. Ugnies kurti nedrįso, tad suvalgė žalią ir pasisotino, bet malonumo nepatyrė.

Šiltos dienos jau buvo praėjusios. Po vidurnakčio pakildavo šalti rudens vėjai, žiemos pranašai. Rytais prerijas dengdavo šerkšnas. Harkos bizono odos ant-

klodė dar nebuvo visai išdžiūvusi. Jis rasdavo daug vilkų pėdų. Ištisos jų rujos, matyt, gyveno šiose vietose. Todėl Harka labai nudžiugo, kai vieną dieną tolumoje pamatė dūmus, o atėjus vakarui tamsoje įžiūrėjo ir raudoną laužo ugnelę. Harka neabejojo, kad tai atviras baltųjų laužas. Jis paragino arklį.

Prijojęs pakilumą, kur galėjo apsidairyti, suprato, kad priešais jį ferma. Jis pamatė labai mažus gyvulių siluetus, tai buvo „prijaukinti bizonai", laikomi baltųjų žmonių, ir, be laužo, dar pastebėjo antrą šviesą, sklindančią pro langus iš namo, kuris stovėjo tarp krūmų ir medžių.

Harka nušuoliavo laužo link. Netoli galvijų bandos priešais baisiausiai lodami išbėgo du paukštšuniai. Vienas tuoj šoko ant raitelio ir arklio. Harka čiupo odinį bizūną ir taip kirto juo šuniui per snukį, kad tas tuoj nukrito žemėn. Širmis paspartino žingsnį, ir šunys liko užpakalyje.

Jaunasis raitelis prijojo bandą, kuri, palyginti su laukiniais gyvuliais, bjauriai dvokė. Prie laužo stovėjo barzdotas žmogus su šautuvu rankose.

– Ei! Kas ten?

Šalia jo besiganąs arklys staiga pakėlė galvą.

– Geras draugas!

Harka prijojo liepsnojantį laužą, timptelėjo savo mustangą už pavadžių, kad tas atsistotų piestu, ir pa-

kėlė ranką be ginklo, tuo norėdamas parodyti, jog atjojo taikiais tikslais. Barzdotąjį vyrą jis jau seniai pažino.

– Tomai!

– Hari! Hari! Berneli! Iš kur tu dabar atsiradai vidurnaktį?

Jaunasis indėnas nušoko žemėn, paėmė arklį už pavadžių ir priėjo prie Tomo.

– Ar galėsiu pas tave ligi ryto pabūti?

– Kiek tik norėsi galėsi būti! Taisykis čia patogiau. Tu, be abejo, ne vienas?!

– Aš vienas.

– Betgi, vaike... vyruti... na, sėskis, sėskis pirma prie laužo.

Harka pririšo arklį ir atsisėdo. Harka pirmą kartą gyvenime pasigedo pypkės. Tomas prisikimšo savąją.

– Toks netikėtumas!

Laužas maloniai šildė, Harka atkišo į jį kojas, maloniai šildė ir širdingas Tomo pasisveikinimas. Kaubojus padavė jaunajam indėnui gabalą šalto kepsnio, ir Harka ėmė godžiai valgyti.

– Kaipgi tau pavyko mus surasti?

Indėnas tylėdamas parodė į laužą.

– Taip taip, ugnelė! Užkūrėm, norėdami vilkus atbaidyti. Ū, bestijos! Žiema ankstyva, tai ištisos jų rujos spokso į mūsų galvijus. Penkis šunis jau sudraskė.

Įsisuko andai į avių bandą, ir tos išlakstė persigandusios į visas puses. Dvidešimt dvi avis nunešė. Adamsonas tiesiog siunta!

– Kaip nuo jų apsiginti! – sušuko Tomas.

– Šaudyti reikia.

– Šaudyk, kad gudrus. Norėjome nuodyti, bet nuodų gali šunys prisiryti! Teo šiąnakt pasiėmė beveik visus juos prie avių, ana ten jis, į pietus nuo namo. Adamsoną apdraskė vilkas, kai vakar avis buvo užpuolęs. Guli dabar namie. Bet kad ir gudrūs bestijos. Jiems vieni juokai didžiausią ratą apsukti. Dieną jų nėra, tačiau naktį, ana... Girdi? Po velnių...

Gyvuliai ėmė spaustis į krūvą, buliai šnarpštė ir kratė ragus. Šunys, saugą bandą, susimetė į vieną vietą ir ėmė užspringdami skalyti.

Harka pašoko nuo žemės ir atrišo arklį, neramiai uodžiantį orą. Berniukas užsėdo. Tomas stovėjo šalia jo.

– Pirmyn, tai vilkai. Mes turime pulti! – sušuko jaunasis indėnas piktai, nes Tomas akimirką dar dvejojo. – Negi lauksi, kol jie tau gyvulius sudraskys.

Šunys atsitraukė galiuką atgal ir skalijo, bijodami susikibti su vilkais. Galvijai smarkiau susispaudė; silpnesnieji buvo viduryje, o stipresni sustojo ratu ir nuleido ragus. Pačiame priekyje stovėjo du buliai, prie jų pasileido Harka. Tomas nusekė paskui jį ir

dukart pykštelėjo iš šautuvo. Buliai dusliai ir grėsmingai maurojo.

Gimtajame Lokės giminės palapinių kaime jaunasis indėnas ne veltui buvo draugų pramintas Nakties Akimi. Jis ir tamsoje puikiai matė, štai ir dabar jau iš tolo pro vieno buliaus nugarą pamatė du žalius šviečiančius taškus. Vilko akys! Harka paleido pirmąją strėlę; akys dingo. Tuo pačiu metu berniukas pamatė, kaip įnirtingai kaunasi vienas bulius, norįs išgelbėti bandą. Jis jau nebemaurojo. Priklaupęs ant kelių ragais išmetė į orą vieną vilką, paskui kitą. Harka sušuko iš džiaugsmo. Jis prijojo prie buliaus ir sustabdė arklį. Įniršę, kaip šešėliai aplink šmižinėjantys vilkai lyg ir pradėjo trauktis, bet turbūt tik norėdami pulti iš kitos pusės. Harka ir Tomas šovė vienu metu. Harka be garso, Tomas su trenksmu. Galą gavo penki vilkai; trys buvo nušauti, du sudorojo drąsus bulius. Likę gyvi sulysę ilgakojai plėšrūnai dingo už artimiausios pakilumos. Harka užlėkė ant jos ir pamatė, kad į vakarus sprunka dešimt vilkų. Iš paskos jis paleido dar vieną strėlę ir nušuoliavo atgal prie bandos, bet čia plėšrūnų nė padujų nebuvo likę. Užtat pietų pusėje, kur ganėsi avys, driokstelėjo Teo šautuvas. Tomas nujojo jam į pagalbą, ir šunys, pažįstą jį kaip piemenį, nusekė iš paskos.

Harka liko vienas, tik tiedu paukštšuniai, norėję jį apkandžioti, nenubėgo paskui Tomą. Buliai padrąsėjo. Jie suko ratu apie bandą, šnarpštė ir trypė, pasitikėdami savo jėga, atrodė, kad antrą kartą vilkai čia nedrįs rodytis.

Dangumi slinko debesys. Žvaigždės tai dingdavo už jų, tai vėl pasirodydavo. Vėjas taip pūtė į laužą, kad liepsna čia iškildavo į padebesius, čia, atrodė, ims ir užges. Virpanti laužo šviesa krito ant tamsių, nakties apgaubtų pievų, ant besigrūdančių, vis dar neramių, persigandusių gyvulių. Abu paukštšuniai uostinėdami nubėgo vilkų pėdomis. Harkos širmis nežinojo, ką daryti. Buliai, kurie dabar įniršę lakstė aplink, priminė mustangui bizonų medžiokles, ir jis norėjo šokti paskui juos, bet tuo pat metu visas drebėjo, nes bijojo vilkų. Harka pasikabino pavadį ant alkūnės, kad galėtų bet kada sulaikyti mustangą. Šaudant reikėjo laisvų rankų.

Toli į priekį nubėgę šunys sukaukė, ir Harka pamatė, kaip jie galynėjasi su dideliu vilku. Jis nenorėjo kištis, bet vilkas susilaukė pagalbos iš rujos, ir vienas šuo tuoj gavo galą, antras, vejamas dviejų vilkų, pasileido prie Harkos. Jaunajam šauliui tai buvo puiki proga parodyti savo sugebėjimus. Harka įtempė lanką ir greitai vieną paskui kitą paleido dvi strėles. Pataikė

dviem vilkams. Prilėkė įniršę buliai ir ėmė mėtyti bei trypti negyvus plėšrūnus. Harka turėjo saugotis, kad su savo mustangu nepatektų tarp šėlstančių galvijų.

Pietų pusėj vėl nuaidėjo šūviai, ir Harka išgirdo, kaip skardžiai šaukia Tomas ir Teo, siundydami savo šunis. Paskui sugirgždėjo namo durys ant tvenkinio kranto. Tas tvenkinys buvo vasarą išdžiūvusios upės dalis. Kažkas išėjo į lauką, užsėdo ant arklio, kuris stovėjo pririštas šalia durų, ir šuoliais pasileido prie galvijų bandos. Raitelis buvo keistos figūros, pilnokas, jis, regis, nematė Harkos. Todėl jaunasis indėnas suriko:

– Hi je! Tada raitelis pasuko prie jo. Jam prijojus arčiau, Harka suprato, kad prieš jį moteris vyriškais drabužiais; tikriausiai tai buvo Adamsono žmona. Ji turėjo šautuvą. Prijojusi Harką, moteris išsigando, bet jis jai greitai angliškai paaiškino, kad yra Tomo draugas ir nori padėti atsiginti nuo vilkų. Jis paprašė jos, kad pasirūpintų laužu, nes nuo jo galėjo kilti gaisras. Su vilkais jis pats susidorosiąs. Pagalvojusi moteris sutiko ir nujojo prie laužo, nusėdo ir ėmė žarstyti pagalius į šalis.

Prie avių bandos šūvių daugiau nebuvo girdėti.

Tačiau žmonės ir gyvuliai nenurimo iki pat ryto. Kai prašvito, aprimo ir vėjas. Tada iš susitelkusių debesų pasipylė kruša, riešuto dydžio ledai kapojo žmo-

nes ir gyvulius, ir prerijos virto baltu lauku, tarsi būtų pasnigę. Galvijai maurojo.

Juoduose Harkos plaukuose ir šviesiuose jo mustango karčiuose buvo pilna ledų. Jis pamatė, kaip moteris vėl nujojo namo. Pietų pusėje, prie avių bandos, šūkaliojo Tomas ir Teo, po kiek laiko Tomas atšuoliavo prie Harkos.

– Tai pasisekė! – šaukė jis. – Banda neišlakstė. Nė vieno gyvulio nepraradome! Ei Hari, nusipjauk vilkų ausis!

Abu ėmė jodinėti aplink. Harka buvo nušovęs penkis vilkus ir dabar kaip įrodymą nusipjovė jų ausis. Iš trijų vilkų kūnų jis ištraukė sveikas strėles, nuvalė jas ir vėl įsikišo į strėlinę. Tų strėlių, kuriomis nušovė paskutinius du vilkus, buvo nulūžę kotai, tačiau antgalius, įstrigusius tarp šonkaulių, Harka taip pat išsiėmė; jiems pritaikyti naujus kotus buvo vienas juokas.

– Tai bent naktelė, ką? – be perstojo plepėjo Tomas. – Gerai, kad tu čia atsiradai, Hari!

Paskui jis su jaunuoju indėnu nujojo prie namo. Iš pietų pusės prijojo ir Teo. Arkliai atsigėrė tvenkinyje, o pririšti tuoj atsigulė, jie buvo tokie pavargę, kad nė nemanė ėsti.

Teo paplojo Harkai per pečius.

– O, bernužėlis pas mus atjojo, Haris! Tai gerai.

– Teo, – pasakė Tomas, – nejau manai galvijus vienus palikti! Pasiimk kitą arklį ir jok atgal. Pusryčius aš tau atnešiu.

Teo pakluso, bet nuėjo nenoromis.

Tomas pravėrė duris ir pakvietė Harką į vidų. Adamsonas buvo susirentęs paprastą tvirtą blokhauzą. Jame buvo dvi patalpos. Pirmoji buvo virtuvė, gyvenamasis kambarys ir miegamasis. Antroji, užpakalinė, matyt, skirta sandėliui. Langų joje nebuvo, tik šaudymo angos. Šviesa krito pro praviras duris.

Adamsonas gulėjo ant narų, apsiklostęs avikailiais. Jis tiriamai nužvelgė abu įėjusius. Žmona stovėjo prie akmeninio židinio ir kurstė ugnį. Ji šildė vandenį.

Tomas pirmas prašneko.

– Adamsonai, Adamsonai! – pasakė jis. – Tai mums pasisekė. Kaip tiems kvailiams. Tu sunegalavai, bet atėjo šitas jaunas indėnas, Harka Vilko Nugalėtojas, ir padėjo mums. Mes nepraradome nė vieno gyvulio, nė vienos karvės, nė vienos avies. Karališkai pavaišink šitą jaunąjį svečią, kaip jo tėvas mus savo palapinėje!

– Mus? – suurzgė Adamsonas. – Jus, tu turi galvoj! Na bet jeigu tau, Tomai, taip patinka vaidinti karalių, tai vaidink.

– Adamsonai, tu geras fermeris, bet baisus šikšna ir per tai kada nors galą gausi. Atsimink, kad mūsų fer-

ma stovi negyvenamoje vietoje! Tokio lengvo grobio vilkai dar nematė. Jų panosėje atsirado galvijų banda, nekeliaujanti iš vienos vietos į kitą! Žmogau, tik pagalvok, vilkams dėl to tiesiog seilės varva, ir jie puola ją kaip bitės pirmuosius žiedus! Adamsonai, aš tau iš širdies patariu, pasisamdyk dar vieną piemenį ir turėsi daug mažiau nuostolių. Harka Vilko Nugalėtojas strėlėmis nušovė penkis vilkus.

– Duok tam vaikiščiui gerai užkąsti, žmona. Paskui jis vėl išjos.

Harka gavo avienos; ją valgė ir Tomas, Adamsonas ir jo žmona. Tomas suvyniojo Teo dalį. Harka sėdėjo sustingusiu veidu, nudelbęs į žemę akis.

– Kurgi tu susiruošei? – pagaliau be užuolankų paklausė Tomas.

– Pas tėvą. Į Juoduosius Kalnus.

– Dabar, žiemą? Tu iš proto išsikraustei, berneli?

– Galbūt.

– Lik geriau čia ir padėk mums ganyti!

– Aš neliksiu, hau.

Šitaip ryžtingai ir galutinai atsisakyti Harką privertė Adamsono žodžiai – „Paskui jis vėl išjos!“

– Jeigu jis nori joti pas tėvą, tai tegu joja, – pasakė Adamsonas. – Mums čia žmonių užtenka. Pavasarį dar atvyks sūnus su mano motina. Tada žmona galės daugiau būti prie gyvulių.

– Adamsonai, na ir šykštuolis tu, – atsiduso Tomas ir kažkodėl nusišluostė akis.

Harka per tą laiką spėjo pavalgyti ir atsistojo.

– Aš palydėsiu tave, Hari, – sušuko Tomas. – Tik luktelėk.

Barzdočius nubėgo į galinį kambarį ir greit grįžo su dideliu, antklode apsuktu pundu.

– Na, einam dabar.

Su Adamsonu Harka atsisveikino išdidžiai, nepasakęs nė žodžio.

Adamsono žmona nusišluostė į prijuostę rankas ir taip pat patraukė link durų.

– Pažiūrėsiu lauke šunų, – pasakė ji vyrui. – Tuoj vėl grįšiu.

Visi trys išėjo pro atdaras duris. Harka norėjo tuoj pat sėsti ant arklio, bet Tomas jį sulaikė.

– Leisk pirma tau kai ką parodyti, berneli! Einam prie avių, pas Teo.

Pėsčiomis iki ten buvo gana toli.

Teo, pamatęs juos ateinant, atjojo pasitikti. Susiėję dvyniai atsisėdo ant žemės. Kadangi taip padarė ir moteris, Harka irgi atsisėdo.

Tomas pradėjo mazgyti savo pundą.

– Va, Hari, žvilgtelk į šituos bebrų kailius! Ką apie juos pasakytum?

Harka apžiūrėjo ir apčiupinėjo kailius.

– Geri.

– Ir aš taip manau! Per daug geri, kad atiduotum Senajam Abrahamui. Iš jų išeis žieminis švarkas, nors ne toks storas kaip iš bizono odos, bet minkštas ir šiltas! Kaip tu manai?

– Neblogas bus švarkas.

– Kailiai jau sukirpti man, bet aš jų dar turiu į valias. Pasiūk iš jų švarką berniukui, moteriške! Va aš viską turiu, ko reikia. Jei tu nebūtum su mumis išėjusi, aš pats būčiau pasiuvęs.

– Gerai, bet padėk man, Tomai, kad būtų greičiau. Aš turiu skubėti namo.

– Taip taip! Griežtas tavo vyras. Nepyk ant jo, Hari. Adamsonas pasidarė toks šikšna todėl, kad savo tėvynėje prarado namus ir žemę – nepajėgė sumokėti procentų už kreditą. Dabar jis dėl savo turto dreba labiau negu dėl gyvybės. Bet aš viską išklosiu. Gerai, pasakysiu, kad nori praturtėti, ant kojų atsistoti, bet su tokiu šykštumu toli nenuvažiuosi. Na, tuščia jo, Adamsonas vis dėlto geresnis už kailių supirkimo kompaniją.

Tomas su Adamsono žmona dirbo mikliai, ir netrukus bebro kailio švarkas Harkai buvo baigtas. Vilna ėjo į vidų; taip žiemą rengdavosi indėnai.

– Geras! – Tomas patenkintas apžiūrėjo savo kūrinį. – O čia štai – dar du kailiai, pasiimk juos ir apsirišk kojas, kai bus šalta.

– Hau.

– Va maistas, neužmiršk! Kad paskui tavo tėvas nesakytų, jog mes tave čia badu marinome.

Tada vėl atsistojo. Harka su padėka pažvelgė barzdotiems dvyniams ir moteriškei į akis, paskui greitai apsisuko ir nubėgo prie arklio. Bebro kailio švarką apsivilko iškart, vasarinį švarką ir abu dovanotus kailiukus kartu su bizono odos antklode pririšo prie mustango. Antklodė pagaliau jau buvo sausa. Ji nesuragėjo nuo drėgmės, nes buvo labai gerai išdirbta. Harka užšoko ant arklio, skardžiai šūktelėjo ir nušuoliavo pietų pusėn.

Moteris nuėjo trobon. Nors ir ilgai užsibuvo, Adamsonas už tai jos nebarė, tik po kurio laiko, kai perrišinėjo jam žaizdą, lyg šiaip sau pasakė:

– Berniukas man irgi patiko, bet samdytis indėnų neapsimoka. Nepastovūs jie kaip čigonai ir visada viską savaip daro.

Žmona jam nieko neatsakė.

Tomas ir Teo likę lauke ilgai žiūrėjo Harkai pavymui, kol tas pagaliau išnyko jiems iš akių.

– Norėčiau sužinoti, kas čia atsitiko, – garsiai samprotavo Teo, kai jiedu su Tomu vėl ėmėsi darbo. – Iš

pradžių tėvas norėjo joti su mumis, bet nejojo, o dabar berniukas vienas leidžiasi jo ieškoti. Vargšas.

– Vargšas.

Tuo ir baigėsi kalba šia tema.

Paukštšunis, kurį Harka nakčia buvo išgelbėjęs nuo vilkų, dar pabėgėjo galiuką paskui jaunąjį raitelį, bet paskui atsiliko, pastovėjo truputį dvejodamas ir galiausiai pasuko atgal. Prieš Harką vėl driekėsi neaprėpiamos tuščios prerijos. Jis giliai atsiduso ir pasimuistė, lyg norėdamas ką nusimesti nuo pečių.

Netrukus krušos ruožas liko užpakalyje. Audra buvo kilusi tik nedideliame plote. Apie pietus Harka rado išdžiūvusį upelį. Apžiūrėjęs nusprendė, kad jis išdžiūvo neseniai, todėl pajojo į viršų, tikėdamasis rasti vandens, ir neapsiriko. Atsigėręs pats ir pagirdęs arklį, jis įsitaisė krūmuose ant upelio kranto ir kartu su savo širmiu išsimiegojo už praeitą naktį. Gerokai prieš saulėlydį Harka jau vėl buvo kelyje.

Dabar jis jojo per tetonų-dakotų nuo seno gyvenamas žemes, čia prasidėję upeliai ir upės tekėjo į rytus ir nešė savo vandenis į Misurį. Iki šiaurinių Juodųjų Kalnų prieigų jam buvo dar likę daugiau kaip keturios dienos kelio, o apie pietinę šito kalnyno dalį vasarą esą buvęs jo tėvas. Harka žinojo, kad jį surasti bus labai sunku.

Nusileidus mėnuliui, dangus kiekvieną rytą apsitraukdavo pilkais debesimis. Oras buvo drėgnas, ir Harka jautė, kad tuoj pradės snigti. Kiekvieno poilsio metu mustangas ėdė ką beužgriebdamas. Instinktas jam sakė, kad artėja žiemos badmetis. Jei būtų buvęs laisvas, kaip ir kiti laukiniai mustangai ir bizonai, būtų seniai išsidanginęs į pietus. Pakeliui Harka rado didelių arklių kaimenių pėdsakus, šviežias pėdas sename bizonų kelyje. Bet visų jų lenkėsi, kad nesutiktų dakotų.

Vieną rytą horizonte pamatė miškais apaugusius kalnus. Tai buvo jo tikslas. Lyg tamsios salos jie dunksojo virš begalinių prerijų. Tą patį rytą pradėjo snigti. Snaigės sūkuriavo nešamos vėjo, kuris taip smarkiai pūtė Harkai į nugarą, kad jis jautėsi skrendąs. Berniukui liko tik viltis, kad iš tikrųjų nepakils į orą. Stepėse siaučiančios audros buvo pavojingos. Apie vidudienį Harka atsidūrė netoli miško, kur buvo galima išsigelbėti. Bet dieną jis nedrįso prie jo artintis, nes medžiuose galėjo būti įsitaisę dakotų žvalgai. Kol kas jį dar saugojo sniego sūkuriai. Kai audra aprimo, jis laikėsi slėsnesnėse vietose, už pakilimų, taip vinguriuodamas gaišo daug laiko. Prie miško prisiartinti nutarė naktį, tiktai kai vienas prislinkęs gerai ištyrinės visus pėdsakus sniege.

Sniegas atspindėjo mėnulio ir žvaigždžių šviesą. Harkai būtų pravertęs balto vilko kailis, tačiau tai buvo tik svajonė. Jam liko protingai išnaudoti nelygumus. Upės slėnis, šiauriau juosiantis kalnus, buvo patogi slėptuvė. Prisikasęs iki jo su arkliu, galėjo vėl šiek tiek laisviau pasijusti, be to, čia dar buvo galima pasigauti žuvų ir jomis maitintis, taip sutaupant šiek tiek atsargų.

Pagaliau pasiekė miškingus kalnų šlaitus. Arklys dabar jam tik trukdė. Jis palikdavo pėdsakus, ir keliauti su juo buvo ne ką greičiau kaip pėsčiam. Bet Harka nenorėjo prarasti širmio, tad čia jojo, čia vedėsi jį už pavadžio. Miške buvo lengviau pasislėpti, bet ir greičiau galėjai būti užkluptas iš netyčių. Medžiai šiek tiek saugojo nuo žiemos negandų. Sniego sluoksnis čia buvo plonesnis negu prerijose. Ne taip pūtė vėjas. Niekada netrūko malkų laužui susikurti, ir vandens nesunku buvo aptikti. Širmis, nerasdamas žolės, galėjo graužti maistingą medžių žievę.

Harka pasiekė aukštesnes, statesnes ir atšiauresnes vietas, kur indėnai iš savo palapinių kaimų ateidavo tik medžioti. Dar nebuvo taip šalta, kad, užsiglaudęs už medžių ir uolų, nebūtų galėjęs užmigti po savo bizono odos antklode. Kadangi jau gerą galą buvo nukeliavęs dakotų nepastebėtas, tikėjosi, kad ir toliau ge-

rai seksis. Jis priprato prie tokio nuolatinio bastymosi, valgė, kada norėjo, ir visą laiką buvo įsitempęs kaip laukinis žvėris, turįs aibę priešų. Jis manė, kad geriausia bus niekur ilgiau neapsistoti ir kiekvieną dieną keisti vietą. Tada nesusidarys daug pėdų ir jos vargu ar kris į akį aplink zujantiems medžiotojams.

Harka buvo numatęs pasiekti tą vietą, kur užpraeitą žiemą stovėjo Lokės giminės palapinės. Netoli buvo paslaptingoji ola. Naktį, prieš išardant palapines, Matotaupa norėjo pasakyti sūnui jos paslaptį. Keistai susiklosčius aplinkybėms, ji taip ir liko neatskleista.

Harka slapta planavo dar kartą ištyrinėti tą olą. Gal pavyktų rasti kokių nors ženklų, kad ji žinoma ir kitiems žmonėms. Ko gero, ir Matotaupą traukė prie tos olos, kurios paslaptį žinojo ir dėl to taip smarkiai nukentėjo. Galbūt Harkai ten pavyktų rasti tėvą ar bent jo pėdsakus.

Jis tvirtai tikėjo tėvo nuoširdumu ir nekaltumu ir vis labiau įtarinėjo Rudąjį Džimą, su kuriuo dabar turėjo būti Matotaupa.

Harka taip juo nepasitikėjo, kad net ėmė įtarinėti, jog šis nori iššniukštinėti burtų olą, ir pajuto nenumaldomą norą galutinai išsiaiškinti tuos dalykus, kurie iš pagrindų pakeitė jo gyvenimą.

Pamažėle, visaip vingiuodamas, jaunasis indėnas artėjo prie pietinių Juodųjų Kalnų šlaitų. Iš pėdsakų jis

matė, kad čia daug dakotų, kurie žiemoja miškuose ir medžiodami zuja aplink. Todėl jis pakilo dar aukščiau, kur stūksojo vien tik įmantrių formų uolos. Iš čia jis vis nusileisdavo prie burtų olos ir tos laukymės, kur prieš dvejus metus stovėjo Lokės giminės palapinės. Vėtra daug ką pakeitė, ir Harka nustatė, kad laukymėje dabar niekas negyvena, nebuvo ir medžiotojų pėdų, tik vienišas nekaustytas arklys bastėsi aplinkui. Harka pasekė jo pėdsakais, kurie jį nustebino, bet paties gyvulio nerado. Senos ir naujos pėdos buvo susipynusios ir Harka kol kas nustojo ieškojęs, nes tai buvo tikra gaišatis. Jis įsitikino, kad mustangas buvo be raitelio.

Vieną naktį jaunasis indėnas pagaliau pasiryžo įlįsti į olą. Jos angą ir kelią iki požeminio krioklio jis žinojo. Kadangi buvo numatęs užtrukti oloje ilgesnį laiką, širmį nuvedė į mažai apsnigtą miško pievą, kur šis turėjo rasti daugiau pašaro negu ankstesnėmis dienomis ir negalėjo iš ten greit kur nors nuklysti. Jeigu ir nuklystų, Harka lengvai rastų jį pagal pėdsakus. Todėl paleido laisvai ganytis ir nuėmė net pavadį. Bizono odos antklodę, kurios oloje nereikėjo, paliko pririštą prie arklio ir, kol dar neišaušo, leidosi prie angos, esančios vidury statmenos uolų sienos miško pakraštyje. Vienam žmogui buvo sunku iš apačios užsiropš-

ti, nes uolų siena žemiau landos buvo išgaubta. Paprasčiausia buvo viršuje užkabinti už medžio lasą ir juo nusileisti iki uolos kyšulio, o nuo jo jau nesunkiai galėjai patekti į vidų. Šiuo keliu prieš pusantrų metų į olą įlindo Matotaupa su savo sūnumi, dabar Harka nusprendė vėl juo pasinaudoti, bet pirma įsilipo į aukštą medį uolų sienos papėdėje ir gerai apžiūrėjo sieną ir juodą skylę joje, olos nasrus, iš kurių šaltu metų laiku virto garas. Harka ištyrinėjo kiekvieną uolų sienos pėdą, apžiūrėjo samanas, augančias kai kuriose vietose, iš viršaus nukarusias medžių šaknis ir prie jų prikibusius parazitinius augalus. Nieko, jokio ženklo, kad čia būtų žmogus.

Jaunasis indėnas vėl išlipo iš medžio ir šlaitu užkopė iki uolų sienos viršaus. Žemė čia visur buvo uolėta, kojos neklimpo, tad buvo palyginti nesunku nepalikti stačiame šlaite pėdsakų, nes ir sniegas tik kur ne kur laikėsi. Naktis buvo tamsi, mėnulis dar nepakilęs virš medžių viršūnių, tad tylioje santarvėje su tolimomis žvaigždėmis švietė tik sniegas.

Ūktelėjo apuokėlis.

Harka prisiminė, kad ir tada, kai čia buvo su tėvu, taip pat ūktelėjo apuokėlis, tačiau tuomet, kai abu indėnai lindo atgal iš olos. Ta naktis taip giliai buvo įsirėžusi Harkai į atmintį, kad jis prisiminė kiekvieną smulkmeną.

Atsidūręs virš uolų sienos, jis susirado tą patį medį, už kurio tėvas tada buvo užkabinęs lasą. Harka apsuko apie jį ilgą odinį diržą, ir čia jam krito į akis, kad ant šito medžio žievės nėra sniego, o ant kitų yra. Kažkas jį turėjo nuvalyti. Koks nors gyvulys ar gamtos jėga to negalėjo taip kruopščiai padaryti. Čia, taip galvojo Harka, būta žmogaus, ir būtent po paskutinio didesnio sniego, taigi per pastarąsias šešias dienas. Kam tas nepažįstamasis valė nuo kamieno sniegą? Gal kad kas nors nepastebėtų, jog jis už šito medžio buvo užkabinęs lasą?

Harka susimąstė, bet paskui nutarė neatsisakyti savo plano. Jis apčiupinėjo pirštais kamieną, lygi medžio žievė nebuvo niekur nei įpjauta, nei nutrinta. Harka apjuosė odiniu lasu kamieną, suėmė už žemyn nukarusių galų, įsirėmė kojomis į uolą ir periminėdamas rankas nusileido iki kyšulio, kur buvo galima pastatyti koją. Tada nutvėrė vieną laso galą, patraukęs atkabino nuo medžio ir gražiai jį suringavo, kad patogu būtų neštis. Atidžiai klausydamasis ir dairydamasis pritykino prie angos ir greitai šmurkštelėjo į tamsią skylę. Dabar jo jau niekas negalėjo pastebėti.

Harka palaukė, ar kas nesujudės, bet aplink buvo tylu. Tad pakilo ir ėmė skverbtis gilyn. Nuo lubų lašėjo, ir Harka turėjo vis aplenkti keistas uolines atau-

gas, susidariusias ant lubų ir žemės. Ola ėjo žemyn. Iš kalno gelmių sklido gurgėjimas ir šniokštimas, kuris po truputį vis stiprėjo. Harka žinojo, kad tai šniokščia požeminiai vandenys. Berniukas buvo miklus ir nieko nebijojo, todėl gana gretai žengė į priekį. Šniokštimas vis garsėjo, pagaliau Harkai ėmė tiesiog dundėti ausyse.

Čia jis prisiminė tą momentą, kai su tėvu priėjo vandenį ir kaip, kažkieno nutvertas, vos nenugarmėjo į prarają. Dabar jį vėl suėmė ta akimirką trukusi mirtina baimė. Todėl šįkart buvo labai atsargus, nuolat graibė aplink kojomis ir rankomis. Jis netgi užsimerkė, kad iš tamsoje žybtelėjusių akių kas nesuprastų, jog oloje dar kažkieno esama.

Ant jo jau tiško krioklio vanduo, kuris krito nuo dešinės olos sienos, kirto taką ir paskui vėl garmėjo žemyn į nežinomas gelmes.

Staiga tyškantys lašai ėmė jo nebepasiekti. Harka pajuto, lyg prieš jį kas būtų sujudėjęs, nors paklaustas ir nebūtų galėjęs pasakyti, kodėl jam taip pasirodė. Jis pajuto žmogaus kvapą; uoslę berniukas turėjo gerą, beveik kaip šuns. Ir kvapas, kurį užuodė, buvo ne indėno, o baltojo, apsirengusio seniai neskalbtais, prakaitu permirkusiais drabužiais. Tas kvapas rietė jam nosį ir artėjo. Harkai nebuvo kada ilgai galvoti. Instinktyvaus ir baisaus pykčio suimtas, kad čia galėjo

prasiskverbti kas svetimas, ir jausdamas, kad tas įsiveržęs jį užpuls, jeigu jis pats to nepadarys, Harka išsitraukė durklą.

Tai buvo vaikystėje įvaldytas ginklas, ir Harka pirmiau stvėrėsi jo, o ne revolverio, kuriuo šaudyti buvo išmokęs tik prieš metus. Berniukas dūrė iš visų jėgų ir pataikė į kažkieno kūną. Kai norėjo atitraukti ranką, kažkas jį nutvėrė. Harka buvo apsivilkęs bebro kailio švarką, ant peties turėjo lanką. Užpuolikas turėjo į ką įsitverti, bet jis, kaip ir Harka, tamsoje nieko nematė. Harka žaibiškai loštelėjo savo lanksčiu kūnu atgal ir paliko priešininko rankose bebro kailio švarką. Kur dingo lankas, jis net nepastebėjo. Vos išsilaisvinęs, Harka pajuto, kad tas didelis, dvokiantis ir galingas kūnas vėl prieš jį ar virš jo. Berniukas krito ant žemės ir, prasmukęs pro priešininko tarpkojį, atsidūrė kitoje požeminio upelio pusėje, kuris ties ta vieta buvo gana seklus. Taip jam pavyko dar kartą pasprukti, tačiau pajutęs nepažįstamojo gniaužtų jėgą, suprato, kad šis daug stipresnis už jį, ir nutarė bėgti. Tačiau kur? Skverbtis gilyn į olą nedrįso, nes ten galėjo pasiklysti arba atsimušti į sieną, kur priešas jį būtų pasivijęs. Prasigauti prie angos be kovos jau nebuvo įmanoma, nes ten stovėjo nepažįstamasis ir laukė jo. Taigi Harkai liko tik šokti į krioklį ir atsiduoti vandenų valiai arba paban-

dyti šmurkštelėti į olos atšaką, iš kurios tryško vanduo. Tada atsidurtų toje olos dalyje, iš kurios tikriausiai galima išeiti.

Nors ir pavojingas, pirmasis kelias Harkai atrodė geriausias, nes su tėvu buvo matęs tą vietą, kur vanduo pasiekdavo dienos šviesą, ir tėvas buvo sakęs, kad žmogus ten galėtų prasigauti.

Dabar Harka galėjo ramiau protauti negu pirmą netikėto susidūrimo akimirką, tad išsitraukė revolverį ir nuleido saugiklį. Berniukui pasirodė keista, kad jo priešas nepanaudojo šaunamojo ginklo, kurį būdamas baltasis, be abejo, turėjo.

Jaunasis indėnas atsirėmė į sieną, kad nebūtų užpultas iš užpakalio. Priešininkas galėjo lindėti visai čia pat. Jo akių nebuvo matyti. Vandens dundesys prarydavo kiekvieną garselį, ir Harkai galėjo tik pasirodyti, kad girdi kažką šnopuojant. Bet čia jis vėl užuodė tą bjaurų kvapą ir nuspaudė gaiduką, vieną po kito paleido du šūvius, kurių aidas nustelbė net krioklio dundesį. Vadinasi, nepataikė. Priešininkas buvo stiprus kaip meška, patyręs kovotojas. Tačiau Harka staigaus įkvėpimo pagautas apgavo jį ir trečią kartą. Priešui dar nespėjus jo nutverti į savo geležinį glėbį, berniukas pašoko į viršų, dar gerai atsispyrė nuo pilvo ir atsidūrė jam ant pečių, o nuo ten kaip tikras akrobatas šoko į

tą olos atšaką, iš kur kliokiantis vanduo kirto pagrindinę galeriją. Nepažįstamasis baisiai nusikeikė, ir jaunasis indėnas iš to keiksmo tuojau pat jį pažino. Tas žmogus buvo ne kas kitas kaip Rudasis Džimas. Atsispirdamas Harka pajuto, kaip anas iš netikėtumo neteko pusiausvyros. Ko gero, pargriuvo, bet Harkai nebuvo kada dairytis. Reikėjo žiūrėti savęs. Šaltas kaip ledas vanduo krito ant galvos. Jis pabandė kaip nors įsikibti ar įsiremti rankomis ir keliais į olos šonus. Tai buvo nelengva, tačiau, kai pagalvojo apie pavojų, kuris laukė jo apačioje, jėgų padvigubėjo, ir Harkai pavyko pasistūmėti galiuką į priekį. Atšaka pasidarė nebe tokia stati, bet susiaurėjo. Greit Harka prasiskverbė pirmyn per visą savo ūgį. Oro jis buvo prisitraukęs tiek, kad galėtų pereiti šitą vandeniu užlietą vietą arba kad dar spėtų neuždusęs iš jos pasitraukti.

Ola vėl pasidarė statesnė ir nepaprastai susiaurėjo. Harka jau buvo benorįs pasileisti pasroviui, bet dar turėjo oro, todėl paskutinį sykį sukaupė jėgas ir pabandė dar pasistūmėti, nenorėdamas atsidurti apačioje tykančio vyro naguose. Tik labai lieknas žmogus galėjo toje vietoje išsitekti. Visiškoje tamsoje, visas užlietas vandens, Harka iš paskutiniųjų pasistūmėjo dar du metrus.

Staiga jis pajuto, kad vėl gali kvėpuoti ir išskėtė į šalis rankas, po to nedelsdamas išlindo visas. Berniu-

kas pasiekė platesnę olos dalį. Rankomis ir kojomis ėmė graibyti aplink. Pirmiausia jam pavyko šone rasti vietą, kur nebuvo vandens. Atsitūpęs ant šlapios uolos, jis šnopavo ir visas drebėjo, nes buvo šlapias, sušalęs ir pavargęs. Tik po kiek laiko nurimo širdis, jis pradėjo lygiai alsuoti. Tada tamsoje vėl pradėjo judėti ir viską aplinkui čiupinėti. Pasirodė, kad atsidūrė gana didelėje apskritoje patalpoje, kur rinkosi visi kalno vandenys, duodą pradžią požeminiam upeliui. Dabar, žiemos pradžioje, vandens buvo palyginti mažai, beveik visur sausa, taigi berniukas galėjo iš bėdos čia būti. Tačiau olos atšaka tuo ir baigėsi. Toliau prasiskverbti buvo neįmanoma, tai Harka tuojau pastebėjo. Jaunasis indėnas atsidūrė nelyginant kokiame uolų kalėjime. Prieš imdamas kurti planus, kaip iš čia išsikrapštyti, jis dar kartą atidžiai apgraibė olos sienas. Dešinėje pusėje akmenys buvo beveik sausi. Harka ten ir nuėjo. Sienoje rado vandens padarytą įdubą. Ant jos krašto jaunasis indėnas atsisėdo, norėdamas dar kiek atsipūsti. Jam nereikėjo bijoti Džimo, nes tas su savo plačiais pečiais negalėjo prasigauti ten, kur tik su vargu prasmuko Harka.

Taigi jaunasis indėnas galėjo neskubėti.

Jis ėmė grabalioti po įdubą ir rado ten mažų vandens nugludintų akmenų ir dar kažkokių minkštes-

nių, kampuotesnių, panašių į medį daiktų. Dar ir dar kartą apčiupinėjo tuo keistus daiktus, nes iš pat pradžių jam pasirodė, jog tai ugnies įkūrimo reikmenys. Harka niekaip negalėjo patikėti, kad tai tiesa, tačiau kad ir kaip čiupinėjo, vis įsitikindavo, jog neklysta. Jis bijojo apsigauti. Pagaliau paėmė du ant akmenų gulėjusius sausus medgalius ir ėmė juos vienas į kitą trinti. Po kiek laiko pavyko išgauti keletą kibirkštėlių. Jų šviesoje pamatė olą, bet kibirkštys tuoj vėl užgeso.

Atsargiai padėjo tuodu medžio gabaliukus į ankstesnę vietą. Tai buvo indėniški ugnies įkūrimo reikmenys. Tarp mažų, vandens nugludintų akmenukų šitoje dubens formos įduboje buvo ir aukso gabalėlių. Matyt, juos čia iš auksingų uolienų sunešė vanduo arba surinkęs sudėjo žmogus, palikęs tuodu medžio gabaliukus. Šiaip ar taip, Harka jau nebe pirmas čia pateko. Jo pirmtakas taip pat buvo indėnas.

Ar Rudasis Džimas ką nors numanė apie šį lobį?

Jei nieko nežinojo, tai reikia padaryti taip, kad niekada ir nesužinotų, o jei žinojo – kad niekada jo negautų.

Harka ėmė galvoti, kaip toliau elgtis. Kelias dienas ir naktis galėtų čia ištverti, nes oro ir vandens užteko, be to, turėjo truputį šlapios sutrintos bizonienos. Tačiau kada nors vis dėlto reikėjo ryžtis sugrįžti, kol ne-

bus nusilpęs. Aukso nė nemanė čia palikti. Mielai būtų susikūręs ugnelę, kad galėtų surinkti aukso grūdelius, bet buvo peršlapęs iki siūlo galo. Tačiau taip turėjo atsitikti kiekvienam tuo pačiu keliu čia patekusiam. Ar nėra kur nors paslėpto kokio degaus daikto? Harka ryžosi dar kartą kuo kruopščiausiai viską aplink apčiupinėti. Tai darydamas pastebėjo, kad uola keliose vietose įskilusi. Kada nors šita tuštuma galėjo užgriūti. Paskiausiai Harka apžiūrėjo natūralią įdubą sienoje ir iš tikro rado du nedidelius iškorėjusius medgalius.

Dar kartą ėmė kantriai trinti anuodu gabaliukus, ir pagaliau jam pavyko susikurti ugnelę. Ja apsišvietė įdubą ir greitai surinkęs visus aukso grūdelius susikišo juos į tą patį maišelį, kur buvo malta bizoniena. Kiek pagalvojęs sudegino ir abu medgalius. Dabar jau niekas, patekęs į šią olos dalį, negalėjo pagalvoti, kad ji kuo nors ypatinga.

Kadangi jam niekas netrukdė ir buvo labai pavargęs, įsitaisė ant akmenų taip, kad neįkristų į vandenį, ir truputį nusnūdo, nors buvo šalta, kieta ir nepatogu.

Tačiau pabudo gana pailsėjęs, kad galėtų leistis atgal, ir tuojau šoko ištiesęs į priekį rankas, galva žemyn į garmantį vandenį. Iki pagrindinės galerijos buvo visai netoli, tik prieš srovę einant kitaip atrodė. Jaunasis

indėnas kaipmat ją pasiekė. Čia jo niekas nesugriebė, bet, numatęs leistis kriokliu žemyn, nebandė išsikapstyti į sausą vietą, ir vanduo tuojau pat nusinešė jį į bedugnę. Krisdamas ko neprarado sąmonės. Nors krioklys buvo gan aukštas, į uolas niekur neatsimušė. Per ilgą laiką vanduo buvo išgraužęs kalne dubumą, kuri dabar buvo pilna vandens. Į ją Harka paniro kelis metrus, bet srovė vėl jį išnešė į viršų. Po kiek laiko berniukui pavyko išsikapstyti iš sūkurio ir vanduo jį panešė dar galiuką žemyn. Čia jis rado sienoje nišą, į kurią tuojau pat įsiropštė. Atsitūpęs ant žemės, susirietė ir ėmė drebėti, nes leisdamasis kriokliu labai nuvargo.

Kiek apsiraminęs pastebėjo, kad iš nišos, kurion buvo įsiropštęs, į viršų eina sausa uolos atšaka. Jam labai magėjo į ją įsibrukti, bet nežinojo, ar ji veda laukan, todėl kiek pailsėjęs manė vėl atsiduoti vandenų valiai, nes buvo tikras, kad tie jį išneš iš kalno gelmių. Todėl susikaupė ir greit vėl šoko į smarkią srovę, vanduo jį tuojau pat pagriebė ir nusinešė, mėtydamas per slenksčius, kol pagaliau pusgyvį paliko gulėti ant žemės.

Atsipeikėjęs Harka pamatė, kad tyso ant akmenų ir kad aplink tamsu. Tačiau visiškai tamsu jau nebuvo. Iš kažkur sklido blausi šviesa, ir vanduo šniokštė jau visai kitaip. Harka jautėsi kaip sudaužytas, skaudėjo

visus kaulus, tačiau pakilo ir keturpėsčias ėmė slinkti pasroviui žemyn.

Netrukus pasiekė plyšį, į kurį garmėjo vanduo, čia buvo dar šviesiau. Harka vėl šoko į vandenį, greitai prasigavo pro plyšį ir atsidūrė lauke.

Virš jo plytėjo dangus, mirgėjo žvaigždės. Ant medžių šakų spindėjo sniegas. Iš kalno trykštąs šaltinis plekšėdamas ir šniokšdamas tekėjo miškingu šlaitu. Švelnus vėjelis sūpavo medžių viršūnes.

Harka gerai pažinojo šią vietą, todėl nieko nelaukęs šastelėjo į šalį, medžių ir krūmų priedangon. Nuo jo plaukų varvėjo vanduo, odinės kelnės, diržas ir mokasinai buvo šlapi. Revolverio nebeturėjo, lanko taip pat. Jį prarado kartu su bebro kailio švarku.

Buvo labai šalta, jis visas drebėjo, todėl tuojau pat leidosi ieškoti arklio, kurį kartu su bizono odos antklode buvo palikęs miško pievoje. Iki ten buvo gana toli. Harka bėgo apsnigtu tamsiu mišku. Pirmiausia pasuko prie laukymės, kur iki iškeliaujant prie Arklių upelio stovėjo Lokės giminės palapinės. Harka labai skubėjo, tačiau kiek galėdamas stengėsi nepalikti pėdų. Prie uolų sienos su anga į kalno labirintus dabar jam nereikėjo bėgti, nes ji buvo keliais šimtais metrų aukščiau. Kadangi laukymėje, į kurią lėkė Harka, dabar niekas negyveno, jis labai nesisaugojo. Visai jos

nepribėgęs įlipo į medį. Jo šakos buvo plikos, taigi priedanga buvo ne kažin kokia, tačiau Harka galėjo gerai apžvelgti laukymę, plytinčią kalno papėdėje. Ji buvo menkai apsnigta, kai kur sniegas nuo žemės nukastas gyvulių.

Laukymės pakraštyje riogsojo milžiniškas akmens luitas, o viduryje, kad ir praėjus dviem vasaroms ir vienai žiemai, skvarbi Harkos akis dar galėjo įžiūrėti tas vietas, kur buvo įkalti palapinių kuolai, ir jis būtų galėjęs kuo tiksliausiai parodyti, kur tada stovėjo tėvo, burtininko ir jo draugo Četano palapinės. Apskritos ugniakurų duobės taip pat buvo žymu; ko gero, laukymėje po to dar kas nors gyveno, ir svetimos palapinės stovėjo tose pačiose vietose.

Visa tai rūpėjo Harkai, tačiau pats įdomiausias dalykas buvo tas, kad čionai atkeliavo jo širmis ir kad šalia jo stovėjo dar vienas palaidas arklys, lygiai toks pat tvirtas ir išdidus mustangas, kurį Harka tuojau pažino. Tai buvo vienas iš tėvo arklių! Gyvuliai stovėjo šalia vienas kito ir, nužėrę kanopomis sniegą, ėdė žolę. Buvo prieblanda. Iš rytų kaip auksinės strėlės pro medžių šakas skverbėsi saulės spinduliai. Šešėliai traukėsi. Laukymėje darėsi vis šviesiau. Kiek kartų jis čia matė patekant saulę! Mažas upelis, čiurlenąs laukymės pakraščiu, sublizgo ryto saulėje; kiek žemiau

šniokštė upė, juosianti kalnų masyvą iš pietų pusės. Ten berniukai maudydavosi ir žaisdavo. Dabar aplink buvo tuščia.

Harka buvo beįsileidžiąs į prisiminimus, jis jau tarsi matė Untšidą, Uinoną ir motiną, kuri čia dar buvo gyva ir tik paskui krito nuo atsitiktinės paunių kulkos, kai giminė kėlėsi prie Arklių upelio, bet staiga sukarkė varna, ir ne viena iš tų dvylikos, kurios tupėjo nudžiūvusiame pilkame medyje, apšviestos ryto saulės, ir snapais krapštinėjosi plunksnas. Sukarkusi varna nebuvo varna. Harka puikiai žinojo, ką reiškia tie trys karktelėjimai, ir atsakė lygiai taip pat.

Tada netoli nuo tos vietos, kur ganėsi arkliai, iš už medžio išėjo Harkos tėvas.

Ant jo pečių krito kasos. Plaukuose nebuvo plunksnų, tačiau iš jo ledžingų siūlių kyšojo skalpų plaukų pluoštai, plaukai buvo juodi, vadinasi, skalpai indėnų. Tėvas buvo apsirengęs gerais žiemiškais drabužiais, turėjo ilgą bizono kailio švarką ir šiltus mokasinus. Rankoje laikė šautuvą ir tiesus stovėjo prie savo arklio, žvelgdamas į medžio viršūnę, kur tupėjo Harka. Jo plaukuose buvo dar daugiau žilų sruogų, raukšlės pagilėjusios; apie akis ir burną gulė šešėliai, neišnykstą net ir dienos šviesoje.

Harka ėmė skubiai kabarotis iš medžio, nušoko nuo paskutinės šakos žemėn ir nubėgo prie tėvo.

Matotaupa apžiūrėjo savo sūnų, sulysusį raumeningą paauglį, visą susidraskiusį, su mėlynėmis ant pečių, šlapiais drabužiais. Juodviejų žvilgsniai susitiko, ir kiekvienam iškilo daug klausimų, į kuriuos nebuvo galima atsakyti tuojau pat, kurie galbūt iš viso nebus ištarti.

– Ar tu vienas, Harka Kietasis Akmenie?

– Vienas.

Matotaupa turėjo šį tą sumedžiojęs. Mėsa buvo žalia, tačiau Harka gerai prisikirto, nes buvo labai išalkęs. Šlapius drabužius nusivilko ir pakabino, kad vėjas ir saulė išdžiovintų, o pats susisupo į bizono odos antklodę su tėvo žygių paveikslais, kai tas dar buvo Lokės giminės karo vadas.

– O aš ne vienas, – pasakė Matotaupa, kai jie baigė valgyti. – Džimas su manim. Mes gyvename viršuje, burtų oloje, ten esame saugūs. Dakotai laiko mus dvasiomis, todėl paliko šias vietas.

– Ar ir tavo arklį jie laiko dvasia?

– Kai dabar jų jau du, žinoma, nelaikys. Tačiau mustangai gali privilioti Tašunką Vitko. Man dar nepavyko jo rasti. Kodėl nepasisakei Džimui, kas tu toks?

Vadinasi, tėvas žinojo apie jų susidūrimą!

– Mes susitikom tamsoje. Ar Džimui šioje oloje nieko daugiau nereikia, tik prieglaudos?

– Niekas jam apie ką kita neužsimena. Šita ola jam tik slėptuvė. Aš pats pasiūliau čia įsikurti žiemai. Tu mane supranti. Ar kriokliu nusileidai?

– Hau.

– Džimas sunkiai sužeistas. Aš perrišau jį, bet truks koks mėnuo, kol atgaus jėgas. Gerai, kad mes dabar jau trise. Kodėl palikai siksikų palapines?

– Dėl tos pačios priežasties kaip ir tu, tėve. Tu nušovei Elį. Baltieji vyrai mane laiko žudiko sūnumi. Kol nesu karys, pagal savus įstatymus jie mane gali sugauti ir atiduoti į perauklėjimo kalėjimą.

– Nereikėjo Mineapolyje pasakyti Senajam Bobui, kad ketiname keliauti pas siksikus. Jis bus mus išdavęs policijai. Jis ir Džimą išdavė.

Harka išsitiesė. Jam buvo sunku susivaldyti ir atsakyti tėvui taip, kaip reikalavo indėniški papročiai, todėl tiesiog spauste išspaudė:

– Aš tylėjau. Senasis Bobas nieko nežinojo. Tik vienas žmogus galėjo mus išduoti: Džimas.

– Nutilk. Jis yra mano brolis ir negalėjo manęs išduoti.

Harka daugiau nieko nepasakė, tačiau dar labiau užpyko ant Džimo.

Tėvas ir sūnus dar valandėlę pasėdėjo tylėdami vienas priešais kitą. Kiekvienas buvo pasinėręs savo min-

tyse. Gal atsitiktinai, o gal ir ne, jie sėdėjo kaip tik toje vietoje, kur seniau buvo vado palapinės ugniakuras. Atrodė, tarsi žemė būtų prabilusi abiems tylint, ir Matotaupa, širdyje troškęs tik keršyti, krūtinėje netikėtai pajuto šilumą. Jis nenujojo pasimatyti su sūnum, ir Harka pats jį susirado, palikęs puikų prieglobstį. Antrą kartą taip padarė, antrą kartą išėjo paskui tėvą. Matotaupos krūtinėje kažkas atsileido. Bet jis neišsilaisvino iš visų varžtų. Jam tik atrodė, lyg krūtinėje būtų atsivėrusi sena žaizda ir iš jos būtų pradėjęs sruventi šiltas kraujas.

– Harka Kietasis Akmenie, – lėtai pasakė Matotaupa. – Tu žinai, kad aš tavimi pasitikiu. Aš parodysiu, ką žadėjau prieš dvi vasaras. Tu sužinosi olos paslaptį, tu vienas. Kaip mano tėvas ją man patikėjo, taip ir aš patikėsiu ją tau. Tu turėsi niekada jos neišduoti.

– Niekada, tėve.

Vėl įsiviešpatavo tyla. Harkos pyktis pradėjo blėsti. Jis neprarado tėvo pasitikėjimo, tad kada nors gal ir pavyks nuteikti jį prieš baltąjį, tada kai turės savo rankose įrodymus, kurie ir jį įtikins, o iki tol elgsis santūriai ir protingai. Tėvas buvo jo, o ne to baltojo.

– Eime, – pasakė Matotaupa ir atsistojo. – Aš atskleisiu tau olos paslaptį, paskui trauksime pas Džimą.

Harka irgi pakilo.

– O arkliai?

– Paliksime likimo valiai.

Harka daugiau nieko neklausinėjo ir nusekė paskui tėvą.

Matotaupa nenudrožė tiesiai prie uolų sienos. Jis visaip vingiavo, stengdamasis kuo įmantriau sumėtyti pėdas. Harka labai atidžiai sekė, ką daro tėvas, norėdamas apgauti bet kokį persekiotoją, ir džiaugėsi, kad jis toks sumanus.

Pamažu berniukui paaiškėjo, kad Matotaupa nemano eiti prie uolų sienos. Jiedu jau buvo daug aukščiau įkopę į kalną ir tiek nukrypę į šoną, kad net didžiausio atsargumo laikantis to nereikėjo daryti. Dar kiek paėjęs, Matotaupa sustojo tuščioje ir nykioje vietoje, kur, atrodė, net žiemą joks žvėris neužklysta, nes aplink buvo tik akmenys ir samanos.

Medžiai augo retai. Jie buvo kreivi, išklaipyti, aplaužytomis šakomis ir apsamanoję. Aplink švilpavo vėjas. Tarp akmenų užsilikusį sniegą dengė ledo pluta. Vieta buvo kraupi.

Matotaupa atidžiai apsidairė aplink ir, stodamas tik ant akmenų, kad neliktų pėdsakų, nuėjo prie vieno didelio uolos luito. Čia atsargiai atskyrė prišalusias samanas ir pakėlė akmenį į viršų. Harka, tėvui paliepus akimis, tuoj pakišo po juo du nedidelius akmenis.

Toje vietoje, kur buvo pakėlęs akmenį, žiojėjo juoda skylė.

– Čia mes įlįsime.

Anga tik pradžioje buvo siaura, toliau erdvės pakako. Atsidūręs viduje, Harka vėl ištraukė iš po luito abu mažuosius akmenis ir atsargiai nuleido luitą, stengdamasis pastatyti į senąją vietą. Jam pasirodė, kad šioji anga į kalno vidų buvo kažkieno tyčia paslėpta nuo svetimų akių.

Matotaupa nuėjo ola žemyn, ir Harka nesunkiai spėjo paskui jį, nes viduje nebuvo slidu. Aplink tvyrojo tamsa, tad eiti reikėjo apgraibomis. Abu indėnai prasigavo gerą galą į kalno vidų, pasiekė kryžkelę, ir Matotaupa pasuko į kitą atšaką. Čia sustojo ir paaiškino Harkai:

– Ta atšaka, kuria ėjome pirma, veda žemyn prie krioklio. Iki jo ji dar kartą šakojasi, tai irgi svarbu, nes tuo keliu, kur mes dabar einame, taip pat galima išlįsti į lauką po vieno medžio šaknimis. Dabar tavęs ten nevesiu, tu tik įsidėmėk. Žemiau krioklio uoloje yra niša...

– Aš ją žinau...

– Gerai. Tada tau viskas aišku. O dabar pasuksime kitu keliu, kurio nežino nė vienas gyvas žmogus, išskyrus mane, ir niekas nesužinos, išskyrus tave.

Matotaupa ėmė kopti naujai pasirinktąja atšaka. Čia eiti buvo jau daug sunkiau. Akmenys greit lūžinėjo.

Keliose vietose ola buvo beveik užversta ir Matotaupa pirma turėdavo atsargiai prasivalyti kelią. Oras darėsi vis slogesnis. Harka jautėsi silpstąs ir pastebėjo, kad tėvas taip pat lėčiau juda, negu galėtų. Tačiau Matotaupa nesustojo pailsėti, nes jie galėjo užtrokšti per ilgai užgaišę nuodingame ore.

Atšaka tai kilo į viršų, tai leidosi žemyn, pagaliau pasidarė gan erdvi. Harka su palengvėjimu įkvėpė oro, kuris čia buvo jau vėl grynas. Jo laukė naujas netikėtumas. Berniukas nutvėrė kažką panašaus į kaulą.

Matotaupa tuo metu atsisėdo. Harka atsidūrė šalia tėvo, kuris ruošėsi įkurti ugnį. Sužibo kibirkštys, ir Matotaupa uždegė gabaliuką bizono mėšlo, kurį indėnai, kaip itin lengvai užsiliepsnojantį daiktą, nešiodavosi užsidegti pypkėms.

Ola buvo erdvesnė, negu Harka tamsoje įsivaizdavo. Mažos ugnelės šviesoje jis tuoj suprato, kad rankoje turi kaulą. Jų aplink buvo pilna, netoliese gulėjo dvi didžiulės lokio kaukolės, didesnės netgi už grizlio. Dauguma kaulų buvo labai seni, išdžiūvę ir pabalę. Harka apmetė juos akimis ir sustojo prie žmogaus kaukolės sutriuškintu pakaušiu.

Matotaupa sudegino bizono mėšlą juo užsidegęs pypkę. Pasidarė tamsu. Tyla buvo tokia slogi, kad ausis trokšte troško išgirsti kokį nors garsą.

– Tai yra olos paslaptis, – sušnibždėjo Matotaupa. – Niekas nėra matęs didžiosios Lokės, tačiau ji gyvena šiame kalne. Nuo senų senovės. Tu pats tai žinai. Jos sūnus buvo žmogus, nuo jo prasidėjo Lokės giminė. Jis buvo mano ir tavo protėvis.

Matotaupa nutilo.

– Štai čia, – vėl sušnibždėjo jis, paėmęs Harkos ranką, – užčiuopi? – keletas grūdelių. Tai auksas. Lokė, matyt, užmušė plėšiką, kuris kažkur rado tuos gabaliukus. Aš pasiimsiu juos. Mes esame Lokės palikuoniai, ir dalis jos turtų priklauso mums. Šiuose kalnuose yra aukso, – toje vietoje, kur išteka šaltinis, prieš dvejus metus aš buvau tave ten nusivedęs. Viename plyšyje, iš kurio teka vanduo, aukso galima ranka pasisemti. Na, dabar jau pakankamai žinai.

– Aš radau aukso sienos įduboje, – prisipažino Harka.

Matotaupa visas pasisuko į jį. Harka tarsi pajuto jo įsmeigtą žvilgsnį.

– Tu radai... – sušnibždėjo Matotaupa ir nutilo.

Iš kalno gelmių, sudrumstęs slogią tylą, juos pasiekė kimus ir baisus riaumojimas, daug kartų nuaidėjęs oloje ir privertęs abu sudrebėti.

– Harka!

Kaip vaiduoklių vejamas Matotaupa pasileido tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atėjęs, Harka šnopuodamas

lėkė paskui jį. Ola buvo per siaura, kad joje tilptų lokys, tačiau šiuo metu abiem protą buvo aptemdžiusi nuo pat vaikystės įsišaknijusi burtų baimė, ir jie nedrįso net stabtelėti. Troškus oras skverbėsi jiems į plaučius, sruvo prakaitas. Abu taip skubėjo, kad jiems ne galvoje buvo atsargumas, ir ant jų biro akmenys. Pribėgę užverstą vietą, jie ko nealpo iš baimės. Pagaliau pasiekė kryžkelę ir angą, kur Matotaupa skubiai pakėlė akmenį į viršų ir pakišo po juo du mažesnius.

Harka pasiėmė bizono odos antklodę, kurią buvo palikęs olos pradžioje, ir abu išlindo į lauką. Dabar juodu vėl supo šviesa, vėjas, apledėjęs sniegas ir skurdūs medžiai.

Nuleidę didįjį akmenį į vietą, abu sutūpė ant akmenų pailsėti. Dideli prakaito lašai blizgėjo jiems ant kaktos ir sprando.

Pagaliau Matotaupa vėl užsidegė pypkę.

Išrūkęs ją, jis prabilo:

– Nežinau, galbūt lokė norėjo man pasakyti, kad aš blogai padariau, į jos valdas pasiimdamas tave, dar tik berniuką. Nežinau. Pirmą sykį gyvenime išgirdau jos balsą. Sako, kad vienas dakotų burtininkas kartą, vieną vienintelį, yra ją matęs, tačiau toli nuo čia, šiaurinėje kalno pusėje.

Tai pasakęs, Matotaupa giliai atsikvėpė:

– Sakiau tau, kad sužinosi paslaptį. Tu ją sužinojai. Hau.

Matotaupa iškratė pypkę, atsistojo ir nužingsniavo kartu su Harka. Jis vedė vėl visaip mėtydamas pėdas; pagaliau abu priėjo uolų sieną su anga į kalno vidų. Buvo jau vidurdienis.

Rudojo Džimo jiems nereikėjo ilgai ieškoti. Jis sėdėjo pačioje olos pradžioje, įsispyręs kojomis į kalkakmenį, nugara atsirėmęs į sieną. Jo veidas buvo sukritęs ir pilkas kaip pelenai, žvilgsnis – sutrikęs. Iš ankstesnio jo pasitikėjimo savimi nebuvo likę nė ženklo. Jo marškiniai buvo kruvini.

– Topai, – pasakė jis silpnu balsu, kai abu indėnai atsidūrė prieš jį. – Negaliu nė akimirkos ilgiau tverti šitoje prakeiktoje oloje. Kur buvai taip ilgai dingęs? Ir ką tu čia atsivedei? Harį? Ko gero, jis man taip elegantiškai bakstelėjo peiliu lyg skerdžiamai kiaulei? Vyruti, vyruti! Tau labai pasisekė, kad su savimi neturėjau revolverio.

Džimas bandė nusišypsoti, bet iš to nieko neišėjo.

– Mano baltajam broliui negera? – susirūpinęs paklausė Matotaupa.

– Taip, Topai, tavo baltajam broliui visai prastai. Nugabenk mane į bedančio Beno blokhauzą, nes nugaišti čia aš neturiu jokio noro. Iš kur čia staiga atsirado tas lokys, prakeikta pamėklė?

Net ir Džimas pastebėjo, kaip Matotaupa susigūžė iš baimės.

– Tau pasirodė lokys?

– Pasirodyti nepasirodė; to dar trūko! Užteko ir jo riaumojimo. Žaizda vėl pradėjo kraujuoti. Man trūksta oro. Topai, aš išėjau su tavim vasarą. Dabar tu mane palydėk. Nuleisk mane tučtuojau žemyn! Hari, tamsoje tu norėjai mane nužudyti, bet dabar, akis į akį, turi būti mano draugas kaip ir aš tavo. Ką padarysi, taip turi būti.

Džimas vos beapvertė liežuvį. Jis norėjo dar kartą nusišypsoti, bet tik gailiai išsišiepė.

– Kur tu buvai, kai išgirdai riaumojant lokį? – paklausė Harka.

Džimas pakėlė ranką ir parodė, kad negali daugiau kalbėti. Vietoj jo atsakė Matotaupa:

– Aš buvau paguldęs Džimą olos pradžioje.

Harka abejodamas pažvelgė į tėvą, ir tas suprato, ko klausia šis žvilgsnis: ar galima buvo per tokį trumpą laiką girdėti riaumojimą čia, olos pradžioje, ir kalno viduje? Ar tai iš tikrųjų buvo stebuklingas riaumojimas, ar Džimas, nors ir sužeistas, vis dėlto bandė prasigauti giliau į olą? Matotaupa nenorėjo klausinėti, ir ši mįslė taip ir liko neįminta. Ko gero, paslaptingoji lokė visur aplakstė, norėdama įspėti ir pagąsdinti

kiekvieną įsiveržėlį. Apie tai daugiau nebuvo kalbama. Matotaupa nusprendė išpildyti Džimo norą ir nugabenti jį pas bedantį Beną.

Harka norėjo eiti su tėvu ir pradėti ruoštis kelionei, bet šis liepė jam pasilikti; Harka turėjo pabūti su Džimu. Kai Matotaupa nuėjo, sužeistas baltasis atmerkė akis. Harka atsisėdo tiesiai prieš jį, atsirėmęs nugara į olos sieną. Jis prisimerkė taip, kad liko tik siauras plyšys; iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad jis irgi miega.

Iš kalno gelmių sklido švelnus tolimas dainavimas, šėlstančių vandenų aidas. Lauke krito retos didelės snaigės. Trijų medžių viršūnėse tupėjo varnos ir kranksėdamos šnekėjosi viena su kita. Nuo šakos ant šakos šokinėjo voveraitė, net sniegas dulkėjo.

Džimas pravėrė akis ir pamatė Harką. Jis tuojau pat vėl užsimerkė, tačiau jaunajam indėnui pakako ir to vieno žvilgsnio. Pyktis žybtelėjo Džimo akyse, nesuvaldomas, baisus kruvinas pyktis.

Harka sėdėjo nejudėdamas. Jis buvo mirtinai pavargęs, tačiau neužmigo, kol sugrįžo tėvas. Kartu su maisto atsargomis ir antklodėmis jis atnešė Harkos bebro kailių švarką, lanką ir revolverį. Berniukas tuojau pat apsivilko švarką ir pasiėmė ginklus.

– Mes išeisim, kai tik sutems, – pasakė Matotaupa Džimui.

Baltasis vėl pravėrė akis, bet jo žvilgsnis buvo miglotas. Jis pritarė indėnui silpnai linktelėdamas.

– Porą valandų pabūsiu prie mustangų, – toliau kalbėjo Matotaupa, – kad jie mums nepabėgtų paskutiniu momentu.

– Leisk man pasaugoti arklius, – paprašė Harka tėvo.

– Tu esi pavargęs, dar užmigsi.

– Leisk man pasaugoti arklius, tėve.

Matotaupa nustebo, kad Harka taip atkakliai prašosi. Savo prityrusia akimi jis matė, kad berniukas visai bejėgis, ir žinojo, kad būdamas toks pavargęs Harka užmigs ir sargyboje. Tikrosios priežasties, kodėl Harka nenori likti vienas su Džimu ir čia pamiegoti, Matotaupa nesuprato. Tačiau Harka pats žinojo, kad užmigs, ir kaip tik todėl nenorėjo likti su Džimu. Jam plaukai šiaušėsi iš baimės vien nuo minties, kad beginklis gulės netoli Džimo, iš kurio visko galima laukti. Kadangi tėvas per daug neprieštaravo, Harka tylėdamas pasiėmė raštuotą odinę antklodę, dar vieną kailinę iš Matotaupos mantos, tėvui padedant nusileido lasu ir šlaitu nubėgo žemyn į laukymę, kur abu mustangai ramiai stovėjo vienas šalia kito. Jie jau buvo nustoję ėsti.

Harka susiieškojo nuošalesnę vietą, susivyniojo į kailinę antklodę ir tuojau pat užmigo. Tai buvo pirmas

ir paskutinis kartas jo gyvenime, kai miegojo sargyboje. Tačiau kitos išeities nebuvo.

Kai sutemo ir virš apsnigtos žemės sužibo žvaigždės, Matotaupa išlindo iš olos ir nuėjo atsivesti Harkos ir arklių. Jis tikėjosi rasti berniuką miegantį, bet neketino dėl to nė žodžio sakyti. Jis norėjo jį paprasčiausiai pažadinti. Užteks jau to, kad ras jį sargyboje miegantį. Matotaupa žinojo, koks ambicingas jo sūnus. Gamtos gausiai apdovanotam protu ir jėga, gerai išauklėtam Harkai nebuvo sunku būti pirmuoju tarp savo bendraamžių ir aplenkti netgi vyresniuosius. Pats tėvas pakurstė kadaise jo ambicijas, o kai paskui bandė jas suvaldyti, buvo jau per vėlu. Harkos garbėtroška vis augo, skatinama prieštaravimo tarp puikių sugebėjimų ir tos nepagarbos, kuri jį visur lydėjo kaip benamį, todėl Matotaupa manė, kad jo sūnus vien tik iš ambicijos pasišovė saugoti arklius. Tačiau kai tėvas atėjo į laukymę, Harka jau nemiegojo, jis sėdėjo ant kailinio apkloto ir sergėjo arklius. Mustangai užuodė ateinant Matotaupą ir laiku pažadino miegantį.

Suvynioję į antklodę ir surišę lasus, indėnai bendromis jėgomis nuleido uolų siena Džimą. Matotaupa nunešė jį prie arklių ir užkėlė ant savojo, kurį nusivedė už pavadžio. Savo sūnų Harką jis raitą pasiuntė į priekį pasižvalgyti.

Visi trys nepastebėti išėjo iš miško į prerijas. Toliau keliavo slapstydamiesi už pakilumų. Pėdų dabar jau nebegalėjo paslėpti. Arkliai palikdavo jas sniege kuo aiškiausias. Sniegas dar nebuvo storai užklojęs žemės. Kadangi pastarosiomis dienomis daug nesnigo, jos paviršius buvo apledėjęs. Indėnai neklimpo, tačiau plona plutelė tuojau lūždavo, kai ant jos kanopą uždėdavo arklys.

Pučiant smarkiam nakties vėjui Harka šmižinėjo ant savo širmio ir dairėsi į visas puses. Tačiau jo mintys vis grįždavo prie paslaptingojo riaumojimo, kurį girdėjo tiek jis ir jo tėvas, tiek Džimas, nors buvo visai skirtingose vietose. Maisto atsargas ir apklotus, iš kurių persigandęs išsikapanojo sužeistas Džimas, Matotaupa, matyt, rado nepaliestus, kitaip būtų ką nors pasakęs. Harka toliau sau suko galvą. Kur buvo visi tie daiktai praeitą naktį, kai jis prasiskverbė į olą? Šiapus požeminio upelio tikrai ne. Antraip būtų juos pastebėjęs ir jie būtų laiku jį sutūrėję. Taigi Matotaupa ir Džimas savo daiktus buvo susidėję anapus upelio. Tik kai Džimas buvo sužeistas, Matotaupa viską pernešė arčiau angos. Šitai buvo lyg ir aišku. Tačiau kodėl Džimas neturėjo revolverio, kai susitiko su Harka? Revolveris buvo mėgstamas baltųjų ginklas, ir jie paprastai nešiodavosi jį su savimi. Jei Džimas atsitolino nuo sto-

vyklos, nepasiėmęs revolverio, tai, matyt, buvo kažką sumanęs, kur nereikėjo revolverio. Šitas klausimas liko neaiškus ir kėlė Harkai įtarimą.

Visiška paslaptimi liko ir baisusis riaumojimas. Džimas niekada neturėjo sužinoti, kad Matotaupa ir Harka buvo kalne ir jį taip pat girdėjo. Dėl to juodu abu susitarė. Prisiminus tai, berniuką dar kartą suėmė toks pat siaubas, tarsi vėl garsiai ir piktai būtų suriaumojęs lokys, ir jo baimė virto savotiška pagarba tai jėgai, kurią turi kalno paslaptis ir kuri išgąsdino net patį Džimą. Harka jau seniai žinojo legendą apie Didžiąją Lokę iš Untšidos ir burtininko pasakojimų. Dabar ji virto tikrove. Dabar jis jau nebuvo vien Matotaupos sūnus, bet ir Didžiosios Lokės, kuriai turėjo tarnauti.

Šitaip galvodamas ir svarstydamas Harka neužmiršo, kad yra pasiųstas į žvalgybą. Jam sekėsi gana neblogai, nes vietovė buvo gerai pažįstama dar iš tų laikų, kai pietiniame Juodųjų Kalnų šlaite seniau su kitais vaikais leisdavosi rogutėmis, vietoj pavažų pritaisę bizonų šonkaulius, Harka dabar už jų slapstėsi ar užlipdavo pasižvalgyti po apylinkes. Šiose prerijose Harka buvo Jaunųjų Šunų vadas ir išnaršė jas su draugais ieškodamas žvėrių pėdsakų. Kiekvienas slėnis, kiekviena kalva, kiekvienas upelis apsnigtais krantais žadino prisiminus. Apie tai, kas buvo seniau, Harka su tėvu nie-

kada nekalbėdavo. Gyvendamas baltųjų miestuose ir tolimoje šiaurėje pas siksikus, namus jis irgi tik probėgšmais prisimindavo. Tačiau dabar, kai vėl viską pamatė, kas jam priminė vaikystę, jo išdidų ir linksmą augimą, likęs akis į akį su prerijomis šią tylią ir nykią naktį, jis negalėjo susitaikyti su mintimi, kad yra išvarytas. Jis, Didžiosios Lokės sūnus, dar pakovos už tai, kad būtų pripažintas savo gimtinėje.

TOPAS IR HARIS

Nusigauti iki bedančio Beno blokhauzo su sunkiai sužeistu Džimu indėnams prireikė keturių ilgų žiemos naktų. Dienomis jie ilsėdavosi. Džimas buvo netoli mirties, ir Harka norėjo, kad jis numirtų, bet baltasis kaip koks pašautas bizonas atkakliai laikėsi įsikibęs gyvenimo.

Vieną rytą jaunasis indėnas išvydo Najobrerą ir apsnigtą blokhauzą kitame krante. Saulė, kaip apskritas raudonas diskas, kabojo tarp žiemos ūkų. Vanduo garavo. Išsikišusios virš vandenų geltonavo smėlio salelės, upė buvo nusekusi. Pėdų aplink ne kažin kiek tesimatė. Žiemą Benas retai turėdavo svečių, o žvėrys vengė susitikti medžiotoją. Harka sustojo, atidžiai apsižvalgė aplink ir susimąstė. Jis atpažino blokhauzą, bet jis pažinojo ir Beną. Benas nepatikimas žmogus, kaip ir senasis Abrahamas. Jis niekšas. Kai buvo užpultas dailininkas Morisas, Matotaupa su Harka atskubėjo jam į pagalbą. Benas su savo bendrais įgrūdo Harką į šulinį po grindimis. Jeigu viskas būtų išėję taip, kaip jie norėjo, Harkos jau nebūtų gyvo. Jaunasis indėnas nutarė pasisaugoti Beno, bet bijoti jo nebijojo.

Dabar jis bijojo tik Džimo. Vėliau, kai užaugs, nebebijos ir jo.

Harka perjojo nusekusią upę.

Beno niekur nebuvo matyti. Tačiau pro blokhauzo duris išėjo dvi moterys. Viena buvo stotinga pasienietė susiraukšlėjusiu, piktu ir tamsiu veidu. Rankoje turėjo šautuvą. Antroji buvo jauna ir judri, ji žvilgčiojo vyresniajai pro pečius ir šypsojosi.

Jaunasis indėnas jojo prie blokhauzo, tačiau ne šuoliais ir nė neketino sulaikydamas pastatyti arklio piestu. Jam atrodė, kad šitokių ceremonijų su moterimis nereikia daryti. Jis prisiartino žingine, nepastebimai sustabdė mustangą ir pasakė vyresniajai moteriai:

– Atvyksta Rudasis Džimas. Kur Benas?

– Su valkatomis jis neturi apie ką šnekėti! – taip smarkiai suriko moteriškė, jog atrodė, lyg seniai būtų kaupusi tulžį ir dabar džiaugtųsi proga ją išlieti. – Iš kur tu atsiradai, raudonodi utėliau? Su jumis, valkatomis ir banditais, mokančiais tik ryti ir vogti ir niekuomet neturinčiais pinigų, mes daugiau neprasidedame!

Ji įstūmė atgal į namus mergaitę, smalsiai žvilgčiojančią jai iš už pečių, pati smuko paskui ją ir užtrenkė sunkias duris. Harka pastebėjo, kad pro šaudymo angą šalia durų tuojau pat išlindo šautuvo vamzdis.

Jis paniekinamai nusišypsojo, apgręžė arklį, lėtai perjojo upę ir tik tada paleido širmį šuoliais.

Matotaupą ir Džimą rado viename prerijų slėnyje, čia juodu buvo sustoję pailsėti. Džimas kramtė sušalusį sniegą, norėdamas atvėsinti karščio išdžiovintą burną.

Harka nušoko nuo arklio.

– Bedančio blokhauze šis tas pasikeitę, – pranešė jis tėvui abejingu balsu. – Ten dabar gyvena kažkokia moteris, ir ji nenori prasidėti su „utėliais“ ir „banditais“.

– O kaip tu elgeisi?

– Aš tik perduodu tau jos žodžius.

Matotaupa supyko, nusivylė ir susirūpino, bet atvirai nepasitenkinimo neparodė, susivaldė. Tačiau Harka pakankamai pažinojo tėvą ir suprato, jog šis pyksta ne tik ant naujosios šeimininkės ir susirūpinęs ne tik Džimu. Matotaupa jau nebesuprato sūnaus.

– Lik prie Džimo! – paliepė jis Harkai. – Aš nujosiu į blokhauzą ir nepabėgsiu, išsigandęs kažkokios bobos. Džimas daugiau negali tverti be pastogės.

Kai jie šitaip šnekėjosi apsnigtose prerijose, tamsiame blokhauze prie Najobreros taip pat vyko pokalbis.

Tamsus namas buvo tiek iš lauko, tiek iš vidaus, iš lauko todėl, kad buvo dervuotas, iš vidaus – kad šviesa įeidavo tik pro šaudymo angas. Ant viryklės garavo katilas, pro plyšius mirguliavo liepsna. Prie vieno sta-

lo netoli viryklės sėdėjo Benas, ką tik sugrįžęs iš prerijų, kur ieškojo vilkų pėdų. Jo duktė sėdėjo šalimais, o priešais abu stovėjo žmona, įsirėmusi kairę ranką į šoną. Dešinėje turėjo didelį žarsteklį.

– Ne, pasakiau. Tų valkatų man čia daugiau nebus. Šitas prakeiktas namas vieną sykį bus padori prekybos stotis – arba aš vėl išeinu.

– Žmona! Eik šen. Nebūk tokia pikta. Duok pirma paaiškinti.

– Pasilaikyk tas šnekas sau. Džimas yra banditas, plėšikas. Ir tu jo bijai kaip kojotas spąstų, kurie jau užsitrenkę ir prižnybę tau koją, tai nusikąsk ją, jau geriau būti šlubam, negu laukti, kol tas niekšas tau paleis vidurius! Jis ateina, ėda, geria su savo bendrais ir niekada nemoka. Pats gi taip sakei, Benai!

– Teisybė, teisybė. Bet jeigu jis dabar ras aukso?

– Dar nerado.

– Ko gero, jau. Visą vasarą nesirodė. Eisiu pasižiūrėti. Jaunojo indsmeno pėdsakus kaip nors rasiu. Tu, matyt, būsi Harį pavarius šalin. Negerai, kai indsmenas apsisuka ir nujoja šalin, netaręs nė žodžio.

– Tai tu dar bėgiosi paskui tuos valkatas ir dykaduonius?

Benas atsistojo ir ėmė ruoštis. Žmona tuo metu jam ėmė skalbti žarstekliu nugarą, ir jis atsisukęs išplėšė jį jai iš rankų.

– Raminkis man, sudiržusi dvasna!

Duktė padavė tėvui šautuvą, ir jis išėjo trenkęs durimis.

Benui nereikėjo toli joti. Sekdamas Harkos pėdomis jis tuoj sutiko Matotaupą, artėjantį prie šiaurinio upės kranto.

Benas pakėlė skrybėlę.

– Topai!

Abu sustojo vienas priešais kitą, nenulipdami nuo arklių.

– Kurgi Džimas? – paklausė smuklininkas.

– Aš gabenu jį sunkiai sužeistą pas tave.

– Ar suradote aukso?

Matotaupa išblyško, net jo akys pabalo.

– Mes ieškojome Tašunkos Vitko.

– Fi, Tašunkos! Bergždžios pastangos. Kuo gi dabar užsimokėsite, jei aš jus priimsiu? Turiu parsišaukęs savo žmoną ir dukterį. Jos nieko daugiau dykai neduoda.

– Kuo paprastai moka baltieji vienas kitam?

– Doleriais, jeigu jų turi.

– Mes turime jų.

– Gerai. Čia jau kita kalba. Reikėjo Hariui iškart pasakyti. Tada su mano boba bus taika ir ji vėl maišys žarstekliu nuodėgulius, o ne daužys savo vyrui nugarą.

Matotaupa nustebęs klausėsi šitų kalbų.

– Mes ateisime, – pasakė jis ir apsisukęs nujojo pas Džimą ir Harką.

Jie apsigyveno blokhauze. Džimas buvo tiek išsekęs, kad nieko nereikalavo. Jis tetroško vandens, šilumos ir ramybės. Neprisiminė, ar kada nors buvo atsidūręs tokioje apverktinoje padėtyje kaip dabar. Matotaupa sulygo su Beno pačia. Pradžiai davė jai sidabrinį dolerį, į kurį ji žiūrėjo patenkinta, išplėtusi akis. Kadangi Džimas mažai ką valgė ir negalėjo gerti brendžio, o abu indėnai irgi atsisakė brendžio, ir Matotaupa prašė tik trupučio valgio, tai šito dolerio turėjo užtekti kelioms savaitėms. Džimas buvo paguldytas geroje vietoje netoli židinio, ir Matotaupa prižiūrėjo jį kaip tikras brolis ir geras gydytojas. Žaizdos buvo gavusios šalčio ir gijo labai pamažu.

Harka tuo laiku buvo paliktas likimo valiai. Jis nieko nevalgydavo, ką patiekdavo šeimininkė, Džimu nesirūpino ir su tėvu mažai tekalbėdavo. Ištisas dienas bastėsi po gimtąsias prerijas čia ant arklio, čia pėsčiomis. Žuvavo, medžiojo smulkius žvėrelius, kartą nušovė net antilopę, šitaip pats apsirūpindamas maistu. Pasirinkdavo malkų ir susikūręs laužą kepdavosi mėsą pelenuose. Naktimis iš pradžių dar grįždavo į blokhauzą. Bet kai kartą įsisiautėjo tokia audra, kad pro krintantį ir sūkuriuojantį sniegą negalėjo nieko įžiūrėti, negrįžo

tris naktis, o sugrįžęs tenorėjo pasirodyti, kad yra gyvas ir sveikas, o ne ieško pastogės. Nuo tada dažnai neparsirasdavo ir naktį. Iš sušalusio sniego pasistatė trobelę ir nusinešė ten bizono kailio antklodę. Pro storą ledo plokštę, kurią rado prie upės ir įstatė į sieną, prasiskverbdavo truputis šviesos. Trobelės viduje temperatūra nepakildavo virš nulio netgi tada, kai Harka joje kūrendavo ugnį. Tačiau susivyniojęs į antklodę galėjo čia miegoti nenušaldamas kojų.

Užsukęs į blokhauzą, vengė Beno ir jo žmonos, tačiau su jų dukteria kartais pasikalbėdavo. Ji nepatiko jam, nes buvo šviesiaplaukė ir plepi, tačiau iš jos buvo lengviausia sužinoti, kas jam rūpi. Mergaitė buvo ne tik šneki, bet ir smalsi. Jaunasis indėnas spėjo, kad Benas ir jo žmona liepia jį kamantinėti. Todėl Harka visą laiką buvo atsargus ir neplepėjo, ko nereikia. Paprastai Dženę jis sutikdavo arklių aptvare prie pietinio namo galo. Ji, atrodo, laukdavo, kada jis pasirodys. Tada pati, susigalvojusi kokią dingstį, jį prašnekindavo. Harka ėjo keturioliktus metus. Mergaitei galėjo būti kokia septyniolika ar aštuoniolika, bet ji buvo visa galva už jį mažesnė.

Vieną rytą, kai Harka vedėsi nuo upės pagirdytą arklį, ji sėdėjo ant tvoros ir žiūrėjo į jį, nors berniukas į ją nesiteikė net akių pakelti.

– Vasarą čia bus smagu, Hari. Tada gal ir tu vieną sykį pabusi.

Indėnas nieko neatsakė.

– Džimas tuoj pasveiks. Jis jau kalba ir vis keikia mano tėvą, vadina jį lupiku.

Indėnas nieko neatsakė.

– Kiek Džimui metų?

– Paklausk jo.

– Jis sako, kad pats nežino.

– Tai iš kur aš galiu žinoti.

– Ar Džimas vedęs?

– Paklausk jo.

– Negaliu. Dar ką pagalvos. Ar neprikapotum mums malkų, Hari?

– Ne.

– Tu tikras valkata. Čigonas!

Indėnas į tai nieko neatsakė, bet ir nenuėjo šalin. Jis jautė, kad mergaitė nori kažką pasakyti. Pastarosiomis saulėtomis dienomis blokhauze apsilankė keletas svečių, baltųjų su kaustytais arkliais. Harka pastebėjo jų pėdas. Vienas atjojo iš vakarų ir nujojo į rytus.

– Sakau, kad tu valkata. Ar vasarą neparsisamdysi už pėdsekį?

– Kam?

– Pietinės valstijos nugalėtos. Vėliausiai vasarą bus sudaryta taika. Tada vėl prasidės visi geležinkelio darbai.

– Jei karas baigėsi, pėdsekių bus į valias.

– Teisybę sakai. Jus domina kas kita.

– Kas gi?

– Auksas.

– Man jūsų aukso nereikia.

– Mūsų aukso? O, kad jis būtų mūsų!

– Tai kieno gi jis?

– Kalno – o tas tyli. Arba riaumoja.

Harka nusisuko nuo mergaitės, kad ta negalėtų matyti jo veido.

– Hari, ar yra šmėklų?

– Kas tai per daiktas?

– Pati jų nemačiau, bet jų yra.

– Kam tada klausi, jei pati žinai?

– Tėvas sako, kad į olą daugiau neis, ir Džimas jau nenori. Kol kas, žinoma.

– Benas jau buvo oloje? – Harka stengėsi paklausti kuo abejingesniu balsu, bet jautė, kad tai jam nepavyko, tačiau mergina, atrodo, nepastebėjo jo susijaudinimo arba paprasčiausiai neatkreipė dėmesio.

– Prieš dvejus metus, – nesivaržydama plepėjo ji, – prieš dvejus metus tėvas buvo oloje. Ten jis sutiko Dži-

mą! Pasiutęs daiktas, pasakysiu tau. Visur pilna urvų, vandens, aplink tamsu, ir staiga tėvas sutinka Rudąjį Džimą. Beveik prieš dvejus metus tai buvo, pavasarį.

– Kodėl Džimas jo nenužudė?

Mergaitė sukikeno.

– Tėvas prižadėjo, kad daugiau ten niekada neis. Tada Rudasis Džimas dovanojo jam gyvybę.

– Prieš dvejus metus tai atsitiko?

– Pavasarį. Kaip tik tirpo sniegas.

Harkai pagaliau pavyko susitvardyti. Jis glostė savo arklį.

Mergaitė džiaugėsi, kad jaunasis indėnas šį kartą taip ilgai su ja kalbasi. Ji pastebėjo, jog rado temą, kuri jį domina, ir su didžiausiu malonumu būtų išklausiusi, ką jis žino apie olą ir auksą, kurio jos tėvas ir Džimas veltui ieškojo. Bet čia ji padarė klaidą.

– Topas ir tu juk esate iš Lokės giminės?

Harka mielai būtų niuktelėjęs mergaitei į šoną, kad ji drįso užgauti skaudamą vietą. Tačiau vėl susivaldė.

– Kodėl klausi?

Mergaitė nedrįso tiesiai pasakyti, ko nori. Ji išsisuko:

– Todėl, kad vasarą bus surengta baudžiamoji ekspedicija. Praeitą vasarą Lokės giminė išnuodijo vieną matininkų grupę.

– Taigi bus karas.

– Koks čia karas. Baudžiamoji ekspedicija.

– Laisvų vyrų niekas nebaudžia. Su laisvais vyrais kovojama.

– Ak, ir tu turi savo nuomonę! Tu esi ir liksi indsmenas, prakeiktas dakotas.

– Hau.

– Nuodytojai, vištų vagys, utėliai tie raudonodžiai. Išnaikinti juos reikia, sako mano mama.

– Tai eik pas savo motiną ir dirbk, ten tavo vieta.

Harka užsidėjo ant kojų pašliūžas ir išėjo į prerijas pasiėmęs ietį, kurią pats buvo pasidaręs. Mergaitė iškišo jam už nugaros liežuvį, metė žvilgsnį į dangų, kuris jau niaukėsi, ir nubėgo pas motiną. Ta ėmė bartis, kad dar nepriskaldyta malkų.

Diena išaušo giedra, saulė nušvietė žemę puikiais auksiniais spinduliais, ore ribėjo sniego kristalai. Tačiau kai jaunasis indėnas paliko prekybos stotį, pradėjo rinktis debesys, tiršti debesų kamuoliai lyg galinga siena plaukė į saulę, tartum ketintų atimti iš žemės šviesą. Harka skubėjo norėdamas pasiekti savo sniego trobelę dar prieš audrą.

Tačiau jis dar nebuvo nuėjęs nė pusės kelio, kai atšvilpė audra, pradėjo suktis snaigės ir į orą pakilo palaidas sniegas. Pripratęs nesutrikti dykynėse ir tarp audrų jis susirado nuo vėjo užstotą kalvos šlaitą ir lei-

dosi apsningamas. Harka nebijojo uždusti po metro storio sniego sluoksniu. Prieš tai jis įsmeigė savo ietį, taip darydavo kariai, kai giminę audra užklupdavo atviroje vietoje; jie įsmeigdavo savo ietis ir saugodavo moteris ir vaikus, kurie įsisupę į antklodes tūnodavo po sniegu.

Kai kelias valandas siautusi audra nurimo, dar apgaubta debesų šydo saulė jau leidosi, švelniai apšviesdama šviežiai apsnigtas bekraštes prerijas.

Harka išlindo iš sniego kaip kurmis iš po žemių ir pasipurtė. Tada pradėjo sunkų žygį prie sniego trobelės, kurioje ketino nakvoti. Trobelė stovėjo gerą galą prieš vandenį netoli upės kranto. Apie ją augo krūmai ir medžiai.

Artindamasis prie trobelės, Harka kiekvieną kartą atidžiai apžiūrėdavo pėdas, iš kurių buvo galima spręsti, ar prie jo būsto nebuvo prisiartinę neprašyti svečiai, žmonės arba žvėrys ir ar jie ten kartais neįsikūrė. Tačiau tą dieną iškritęs sniegas, audra ir vėjas panaikino arba užklojo visus ankstesnius pėdsakus, ir dabar Harka tik žiūrėjo, ar, be jo, koks gyvas padaras nesisukinėja aplinkui. Saulė jau nusileido, žemę apgaubė naktis. Debesys visai išsisklaidė, aiškiai švietė žvaigždės, patekėjo mėnulis. Baltas paviršius atspindėjo jų šviesą, todėl aplink buvo šviesiau negu vasaros naktį.

Harka negalėjo aptikti pėdų, todėl atsargiai slinko prie sniego kūgio, kur buvo jo būstas. Jis užėjo iš užpakalio, atsigulė į sniegą ir kojomis bei rankomis prisikasė iki angos. Kaire ranka nuėmė nuo jos didelį kietą sniego luitą, dešinėje tuo metu laikė paruoštą smeigti peilį. Jis visai nemanė, kad jam nesant čia būtų prisiglaudęs koks žmogus ar vilkas, tačiau visko galėjo atsitikti, ir todėl reikėjo būti viskam pasiruošus.

Tačiau niekas nesujudėjo net ir tada, kai jis nuėmė nuo angos sniego luitą. Harka atidžiai įsižiūrėjo į vidų. Reikėjo, kad akys priprastų prie sniego trobelės tamsos. Pagaliau jis įžiūrėjo savo ugniakurą, bizono odos antklodę ir pagaliau dar kažką, ko pirmiau jo trobelėje nebuvo. Tas kažkas buvo panašus į lieknąindėną, sėdintį sukryžiuotomis kojomis.

Harka greitai atitraukė galvą, įsikišo peilį ir griebėsi revolverio.

– Išeik! – pasakė jis gimtąja kalba.

– Geriau tu įeik! – pasigirdo atsakymas taip pat gryniausia dakotų kalba.

Jaunasis indėnas ko neprarado amo, nes jam pasirodė, kad pažįsta lieknojo indėno balsą.

– Četanai!

– Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie Vilko Nugalėtojau Bizono Persekiotojau Lokio Medžiotojau!

Po tokio abipusio pasisveikinimo stojo slogi tyla.

Harka įsitempęs laukė, kas dabar bus. Lokės giminėje Četanas buvo geriausias jo draugas. Jis buvo keliais metais vyresnis už Harką, ir kai tas vadovavo vaikų „Jaunųjų šunų" sąjungai, jau buvo „Raudonųjų plunksnų" sąjungos vadas, kurioje buvo susibūrę paaugliai. Četanas įlindo į trobelės vidų. Vadinasi, jis buvo pastebėjęs, kad joje gyvena Harka, kitaip iškart nebūtų jo pašaukęs vardu. Harka pažino ne tik balsą, jis matė ir siluetą ir dabar jau neabejojo, jog tai Četanas.

Žiemos nakties tyla ir šaltis, begalinės sniego bangos prerijose abiems jaunuoliams akimirkai sukėlė jausmą, lyg jie būtų vieni šiame pasaulyje ir todėl kurį laiką galėtų nepaisyti aplinkybių, kurios juos darė priešais.

Harka įsiropštė į trobelę ir, lyg kitaip ir negalėtų būti, sėdo kurti ugnies, atnešė šakų, kurias rūpestingai laikė sudėjęs, ir užkūrė laužą. Jo liepsnos apšvietė abu jaunuosius indėnus.

Per pastaruosius dvejus metus Četanas buvo paūgėjęs, bet Harka to nelabai pastebėjo, nes ir pats buvo gerokai pasitempęs. Šiaip Četanas atrodė liesas kaip anksčiau ir toks pat tamsiaodis. Jo veidas visada buvo griežtų bruožų, dabar jie buvo dar labiau paryškėję.

Harka ištraukė sušalusią antilopės kulšį ir pradėjo ją skrudinti ant žarijų laužo pakraštyje. Trobelėje pasklido alkaniems toks malonus kepamos mėsos kvapas. Žiemos naktis buvo ilga, todėl skubėti nereikėjo.

Harka gerai apskrudino mėsą iš visų pusių ir pasidalino su Četanu. Abu valgė netardami nė žodžio ir galvojo, kaip sykį kartu medžiojo antilopes.

Kai pasisotino ir nusivalė peilius bei rankas, Harka dar pakurstė laužą. Dabar atėjo laikas šį tą pasakyti, ir tikrovė vėl įsibrovė į trobelę; atrodė, lyg nesantaika nakties tyloje būtų atplaukusi apsnigtais laukais, užšalusiais upeliais ir įsmukusi į mažutę laužo liepsna apšviestą užuoglaudą.

– Mums pabėgo vienas žmogus, – pasakė Četanas. Jis kalbėjo labai šaltai kaip su kokiu svetimu, su kuriuo būtų norėjęs pradėti derybas. – Jo vardas Tomas, savo palapinėse mes jį vadindavome Tomu be skrybėlės ir batų. Iš pradžių jis buvo mūsų belaisvis, paskui vedė Šešoką, žadėjo aprūpinti ją ir jos sūnų Šonką maistu. O dabar jis pabėgo. Buvo užsukęs į blokhauzą.

– Gali būti.

– Tai tiesa. Paskui nujojo tolyn į rytus, nepaisydamas sniego. Matyt, bijojo mūsų. Žadėjo, kad bus Lokės giminės karys ir liks visam laikui, bet pabėgo. Baltieji visi melagiai.

Apie tai Harka savo nuomonės nepareiškė; jis tik pasakė:

– Kai nutirps sniegas ir sužaliuos žolė, pas jus ateis vačičunai.

– Praeitą vasarą mes juos išginėme. Daugiau jie pas mus nesirodys.

– Jūs išginėte kelis, bet jų vietoj ateis daugybė.

– Gal tu pasidarei išdavikas ir vačičunų tarnas? Vienas mūsiškis užmuš šimtą tų kojotų.

– Bet tada ant jūsų užgrius tūkstančiai.

Četanas supykęs įmetė į laužą šaką.

– Tu šneki kaip bailys. Gal tu jau nebe Harka Kietasis Akmuo?

– Jei tu nori mane išbandyti, tai galime išeiti. Aš tavęs nebijau.

Četano akys blykstelėjo laužo šviesoje.

– Nori, kad būtų kaip tavo tėvui?

Harka nesuprato, ką Četanas nori tuo pasakyti, nes nežinojo, kas nutiko Matotaupai Lokės stovykloje. Todėl jis ne iškart suvokė, ką reikėtų atsakyti ir ar apskritai to reikėtų.

Četanas pagalvojo, kad Harka tyli iš gėdos, ir jo pyktis tuojau išgaravo.

– Harka Kietasis Akmenie! Ką tu veiki mūsų priešo stovykloje? Didžioji kova prasideda, tai žinome ir mes. Grįžk namo!

– Su savo tėvu Matotaupa.

– Su savo tėvu Matotaupa, jeigu jis padarys tai, ko iš jo reikalauja Lokės giminės vyresnieji.

Harka nepajudino nei piršto, nei susiraukė, nei mirktelėjo akimis, kai jo lūpos paklausė:

– Ko jie reikalauja?

– Rudojo Džimo skalpo, jį mes vadiname Rudąja Lape.

Harka giliai atsikvėpė.

– Ar tai tarybos susirinkimo žodis?

– Taip.

– Aš perduosiu jį savo tėvui.

Četanas labai atidžiai nužvelgė Harką, kuris kadaise buvo jo draugas. Harka mokėjo valdytis, tai Četanas žinojo, bet jis niekada nemelavo savo viengenčiams. Nejaugi jis iš tikro nieko nežinojo apie Matotaupos apsilankymą palapinių kaime?

– Dar vienas klausimas tau, Harka Kietasis Akmenie.

– Klausk!

– Ar tu pats galėtum atnešti mums Rudojo Džimo skalpą?

– Hau.

– Tai grįžk atgal!

– Ir aš turiu tau klausimą, Četanai. Aš esu vado sūnus, o ne išdaviko. Mano tėvas nekaltas. Ar tu tiki tuo?

– Ne.

Harka krūptelėjo, išbalo ir nukreipė į šoną akis, kurias pirma buvo įsmeigęs į Četaną. Dabar žiūrėjo į laužą ir lėtai traukė iš jo tik pradėjusias degti šakas. Pagaliau ugniakuro viduryje tarp pelenų liko tik kelios žarijos. Aplink įsiviešpatavo tyla, ir niekas nejudėjo, nebetarškėjo šakos, nebesiblaškė degdamos liepsnos, Harkos rankos ramiai gulėjo ant kelių, lūpos buvo kietai suspaustos. Ir Četanas tarsi sustingo. Daugiau jis nieko nepasakė. „Ne" buvo paskutinis jo žodis. Ir naktis buvo tyli, ir sniegas negirgždėjo.

Šitaip abu jaunieji indėnai sėdėjo vienas prieš kitą, kol pradėjo aušti. Ryto brėkšma prasiskverbė pro ledo plokštę ir apšvietė jų išblyškusius veidus.

Četanas sunkiai pakilo. Atrodė, jog ant pečių jis būtų turėjęs didžiausią naštą. Susirinko ginklus ir išsiropštė iš trobelės, nieko netaręs, neatsisveikinęs, net nepažiūrėjęs į savo buvusį draugą.

Harka liko vienas.

Jis tvirtai sukando dantis, ir jo veide po oda iššoko raumenų gumbeliai. Berniukas stengėsi nieko negalvoti, lyg kokį paprastą rytą jis pakurstė ugnį, nuėjo prie upės nusiprausti, paskui šviežiame sniege ėmė ieškoti žvėrių pėdų.

Po dviejų dienų Harka vėl pasirodė prie blokhauzo ir pasirūpino širmiu, kurį jam nesant prižiūrėjo Ma-

totaupa. Harka rado tėvą prie arklių, bet nė žodžiu neprasitarė, kad buvo sutikęs Četaną. Jis nutarė palaukti, kol tėvas perpras Džimą ir tada jį pats nužudys. Tačiau sugrįžti į gimtąsias palapines bus galima tik tada, kai vyresnieji supras, kad Matotaupa nekaltas. Kitaip Matotaupa niekada nenorės grįžti; Harka suprato jo išdidumą, nes ir pats jautė lygiai tą patį.

Atėjo metas, kai dienos vėl pailgėjo. Sniegas iškorijo ir pasidarė nebe toks baltas. Varvekliai ant medžių šakų ir blokhauzo stogų ėmė lašėti. Pakaitinus vidudienio saulei, sniegas šiušėdamas krito nuo šakų, čiuožė nuo stogo. Sutirpo Harkos sniego trobelė. Po prerijas švilpavo drėgni vėjai. Upė vis kilo, o kai paskutinis sniegas ištirpęs susigėrė į žemę, jos molio spalvos vandenys vos nepasiekė blokhauzo. Sužaliavo karklų šakos, prasikalė pirmieji daigai. Ir gėlių žiedai pradėjo skleistis. Dienos pasidarė ilgesnės negu naktys. Aplink ganėsi išbadėję bizonai, mustangai, briedžiai, elniai, antilopės. Žiurkėnai išlindo iš tuščių urvų ir leidosi ieškoti maisto. Iš žiemos miego pabudo lokiai, išnaudoję savo taukų atsargas, ir liesi, vikrūs ir alkani išėjo ieškoti grobio. Į prekybos stotį su brangiais žiemos kailiais pradėjo plaukti baltieji ir raudonieji medžiotojai.

Tai atsitiko vieną pavasario rytą. Benas su savo žmona ir dukteria už namo rentė seniai planuotą priestatą, kuriame manė laikyti maisto atsargas. Džimas slankiojo aplinkui su šautuvu rankoje. Jį pamačiusi Beno žmona tuoj pasiruošė pasitikti gražiais žodžiais. Džimui iš to buvo tik juokas.

– Tai verda darbas! – sušuko jis. – Tai verda! Benai, žmonos tau tik ir trūko! Kiek kartų sakiau, kad prisidurtum priestatą? Tu nenorėjai nė klausyti! Bet reikėjo pasirodyti žmonai!.. Kur velnias nepajėgia ir Rudojo Džimo žodžiai nieko nereiškia, ten Merė viską padarys.

Beno žmona priėjo prie Džimo, ištraukė jam iš rankų šautuvą, juokdamasis jis leido jai tai padaryti, ir įbruko į rankas kirvį.

– Senas sukčius! – pasakė ji. – Padėk!

Džimas turėjo savo sumetimų, stengdamasis įsiteikti šeimininkei.

– Eikit visi šalin! – paliepė jis ir šiurkščiai pastūmė į šoną dukterį. – Rudasis Džimas vienas viską padarys greičiau ir geriau.

Benas apstulbo ir supyko, bet žmona jam energingai pamojo, kad klausytų.

– Eik, – suniurzgė ji. – Džimas čia apsidirbs. Tau yra kitokio darbo.

Duktė Džėnė bambėjo, bet motina ir jai neleido likti su Džimu.

Benas supyko ant Merės. Jis mostelėjo ranka ir dingo namo duryse.

– Iki, aš turiu aptarnauti svečius.

Viduje buvo užimti trys stalai, durys praviros. Ryto saulės spinduliai skverbėsi pro jas, praskaidrindami niūrią prietemą. Dabar ir iš vakarų pusės į vidų krito šviesa. Džimas prakirto mažas dureles į priestatą. Aidėjo kirvio smūgiai. Palei pat namą šniokštė upė. Aptvare žvingavo mustangas. Viskas atrodė kitaip negu žiemą, – viskas sulig šiltesniu metų laiku atgijo, kaip žmonių viltys ir lūkesčiai.

Prie galinio stalo kairiajame kampe susiėjo inžinierius Džo, jo jaunesnysis padėjėjas Henris ir Matotaupa. Šalia Matotaupos sėdėjo Harka. Džo buvo vėl atgavęs jėgas. Kresnas, pasitempęs, įdegęs sėdėjo jis prie sienos, nežiūrėjo į brendį, tik kirto gabalą stirnos šlaunies ir gėrė arbatą. Nors buvo atsigavęs ir tiesiog spinduliavo energija, kažkas jame buvo pasikeitę. Jei kas būtų gerai įsiklausęs į jo balsą, tas būtų pajutęs jame pyktį ir nepaprastą įniršį, o kas žinojo, kokios jo akys, pažvelgęs į jas būtų pasakęs, kad jose mažiau pasitikėjimo savimi negu anksčiau. Džo negalėjo užmiršti negyvų žuvų ryto. Henrį tos siaubo dienos kitaip pavei-

kė. Dabar jis daugiau galvojo apie save negu apie žuvusius ir pirmai progai pasitaikius gyrėsi, kokių pavojų patyrė.

– Ko jūs siekiate, tiesdami geležinkelį? – paklausė Matotaupa inžinierių.

– Niekam nieko blogo! – tvirtai atsakė Džo. – Tu pažįsti didžiuosius miestus, Topai. Jų daug rytuose, o keletas yra ir vakaruose. Jei pilietinis karas dabar baigsis, mūsų miestai pradės augti ir klestėti kaip niekad! Tačiau tarp vakarų ir rytų miestų yra prerijos bei Uoliniai Kalnai, kurie skiria juos kaip jūra du kontinentus, kur tau, per jūrą bent laivais galima susisiekti. Tokia padėtis yra kvaila, jos tiesiog negalima ilgiau kęsti. Taigi būtinai bus nutiestas geležinkelis iki Ramiojo vandenyno, ne tik jis vienas, ir daugiau. Kam jis gali pakenkti? Ką, trukdys indėnams, jeigu per prerijas eis bėgiai ir jais lėks traukiniai? Traukinys negali pasukti nei į dešinę, nei į kairę, jis galės važiuoti tik bėgiais. Tai aišku ir paprasta. Bus įrengtos kelios stotys. Į jas galės ateiti indėnai, atnešti kailių bei odų ir mainytis, ko jiems reikia. Tada jie bus geriau ir reguliariau aprūpinami, negu prekiaudami su tokiais sukčiais kaip Benas.

– Tačiau geležinkelis išbaidys bizonus.

– Bizonai prie jo pripras. Ir indėnai pripras. Pamatysi, praeis kiek laiko, ir patys ims važinėti.

– Gal ir tiesą kalbi, Džo.

– Žinoma, kad tiesą. Jeigu kas kam čia trukdo, tai tik baisus tavo gentainių tamsumas, Topai, ir baisus jūsų burtininkų priešiškumas. Tik pamanyk! Užnuodyti vandenį! Ar taip vyrai daro? Nejau indėnai ir tarpusavyje taip kariauja?

– Ne.

– Taigi! Kas dar turi bent kiek sąžinės ir sveiko proto, negali taip elgtis. Džiaugiuosi, kad tave čia sutikau.

– Kodėl?

– Todėl, kad aš vėl ruošiuosi tęsti matavimo darbus. Mes ėjome teisingu keliu! Būtent jis veda į tikslą. Tai didelis, gigantiškas, nemirtingas darbas, jis bus naudingas visiems žmonėms, tiek baltiesiems, tiek raudonodžiams. Tu išgelbėjai mus, Topai, kai mums atrodė, jog jau esame žuvę. Lik mūsų brolis ir dabar, eik pas mus dirbti pėdsekiu ir sargybiniu! Tu visai kitoks žmogus nei tie kruvinieji biliai ir karoliai didieji, kurie išmano tik girtis ir muštis. Be to, tu ne toks verksnys kaip Tomas. Tavimi galima pasitikėti! Na tai kaip, Topai?

– Aš ieškau Tašunkos Vitko.

– Kurgi tu jį daugiau sutiksi, jeigu ne prie geležinkelio?

Matotaupai sublizgo akys.

– Kai sužinos, kad tu mus saugai, tai būtinai ateis tavęs užmušti. Tada galėsi atsiskaityti.

Indėnas tylėdamas žvelgė priešais save.

– Aš tavęs neverčiu, Topai. Kiekvienas vyras tvarkosi kaip išmano. Bet apgalvok, ką aš tau pasakiau, gerai apgalvok.

– Hau.

Matotaupos balsas buvo duslus, ramus:

– Rytoj aš tau atsakysiu, Džo.

– Aš palauksiu. Neužmiršk, kad mano darbininkus klastingai nunuodijo tavo priešas Havandšita drauge su tavo įžeidėju Tašunka Vitko.

Matotaupa į tai nieko neatsakė. Jis atsistojo ir išėjo. Harka tylėdamas nusekė paskui jį.

Džo palydėjo juos akimis, paskui paprašė, kad Benas atneštų jam brendžio. Smuklininkas jau seniai laukė šito užsakymo. Keisdamas prekes į kailius ir pardavinėdamas brendį jis uždirbdavo daugiausia.

Henris, kaip ir Džo, žvelgė indėnams pavymui. Dabar jie lėtai ėjo per pievą. Žemę gaubė giedras pavasario dangus. Indėnai jau nebenešiojo švarkų. Šviesiai ruda oda, juodos akys, aukštas ūgis, lieknos figūros, judesių ramybė ir plastiškumas rodė juos esant prerijų sūnumis, jie ėjo savo žeme.

Henris sekė indėnus akimis, kol jie dingo tarp smėlėtų kalvų.

– Keisti žmonės, – pasakė jis tada lyg pats sau, lyg Džo. – Nuoširdūs ir klastingi, drąsūs ir sukti, suprantami ir nesuprantami. Kažin ką Topas ligi rytojaus sugalvos.

– Jis sutiks.

– Labai nustebčiau. Jis kilęs iš tos genties, su kuria susidursime.

– Nieko nėra baisiau už brolių nesantaiką.

– Ar tu ir berniuku pasitiki?

– Aš pasitikiu tėvu, kuriam jis paklus.

Džo išlenkė taurę brendžio. Šiandien jis jau galėjo gerti.

Džimo kirvis nutilo. Netrukus jis įžengė į vidų ir atsisėdo šalia Džo ir Henrio. Tuojau pat šalia jo atsirado taurė. Ją pastatė Dženė. Džimas padėkojo jai žvilgsniu, tačiau buvo tvirtai pasiryžęs nemokėti nė cento.

– Vėl ant kojų? – užkalbino jis Džo.

– Kaip matai.

– Tęsi matavimus?

– Taip.

– Žvalgo reikia?

– Džentelmeno, taip.

– Kuris algos neimtų, teisingai supratau?

– Lyg ir.

– Nesąmonė. Tokių neatsiras.

– Bus. Indėnai, pavyzdžiui.

– Jei aš norėsiu, Topas prie jūsų nesidės.

– Pažiūrėsim.

– Gal lažinamės? – pašaipiai paklausė Džimas, išgėrė brendį ir pastatė taurę ant stalo. Džene ją vėl pripylė.

Džo pasižiūrėjo į Džimą, į jo veido išraišką ir pradėjo svyruoti.

– Ar tu senas Topo draugas?

– Kas tau darbo, dabar mudu šnekame ne apie draugystę, o apie algą.

– Pagalvosiu ir pasakysiu rytoj.

– Prašom. Aš irgi.

Džimas išgėrė dar vieną taurę ir vėl išėjo dirbti.

Džo pasijuto kaip ta žuvis, kuri staiga pamatė, kad ne ji jauką, o jaukas ją traukia. Džimas jam buvo baisus. Kodėl, nė pats nežinojo. Iš tikrųjų Džo netikėjo nei Dievu, nei velniu, nors savo gimtinėje sekmadieniais, kaip ir visi, su žmona ir vaikais eidavo į bažnyčią. Jis taip pat netikėjo vaiduokliais, aiškiaregiais ir horoskopais. Diena buvo graži, brendis vidutinio stiprumo, rutuliojama tema tarp praktiškai galvojančių žmonių gana įprasta. Apie atlyginimą už darbą. Tačiau Džimas jam buvo baisus. Šitas bernas buvo valingas, ir Džo juto, kad jam nėra nieko švento; kodėl

jam taip pasirodė, Džo negalėjo pasakyti. Staiga jis patikėjo, kad iš tikrųjų priklausys nuo Rudojo Džimo, ar jis, inžinierius Džo, gaus indėnus už žvalgus, ar negaus.

– Kas tau? – paklausė Henris.

– Nieko. Gal išgersime dar po vieną!

– Dėl manęs galime. Tas bernas, kurį visi čia vadina Džimu, man nepatinka, labai jau įžūlus.

– Bet toks pat narsus ir prerijose. Ar atsimeni tą pokštą, kurį mums iškrėtė su Topu?

– Kad abu gautume, žinoma, būtų neblogai.

– Jie mums būtų tikras lobis!

Praėjo kelios valandos. Per tą laiką nei Džo, nei Džimas, nei Topas nesusitiko. Kiekvienas buvo užsiėmęs savais reikalais. Tačiau Džimas per Beną slapčia perdavė inžinieriui savo sąlygas. Jis prašė palyginti daug. Džo žino, kad jokia geležinkelių tiesimo kompanija nemokės tiek pinigų paprastam skautui, neturinčiam nei vardo, nei laipsnio. Džo mokėtų iš savo kišenės. Apie tai negalėjo būti nė kalbos. Po pietų Džimas prisiartino prie Henrio.

– Pasakyk savo ponui ir mokytojui Džo, tam neišmanėliui, kad parašytų tris sutartis, mano, Topo ir Hario vardu. Algos gali būti normalios. Visa kita sutvarkysiu aš.

Henris patempė lūpą.

– Menedžeriu nori pasidaryti, sukčiau. Susiglemši tris algas, o abu indsmenai tegu dirba veltui?

– Čia ne jūsų reikalas.

– Dėl manęs tegu! Tuodu indėnai iš tos pačios giminės, kuri ir mane norėjo nunuodyti. Aš pasakysiu Džo, ką tu siūlai, tegul jis nusprendžia.

Henris užsiminė Džo Braunui, kad su Džimu būtų galima sudaryti sutartį ir drauge užverbuoti daugiau skautų. Inžinierius tuojau pajuto apgaulę, bet garsiai nieko nepasakė, nes jam buvo gėda. Valandą galvojęs, jis tik trūktelėjo pečiais.

– Daryk, ką nori, – pasakė jis Henriui. – Svarbiausia, kad tie trys žmonės būtų mūsų žinioje.

Kai šitaip apgaulingai buvo sprendžiamas atlyginimo klausimas, Matotaupa ir Harka stovėjo toli pavandeniui mažame miškelyje atsišlieję į gretimų medžių kamienus. Patys rudi, apsirengę šviesios odos drabužiais, jie beveik nesiskyrė nuo medžių. Harka buvo užsimetęs ant pečių lanką. Matotaupa laikė rankoje šautuvą odiniame dėkle. Jie jau seniai taip stovėjo ir jau seniai tylėjo. Saulė slinko dangumi savo keliu, o indėnai vis nejudėjo. Auksinė spindulių spalva pasidarė sodresnė, įgavo rausvą atspalvį, geltoni Najobreros vandenys blausiai mirguliavo. Medžių šakas judino vakaro vėjas.

Pagaliau atėjo naktis.

Ore tvyrojo pirmųjų gėlių ir šlapios žolės kvapas. Kai patekėjo mėnulis, užvertę galvas į dangų ėmė kaukti vilkai.

Matotaupa atsiskyrė nuo medžio, į kurį buvo atsirėmęs.

– Aš lydėsiu ir saugosiu Džo su Henriu, – pasakė jis. – Tu esi mano sūnus ir eisi su manimi. Mes nesiskirsime. Aš pasakiau, hau.

Po to Matotaupa lygiais, ritmingais žingsniais patraukė blokhauzo link. Harka nusekė paskui atsilikęs puse žingsnio; kai pasirodė namas, jo nugara perbėgo šiurpulys. Tėvas to nepajuto, o Harka tylėjo, nes jis nežinojo geresnės išeities. Tačiau prieš jo akis kaip kokia vizija stovėjo žvalgas indėnas, su kuriuo susipažino prieš dvejus metus. Tą žvalgą visi vadino Tobijumi, Harkai nesuprantamu ir keistu vardu. Jaunajam indėnui atrodė, kad jis vėl mato jo atbukusį veidą, vėl jaučia, koks ciniškas ir abejingas tai padaras. Tada Harka jo nesuprato. Dabar jam pradėjo aiškėti, kaip toks galėjo pasidaryti laisvas indėnas, ir jį dar kartą nukrėtė šiurpas.

Kai abu indėnai tiek prisiartino prie blokhauzo, kad liko tik įeiti į vidų, Harka dar kartą pravėrė burną ir pasakė:

– Aš turiu pasistatęs trobelę.

Matotaupai tai buvo netikėta. Jis sustojo ir pažvelgė iš šono į sūnų, o šis žiūrėjo tiesiai priešais save. Matotaupos lūpų kampučiuose suvirpo šypsena, lyg paukštis savo sparnais būtų per juos brūkštelėjęs, ir jo akys sublizgo šilčiau.

– Gal pakviesi mane pernakvoti?

– Hau.

Daugiau Harka nieko nepasakė, bet ir šiame vieninteliame žodyje nuskambėjo didelis džiaugsmas ir viltis.

Abu paleido savo arklius į aptvarą ir aplenkę blokhauzą nužingsniavo prieš vandenį. Harka kaip vedlys žengė pirmas.

Matotaupa ir Harka ėjo ilgu, lengvu prerijų gyventojų žingsniu, mat buvo pripratę ne tik jodinėti, bet ir nužingsniuoti ilgą kelią pėsčiomis. Jojant be balno, valdant arklį tik šlaunimis ir nuolat bėgiojant, kojų raumenys labai išsivystydavo. Kaip ir visi indėnai dakotai, pirma statė ne kulną, o pirštus. Jų žingsnis buvo ilgas, lengvas ir greitas. Dangų gaubė debesys, aplink – nors į akį durk, tačiau oras malonus; vėsus pavasario vėjas šiureno žolę ir šioje žolės ir smėlio karalijoje salelėmis augančių medžių ir krūmų šakas. Harka užuolankomis artinosi prie vienos tokios salelės. Jis

apėjo ją ir, kol tėvas stovėjo ant upės kranto, apžiūrėjo, ar viskas likę taip, kaip buvo. Tada pasirodė giraitės pakraštyje ir davė ženklą tėvui ateiti.

Iš storų šakų, medelių kamienų ir didelių žievės gabalų suręsta trobelė buvo laikina, ir du dideli žmonės joje sunkiai išsiteko. Ant grindų gulėjo bizono kailis, kurį Harka turėjo ir savo sniego trobelėje, ir bizono odos antklodė su Matotaupos žygių paveikslais. Harka įskėlė šautuvo titnagu ugnį, uždegė prakuras ir sėdo kepti meškėno nugarinės. Tai buvo pirmas kartas jo gyvenime, kai ne jis pas tėvą sėdėjo prie laužo, o tėvas buvo jo svečias. Harka norėjo gerai jį pavaišinti. Indų, šaukštų ir puodų neturėjo, tad abu valgė kaip kariai žygyje. Jie išsitraukė peilius, pasidalino nugarinę ir ėmė su malonumu ją šveisti. Harka turėjo atsinešęs iš blokhauzo tik druskos, už ją jis padovanojo Merei žebenkšties kailiuką.

Pavalgęs Matotaupa užsidegė pypkę ir paragino sūnų:

– Kalbėk!

Harka žinojo, kad nuo to, ką jis dabar pasakys, priklausys daug kas, bet per pastaruosius metus jis patyrė tiek pavojų, jog nebesijaudindavo lemiamu momentu. Jis susikaupė, kad galėtų viską išdėstyti trumpai ir aiškiai.

– Tėve, prieš dvi vasaras, naktį, prieš mums iškeliaujant su palapinėmis iš miškų prie Arklių upelio, tu

pirmą kartą nusivedei mane prie burtų olos. Laukdamas tavęs ten, kur man liepei, aš aptikau pėdsakus. Tai buvo baltojo žmogaus pėdsakai. Tu žinai tai.

– Taip, žinau.

– Paskui oloje prie krioklio tave kažkas nutvėrė ir vos nenusitempė gilyn. Vėliau bandėme surasti daugiau pėdų, bet ieškojome ne taip, kaip reikėjo, nes neturėjome kada, ir Saulės Lietus, Četano tėvas, bijojo burtų. Per tą laiką mes nieko daugiau neradome ir vanduo neišnešė iš kalno jokio žmogaus.

– Viskas buvo taip, kaip tu sakai, – patvirtino Matotaupa.

– Kas galėjo būti tas žmogus, palikęs pėdsakus? Ar tas pats, kuris nutvėrė tave prie krioklio?

– Hau, tas pats.

Matotaupos lūpų kampučiuose vėl suvirpo šypsena, nebylaus pranašumo ženklas.

– Tu nori žinoti, kas jis buvo?

– Aš tavęs to ir klausiu, tėve.

– Tas žmogus buvo bedantis Benas. Jis ieškojo ten aukso, bet nieko nerado. Po kelių mėnesių, kai mes su dailininku Morisu, pramintu Toli Skrajojančiu Paukščiu, ir jo broliu šajenu Ilgąja Ietimi buvome blokhauze, Benas su mušeika Biliu ir kitais plėšikais mane surišo ir bandė išgauti paslaptį. Jie sakė, kad kankins

mane tol, kol aš prabilsiu. Bet aš tylėjau ir išlaikiau savo tėvui duotą žodį.

– Hau, taip ir buvo, tėve. Benas mane įgrūdo į šulinį su grindimis, bet man pavyko nusigauti iki upės. Ar tu žinai ir tai, kas buvo paskui, kai bedantis Benas nukrito nuo krioklio?

– Hau. Jis išsigelbėjo, įsiropštęs į nišą, kurią ir tu žinai, ir ėmė kopti ola aukštyn.

– Čia jis sutiko kitą žmogų.

– Aš žinau.

Matotaupa vėl maloniai ir pranašiai nusišypsojo, ta šypsena sukėlė Harkai nerimą, nes jis manė, kad, pasakęs tėvui tai, ką norėjo, nuteiks jį prieš Rudąjį Džimą.

– Eidamas ola į viršų jis sutiko kitą žmogų, – pridūrė Matotaupa, – tai buvo Džimas.

Harka žiūrėjo į rusenantį laužą ir jau nebematė tėvo šypsenos.

– Taip, tėve, tai buvo Džimas.

– Tačiau Džimas, – kalbėjo tėvas toliau, – nei tą, nei kitą dieną neieškojo oloje aukso. Ar girdi, ką aš sakau, Harka Nakties Akie Kietasis Akmenie? Džimas keliavo iš Kanados prie Plato, mat buvo girdėjęs apie matavimo ekspedicijas ir norėjo pasisiūlyti skautu. Miškuose jis medžiojo, ir čia jį galėjo pastebėti dakotai.

Beieškodamas geros slėptuvės jis rado olos angą po didelio medžio šaknimis. Jis paėjo ola galiuką ir susitiko Beną. Benas prisipažino jam, kad ieškojo aukso, bet nieko nerado, ir Džimas patarė, kad geriau įsteigtų prekybos stotį. Šitaip lengviau būsią pasipelnyti.

– Argi Džimas neieškojo aukso ir ar ne todėl išvijo Beną, kad laikė, jog tas įsiveržė į jo valdas?

– Kas taip sako?

– Džene.

Harka nematė, kad Matotaupa dabar dar labiau, jau beveik linksmai nusišypsojo. Jis to nematė, nes nežiūrėjo tėvui į veidą. Tačiau berniukas žinojo ir jautė, kad taip yra, ir suraukė kaktą, nes nemėgo pašaipos.

– Harka Kietasis Akmenie! Negi tu labiau tiki plepia mergaite negu tokiu narsiu vyru kaip Rudasis Džimas?

– Šiuo atveju taip.

– Tu galvoji apie Rudąjį Džimą kitaip negu tavo tėvas. Tačiau nepamiršk, kas nupjovė pančius, kai Benas buvo mane surišęs, ir kam aš turiu būti dėkingas, kad šiandien gyvas.

– Rudajam Džimui, žinau.

– Ir nesi jam dėkingas.

– Aš jo nekenčiu, kad tave išlaisvindamas jis siekė naudos sau.

– Kokios naudos? – labai rimtai paklausė Matotaupa.

– Tėve! Jis nori, kad tu ir tavo paslaptis būtų jo. Daugiau nieko. Jis žino, kad smurtu nieko nepeš. Todėl nori apgauti.

– Harka Kietasis Akmenie, pažiūrėk man į akis. Ar tu tiki, kad aš niekada ir niekam neprasitarsiu?

– Tikiu, Matotaupa.

– Tai gal tu laikai Rudąjį Džimą kvailiu?

– Ne.

– Tada tavo įtarinėjimai neteisingi.

Harka į tai nieko neatsakė, tačiau dabar jis buvo labiau sunerimęs ir susijaudinęs negu pokalbio pradžioje.

Matotaupa baigė rūkyti pypkę ir iškratė ją, paskui pastūmėjo giliau į laužą kelis pagalius, kad neužgestų ugnis, ir pasižiūrėjo sūnui į akis.

– Harka Kietasis Akmenie! Su kuo tu kalbėjaisi savo sniego trobelėje?

Vadinasi, tėvas rado pėdas.

– Su Četanu.

– Ko jam reikėjo?

– Rudojo Džimo skalpo.

Matotaupos akys išsiplėtė, jis, atrodo, labai išsigando.

– Jis nori skalpo... iš kieno rankų?

Harka visas suakmenėjo.

– Jeigu taip, tai ir iš mano.

– Harka... Kietasis Akmenie... Nakties Akie... Vilko Nugalėtojau! Sūnau! Jeigu tu pakelsi ranką prieš mano brolį Rudąjį Džimą... prieš mano brangų brolį... prieš mano vienintelį brolį... ir bandysi nunešti jo skalpą tiems, kurie mane apšmeižė, išvarė ir įžeidė... tada... – Matotaupa išsitraukė aštrų dviašmenį durklą iš makšties ir suvarė jį iki rankenos į žemę, – tada šitas peilis pervers tave kaip savo tėvo išdaviką.

Harka žiūrėjo į tėvo ranką, į peilio rankeną ir į geležtę, staigiai ištrauktą iš žemės ir blykstelėjusią paskutiniuose laužo liepsnų atšvaituose prieš Matotaupai ją įsikišant į makštį.

– Matotaupa! – pasakė Harka, kai peilis vėl atsidūrė makštyje, jis kalbėjo giliu dusliu balsu, išdidžiai kaip koks vyras. – Tu mane išauklėjai, ir aš augdamas visuomet ėmiau pavyzdį iš tavęs. Aš nebijau, man nebaisus nė tavo peilis. Bet aš nužudysiu tavo Rudąjį Džimą tik tada, kai ir tu to norėsi. Aš pasakiau, hau.

Tėvas žiūrėjo į savo sūnų kaip į kokį visai kitą žmogų, jam svetimą ir nepažįstamą, tačiau vertą pagarbos.

Laužas pamažu blėso. Šakaliai vienas po kito virto pelenais, kelios šakos užgeso pusiau nudegusios. Niekas daugiau nekurstė ugnies. Į trobelę įslinko tamsa, ji apgaubė abu žmones, pirma prarydama veidus, pas-

kui pečius, galiausiai visus iki pat kojų. Tošinėje trobelėje pasidarė tamsu ir šalta. Dūsaudamas ir krebždėdamas pro plyšius pūtė vėjas. Lauke šniokštė upė. Ūkavo pelėda. Šitame miškelyje ji ūkaudavo kiekvieną naktį.

Harka paėmė bizono odos antklodę, kurią išsinešė iš gimtosios palapinės tą naktį, kai išėjo paskui ištremtą tėvą. Jis susivyniojo į ją, atsigulė, parietė kelius, kad užimtų kuo mažiau vietos, ir užmerkė akis. Jis matė, kaip Matotaupa išsitiesė ant bizono kailio. Keletą valandų buvo tylu ramu. Po vidurnakčio nulijo lietutis.

Rytą abu indėnai pakilo anksti. Nė vienas nežinojo, ar kitas iš tikrųjų miegojo. Saulei tekant jie nuėjo per šlapią nuo lietaus pievą prie upės, išsimaudė, nusitrynė smėliu ir išsitepė taukais odą, kad nesuskirstų. Paskui pasiėmė iš tošinės trobelės antklodes ir nunešė prie blokhauzo. Harka nuvedė mustangus prie upės, ten juos pagirdė ir paleido ganytis, o pats žiūrėjo, kad nenueitų per toli.

Matotaupa įėjo į blokhauzą. Dar niekada oras indėnui neatrodė toks slogus ir bjaurus kaip šį rytą. Trenkė prakaitu, nešvarumais, nuorūkomis, išlaistytu brendžiu ir taukų svilėsiais. Nejučia Matotaupa prisiminė tą dieną, kai Abrahamo blokhauze pasiryžo, kad daugiau negrįš į siksikų palapines ir paliks savo antrąją tėvynę.

Žmonės kaip tik kėlėsi iš miegų. Pasirodė Dženė su šluota ir ėmė tvarkytis. Merė pridėjo į krosnį pliauskų, uždegė jas ir ėmė dideliame katile šildyti vandenį. Benas dar knarkė; vakare jis pasigėrė ir dabar pagiriojosi.

Džo kiūtojo ant suolo nuolatinėje vietoje prie kampinio stalo kairėje pusėje ir rūkė cigarą. Henris, neatskiriamas jo palydovas, sėdėjo šalia. Matotaupa priėjo prie juodviejų, atsisėdo šalimais ir taip pat užsirūkė. Džo apsimetė, kad jam visai nerūpi, ką nusprendė Matotaupa.

Tačiau indėnas jo neprivertė ilgai laukti.

– Mes eisime su tavim ir saugosime tave ir Henrį.

– Gerai! – Džo giliai užsitraukė dūmą. – Tu pasakei „mes“. Ką turėjai omenyje, Topai?

– Save ir savo sūnų Harį.

– Puiku. Džimas jau irgi sutiko. Jūs trys verti trijų šimtų raudonodžių nuodytojų. Aš tuo tikras.

– Truputį atsargiau skaičiuok, – patarė Matotaupa su aiškia pašaipa balse. – Jei pasirodys Tašunka Vitko, tai su juo vienu man bus užtektinai darbo.

– Jeigu tu su juo susidorosi, bus tas pats kaip pergalė prieš tris šimtus.

Topas trūktelėjo pečiais. Jo akimis žiūrint, Džo nepasakė nieko bloga, tačiau šį rytą indėną erzino kiekvienas žodis. Netrukus jis vėl atsistojo ir išėjęs į lauką

nužingsniavo prie arklių, kur buvo Haris. Čia pamatė Rudąjį Džimą, kuris prausėsi prie upės. Šis kilstelėjo sveikindamasis ranką ir jau buvo beeinąs į blokhauzą.

Matotaupa atsistojo jam skersai kelio ir sulaikė.

– Labas rytas, Topai! – pasisveikino Džimas. – Ką tu nusprendei?

– Eisiu su Džo.

– Gerai. Aš taip pat. O Haris?

– Haris irgi.

Džimo veidu perbėgo šešėlis.

– Kodėl tu nusiteikęs prieš jį? – griežtai paklausė Matotaupa.

– Prieš Harį? Visai ne, nors ir bakstelėjo man peiliu kaip kokiai skerdžiamai kiaulei. Aš jau mačiau blizgant ne vieną peilį, tačiau tavo verstam vaikiui tikrai pirmam pavyko įvaryti man tarp šonkaulių geležtę. Aš ant jo nepykstu, bet, atvirai kalbant, man gaila berniuko. Argi tokiam vaikui būti skautu! Ekspedicijoje teks matyti ir šilto, ir šalto. Ar ne geriau būtų pasiųsti jį atgal pas siksikus, kur gautų reikiamą išsiauklėjimą?

– Tu žinai, kodėl jis iš ten išėjo. Harka ir aš nesiskirsime, kol jis taps kariu. Aš pasakiau, hau.

– Taps kariu? Apie jūsų ceremonijas nieko neišmanau. Bet jis jau dabar gali su bet kuo susikibti. Na, tačiau tebus kaip tu nori. Aš irgi savo pasakiau.

Ir Džimas nužingsniavo blokhauzo link, o Matotaupa nuėjo prie Harkos ir arklių.

Visiems, kurie ruošėsi į matavimo ekspediciją, buvo paskutinė diena bedančio Beno blokhauze. Smuklininkas nujautė gerą pelną, nes svečiai, einantys pasitikti nežinomų nuotykių ir nuveikti didelių darbų, paprastai daug gėrė, buvo dosnūs ir neskaičiavo kiekvieno cento. Todėl jo žmona Merė kepė jau nuo pietų, o Benas ruošė brendį. Dženė, įsirišusi į plaukus raudoną kaspiną, sukosi kaip vijurkas.

Atėjo vakaras. Vėl ėmė lyti, todėl blokhauzo svečiai suėjo į vidų anksčiau negu paprastai. Prie staliuko tolimajame kampe po kairei, kaip paprastai, susėdo Džo, Džimas, Henris ir Matotaupa. Džo ištuštino dvi taures ir su įkarščiu ėmė pasakoti apie transkontinentinį geležinkelį. Indėnas sėdėjo tylus ir atidžiai klausėsi. Džimas retkarčiais trenkdavo kumščiu į stalą. Henris šypsojosi, pasitikėdamas savimi. Prie kitų stalų taip pat buvo rūkoma ir geriama; kai kas lošė kortomis, kad greičiau slinktų laikas. Džimas tai pastebėjo ir pagaliau pats išsitraukė kortų kaladę iš palaidinės kišenės.

– Ei! Benai!

Smuklininkas kaipmat prilėkė.

– Sulošiame!

– Neturiu kada. Lošimas yra svečių darbas, ne smuklininkų.

– Nesąmonė. Sėskis! Sulošime.

– Čia ne mano sritis. Man per daug gerai sekasi meilėje...

Džimas skambiai nusijuokė.

– Su tavąja Mere! Iš tikro! Todėl ir sėskis, prakeiktas lupike. Reikia išgauti kelis centus iš tavo kišenės, kad rytoj turėčiau kuo užsimokėti!

– Na ir įžūlus tu!

– Toks buvau, esu ir būsiu. Eik šen, bedanti landūne.

Smuklininkas pyko, bet negalėjo atsispirti Džimo reikalavimams. Henris pareiškė, kad jis taip pat prisideda. Lošimas prasidėjo.

Matotaupa stebėjo ėjimus ir stengėsi suvokti taisykles. Džo, kuris rūkydamas stebėjo lošimą, jam tai paaiškino. Kai Benas, gerokai prasilošęs, nutaikė progą pasitraukti, Džimas paklausė Matotaupos:

– Gal mes sulošime?

– Galime pabandyti.

Matotaupa pastatė kelis centus ir laimėjo. Vėl pastatė ir vėl laimėjo. Jam, atrodo, sekėsi. Tačiau Džo pastebėjo, kad Džimas tyčia duoda laimėti ir daro tai lygiai mikliai, kaip ir apgaudinėdamas Beną.

Matotaupa išlošė iš baltojo du dolerius.

– Žmogau! – sušuko Džimas. – Tu mane elgeta paleisi! Kuo aš rytoj užsimokėsiu už taurę brendžio arba už tą lokio leteną, kurią Merė jau kepa?

– Jūs esat mano svečiai! – kilniaširdiškai pasakė Matotaupa.

– Bravo! Benai! Įpilk visiems! Topas moka!

Smuklininkas skubiai prišoko.

Tuo metu, kai blokhauze jau ėmė darytis linksma, Harka vis tebeganė arklius. Jis buvo nusimetęs visus drabužius, išskyrus šlauniajuostę, ir lietaus lašai skalbė jam nugarą kaip arkliams kailį. Jis nebijojo pavasario lietaus, kaip ir gyvuliai. Stovėdamas žiūrėjo įkandin slenkančių debesų. Klausėsi, kaip šniokščia upė ir kaip rupšnoja kietą žolę mustangai. Jo ausį pasiekdavo iš blokhauzo sklindantis klegesys ir juokas. Svečiai vis labiau triukšmavo, galiausiai ėmė nedarniai dainuoti.

Praslinkus kelioms valandoms mustangai prisiėdė. Harka nuvedė juos į aptvarą. Lietus liovėsi. Berniukas įsisupo į antklodę ir atsirėmė į blokhauzo sieną. Miegoti jis mokėjo ir stovėdamas. Eiti į blokhauzą neturėjo jokio noro, į tošinę trobelę taip pat. Tad liko prie arklių ir užmigo, atsirėmęs į sieną. Jau pusiau miegodamas girdėjo sklindant iš blokhauzo įvairius balsus. Jo tėvo balso tarp jų nebuvo girdėti.

Brėkštant rytui, pro duris išėjo Merė.

– Džene! – šiurkščiai ir valdingai sušuko ji, ir duktė tuojau pat pasirodė. Jos plaukai buvo suvelti, pati atrodė išblyškusi. Motina, laikanti rankose kibirus, riktelėjo mergaitei:

– Atnešk vandens! Žadinsime tuos kiaules!

Harka nuvedė mustangus prie upės truputį žemiau tos vietos, kur sėmėsi vandenį moterys. Prisisėmusi vandens, Merė pažiūrėjo į Harką.

– Eik ir pasiimk savo prisiputusį senį! – šūktelėjo jinai.

Jaunasis indėnas pasijuto taip, lyg į jį būtų trenkęs perkūnas. Kurį laiką negalėjo nei pajudėti, nei ką nors pasakyti. Stovėjo prie arklių ir leido jiems ilgai gerti, laukdamas, kol abi moterys nueis nuo upės su pilnais vandens kibirais.

Tada nuvedė gyvulius į aptvarą ir užėjo į vidų, norėdamas pasiimti savo daiktus, kuriuos paskutinę naktį buvo pasidėjęs blokhauze. Išėjęs ėmė ruošti arklius kelionei, pririšo prie jų antklodes ir ėmė laukti, kol pasirodys tėvas.

Viduje jis matė Matotaupą. Tas gulėjo ant grindų, knarkė ir dvokė lygiai kaip ir kiti. Harka norėjo, kad niekas, nei Merė, nei Džene, nei Džimas, nepamatytų, kokiu žvilgsniu jis žiūrėjo į miegantį tėvą.

Rudasis Džimas praeitą naktį irgi nemažai išgėrė, bet jis galėjo daug pakelti, todėl dabar išėjo iš blokhauzo ir pasuko prie Harkos.

– Hari, ko čia slapstaisi! Nevaidink! Gerti turi mokėti kiekvienas, o jei negali, tai reikia mokytis. Iš pradžių būna blogai, paskui viskas eina kaip iš pypkės. Nieko čia bloga. Eime, išnešim tavo tėvą į lauką. Kiek žinau, jis norėtų anksčiau už kitus išsiblaivyti.

Harka nepajudėjo iš vietos, į baltąjį jis nė nedėbtelėjo.

– Negali žiūrėti į prisigėrusį? Berneli, ir dar nori būti skautas matininkų stovykloje? Linkiu sėkmės!

Harka paėmė už pavadžių arklius ir pavedėjo galiuką toliau.

Džimas pažiūrėjo jam įkandin.

– Vyruti, tu man nepatinki, – sumurmėjo jis sau panosėje.

Po dviejų valandų, kai saulė gerokai pakopėjo į dangų, visi jau vėl buvo ant kojų.

Matotaupa įkišo galvą į vandenį ir visiškai išsiblaivė. Tačiau dar buvo išblyškęs ir laikė tvirtai sučiaupęs lūpas, kai ėjo prie Harkos pasiimti arklio. Harka nieko nesakė. Vienintelis jo kaltinimas buvo sustingęs veidas.

Matotaupa nudelbė akis į žemę.

– Harka Kietasis Akmenie! Tavo tėvas niekada negers paslaptingojo vandens!

Dėl to pažado jaunasis indėnas nieko nepasakė, jis tik paklausė:

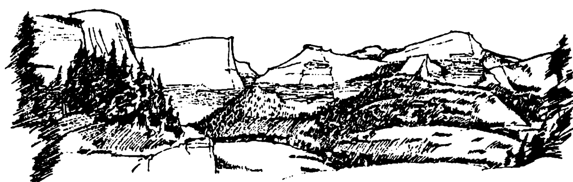
– Kas tau davė paslaptingojo vandens?

– Benas.

Matotaupa jautėsi suglebęs, ir jam buvo baisiai bjauru dėl savo elgesio. Bet jis lengvai, kaip ir visada, užšoko ant arklio.

– Jojame, – pasakė jis Harkai. – Džo man pasakė, ką turime daryti. Mes ištirsime kelią. Baltieji jos iš paskos.

Indėnai paragino savo mustangus ir dingo tarp kalvų.

BAUDŽIAMOJI EKSPEDICIJA

Praslinkus trims dienoms, į tą laiką raiteliai ir jų vedliai indėnai jau buvo spėję persikelti per Šiaurinį Platą, Matotaupa ir Harka pavakare rado pėdsakus, kurie ėjo ta pačia kryptimi, kaip ir jų kelias, ir buvo tokie aiškūs, kad jų būtų nepastebėjęs tik aklas. Čia buvo prajojęs visas būrys; arkliai kaustyti, vadinasi, prajojo baltieji. Jie net nesistengė slėpti pėdsakų ir, atrodo, nieko nebijojo. Jota buvo greita risčia, kartais šuoliais. Pėdsakai ėjo šiaurės vakarų kryptimi.

Indėnai atsivedė Džo ir Džimą parodyti pėdsakų.

– Bus apie penkiasdešimt vyrų, gal kokiais keliais daugiau, – Džimas palingavo galva. – Manau, kad visi šiose vietose sutikti baltieji yra mūsų draugai.

– Pėdsakai kokių aštuonių valandų senumo, – paaiškino Matotaupa inžinieriui. Džimas tai turėjo pats matyti.

– Vadinasi, pasivyti juos nebūtų sunku? – paklausė inžinierius.

– Diena jau eina į vakarą, – atsakė Matotaupa. – Baltieji paprastai anksti sustoja nakčiai. Mes galėtume juos pasivyti per kokias dvi valandas.

– Gerai. Dėl jų nemesime savo kelio; josime toliau į pietvakarius, ne į šiaurės vakarus. Tačiau gal judu, Topai ir Hari, pajojėtumėte paskui tą būrį pažiūrėti, kas jame per žmonės, ir pasakytumėte mums? Džimas tegu lieka čia; porą dienų apsieisime ir su vienu žvalgu.

Džimas suabejojo šiuo pasiūlymu.

– Čia prajota baltųjų. Šiose vietose jie gali kreivai žiūrėti į indėnus. Nereikėtų paskui juos siųsti Topo ir Hario vienų. Nesiginčysiu, jie puikūs žvalgai, bet jeigu su tais žmonėmis reikės tartis, tai nekenktų, kad tada būtų vienas baltasis.

– Bet mes negalime paleisti paskui juos visų savo žvalgų. Padarysime taip: aš josiu su Topu ir Hariu, nes man labai įdomu, kas čia galėtų būti per būrys. Tu, Džimai, liksi su mūsų žmonėmis.

– Neprieštarauju.

Džo pajojėjo su Džimu atgal, norėdami visiems paaiškinti, ką buvo nutarę. Abu indėnai palaukė, kol grįš Džo, ir tada visi trys pasileido aiškiais raitelių pėdsakais. Matotaupa jojo pirmas, Harka – paskutinis. Džo, jodamas viduryje, turėjo taikytis prie savo bendrakeleivių, kurie indėnišku papratimu jojo tai šuoliais, tai žingine.

Nepraslinkus nė valandai Matotaupai paaiškėjo, kad jis neapsiriko. Jis pats, taip pat ir Harka, pamatė ir

užuodė didelio laužo dūmus. Matotaupa paleido arklį žingine ir atkreipė Džo dėmesį į dūmų kvapą.

– Prijojame atvirai? – pasiūlė inžinierius. Matotaupa tiesiogiai neprieštaravo, bet ir nepritarė. Medžiotojai ir indėnai niekada nepasirodydavo neįsitikinę, su kuo reikės susidurti.

– O gal tu kitaip manai, Topai?

– Mano sūnus Harka dabar galėtų šio to pasimokyti. Sustokime čia ir leiskime jam pasižvalgyti, tegu ištirs, kas tai per žmonės. Uždavinys nesunkus, tie vyrai jaučiasi saugūs, todėl per daug nesisaugos.

– Tegu, aš neprieštarauju. Leiskime Hariui išbandyti savo žvalgo talentą! – nusišypsojo Džo, nulipo nuo arklio ir tuojau pat užsidegė cigarą. Tai buvo paskutinis jo cigaras. Jį buvo numatęs pasilikti kokiai progai. Cigarai buvo šio, šiaip energingo, žmogaus silpnybė. Pagaliau argi ne vis tiek, kada vėl pradės rūkyti pypkę. Matotaupa taip pat atsisėdo ant žolės greta savo mustango ir užsirūkė. Iš to Harka suprato, kad jau gali eiti į žvalgybą. Jis pririšo savo širmį ir pirmiausia pasilenkęs nubėgo prie artimiausios kalvos apsižvalgyti.

Iš čia dar geriau matė ir užuodė baltųjų stovyklos laužą. Norint prislinkti ir sužinoti, kas tokie tie penkiasdešimt vyrų, tereikėjo sulaukti tamsos. Ko gero, tada nugirs ir ką jie kalba. Harka manė, kad užėjus

nakčiai jie dar gana garsiai plepės. Pavojingiausia buvo tai, kad prie šių vyrų, jo manymu, turėjo prislinkti ir indėnų žvalgai. Nuo baltųjų stovyklos buvo mažiau kaip diena kelio iki Lokės giminės palapinių kaimo ir medžioklės plotų. Šių kitų žvalgų Harka nusprendė labiau saugotis negu baltųjų, kurie atjojo čia visai nesislėpdami ir dabar susikūrę laužą tartum rodė kiekvienam, kas tuo domėjosi, kur apsistojo nakčiai. Matotaupa, be abejo, turėjo būti numatęs tai, ką dabar spėliojo Harka, ir, aišku, žinojo, kad Harkos uždavinys tik iš pažiūros atrodo lengvas, o iš tikrųjų toks nėra. Bet Harkai reikėjo mokytis veikti savarankiškai, ir todėl tėvas iš anksto nepasakė, į ką būtina kreipti dėmesį. Berniukas net manė, kad tėvas gali jį galiuką pasekti, norėdamas įsitikinti, ar jis pakankamai atsargiai ir apdairiai elgiasi. Ši mintis jį įkvėpė labiau negu galimi pavojai, Harka nenorėjo, kad tėvas paskui jam prikištų bent menkiausią klaidą.

Jis išnaudojo visus banguotos vietovės privalumus, čia lipo aukščiau pasižvalgyti, čia bėgo kalvų priedangoje ir iš pradžių gana greitai gavosi į priekį. Per daug nesisaugojo, kad be reikalo negaištų laiko. Netrukus jam jau buvo aišku, ką toliau reikėtų daryti. Tie penkiasdešimt raitelių buvo apsistoję slėnyje prie upelio, kuris dabar, pavasarį, buvo gana vandeningas. Iš va-

karų į pietryčius tekančio upelio krantai buvo apaugę alksniais, karklais ir kitokiais krūmais. Harka užsilipo ant pakrantės kalvos, kuri, beje, buvo gana toli nuo stovyklos prieš vandenį, bet iš ten buvo taip gerai matyti, kad jis galėjo apžvelgti visą stovyklą. Arkliai buvo pririšti ant kranto dviem grupėmis, vieni vienoje, kiti kitoje upelio pusėje. Degė penki laužai. Vienas iš jų – stovyklos pakraštyje dar šiapus arklių, kiti keturi – aukščiau, išsidėstę vienoje linijoje ant kairiojo kranto, kur geriausia vieta apsistoti. Taigi stovykla buvo išsitęsusi į ilgį. Apie jos vidurį pietinis upelio krantas buvo aukštas kaip kokia kalva, ir jeigu ten baltieji neturėjo pastatę sargybinio, tai jie buvo kvailesni už prerijų vištas. Matotaupa buvo išmokęs savo sūnų, kad priešų ar nepažįstamų žmonių niekuomet iš anksto nereikia laikyti kvailiais, geriau jau tikėtis, kad jie elgsis protingai ir sumaniai. Todėl Harka nusprendė, kad baltieji bus pastatę toje vietoje sargybinį, be to, po žmogų turėjo būti viename ir kitame stovyklos gale. Vyresnieji tikriausiai sėdėjo stovyklos viduryje, arčiausiai prie arklių. Tai buvo geriausia vieta. Harka susimąstė, iš kokios pusės jis galėtų prieiti prie stovyklos. Svarbiausia, kad niekas nepastebėtų nuo aukštojo kranto. Prie laužų sėdintys vyrai tikrai nebus per daug atsargūs, o pakrantės krūmuose galėję būti sargybiniai ne kažin kiek aplink tematys.

Harka nusprendė prislinkti prie stovyklos, slapstydamasis už pakrantės medžių ir krūmų. Slinkti reikėjo iš čia, iš vakarų pusės, nes žemiau stovintys arkliai jo nedomino, be to, pajutę jį, jie galėjo sukelti nereikalingą triukšmą. Bet ir kiti indėnų žvalgai galėjo pasirinkti tą patį kelią. Šį pavojų ir tai, kad reikia saugotis sargybinio prie upelio, jis taip pat turėjo galvoje. Harka apsuko stovyklą dideliu lanku iš šiaurės pusės ir nieko įtartino nepastebėjęs, niekieno nesutrukdytas atsidūrė prie upelio, paskui ėmė kuo atsargiausiai artintis prie stovyklos.

Čia pamatė, kad iš tikro ne jis vienas domisi baltaisiais žmonėmis. Be jo, į tą pačią pusę slinko dar mažiausiai du žvalgai. Vienas buvo kitame krante ir šliaužė maždaug lygiagrečiai su Harka, kitas – tame pačiame krante gerokai priekyje. Visai galimas daiktas, kad tas, kuris buvo kitame krante, taip pat pastebėjo Harką, bet nenorėjo jo trikdyti, kaip ir Harka jo. Vienas kito nepažįstantys žvalgai turėjo bendrą tikslą – reikėjo, kad jų nepastebėtų baltieji. Harka kol kas pasikliovė tokiu interesų bendrumu ir slinko toliau. Jis žinojo, kad abu nepažįstamieji žvalgai taip pat indėnai, nes pastebėjo kitame krante tarp krūmų šmėstelėjusią kasą, o antrasis, slinkęs priekyje, pakrantės smėlyje buvo palikęs mokasino pėdsaką.

Naktis buvo rami. Žvaigždes vis uždengdavo plaukiantys debesys, o mėnulis dar nebuvo patekėjęs.

Harka girdėjo trypiant arklius, traškant laužus, baltųjų žmonių balsus. Priekyje buvusio žvalgo daugiau nematė, antrasis, kitame krante, taip pat neišsidavė.

Jaunasis indėnas slinko tol, kol pradėjo girdėti ne tik balsus, bet ir suprasti tyliai tariamus žodžius. Tada gerai pasislėpė krūmuose. Harka labai apgailestavo, kad tuo metu nutilo ar nuėjo prie kito laužo labai skardaus balso vyras. Harka laukė. Baltieji vis dėlto buvo gana neatsargūs ir nepastatė pakrantės krūmuose sargybinio.

Bet šit šakos priekyje be garso prasiskyrė ir į krūmus, patogią vietą klausytis, šmurkštelėjo kitas žvalgas, taip pat indėnas. Tikriausiai tai buvo tas pats, kuris slinko pirma Harkos. Harka stvėrėsi peilio ir pasiruošė šuoliui. Bet pasirodė, kad anas nėra linkęs pulti. Abu žvalgai greitai persimetė žvilgsniais, tuo pačiu metu klausydamiesi garsų, sklindančių iš baltųjų žmonių stovyklos.

Harka įžiūrėjo, kad nepažįstamasis indėnas taip pat dar visai jaunas, nors už jį gal keliais metais vyresnis. Ko gero, jis neseniai tapo kariu, ir šita žvalgyba jam irgi buvo sugebėjimų išbandymas. Jis buvo iki pusės nuogas, plaukus nešiojo persiskyręs sklastymu. Iš gin-

klų turėjo tik durklą ir tarp dakotų paplitusią akmeninę kuoką. Abu žvalgai gulėjo taip arti vienas kito, kad galėjo susisiekti rankomis. Tas vyrukas Harkai pasirodė pažįstamas, bet jis gerai nematė jo veido; jį dengė didelis žolių kupstas.

Nė vienas daugiau nejudėjo. Tačiau Harka protarpiais vis nužvelgdavo kaimyną. Kaip indėnas, jis buvo gana plačių pečių; nuo sprando pečių ir rankų link ėjo tvirti raumenų rumbai. Harka negalėjo apsirikti. Šiuos pečius ir šias rankas jis pažinojo, nors paskutinį kartą buvo matęs prieš dvejus metus ir dabar buvo tamsu. Jis gerai juos pažinojo. Kiek kartų šitas jaunuolis ir Harka Lokės giminės stovykloje bandė savo jėgas ir vikrumą žaisdami sviediniu, eidami ristynių, arklių lenktynėse, plaukdami. Visada laimėdavo Harka, ir tai siutino vyresnį už jį Šonką. Abu, vaikai būdami, nekaip suteikė, o vėliau irgi; kai numirė Šonkos tėvas, Lokės giminės taikos vadas, Matotaupa pasiėmė našlę ir jos sūnų Šonką į savo palapinę, nes jo paties žmona buvo kritusi nuo paunių kulkos. Kalbėdamasis su Četanu, Harka sužinojo, kad per tą laiką Šešoka buvo tapusi belaisvio Tomo be skrybėlės ir batų žmona ir kad tas nuo jos taip pat buvo pabėgęs. Šonka, jos sūnus, gulėjo dabar šalia Harkos Kietojo Akmens krūmuose ir klausėsi, ką šneka baltieji žmonės.

Skardaus balso baltasis vėl grįžo prie kraštinio laužo, ir dabar Harka galėjo suprasti, ką jis šneka. Šonka, matyt, nieko nesuprato, nes nemokėjo anglų kalbos. O Harka per valandą iš garsių kalbų sužinojo viską, ko jam reikėjo.

Tie penkiasdešimt trys čia apsistoję vyrai buvo ne kas kita kaip baltųjų „Milicija". Iš profesijos jie buvo medkirčiai, žvėrių gaudytojai, medžiotojai, pirkliai, žvalgai, fermeriai ir gyvulių augintojai, žodžiu, žmonės, kokius tik galima surasti civilizuoto krašto ir dykynės pasienyje. Jų tikslas buvo nubausti Lokės giminę už „geležinkelio matavimo ekspedicijos išnuodijimą". Kadangi jų buvo tiek daug ir visi gerai ginkluoti, tai savo uždavinį įsivaizdavo kaip nepavojingą ir nesunkiai įvykdomą. Jie manė joti prie Arklių upelio, kur paprastai stovėdavo tos „plėšikų ir žmogžudžių gaujos" palapinės, norėjo sunaikinti palapines ir nušauti bei sutrypti visa, kas gyva. Tiems, kurie dar tuo abejojo, garsiakalbis vyras nedavė nė išsižioti. Tai, kad ši tema išvakarėse buvo smulkiai aptarinėjama dar kartą, Harkos nenustebino, nes kitą dieną jau reikėjo veikti.

Harką kankino prieštaringi jausmai.

Prieš dvejus metus jo ištremtas tėvas ir jis padėjo Lokės giminei atremti smarkų paunių antpuolį, bet

už tai jie nesusilaukė vadų ir vyresniųjų padėkos ar pripažinimo. Taigi Lokės giminės vadai dabar tegu ginasi patys. Jie juk turi ginklus. Tačiau Uinona, Harkos sesuo, kurią jis labai mylėjo, ir Untšida, Matotaupos motina, gerbiama kaip žiniuonė, atstojusi Harkai motiną tą paskutinę vasarą, kai jis dar gyveno namie, negalėjo apsiginti ir tikriausiai dar neturėjo savo palapinėje kario, apsiėmusio jas globoti. Harkai buvo sunku net pagalvoti, kad Untšida ir Uinona bus trypiamos, mušamos, niekinamos, ko gero, net žus. Jis nesitikėjo, kad Lokės giminės kariai, kuriems užteks rūpesčių ir su savo šeimomis, pasiaukojamai gins moteris iš „išdaviko Matotaupos palapinės“. Kai jis pagalvojo apie Šonką, dabar gulintį šalia jo krūmuose, jam atrodė, kad šitas pusbernis greičiau džiaugsis Untšidos ir Uinonos nelaime, negu puls jų ginti.

Tyliai gulėdamas savo sekykloje, Harka ėmė skaičiuoti. Baltieji vyrai ketino išjoti tik patekėjus saulei ir užgriūti Lokės palapines apie ateinančios dienos pietus. Kaip paprastai, jie daugiausia jos risčia, o toks greitis Harkai ir pėsčiom nebuvo baisus.

Jeigu jis dabar leistųsi į kelią, tai palapines pasiektų prieš rytą ir perspėtų Uinoną... tačiau tada būtų perspėti visi: piktasis burtininkas, vyresnieji, neteisingai nuteisę Matotaupą, Četanas, kuris laikė Harką išdavi-

ko sūnumi. Visi jie būtų perspėti, nes Uinona vargu ar tylėtų. O jeigu jis lieptų jai tylėti? Tada ji vis tiek negalėtų pabėgti į miškus neišsidavusi. Padėtis buvo sunki, ir Harka nematė jokios išeities. Apie tai, kad baltųjų žodžius galėtų išversti šalia gulinčiam Šonkai, jis net nepagalvojo. To vaikėzo jis nekentė.

Dabar Harkai jau reikėjo grįžti pas tėvą su Džo ir pranešti, ką buvo sužinojęs. Tokia buvo jo kaip žvalgo pareiga. Tačiau ne bėda, jei Džo sužinos baltųjų vyrų užmačias ir diena vėliau. Galbūt netgi geriau, jeigu jis apie tai iš anksto nieko nežinos, nes jam dar užeitų noras prisidėti prie būrio. Tada tai jau vargas tiems, kurie gyvena prie Arklių upelio. Džo pats patyrė, kas dėjosi negyvų žuvų dieną. Visas kitas Harkos abejones nustelbė mintis, kad Džo gali griebtis baisaus keršto. Nereikėjo, kad Džo tuojau sužinotų, kas čia ruošiama. Pirmiausia Harka nusprendė perspėti savo seserį Uinoną. Net jeigu ji ir nieko negalės padaryti, tai bent bus viskam pasiruošusi. Galbūt Harkai vis dėlto pavyks kuo nors padėti jai ir senelei. Ne jos juk nunuodijo Džo bendražygius.

Harka atbulas pasitraukė iš krūmų, o antras žvalgas net nesujudėjo.

Nušliaužęs slėniu prieš vandenį tiek, jog jau galėjo nepastebėtas išeiti į atviras prerijas, jis išlindo iš pa-

krantės krūmų bei medžių juostos ir ėmė ropštis ant aukštojo kranto. Tenai ėmė dairytis aplink. Nepamatė ir neišgirdo nieko įtartina. O laikas nelaukė, jeigu norėjo padaryti tai, ką buvo užsibrėžęs. Jis pakilo ir nubėgo banguotais stepių slėniais iš pradžių šiaurės rytų kryptimi. Palapinių kaimą prie Arklių upelio buvo numatęs pasiekti lanku. Tai buvo beveik tas pats kelias, kurį praeitą vasarą pasirinko Matotaupa, tačiau Harka apie tai nieko nežinojo.

Vieną ar du kartus jam pasirodė, kad užpakalyje ar šone kažkas girdėti. Gal paskui jį sekė Šonka ar tas antrasis žvalgas, kurio kasą pastebėjo kitame upelio krante? Harkai reikėjo dar kartą ramiai apsižvalgyti, ir jis pabandė tai padaryti. Tačiau pastebėti nieko nepavyko. Tuo metu jis jau taip jaudinosi, kad negalėjo kaip reikia susikaupti. Sesuo Uinona, nors ir buvo mergaitė, kartą jau padėjo jam, dėl to jinai išdrįso nepaklausyti burtininko. Untšida, būdama griežta, suprato berniuką ir sugebėjo nepastebimai įsiterpti į jo gyvenimą. Ji buvo vienintelis žmogus, kurio jis tą valandą būtų galėjęs pasiklausti, ar teisingai daro, ar ne, slapta bėgdamas į palapinių kaimą.

Harka sustojo ir visas sukluso kaip koks žvėris. Jam pasirodė, kad dar kartą išgirdo bėgančio žmogaus žingsnius, tačiau vėl aplink buvo tylu. Persekiotojas turbūt

pajuto, kad Harka nustojo bėgęs, ir taip pat sustojo, kad neišsiduotų. Jaunasis indėnas buvo ne toks žmogus, kad atsisakytų to, ką sykį užsibrėžė, net ir pavojaus valandą. Jis paėmė revolverį į ranką, kad prireikus galėtų tuojau šauti, ir vėl leidosi į kelią zigzagais, kada ne kada stabteldamas pasiklausyti. Jo jautrią ausį vėl pasiekė dideliais šuoliais bėgančio žmogaus žingsnių aidas, tačiau paskui jis ėmė silpti, tartum anas būtų pasirinkęs kitą kelią. Tai galėjo būti Lokės giminės žvalgas, kuriam Harka iš pradžių pasirodė įtartinas, tačiau jis daugiau nenorėjo gaišti laiko ir pasuko tiesiai į palapinių kaimą prie Arklių upelio, norėdamas kuo greičiau perduoti žinią apie penkiasdešimt trijų gerai ginkluotų baltųjų vyrų pasirodymą.

Ar reikėjo, kad Harka dar atskirai perspėtų Uinoną ir Untšidą? Bet juk tik Harka, mokąs baltųjų vyrų kalbą, tiksliai žinojo jų kėslus. Kiti žvalgai galėjo tik spėlioti. O ar to nepakako? Gal Harka tik ieškojo dingsties, gal tik todėl pasidavė fantazijoms apie vyrų, moterų ir vaikų žudynes, kad po ilgų klajonių atsidūrė netoli savo gimtojo kaimo ir dar kartą panūdo pamatyti seserį ir senelę? Jaunasis indėnas jau pats nesuprato, kas jam darosi. Bet čia jis prisiminė girdėjęs, kad baltieji vyrai skalpuoja moteris ir vaikus, ir vėl pasileido pirmyn. Jis bėgo išsižiojęs ir taip greitai, kad

jam diegė visus šonus. Atidžiai apsidairė tik tada, kai atsidūrė visai netoli Arklių upelio.

Jis griuvo ant žemės, nušliaužė prie slėnio krašto ir ėmė dairytis į visas puses. Kartu su nakties ūkais jo nosį pasiekė vandens kvapas. Vėjo gūsis gaiviai paglostė jo suprakaitavusį sprandą. Jis išgirdo, kaip šniokščia upelis, kuris tirpstant kalnų sniegui buvo plačiai išsiliejęs. Aukščiau jis tekėjo pro palapines, taip pat pro Uinonos ir Untšidos palapinę, ir juodvi galbūt dar vakare sėmė iš jo vandenį.

Harka jau norėjo leistis tolyn, bet ant upelio kranto tarp tamsos ir ūkų išdygo aukštas žmogus ir sustojo.

Harka įsmeigė į jį akis.

Upelio pakrantėje stovįs žmogus taip pat žvelgė į Harką. Tai buvo vyras, indėnas. Plaukus nešiojo persiskyręs per vidurį. Iki pusės buvo nuogas. Rankoje laikė šautuvą.

Tas vyras buvo Matotaupa.

Harkai tuojau pat paaiškėjo, kad tėvas jį irgi matė ir norėjo atkreipti į save dėmesį. Jeigu Matotaupa pasirodė atvirai, tai buvo tikras, kad šalimais nėra jokio priešo. Harka galėjo ramiai atsistoti ir prieiti prie tėvo. Bet jis, kaip pridera žvalgui, nusileido vandens išgraužtu grioviu. Plyna pakrante greitai nubėgo prie tėvo, kuris net nepajudėjo iš vietos.

Matotaupa ir Harka stovėjo vienas priešais kitą.

Matotaupa atsisėdo krūmuose, ir Harka pasekė jo pavyzdžiu. Jis laukė, kad tėvas jam tuojau pat ką nors pasakytų. Bet Matotaupa neprabilo ir neparagino Harkos kalbėti. Šitaip abiems tylint, jaunasis indėnas pradėjo galvoti, kodėl tėvas šitaip pasielgė.

Dabar Harka buvo tikras, kad Matotaupa, kaip jis ir buvo tikėjęsis, pasekė jį ir, be abejo, girdėjo, ką kalbėjo baltieji; jų kalbą jis suprato ne blogiau už Harką. Jei Matotaupa nebūtų pritaręs Harkai, tai būtų galėjęs seniai jį sulaikyti. Ar Matotaupa atbėgo to paties rūpesčio, to paties jausmo genamas, ar ir jis norėjo, kad būtų perspėta Untšida ir Uinona? Harka laukė pirmojo tėvo žodžio. Vis dar laukė. Jie, žinoma, ne kažin kiek tesėdėjo krūmuose, praėjo tik kelios akimirkos, nes Harkos mintys buvo greitos kaip vėjas. Mėnulis apšvietė pakrantę ir krūmus. Jis apšvietė ir Harkos veidą. Matotaupa liko tamsoje. Praslinkus dar valandžiukei, visos ankstesnės Harkos spėlionės pavirto į nieką, ir jis pajuto tokią baimę, lyg koks žvėris jam būtų tvojęs letena per sprandą. O kas, jeigu tėvas kitaip galvoja negu Harka? Jeigu jis kaltina Harką tuo, kad žvalgyboje buvo nepatikimas ir nedrausmingas. Tada kažkas bus, kas konkrečiai, Harka nežinojo, bet tai buvo dar baisiau.

Matotaupa pagaliau prašneko.

– Kas tu toks? – paklausė jis sūnaus tyliai, bet per daug valdydamasis, ir todėl jo balsas neatrodė ramus.

Harka atsakė lėtai, lyg sukaustytu liežuviu:

– Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis... Vilko Nugalėtojas Bizono Persekiotojas Lokio Medžiotojas... Matotaupos sūnus...

Harka jau buvo bebaigiąs, bet Matotaupa žvilgsniu ragino jį kalbėti toliau.

– ...ir baltojo žmogaus Džo žvalgas. Štai kas aš.

– Tu buvai jo žvalgas.

Harka nurijo seilę. Tvirtas jo minčių, jausmų ir vilčių pastatas sugriuvo; jis sugriuvo per daug staiga.

Vėl buvo beįsiviešpataujanti ilga tyla. Tačiau upelis greitai ir nesulaikomai tekėjo sena vaga, pūtė vėjas, ir niekas negalėjo jo sugrąžinti atgal, greitai turėjo ateiti rytas, tad tėvas ir sūnus ne kažin kiek turėjo laiko pokalbiams.

– Ką man dabar daryti? – tyliai paklausė jis, tuo atsiduodamas tėvo valiai. Tai jis pats jautė.

– Eik ten, kur norėjai ir kur turi būti, jeigu niekini savo tėvą ir išduoti savo draugus.

Harka bandė susikaupti ir atsakyti, bet jo nervai ir mintys neklausė, kaip ir lūpos. Ir jis nieko nepasakė.

– Aš tavęs nelaikau. Eik.

– Ne... e.

– Tai jau pats nežinai, ko nori?

Harka buvo nuleidęs galvą ir žiūrėjo į žolę; paskui lėtai susikūprino, padėjo kaktą ant rankų ir sustingo paklususio žmogaus poza, paklususio, bet ne išsigandusio.

Tėvas sėdėjo prieš jį. Jis buvo palinkęs į priekį ir žvelgė žemyn, kad galėtų matyti Harką. Jį kankino neviltis. Tie nuodytojai jam viską atėmė: garbę, namus, dabar jie siekė išplėšti paskutinį jo turtą – sūnų. Jie kurstė Harką prieš Džimą, nematomais saitais traukė jį prie savo palapinių. Argi jis galėjo pasirodyti Džo, kai jo sūnus, tik išėjęs į pirmąją žvalgybą, iškart bandė nubėgti pas priešą? Ir pas kokį priešą! Džo niekada neužmirš negyvų žuvų ryto.

– Harka, aš nežinojau, kad tu esi bailus šuo ir klastinga lapė. Stokis ir sek paskui mane. Aš nuvesiu tave pas Džo ir pasakysiu jam, kad tu norėjai mus išduoti. Tegu jis nusprendžia, ką su tavimi daryti.

Harka lėtai pakėlė galvą.

– Geriau nužudyk mane, – pasakė jis dusliu balsu, tartum vis dar nebūtų atgavęs kvapo, – bet nepasakyk, kad sutikai mane kelyje prie Arklių upelio.

– Kuo tu įrodysi, kad nenorėjai mūsų išduoti?

– Nunerk man odą. Aš nerėksiu.

– Aš to nepadarysiu, tačiau pareikalausiu ko kito: tu turėsi kovoti prieš tuos, kurių, matau, bijai lyg maža mergaitė. Tu turėsi kovoti prieš Lokės giminę!

Harkai užgniaužė kvapą. Tik išmokęs kalbėti jis jau žinojo, kad vyresniems prieštarauti nevalia, bet Harka vis dėlto pasakė:

– Aš neskalpuoju... moterų... ir vaikų.

– Tu kausiesi su kiekvienu, kas tik paims ginklą į rankas, arba būsi išdavikas, kurį aš aprengsiu moteriškais drabužiais ir nužudysiu. Ar darysi, kaip sakiau?

Harka sėdėjo pravira burna – jau, rodės, dejuos, bet Matotaupa neišgirdo nė garso. Jis taip nesučiaupęs lūpų ir pasakė:

– Taip.

Šitą „taip" jis vos vos išstenėjo.

Matotaupa žiūrėjo į šalį. Jis pasiekė ko norėjo, bet daugiau negalėjo žiūrėti į sūnaus veidą, kuris buvo toks skausmingas. Matotaupa pašoko.

– Sek paskui mane.

Harka pakilo, susvyravo, bet išsilaikė ant kojų ir nusekė paskui tėvą.

Matotaupa nuskubėjo į tą pačią pusę, iš kur abu buvo atėję. Kol kas sunku buvo pasakyti, ar jis nori pasiekti Džo ir jo bendrus, ar baltųjų būrio stovyklą, tačiau greitai pasirodė, kad jis ieško stovyklos, kurią

Harka buvo išžvalgęs ir kur, be abejo, buvo ir pats Matotaupa.

Abu indėnai dar neužuodė dūmų, iš šiaurės pūtęs vėjas nenešė jų kvapo. Tačiau nakties tyloje iš tos pusės, kur buvo stovykla, staiga pasigirdo šūvių salvės. Matotaupa akimirką stabtelėjo, norėdamas įsiklausyti. Šūviai daugiau nebepokšėjo. Matotaupa vėl pasileido bėgti, ir Harka nusekė paskui jį. Jis bėgo kaip svetimos valios varoma mašina.

Abu atsidūrė netoli baltųjų stovyklos. Laužai buvo uždengti ir užgesinti, niekur nebuvo matyti liepsnos. Tik apanglėjusios malkos dar rūko. Atrodo, kad stovykla buvo užpulta ir apšaudyta strėlėmis, nes apie laužus susibūrę stovyklautojai buvo puikus taikinys; atsakydami į tai, jie užgesino laužus ir ėmė pleškinti iš šautuvų. Dabar aplink viešpatavo apgaulinga ramybė ir juodviem būtų buvę sunku susikalbėti su baltaisiais, nes arba jie, arba pasislėpę lankininkai galėjo palaikyti juos priešais ir pradėti šaudyti.

– Bėk pas Džo ir papasakok jam viską! – įsakė Matotaupa Harkai.

Jaunasis indėnas be kalbų paklausė. Kai tik stovykla liko už nugaros, jis per daug nesisaugodamas tiesiausiu keliu nuskubėjo ten, iš kur buvo išėjęs į žvalgybą.

Kai jam jau atrodė, kad netoliese turėtų būti Džo, davė sutartą ženklą ir išgirdo atsakymą. Džo nemiegojo, jis saugojo arklius.

– Na, ką sužinojote? – paklausė jis, kai Harka atsistojo prieš jį.

– Penkiasdešimt trys vyrai iš baltųjų milicijos ruošiasi šiandien sunaikinti Lokės giminės palapines prie Arklių upelio. Mano tėvas pasiliko netoli jų stovyklos, kuri, atrodo, buvo apšaudyta strėlėmis.

– Ak, tie prakeikti indėniški kovos metodai! Ak, tie klastūnai! Turiu atkeršyti už savo nužudytus ir nunuodytus draugus. Kai pagalvoju, kad mano Dafas raitydamasis mirė didžiausiose kančiose, man taip ir ima niežėti nagai. Jojam tuojau pat. Ar tu paimsi savo tėvo arklį?

– Taip.

– Tu atrodai baisiai pavargęs. Gal esi sužeistas?

– Ne.

– Ar išlaikysi?

– Taip.

– Tada pirmyn. Aš turiu būti ten.

Harka užsėdo ant savo širmio ir paėmė už pavadžio tėvo mustangą. Jis nušuoliavo pirmas, ir Džo nusekė paskui jį. Kol kas jie jojo senais baltųjų būrio pėdsakais.

Dar gerokai neprijojus upelio, ant kurio kranto buvo įsikūrę baltieji, Harka ir per kanopų bilsmą kažką išgirdo ir sustojo.

– Kas atsitiko? – paklausė Džo.

– Mums priešais eina žmogus.

– Žmogus? Aš nieko negirdžiu.

Tačiau Džo dėl visa ko paėmė į rankas šautuvą.

Harka abejingas sėdėjo ant savo širmio.

Ant vienos kalvos pasirodė Matotaupa ir pamojo jiems. Džo tuojau pat nuleido šautuvą, o Harka vėl pavarė arklius šuoliais. Susiėjus Matotaupa užšoko ant mustango ir, kol visi jojo žingine, trumpai ir aiškiai nepatenkintas pranešė:

– Baltieji vyrai jau seniai išjojo. Aš pasirodžiau jiems. Jie mano, kad mes dar galėsime juos pasivyti.

– Pirmyn.

Džo taip smarkiai spustelėjo pentinais, kad jo arklys iškart pasileido šuoliais. Matotaupa ir Harka vėl priėmė jį į savo tarpą.

Trys raiteliai pralėkė naktinę milicijos būrio stovyklą ir paskui jau nusekė šviežiais pėdsakais. Apie pietus prijojo tas vietas, kur tekėjo Arklių upelis. Čia Matotaupa liepė sustoti, perdavė visus tris arklius Harkai ir su Džo nuskubėjo ant vienos kalvos pasidairyti.

Harka laukė jų ir klausėsi. Jis žinojo, kad nuo tos kalvos Matotaupa ir Džo galėjo apžvelgti tą Arklių upe-

lio vingį, kur stovi arba stovėjo palapinės. Berniukas negirdėjo nei šūvių, nei šauksmų. Buvo labai tylu. Harka galvojo apie naktinį trumpą susirėmimą milicijos stovykloje ir apie tai, kaip žvalgyboje sutiko Šonką. Taigi Lokės giminė nebuvo užklupta visai iš netyčių ir baltieji negalėjo užgriūti jos palapinių kaip perkūnas iš giedro dangaus. Dabartinis karo vadas, ko gero, spėjo įsakyti išardyti palapines ir moterims bei vaikams bėgti į miškus, gal ir kariams pavyko pasitraukti, šiek tiek pašaudžius iš lankų; o gal jie stojo į mūšį. Harka nežinojo, kaip ten buvo; tačiau Matotaupai ir Džo jau turėjo būti šis tas aišku, nes iš savo stebėjimo vietos jie matė vingį, kur paprastai stovėdavo palapinės.

Pagaliau abu vėl nusileido žemyn.

– Na, tai jojam į ten, – pasakė Džo, matyt, tik tam, kad būtų kas nors pasakyta.

Visi trys vėl sustojo į eilę, ir Matotaupa nušuoliavo pirmas. Harka greitai užuodė dūmus, nors jie jojo pavėjui. Kai paskutinė pakiluma, užstojanti stovyklą, liko užpakalyje, Matotaupa paleido arklį žingine. Harka kaipmat sumetė, kas čia dėjosi.

– Mes pavėlavome, tačiau už mano draugus atkeršyta, – garsiai pasakė Džo.

Atrodė, jog palapinės dar stovėjo savo vietoje, kai užpuolė milicija, vykdydama kaimui paskirtą bausmę.

Ant žemės dryksojo jų palos ir sulaužytos kartys; tik keturios palapinės buvo nenugriautos, o burtininko pasitarimų ir vado būstai dingę. Vertingesnes palapines, matyt, spėjo išardyti ir nugabenti į saugią vietą. Žemė aplink buvo ištrypta. Kaimo aikštelėje Harka matė lavonus. Iš toli negalėjo jų gerai įžiūrėti, bet atrodė, kad jie baisiai sužaloti.

Kitapus upelio, į vakarus nuo tos vietos, kur stovėjo palapinių kaimas, buvo milicijos būrio vyrai, visi su odiniais pasieniečių ir kaubojų drabužiais. Kiekvienas dar tebelaikė rankoje šautuvą. Arkliai buvo pririšti, prie jų stovėjo sargyba. Lokės giminės mustangų niekur nematyti, Harka niekur nematė ir nušautų gyvulių. Tik trys dėmėti šunys šniukštinėjo aplink ir tykino prie lavonų.

Trys raiteliai prajojo nusiaubtą vietą ir, pasiekę milicijos stovyklą, nušoko žemėn. Harka pririšo visus tris arklius, tačiau ne kartu su baltųjų, o atskirai. Jis jau buvo besėdąs prie savo širmio, bet tėvas žvilgsniu paragino jį kartu eiti prie baltųjų. Matotaupa priėjo prie būrio vado, su kuriuo, matyt, buvo susipažinęs paryčiui. Jis paminėjo Džo Brauno vardą, kuris tuojau pat sukėlė visuotinį susidomėjimą. Iš visų pusių susirinko žmonės ir susėdo ratu, kurio viduryje įsitaisė trys atvykėliai. Visi norėjo išgirsti iš Džo lūpų, kaip jo žmonės žuvo nuo užnuodyto vandens.

Džo papasakojo, bet kalbėjo trumpai ir nenoriai, beveik pykdamas ant tų, kuriems rūpėjo išgirsti šią siaubo istoriją. Pagaliau jis paklausė:

– O kas čia atsitiko?

– Ak, taip taip, – sumišęs atsakė vadas. – Jūsų žvalgas Topas mus perspėjo ir šį tą pasiūlė. Pasiūlymai tikrai buvo neblogi, bet mano vyrai jautėsi labai stiprūs, ir jų negalima buvo sulaikyti; kai tik išaušo rytas, jie paspruko nuo manęs. Kadangi Topas pastebėjo žvalgus ir dar nakčia įvyko susišaudymas, tai mums patiems galėjo ateiti į galvą, kad kaimas bus pasiruošęs. Bet mes atlėkėme kaip paklaikusi bizonų banda! Viskas atrodė gana taikiai, kai čia atidundėjome. Apšviestos saulės stovėjo palapinės, dvi ar trys moterys sėmėsi prie upelio vandenį. Kai prisiartinome, tos trys moterys dingo kaip po žemėmis. Iš vienos palapinės į mus ėmė lėkti strėlės. Krito keturi mūsiškiai. Tris lankininkus mes nutvėrėme, iš jų ne kažin kas teliko. Kiti du pabėgo. Galbūt sėmusios vandenį moterys buvo visai ne moterys, o persirengę vyrai, kurie paskui sulindo į palapinę ir ėmė į mus šaudyti.

– O kur Lokės giminės mustangai? – paklausė Džo.

– Mustangų niekur nebuvo matyti, kai čia pasirodėme. Galėsite paskui apžiūrėti pėdsakus. Indėnai jau buvo pasitraukę su arkliais, moterimis ir vaikais. Visas

antklodes ir tris ar keturias palapines jie bus taip pat pasiėmę, matyt, gerai žinojo, ką mes ruošiamės daryti.

– Lokės giminėje, – įsiterpė Matotaupa, – kartu su savo sūnumi Juodąja Oda Garbiniuota Galva gyvena pabėgęs vergas, vadinamas Nepažįstamąja Kriaukle. Juodu abu supranta baltųjų vyrų kalbą, ir jeigu bent vienas iš jų buvo žvalgyboje, tai nenuostabu, kad Lokės giminės vadai ir vyresnieji žinojo, kas turi įvykti, ir padarė viską, kad apsaugotų kaimą.

– Prakeiktas nigeris! Jis buvo tarp tų trijų pasalūnų, kurie užpuolė mus iš užpakalio. Išmušti reikėtų visus nigerius. Jie niekam daugiau netinka, tik vergauti.

– Jūs buvote konfederatų armijoje? – paklausė Džo.

– Taip, ir to neneigiu! – išdidžiai suriko vadas.

– Vadinasi, Lokės giminė neteko trijų žmonių, o jūs keturių, – paskaičiavo inžinierius. – Štai koks baudžiamosios ekspedicijos balansas.

– Neužmiršk, kad sunaikinta dauguma palapinių.

– Nulaužtos kelios kartys, – patikslino Matotaupa.

– Na gerai, tavo buvo tiesa, Topai, kai mus perspėjai, aš tai jau sakiau. Šiaip ar taip, mes savo misiją įvykdėme.

– Aš apžiūrėsiu pėdsakus.

Matotaupa pakilo ir pasimojo Harką. Jis nuėjo su savo sūnumi prie aikštės, kur stovėta palapinių kai-

mo. Pirmiausia Matotaupa apžiūrėjo trijų mirusiųjų palaikus. Netikėto užpuolimo supykinti pasieniečiai lavonus buvo taip sumaitoję, kad Matotaupa nebegalėjo jų atpažinti.

Harkai tai jau nebuvo pirmi sudarkyti lavonai. Prieš kelis metus jis rado Četano tėvą Saulės Lietų, kuris nukrito nuo arklio per medžioklę ir buvo bizonų subadytas bei sutryptas. Savo dėdės, Matotaupos brolio, kurį sudraskė grizlis, negyvo jis nematė, nes kariai prieš atnešdami į kaimą susuko lavoną į antklodę. Tačiau Harka girdėjo, kas liko iš nelaimingojo medžiotojo. Tačiau visi šie prisiminimai buvo visai kas kita negu tai, ką Harka čia pamatė. Juk žvėrys buvo žvėrys, jie veikė aklo įsiūčio pagauti. O šitie baltieji vyrai žinojo, ką daro. Iš nukariautųjų jie atėmė ne tik ginklus, bet ir drabužius, totemus, ir tada siaubingai sumaitojo. Tai padarė baltieji vyrai, kurie apie indėnus sakė, kad tie yra laukiniai. Harka, kaip ir Matotaupa, nežinojo, kas čia guli šitaip sudarkyti ir be totemų, bet jis tikėjo, kad šių nužudytų žmonių dvasios liks nepermaldaujamos ir toliau persekios savo žudikus. Galbūt čia gulėjo Šonka ar Četanas, o gal jo jaunesnysis brolis Harpstena, nes vienas lavonas buvo mažesnis už kitus.

Harka būtų mielai susupęs kruvinus palaikus į odos antklodes, kaip reikalavo jo giminės laidojimo papro-

čiai, nes jam baisu buvo žiūrėti, kaip prie jų lenda šunys. Bet jis nedrįso tėvui apie tai užsiminti. Jis nubaidė šunis, tačiau vienas margis tuojau pat pribėgo, tik išgirdęs Harkos piktą ir šaižų balsą. Harkai pasirodė, kad tas šuo daro jam gėdą, ir jis paleido į jį akmeniu. Tačiau šuo tik išsisuko ir sekė jam iš paskos kiek atsilikęs. Jis buvo iš tos rujos, kuri gyveno prie Matotaupos palapinės ir mito jo medžioklės laimikio atliekomis.

Apėjus stovyklą paaiškėjo, kad prieš užpuolant baltiesiems buvo išardytos ne tik burtininko, pasitarimų bei buvusioji Matotaupos palapinė, bet ir medžioklėje žuvusio Saulės Lietaus, Četano tėvo.

Bėgdami Lokės giminės nariai jojo ne kartu, o, kaip rodė pėdsakai, iš pradžių išsisklaidė. Taigi jų persekiojimas iki Juodųjų Kalnų miškų, kur, be abejo, buvo sutarę susitikti, būtų buvęs nepaprastai sunkus ir užėmęs daug laiko.

Kai Matotaupa ir Harka iš aikštės nuėjo prie upelio, kur sėdėjo Džo ir kiti baltieji, turėjo dar kartą praeiti pro mažąjį sužalotą lavoną, ir Harka vėl pagalvojo apie Harpsteną. Jis beveik nesirūpino savo jaunesniuoju broliu, nes šis, persirgęs viena vaikiška liga, liko silpnas ir liguistas. Nebuvo jokios vilties, kad jis kada nors taps vienu šauniausių medžiotojų ir karių, niekada nepasieks to visiems berniukams švento tikslo, be

kurio jiems, bizonų medžiokle besiverčiančios bendruomenės nariams, nebuvo jokių galimybių gerai gyventi ir pelnyti kitų pagarbą. Vienintelis Harpstenos privalumas buvo tas, kad jis, lygiai kaip Harka, puikiai šaudė ir už tai buvo priimtas į „Jaunųjų šunų" sąjungą.

Abu indėnai perbrido upelį, Matotaupa vėl nuėjo prie grupės baltųjų, kur sėdėjo Džo, o Harka dar kartą pabandė pasitraukti prie arklių, kuriuos buvo pririšęs nuošaliau nuo kitų, bet Matotaupa ir vėl žvilgsniu paliepė eiti kartu. Taip Harka atsidūrė tarp baltųjų, kurie sėdėjo apie laužą ir šildėsi ant jo maistą. Jie plepėjo, o Matotaupa kiūtojo tylus ir apsiniaukęs, Džo taip pat nesidėjo prie bendros kalbos. Inžinierius atsitraukė nuo ugnies, kad būtų lengviau pasišnekėti su Matotaupa, ir tyliai paklausė:

– Ką tu pasakysi?

– Baltieji vyrai elgėsi neteisingai!

– Visai su tavim sutinku, kad čia buvo padaryta didžiausia nesąmonė. Ko mes pasiekėme? Atsibeldė būrys ginkluotų pasieniečių, išpyškino galybę amunicijos, surijo begales konservų, nugalabino tris indėnus, nulaužė kelias kartis ir švenčia pergalę. Lokės giminė pasitraukė su nedideliais nuostoliais į miškus ir, žinoma, galvoja apie kerštą, nes buvo išniekinti jų artimųjų lavonai.

– Ką tu dabar darysi, Džo?

– Aš? Man nieko kita nelieka, tik gerai išsimiegoti, o paskui su jumis abiem joti pas savo žmones. Geležinkelių tiesimo kompanija man liepė dirbti, o ne švaistyti tuščiai laiką ir suvedinėti asmenines sąskaitas.

Matotaupa vėl pasinėrė į niūrias mintis.

Tuo tarpu atėjo vakaras.

Harka pažinojo šiuos vakarus, kai per prerijas prie Arklių upelio nusitęsdavo šešėliai, kai saulė nusileisdavo už Uolinių Kalnų, kurių viršūnės dar buvo užklotos tviskančiu ir mirguliuojančiu sniegu, kai viršūnės lyg šešėliai užstodavo vakaro žarą ir atrodydavo, lyg degtų jų pakraščiai, ir kai pagaliau visur pasklisdavo violetinė tamsa, upelio vilnys pasidarydavo švininės ir tolumoje prieš išeidami į naktinę medžioklę imdavo kaukti vilkai.

Matotaupa pabudo iš sustingimo.

– Vadinasi, baltieji vyrai ketina čia praleisti naktį? – paklausė jis Džo.

– Ar manai, kad tai neteisinga? – pasiteiravo inžinierius, šiek tiek nustebintas šiurkštaus indėno tono.

– Taip. Jeigu aš būčiau baltųjų vyrų vadas, tai įsakyčiau iš čia pasitraukti.

– Ar tik nemanai, kad naktį mus gali užpulti Lokės giminės lankininkai?

– Kodėl ne? Jeigu liekame čia, turime pastatyti stiprią sargybą. Kas tik ginasi, visuomet yra blogesnėje padėtyje.

– Tu niekada nepriversi mūsų žmonių toliau vytis dakotų, ypač dabar, prieš naktį. Jie atliko savo užduotį ir galės girtis, kad sugriovė indėnų stovyklą ir patyrė didelių pavojų, o dabar jie nori grįžti prie savo darbo, kaip ir aš. Tolesnis Lokės giminės persekiojimas užtruktų dar ne vieną naktį.

– Tai užtruktų kelias savaites ir atimtų dar keletą žmonių gyvybių.

– Na matai, mes negalime taip švaistytis laiku. Ar tu pats pastatysi sargybą?

– Aš nieko negaliu įsakyti baltiesiems vyrams. Tu su jais pakalbėk.

– Aš pasakysiu, kad jie tavęs klausytų, nes tu pažįsti šią vietovę.

– Pirmiausia reikia užgesinti laužus.

Džo nuėjo į kitą laužo pusę, kur krūvoje sėdėjo penkiolika vyrų, ėmė kalbėti su būrio vadu. Po to ten buvo pakviestas Matotaupa, kad pasakytų, kur geriau pastatyti sargybą.

Jis įsakė užimti kalvas upelio vingio vakaruose ir rytuose, tas pačias, ant kurių statydavo sargybinius, kai dar buvo Lokės giminės karo vadas, o baltiesiems

liepė įsikurti upelio vingio viduryje, kur stovėta palapinių. Tada užpuolikams nebus taip lengva nepastebėtiems persigauti per upelį. Arkliai buvo nuginti į upelio rytinę pusę, kur laikė savo arklius Lokės giminė. Matotaupa, pamatęs, kad baltųjų vadas jam pritaria, uždraudė kurti laužus. Jeigu baltiesiems vyrams bus naktį šalta, jie gali įsivynioti į sugriautų palapinių palas. Kai kurie tuojau pat įsitaisė keturiose išlikusiose palapinėse.

Į tą laiką atėjo naktis.

Suluošintus lavonus baltieji sumetė ant upelio kranto. Šunys kaukė, nes juto aplink slankiojančius kojotus.

Kartu su pasieniečių būrio vadu Matotaupa rado žmonių, pasiruošusių eiti sargybą. Jis pastebėjo, kad šie gana prityrę vyrai laikėsi pagyrūnams už nugarų. Tačiau kai išgirdo protingus Matotaupos argumentus, pasisiūlė savanoriais. Sargybiniai buvo išstatyti taip, kaip patarė indėnas, ir ne tik ant kalvų, bet ir apie stovyklą, ypač atidžiai reikėjo žiūrėti į pietų pusę, kur nebuvo upelio ir kur pavasarinė žolė galėjo talkinti priešui.

Pats Matotaupa nė nemanė stovėti vienoje vietoje, jis buvo pasiryžęs visą laiką eiti ratu. Apie tai jis pasakė Džo, be to, manė kartu imtis ir Harką. Džo pažvel-

gė į Matotaupą; Matotaupa ir tamsoje tai pastebėjo, o kad Džo nieko nesakė, tai pats paklausė:

– Ar dar kas nors neaišku?

– Taip. Ar tau būtinai reikia berniuko? Tegu jis pamiega. Visai nusivarė nuo kojų, nuo vakar vakaro nemigęs.

Matotaupa taip pažvelgė į Harką, kad tam net kraujas gyslose užvirė. Paskui ramiai pasakė Džo:

– Ar jis skundžiasi? Tada, žinoma, tegu lieka ir eina gulti. Hau.

Sulig paskutiniu žodžiu Matotaupa apsisuko ir nuėjo tikrinti sargybos.

Harka ko nešoko smaugti inžinieriaus. Jis iš tikrųjų vos besilaikė ant kojų, bet ne todėl, kad buvo nemigęs, tik tėvas to jokiu būdu neturėjo žinoti.

O inžinierius džiaugėsi, nes manė gerai padaręs. Per savo pionierišką darbą jis buvo labai vienišas ir nesijautė laimingas namuose, šeimoje, kur retai sugrįždavo. Jo žmona buvo pasidariusi pretenzinga, pikta ir valdinga, vaikai buvo nuo jo atpratę. Jis visa širdimi mylėjo Henrį, iš kurio norėjo padaryti tikrą inžinierių, bet šiuo momentu Henrio nebuvo, o Džo buvo įpratęs vis ką nors globoti, štai ir pasirūpino Harka.

Jaunasis indėnas padarė tai, ko tėvas dabar negalėjo sutrukdyti, o Džo, kaip jis manė, turėjo leisti. Jis

nuėjo prie arklių, kuriuos buvo pririšęs į rytus nuo kaimo aikštės, ir atsigulė prie savo širmio. Tačiau Džo pasielgė kitaip, negu buvo numatęs Harka. Džo Braunui taip pat buvo įgrisę tie penkiasdešimt vyrų, kurių beveik nepažinojo, kurie taip netikusiai atkeršijo už jo nušautus ir nunuodytus bendražygius. Todėl nusekė paskui Harką ir įsitaisė šalia jo, įsisupęs į palapinės palą, atsineštą iš kaimo aikštės. Harka užmerkė akis; jis nenorėjo, kad Džo jį kalbintų.

Tačiau užmigti negalėjo. Jis buvo pervargęs, įsitempęs, tad ir užsimerkęs tamsoj matė prieš save tą mažą sudarkytą lavoną. Jis dažnai galvodavo apie Uinoną ir Untšidą. Paprastai taip atsitikdavo, kai būdavo sunku. Dabar jis pirmą kartą rimčiau susimąstė apie jaunesnįjį brolį, kuris galbūt jau buvo nebegyvas. Ką Harpstena turėjo patirti per pastaruosius dvejus metus, kai Matotaupa ir Harka bastėsi tremtyje? Harpstena neteko tėvo, ne, blogiau, daug blogiau, – dabar jis buvo laikomas išdaviko sūnumi, pabėgėlio broliu. Harpstena nebuvo toks stiprus ir ištvermingas, kad pats galėtų išsikovoti laukinės vaikų ordos pagarbą, dabar jis nebeturėjo vyresniojo brolio, kurio autoritetas jį būtų saugojęs. Kiek sykių turbūt iš jo šaipėsi Šonka! Galbūt dabar jis pasiliko su lankininkais ir pasislėpė palapinėje, norėdamas pasižymėti kovoje. Jis buvo

labai taiklus šaulys ir iš nedidelio atstumo galėjo nukauti priešą, tiek jėgų Harpstena turėjo. Juo daugiau Harka apie tai galvojo, juo labiau viskas jam atrodė panašu į tiesą. Harpstenai, be abejo, buvo duota gana aiškiai suprasti, kad jis niekam tikęs, pagaliau jis buvo priverstas eiti į kovą, kur grėsė neišvengiama mirtis, ir baltieji jį siaubingai sumaitojo. Dar niekada Harka nesijautė toks artimas jaunesniam ir silpnesniam broliui kaip dabar, kai jam, kuris visada būdavo pirmas, buvo pasakyta, kad jis, kaip būsimas karys, dar nėra be priekaištų.

Džo kažką riktelėjo, ir Harka išsigando, nes jis buvo giliai pasinėręs į savo mintis ir Džo balsas staiga iš jų pažadino. Tačiau išgąsčio neparodė, tik pravėrė akis, kad galėtų matyti, kas čia dedasi.

– Helou! – riktelėjo Džo. – Kas tu toks?

Tas, kam jis šaukė, buvo vaikas, kokių dešimties ar dvylikos metų berniukas, siaura krūtine, menkas. Jis stovėjo kaip šešėlis už kokių penkių žingsnių nuo Džo ir Harkos. Apsirengęs buvo ledžingais ir ilgu žemiau juostos siekiančiu odiniu švarku, avėjo mokasinais. Sklastymu perskirtus plaukus nešiojo palaidus, tik persirišęs per kaktą kaspinu. Jo apranga buvo neįprasta; šiuo metų laiku indėnų vaikai jau nenešiodavo švarko. Jis buvo apsitaisęs šventiniais gražiai siuvinėtais

drabužiais; tai Harka galėjo įžiūrėti mėnulio ir žvaigždžių šviesoje. Harka atpažino savo brolį, apie kurį ką tik buvo galvojęs. Tačiau jis nepasakė jo vardo, nes nežinojo, ar anas nori pasirodyti, kas esąs.

Harpstena priėjo prie Harkos.

– Ar tai tu? – paklausė jis dakotų kalba.

– Taip, tai aš.

– Aš atėjau, – toliau kalbėjo Harpstena savo vaikišku balsu, – nes sužinojau, kad jūs čia.

– Ar tėvas tave jau matė?

– Taip. Aš paklausiau jo, kur tu, ir jis man atsakė: „Eik prie tų, kurie miega. Ten jį rasi“. Štai aš tave ir suradau.

– Ko tau iš manęs reikia? – Iš Harkos balso buvo galima suprasti, kad jis vėl pasijuto įžeistas.

– Harka Kietasis Akmenie! Abu mudu esame išdaviko sūnūs...

– Tylėk, jeigu tau brangus gyvenimas.

– Jis man nebebrangus.

Ir šiuos žodžius Harpstena ištarė skambiu vaikišku balsu, bet šįkart vaikiškas buvo tik tonas.

Harka jautėsi, lyg brolis plėštų jam iš krūtinės širdį.

– Jei kas nori, ras visokių būdų mirti, – atsakė jis su skausmu ir griežtai.

– Aš išsirinkau savąjį, Harka. Kariai galės paskui sakyti, kad aš buvau išdaviko sūnus, išdaviko, kuris kaip vaikas davėsi Tašunkos Vitko surišamas mūsų palapinėje, o paskui slapta išlaisvinamas mažos mergaitės Uinonos. Bet niekas nedrįs pasakyti, kad aš buvau silpnas ir bailus.

– Ar jau įrodei tą savo drąsą čia ateidamas?

Sulig tais žodžiais prie jų priėjo Matotaupa, kurį Harka jau buvo pastebėjęs besiartinant.

– Ne, – atsakė Harpstena tėvo akivaizdoje. – Ne tuo aš noriu įrodyti savo drąsą. Aš atėjau čia atvirai; pasisakiau, kas esu, ir niekas man nesutrukdė pas tave ateiti.

Lig šiol Harka gulėjo šalia savo širmio, pakėlęs tik galvą. Dabar jis atsistojo. Jis jautė, kaip tėvas laukia, kas bus toliau, ir giliai pasąmonėje jam šmėkštelėjo mintis, kad šią sceną, nors ir nieko nesuprasdamas, seka ir Džonas Braunas.

– Kaip tu manai įrodyti savo drąsą, Harpstena? – ramiai paklausė Harka, kuris apskritai jautė didelę užuojautą broliui, bet stengėsi nepasiduoti šiam jausmui, taip pat negalvoti apie Matotaupos nuotykį Lokės giminės stovykloje, apie kurį pirmą kartą išgirdo iš Harpstenos.

– Kaip aš įrodysiu savo drąsą? Tai jūs tuojau sužinosit. Tas, kuris čia stovi, yra mano tėvas, o tu esi

mano vyresnysis brolis. Jūs turite tai žinoti. Aš apsivilkau savo šventinius drabužius, kad numirčiau kaip drąsuolis, po to kai...

Sulig paskutiniu žodžiu Harpstena pasikišo ranką po švarku, išsitraukė peilį ir puolė Džo, kuris nesuprato, ką jie kalba, ir visiškai to nelaukė. Bet peilio smaigaliui dar neperdūrus inžinieriaus liemenės, Harpstenos pirštai atsileido, ir jis be garso susmuko ant žemės.

Džo Braunas pašoko ir persigandęs įsmeigė akis į indėnus. Matotaupa stovėjo nejudėdamas. Harka įsmeigė savo durklą į žemę, norėdamas nuvalyti kraują, paskui vėl įsikišo jį į makštis.

– Dėl Dievo, ką visa tai reiškia? – sušnibždėjo Džo. – Jūs kalbėjotės su berniuku! Aš net nepagalvojau, kad toks vaikas galėtų šokti žudyti. Hari, tu išgelbėjai man gyvybę. Aš to niekada neužmiršiu.

Harkai nerūpėjo šie žodžiai, ir apskritai jis nežiūrėjo į Džo. Jis paėmė odinę palą, ant kurios ką tik gulėjo Džo, ir padėjęs ant jos mirusįjį paskutinį kartą apžiūrėjo jo liesą vaikišką figūrą šventiniais drabužiais, kuriuos buvo išsiuvinėjusi Uinona, jo veidą, nutviekstą mėnulio šviesos, sukritusį kaip senio, ir susupo brolį taip, kaip kadaise buvo susupta jų mirusi motina. Šis kūnas priklausė Harkai; niekas neturėjo jo liesti, dar-

kyti ar atiduoti šunims. Harpstena turėjo būti palaidotas su savo šventiniais drabužiais ir ginklais, nes krito kovoje. Harka pavaikščiojo aplink, surado keturis nulaužtų karčių galus ir keletą odinių virvių, sustatė kartis po dvi, sukryžiavęs galus, ir pakabino antklodę su lavonu, pririšęs už galų taip, kad jis nesiektų žemės. Šitaip dakotai laidodavo savo žmones, kad jų nesuėstų plėšrieji žvėrys.

Harka liko sėdėti prie brolio. Jis prisitraukė prie smakro kelius ir padėjo ant jų rankas. Pomirtinę giesmę savo jaunesniajam broliui giedojo tik lūpomis, be garso. Jis giedojo apie Matotaupos, anksčiau didžio vado, vaikus. Reikėjo numaldyti Harpstenos dvasią.

Baltieji vyrai, miegą kaimo aikštėje ir toliau stovį sargyboje, nepastebėjo, kas čia įvyko. Nepasigirdo nei šūvio, nei šauksmo. Tik arklius saugą vyrai viską matė, bet kai Matotaupa vėl nuėjo šalin ir Džo nieko nepašaukė, tai ir jie nematė reikalo kelti aliarmą ar kištis.

Džo Braunas iš pradžių norėjo atsinešti naują palą, bet paskui apsigalvojo ir nuėjo prie vienos palapinės. Jos viduje buvo tamsu, ir kai jis lindo į ją, kažkas piktai riktelėjo „ei!“, kad trikdo miegą. Džo krito tarp miegančių vyrų. Būti lauke su savo žvalgais indėnais jam jau buvo baisu.

Kai ėmė brėkšti rytas, visi pabudo. Vyrai ėjo prie upelio atsigaivinti. Matotaupa su Harka irgi nusiprausė. Jie nežiūrėjo vienas į antrą, o kad aptarti nebuvo ko, tai nepersimetė nė žodžiu.

Baltiesiems vyrams dar nespėjus papusryčiauti ir susiruošti į kelionę, Matotaupa jau zujo ant savo arklio žvalgydamas vietovę. Jo veidai ir smilkiniai buvo įkritę, plaukai tekančios saulės šviesoje atrodė žilesni negu vakar vakare.

Jei norėjo susitikti su savo draugais ir atvykti sutarton vieton, Džo turėjo skirtis su baltaisiais. Išjojus milicijos būriui, inžinierius pasiliko dar pusvalandį pailsėti. Vienumos tyla vėl apgaubė Arklių upelio prerijas. Žydras dangus plytėjo virš tolimų dar snieguotų Uolinių kalnų viršūnių ir atšiaurių, žole apaugusių stepių. Harka nuvedė prie upelio pagirdyti arklius ir nuvaikė šunis.

Kai grįžo su arkliais, nuo žemės pakilo Matotaupa, kuris buvo prisėdęs prie Džo kartu parūkyti pypkės. Kadangi Matotaupa atidžiai ir susiraukęs žiūrėjo į vakarus, Harka irgi apsižvalgė ir greičiau už inžinierių pamatė, kas domino tėvą. Per prerijas jų link nesislapstydamas greitai žingsniavo žmogus. Abu indėnai tuoj suprato, kad tai moteris arba vyras moteriškais drabužiais. Matotaupa paėmė į rankas šautuvą, Džo,

vos tik tai pamatęs, taip pat pašoko ir pasiruošė šauti. Harka privedė prie jų arklius, kad galėtų tuojau pat ant jų užšokti.

Pats atsistojo už savo širmio ir per nugarą žiūrėjo, kas čia bus.

Kai žmogus priėjo tiek, kad jį jau buvo galima įžiūrėti medžiotojo akimis, Matotaupa ir Harka vienu metu suprato, kad tai Untšida. Matotaupa piktai sučiaupė lūpas, nes jis prisiminė, kaip ji reikalavo Rudojo Džimo skalpo ir matė jo gėdingą pralaimėjimą palapinėje. Harka nieko negalvojo ir nieko nejautė. Jo nervai buvo taip įtempti, kad jis jau nebesugebėjo protauti.

Moteriškė prisiartino tiek, jog net Džo jau matė jos žilus plaukus ir figūrą. Tada jis pastatė savo šautuvą ant žemės ir pažvelgė į Matotaupą lyg klausdamas, kaip tokiu atveju turėtų elgtis vyras. Tačiau indėnas nematė jo akių ir stovėjo kaip stovėjęs.

Moteris pažinojo upelį ir priėjusi vakarinį jo krantą perbrido seklioje vietoje, nepaisydama, kad sušlapo beveik visi jos drabužiai. Odinėje antklodėje palaidotą žmogų ir sumaitotus kitų lavonus ji turėjo būti pastebėjusi iš toliau. Išlipusi į kitą krantą, ji stabtelėjo, paskui nubėgo į kaimo aikštę ir nuskubėjo prie vaiko kapo. Čia ji vienintelį kartą skausmingai sudejavo. Ta-

da paėmė odinę palą ir greitai nuėjo ten, kur gulėjo nepalaidoti negyvėliai. Juos susupo į vieną palą, tuo bent kol kas apsaugodama nuo plėšrūnų.

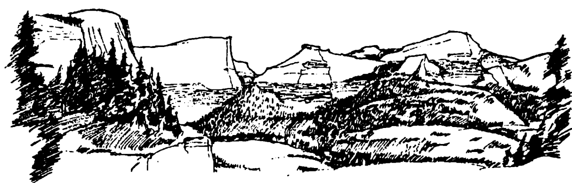
Paskui leidosi atgal nesistengdama išsilenkti netoliese stovinčių vyrų. Ji pasisuko į Matotaupą ir Harką ir pažvelgė jiems į akis. Matotaupa nuleido blakstienas, tačiau Harka žiūrėjo tiesiai ir neslėpė to, ką jo akys norėjo pasakyti Untšidai, niekam kitam, tik Untšidai. Jį slėgė toks sielvartas, kad jį galėjo suprasti tik tą patį jaučiantis žmogus.

Untšida nuėjo toliau, vėl perbrido upelį ir per prerijas nuskubėjo vakarų link į miškus, kuriuose lindėjo pasislėpę saviškiai ir kur jos, matyt, laukė Uinona.

Kai ji tolumoje išnyko jiems iš akių, Džo vėl sujudėjo.

– Keista čia vieta ir keisti čia žmonės, – pasakė jis. – Koks veidas! Gal ji ieškojo savo sūnaus?

– Ji nerado jo! – atsakė Matotaupa.

STOVYKLA

Matotaupa užšoko ant savo mustango ir leidosi ten, kur reikėjo Džo. Inžinierius vėl jojo antras, o Harka gale. Gerai, kad jam dabar nereikėjo bėgti, kad turėjo arklį, kuris pats sekė paskui kitus. Harkos liežuvis lipo prie gomurio, burna buvo išdžiūvusi, nors ką tik atsigėrė. Jo akys degė, smilkiniai buvo karšti, skaudėjo galvą. Paskui aptemo akys, ir jis jau nebeskyrė žemės nuo dangaus.

Kai jie po kelių valandų sustojo, prijoję upelį, Harka nevikriai nulipo nuo arklio, ir abu vyrai sužiuro į jį.

– Jis turi daug karščio, – pasakė Džo. – Ką daro indėnai tokiu atveju?

– Ligos būna dviejų rūšių, – atsakė Matotaupa, – vienos gydomos garinėje palapinėje, kitas siunčia dvasios, ir nuo jų galima apsiginti tik burtais.

– Mes čia neturime nei palapinės, nei galime užkeikti, ką darysime?

– Aš josiu toliau, – piktai atsakė Harka ir atsuko nugarą tėvui ir Džo. Jis atsigulė ant žemės, sriūbtelėjo vandens ir taip ilsėjosi atmerktomis akimis, kol jie vėl pajudėjo. Tada sutelkė jėgas ir atsikėlė.

Buvo pasikeista vietomis, dabar Harka jojo viduryje, kad sekąs iš paskos tėvas visą laiką jį matytų. Harka išsilaikė iki vakaro. Naktį jis ėmė blaškytis, klejoti, kažką neaiškiai kalbėti, o rytą apatiškas gulėjo ant bizono odos antklodės. Tėvas susupo jį į antklodę ir užsikėlė ant savo arklio. Džo sekė iš paskos, vesdamas Harkos arklį.

Kai saulė ėmė leistis, Matotaupa jau iš tolo pamatė stovyklą, kurios ieškojo Džo. Prerijose stovėjo dvi didelės palapinės ir keli lentiniai barakai. Aplink sukinėjosi kažkokie subjektai, iš kurių keletas nepatiko nei indėnui, nei inžinieriui. Kiti atrodė garbingi žmonės. Tarp prityrusių, gerai ginkluotų ir tinkamai apsirengusių pasieniečių buvo galima pastebėti žmonių, kurie vargu ar ką nutuokė apie dykynės sąlygas ir tikriausiai neturėjo iš ko apsirūpinti reikalingais daiktais.

Raiteliai prijojo vieną palapinę. Priešais ją stovėjo stalas, o prie jo sėdėjo raštvedys. Jam ir prisistatė Džo su Matotaupa. Džo Brauno pavardė buvo išbraukta. Matotaupa figūravo Rudojo Džimo šešių žvalgų grupėje. Į tų šešių skaičių įėjo ir Harka.

Kad indėnui nereikėtų tampyti karščiuojančio, beveik sąmonės netekusio sūnaus, Džo liepė palaukti ir nuėjo ieškoti Henrio ir kokio gydytojo ar sanitaro. Jis rado du tokius žmones, bet paklausinėjęs greit įsitiki-

no, kad jie daugiau nieko nemoka, tik uždėti tvarstį. Todėl kol kas atsisakė jų paslaugų ir ieškojo toliau, tada pamatė Rudąjį Džimą. Dičkis bernas sėdėjo prie tuščios alaus statinės, iš kurios su dviem bendrais buvo pasidaręs stalą ir ruošėsi gerti.

Džo Braunas greitai pasisveikino, keliais žodžiais išdėstė, kas atsitiko, ir paklausė, ar niekas nematė Henrio. Džimas nebuvo linkęs palikti alų, bet pastebėjo, kad inžinierius kažko susirūpinęs, ir ėmė klausinėti.

– Kas nors atsitiko?

– Ieškau žmogaus, kuris galėtų pasirūpinti ligoniu. Kitaip Haris mums ant rankų numirs.

Džimas pašoko, apsisuko ant kulno, kad turėtų laiko viską pasverti ir kad niekas nepastebėtų jo veido išraiškos, paskui pasakė:

– Geriausia, kad indsmeną gydytų indsmenas. Savo grupėje turiu du paunius. Su jais pakalbėsiu.

Džo nenorėjo su tuo sutikti, nes jis bijojo indėnų prietarų, jų turint pastebėjo net Matotaupą, be to, jis nepasitikėjo indėniška medicina, bet Džimas staiga tapo labai uolus, jis paliko net alų ir ėmė lakstyti aplink, kol pagaliau grįžo su abiem pauniais.

– Kur tas sergantis vaikas?

Džo ir šįkart neatsispyrė Džimo valiai. Jis nuvedė jį kartu su abiem pauniais prie didžiosios palapinės, prieš

kurią dar tebesėdėjo Matotaupa. Susuptas į bizono odos antklodę Harka gulėjo ant žemės. Jo veidas buvo sukritęs, ant skruostų ir smilkinių degė raudonos dėmės.

– Jam reikia geros priežiūros! – pasakė Džimas skambiu balsu. – Ar toli nuo čia iki jūsų palapinių? – kreipėsi jis į paunius.

– Bus pusė dienos kelio.

– Tada gabenkite jį tuojau į ten, kol dar nepakratė kojų. Kaip manai, Matotaupa? Aš leidžiu tau palydėti berniuką iki paunių stovyklos. Kol kas žvalgams darbo nėra.

Indėnas padėkojo Džimui žvilgsniu.

Buvo pradėta ruoštis kelionei. Artėjant nakčiai, Matotaupa ir abu pauniai išgabeno ligonį į artimiausią kaimą.

Harka beveik nejautė, kas aplinkui dedasi. Kraujas tvinksėjo smilkiniuose, širdis smarkiai plakė, akyse buvo tamsu, ir taip skaudėjo galvą, kad atrodė, tuojau sprogs kiaušas. Pravėręs burną jis traukė į save vėsų nakties orą. Antklodę, į kurią buvo įsuptas, mielai būtų nubloškęs šalin. Viskas jį erzino, jis baisiausiai norėjo gerti.

Harka pats stebėjosi, kad dar gyvas, kai raiteliai pagaliau prijojo stovyklą. Jis buvo paguldytas į minkštą

patalą. Kažkas nuvilko drabužius, tačiau peilio rankeną Harka suspaudė su beprotiška jėga, ir rankos, norėjusios atlenkti jo pirštus, pagaliau atsileido. Jo kaktą ir lūpas suvilgė šaltas vanduo. Atsipeikėjęs pamatė, kad guli palapinėje. Tai buvo didelė palapinė; ant karčių kabojo daug karo ir medžioklės trofėjų, grindys buvo gausiai nuklotos antklodėmis ir kailiais. Karščio kamuojamas Harka pamanė, kad guli gimtojoje palapinėje, ir suriko:

– Mama!

Įėjo nepažįstama moteris ir kažką sumurmėjo, tačiau Harka nieko nesuprato. Jam vėl pasidarė tamsu akyse, bet sąmonės neprarado – girdėjo, kaip apie jį pakilo bruzdesys, pagaliau jis buvo pakeltas ir išneštas į lauką. Antklodė buvo atskleista, ir jo kūną ėmė glostyti vėsus nakties oras. Harką taip krėtė šaltis, kad jis net kaleno dantimis. Dabar jis jau vėl matė. Virš galvos plytėjo žvaigždėtas dangus, o aplink jį šoko kažkoks žmogus, apsikarstęs gyvačių odomis ir žvėrių kaukolėmis. Žmogus mušė būgną ir sukosi aplink Harką. Tai buvo burtininkas. Jis turėjo išvaryti iš Harkos piktą dvasią, kad jis vėl pasveiktų. Šokdamas burtininkas stvarstė Harką, tampė jį tai į vieną, tai į kitą pusę ir šūkčiojo kažkokius užkeikimus, kurių ligonis nesuprato. Harka jautė didžiausią neapykantą šiam burtinin-

kui, nes karščio kamuojamas laikė jį savo kaimo burtininku Havandšita; jis manė, kad čia tas pats burtininkas, kuris apšmeižė ir ištrėmė jo tėvą Matotaupą.

Harka nebenorėjo, kad jį kas tampytų, jis nenorėjo daugiau girdėti nei būgno mušimo, nei burtažodžių. Ramybės jis troško, ramybės, kad aplink būtų kapų tyla. Jis norėjo būti suvyniotas į antklodę ir pakabintas ant karčių kaip Harpstena, kad jį glostytų tik prerijų vėjas. Berniukas buvo visai nusilpęs. Jis vis dar tebelaikė sugniaužęs peilį, tad ištraukė jį iš makšties, kuri pririšta sausgyslių virvute kabojo ant kaklo. Smogti nebepajėgė, tad persidūrė smaigaliu kairį dilbį.

Jis pajuto, kaip ėmė tekėti kraujas. Karštis atlėgo, galvos nebeskaudėjo, apsiramino širdis, ir jį visą apėmė malonus migdantis nuovargis.

Harka užmerkė akis, nes ir žvaigždžių jau nebenorėjo matyti.

Lyg iš tolo jis pajuto, kad kažkas nutvėrė jo šąlančią ranką. Dabar, matyt, bus palaidotas ir supsis vėjyje, kaip ir visi mirusieji, kaip jo motina ir jaunesnysis broliukas Harpstena.

Vėl atsigavęs Harka nežinojo, kiek laiko išbuvo be sąmonės. Jis taip pat nesuvokė, kur esąs, ir dar nejautė jokio noro pramerkti akis. Pirmiausia atgavo lytėjimo

jausmą ir suprato gulįs ant minkštų kailių. Jie nebeerzino jo, nes Harka dabar jau norėjo sušilti. Paskui pajuto, kad jam nieko nebeskauda, visiškai nieko, ir kad gali pajudinti galvą, rankas ir kojas. Jis pramerkė akis ir pamatė odines palas. Vadinasi, guli palapinėje.

Joje buvo šviesu, lauke, matyt, švietė saulė. Odinės palos saugojo nuo vėjo, nuo kaitros, nuo žilpinančios šviesos. Viduje tvyrojo akiai maloni prieblanda. Harka apsidairė ir pamatė triūsiančią moterį. Nesuprato, kur esąs, tačiau nieko neklausinėjo ir tylėdamas laukė, kas bus toliau.

Moteris pastebėjo, kad jis atsimerkė, ir atnešė atsigerti. Kai numalšino troškulį, ji davė porą šaukštų bizono smegenų, kurias Harka godžiai suvalgė. Tačiau greitai jam vėl visko buvo gana, ir jis atlošė galvą pailsėti.

Po kurio laiko įėjo tėvas. Moteris jį, matyt, pašaukė. Jis rimtai, su santūriu džiaugsmu pažvelgė į savo išgelbėtą sūnų ir pasakė:

– Įvyko didis stebuklas. Kartu su krauju tave apleido pikta dvasia. Tu pats atvėrei jai kelią, ir ji išėjo kartu su krauju. Dabar tu vėl Matotaupos sūnus, Harka Vilko Nugalėtojau Lokio Medžiotojau.

Harkai dar buvo sunku prisiminti, kas įvyko prieš jam susergant, karščiuojant ir kliedint. Todėl jis ti-

riamai žiūrėjo į tėvą ir lūpomis be garso kartojo jo žodžius.

Matotaupa atrodė linksmas ir žvalus.

– Kaip gerai, kaip gerai, kad Rudasis Džimas man pasiūlė atgabenti tave čionai.

Ištarus Rudojo Džimo vardą, Harkai tarsi kokia uždanga atsiskleidė. Vienu metu jam prieš akis iškilo visa, ką buvo išgyvenęs. Jis nuleido blakstienas.

– Aš noriu miego, – pasakė jis. – Ar galima?

– Miegok, miegok, kiek tik nori, Harka Nakties Akie Kietasis Akmenie. Tu galėsi šioje palapinėje būti, kiek norėsi. Esi dar jaunas, per jaunas būti karys. Aš to nenumačiau.

– Pagalvok, – lėtai atsakė Harka. – Aš irgi pagalvosiu, ar man apsimoka likti šioje palapinėje. Kieno ji?

– Paunių.

Matotaupai atrodė, kad Harka dar labai silpnas, ir jis išėjo, kad ligonis galėtų pamiegoti, kaip pats to pageidavo.

Tiktai apie vakarą Harka vėl pabudo. Jis apsidairė nepakeldamas galvos ir prie ugniakuro pamatė tris vyrus. Vienas jų buvo jo tėvas Matotaupa, antrasis – paunių karys su įžūliai styrančiu plaukų kuokštu ant pliko pakaušio, trečiasis – šios palapinės šeimininkas, paunių vadas, ant galvos užsidėjęs karūną iš erelio

plunksnų. Jis kaip tik dalino savo svečiams bizonų šonkaulius. Nenuleisdamas akių berniukas stebėjo iš savo guolio tuos tris vyrus prie laužo.

Apgraužę šonkaulius ir išrūkę pypkes, vyrai prie laužo pradėjo kalbėtis. Pauniai nesuprato dakotiškai, o Matotaupa nemokėjo paunių kalbos. Tad jie kalbėjosi indėnams įprasta ženklų kalba, kuria buvo galima daug ką pasakyti. Paunių karys ir Matotaupa dar šiek tiek mokėjo angliškai. Harka viską stebėjo ir atidžiai klausėsi. Iš pokalbio jis sužinojo, kad čia ta pati paunių grupė, kuri prieš keletą metų buvo užpuolusi Lokės giminę, kai Matotaupa, tada dar dakotų karo vadas, vyrus, moteris ir vaikus nuo Uolinių Kalnų vedė prie Arklių upelio. Šiame mūšyje nuo paklydusios paunių kulkos žuvo Harkos motina. Matotaupa tada nugalėjo ir nužudė paunių vadą, kurio įpėdinis dabar priėmė žvalgą Topą kaip svečią.

Harka matė, kaip mandagiai ir taikiai baigėsi pokalbis. Paunių karys atsisveikino ir išėjo. Harka užmerkė akis, kad nematytų, kaip vadas ir tėvas artinasi prie jo guolio, ir kad nereikėtų su jais kalbėtis.

Kitą rytą jis pabudo anksti. Kai tik paunių vadas ir Matotaupa išėjo iš palapinės, Harka taip pat pakilo. Vienas nuėjo prie upelio, nors jautėsi dar silpnas. Čia gerai nusiprausė, paskui grįžo į palapinę ir apsivilko

drabužius, taip pat susirado visus savo ginklus. Pusryčiauti atsisėdo šalia moteriškės ir nemažai suvalgė, tarsi būtų jau sveikas, nors atrodė liesas kaip bizonas vasario mėnesį. Prausdamasis matė savo atvaizdą vandenyje. Plaušų tvarstis ant kairės rankos priminė tai, kas buvo atsitikę.

Kai į palapinę įėjo tėvas ir džiugiai nusišypsojo sūnui, Harka tik tiek tepasakė:

– Aš nenoriu čia likti, jojam pas Džo.

– Gerai, gerai! Tada jau rytoj josim. Stovykloje neramu. Džo ir Džimui gali mūsų prireikti.

Vakarop į palapinę sugrįžo paunių vadas ir Harka turėjo su juo pasisveikinti. Šią pareigą jis atliko labai oficialiai ir vėl greitai pasitraukė į savo kampą.

Kitą vakarą, kai Matotaupa ir Harka Kietasis Akmuo atjojo į geležinkelio tiesėjų stovyklą, kurią sudarė dvi didelės palapinės ir keli barakai, Harka tuojau pastebėjo, kad tėvo buvo labai jau švelniai pasakyta, jog čia neramu.

Stovykla gaudė kaip sukiršintas bičių avilys, artėjant nakčiai tokios nuolat kylančios nerimo bangos atrodė dar pavojingesnės. Didžiojoje palapinėje, prieš kurią stovėjo stalas ir buvo tvarkomi raštai, sklido dainos, vyrai dainavo choru, garsiai įsijautę, nors buvo ir girtų balsų. Harkai šios dainos neatrodė tokios nedar-

nios ir negražios kaip bedančio Beno blokhauze. Tarp palapinių ir barakų žmonės buvo susibūrę į grupes ir vieni kitiems kažką įrodinėjo. Trijose tokiose grupėse kas nors vienas kalbėjo, o kiti klausėsi. Du oratoriai buvo užsilipę ant alaus statinių ir nuo ten dėstė savo mintis augančiai miniai. Harka ne viską suprato ir apskritai dar nesuvokė, dėl ko visas tas sambrūzdis. Šiaip ar taip, tų trijų kalbėtojų nuomonės, atrodo, nesutapo, nes kiekvienas stengėsi palenkti klausytojus į savo pusę ir perrėkti kitus. Tai Harkai labai nepatiko. Jeigu indėnų tarybos susirinkime vyresnieji dėl ko nors nesutardavo, jie visada kalbėdavo iš eilės ir niekada nesikarščiuodavo.

Džimas, Džo, Henris, mušeika Bilis, abu pauniai ir kiti ginkluoti žvalgai bėgo per aikštę ir rinkosi už vieno barako, kurio durys, atrodo, buvo užbarikaduotos. Matotaupa su Harka taip pat patraukė ten, norėdami prisistatyti Džimui ir Džo.

Juos rado už barako, kur buvo susirinkę kokia trisdešimt vyrų. Kiekvienas turėjo prie diržo pistoletą ar revolverį ir buvo ginkluotas šautuvu. Džo pakėlė ranką, prašydamas tylos, matyt, norėjo kažką pasakyti. Džo Braunas kalbėjo trumpais, kapotais sakiniais, labai aiškiai. Harkai nesunku buvo jį suprasti.

– Vyrai! – pasakė inžinierius. – Stovykloje padėtis katastrofiška! Darbininkai streikuoja. Jie atsisako ties-

ti geležinkelį ir nori grįžti namo. Mažai valgyti duoda, sako jie. Tas tiesa. Ne per daugiausia išgerti, sako. Ir tas tiesa. Per mažai iškastų šulinių. Vėl teisybė. Atlyginimas mokamas nereguliariai. Ir dėl to nesiginčysiu. Dakotai, tie prakeikti banditai, vėl nušovė iš pasalų tris vyrus. Tai jau jūsų pareiga, žvalgai! Pasistenkite, kad galėtume ramiai dirbti.

– Gerai! – tvirtai atsakė Džimas. – Mudu su Topu, kuris vėl čia, padarysime, ką galėsime. Tačiau vien ramybės neužtenka.

– Neužtenka, – sutiko Džo. – Teisybė. Reikia pasirūpinti, kad niekada netrūktų maisto. Daugiau šulinių reikės iškasti, atlyginimą mokėti laiku. Tai aš sutvarkysiu. Kompanijos atsiųsti buhalteriai ir tiekėjai niekam tikę! Tai valkatos, prakeikti parsidavėliai, jiems terūpi prisikimšti kišenes. Viskas turi būti kitaip. Tačiau pirmiausia reikia tęsti darbą! Negalime gaišti nė valandos!

Harka negalėjo suprasti tokios logikos – kodėl žmonės negali pirma gauti jiems priklausančio atlyginimo ir pakankamai maisto? Argi būtina taip skubėti? Apskritai visi šitie baltųjų nesutarimai jam atrodė kažkokie neaiškūs ir neįdomūs. Jis paprasčiausiai jų nesuprato. Jeigu darbininkai neturėjo ko valgyti, tai jie galėjo eiti medžioti kaip Harka su Matotaupa, gyve-

nantys iš medžioklės. Pagaliau jie buvo prerijose, o ne Omahoje ar Mineapolyje, kur reikia mokėti už kiekvieną mėsos kąsnį.

– O jeigu jie nesutiks dirbti, kol bus išmokėtas atlyginimas ir gaus maisto? – sušuko mušeika Bilis.

– Tada reikės panaudoti ginklą.

– Ačiū. Jie taip pat turi vieną kitą šautuvą.

– Mes laikysimės krūvoje ir šausime pirmi. Gera, netikėtai paleista salvė padaro stebuklus.

– Kada? – tik tiek tepaklausė Džimas.

– Rytoj rytą, jeigu nepradės darbo.

Ginkluotieji žvalgai nutarė nesiskirti ir nakvoti čia pat už barako. Džimas manė paslankioti po stovyklą, norėdamas sužinoti, kokios ten nuotaikos ir kokie streikuoti pasiryžusių darbininkų planai.

Harka jautėsi pavargęs, jam buvo šalta. Į Džimą jis tiesiog žiūrėti negalėjo, o Džo Brauno nesuprato. Inžinierius iš pradžių teisingai kalbėjo, sakė, kad darbininkai pagrįstai skundžiasi ir kad viską sutvarkys. O baigė tuo, kad reikės panaudoti ginklą. Jaunasis indėnas susivyniojo į antklodę ir bandė užmigti. Tačiau nieko iš to neišėjo, nes stovykloje tebebuvo neramu. Grįžo Džimas ir ėmė šnibždėtis su Džo. Mušeika Bilis gyrėsi, kad moka parodyti, kaip bučiuoti žemę. Iš palapinių tebesklido dainos, stovyklos aikštėje pagaliau

visus nurungė vienas kalbėtojas. Harka dabar jau žinojo, kas čia dedasi, ir pradėjo suprasti, ką jis kalba. Oratorius kaltino baltuosius, kad jie laiko kitus baltuosius pusbadžiu ir už menkus skatikus verčia juos dirbti sunkų ir pavojingą darbą. Jis kaltino juos, kad jie gyvena visko pertekę, o savo dirbantiems broliams neduoda net būtiniausių dalykų, sakė, kad jie esą kraugeriai, niekuo ne geresni už nugalėtus vergvaldžius.

Jaunasis indėnas pasijuto taip, lyg čia būtų kreiptasi į jį. Jis prisiminė tą žiemą, kai su tėvu kaip cirko artistai važinėjo po šalį. Jam prieš akis vėl iškilo praeities vaizdai, jis prisiminė ir programos vadovą Elį, kuris visaip kankino dresuotoją Ronaldą, tyčiojosi iš indėnų ir kurį Matotaupa nušovė tos žiemos pabaigoje. Kalbėtojas, be abejo, turėjo galvoje tokius žmones kaip Elis ir teisingai darė, vadindamas juos engėjais. Tačiau apskritai baltieji norėjo engti indėnus, atimti iš jų maistą, be to, visi jie lenkėsi įstatymui, pagal kurį Matotaupa turėjo būti nubaustas, kad nušovė Elį. Labai sunku buvo susigaudyti, kas čia ir kaip.

O rytą reikėjo panaudoti ginklą, ir Harka taip pat gavo šautuvą.

Jaunasis indėnas pavargęs užmigo.

Kai Matotaupa jį pažadino rytui brėkštant, Harka iš įpratimo pirmiausia griebėsi ginklų. Jų pusryčiai tebuvo sauja džiovintos mėsos.

Palapinėse ir barakuose dar buvo tylu. Iš ten sklido tik knarkimas. Kažkur trypė arklys.

Džo jau buvo pabudęs ir rūkė pypkę.

– Eime, Henri, – pasakė jis. – Pasitelkęs porą ryžtingesnių inžinierių ir brigadininkų aš pasistengsiu, kad būtų iškart išžygiuota į darbo vietas. Žmonės galės ten papusryčiauti. Jeigu jie čia susieis į krūvą ir ims bėdotis, mes būsime beveik pralaimėję. Džimai, tu man atsakai, kad ginklai būtų panaudoti tik kraštutiniu atveju.

Džo ir Henris apėjo baraką ir dingo iš akių indėnams ir pasieniečiams, pasamdytiems saugoti stovyklą nuo indėnų antpuolio. Matotaupa ir Harka sėdėjo nugara atsirėmę į barako sieną apsimesdami nuobodžiaują. Jie žvelgė į rytus, kur švietėsi horizontas ir pagaliau pasirodė ugninis saulės kamuolys, besimaudantis auksu žibančiuose savo paties spinduliuose.

Stovykla atgijo. Tačiau tai nebuvo įprastinis ryto šurmulys, kai žmonės bėgiodavo ir vaikštinėdavo, kalbėdavosi, juokdavosi ir keikdavosi. Barakai ištuštėjo, vyrai, tik retkarčiais šį tą burbtelėdami, būrėsi į grupes, tačiau ne pagal darbą, o pagal tai, kas jau apsisprendė streikuoti ir kas dar abejojo. Keletas atėjo ir už barako, kur kartu su kitais ginkluotais žvalgais sėdėjo Matotaupa su Harka. Darbininkai sustojo už ke-

lių metrų nuo jų ir ėmė atidžiai apžiūrinėti; atrodė, kad jie nori amžiams įsidėmėti kiekvieną veidą.

Didelėje dulkėtoje aikštėje tarp palapinių ir barakų aidėjo stiprus Džo balsas. Jis šaukė į krūvą brigadas. Šaukė kiekvieną atskirai skaitydamas pavardes iš sąrašo.

Tuo metu už barako darbininkų radosi vis daugiau ir daugiau. Harka pastebėjo, kad visi jie turi šaunamuosius ginklus. Ir Rudasis Džimas, matyt, tai pastebėjo.

– Prakeikti pienburniai! – užriko jis ant aplinkui tylomis stoviniuojančių darbininkų ir davė savo žmonėms ženklą pasiruošti.

Matotaupa su Harka, kaip ir visi kiti, paėmė į rankas šautuvus.

– Kas čia dabar? – vėl sušuko Džimas. – Į darbą nenorite eiti?

– Savo žiūrėkite! – pasigirdo atsakymas. – Žvalgai mat atsirado, sėdinėja apie barakus, geria, o indsmenai į tą laiką iš pasalų kloja mus savo strėlėmis. Valkatos jūs, o ne žvalgai.

– Užčiaupk kakarinę! Patys jūs valkatos! Nagi, nešdinkitės iš čia! Nešdinkitės, sakau!

Džimas išsitraukė ir užsitaisė abu savo revolverius. Tai buvo signalas kitiems. Šautuvai buvo tuojau pat užtaisyti, po akimirkos juos jau buvo galima dėtis prie

peties ir šauti. Matotaupa ir Harka pašoko nuo žemės; dabar jie stovėjo nugara į baraką ir taip pat laikė paruoštus šautuvus.

– Vyrai, žvalgai, pasieniečiai, būkite protingi! – pasigirdo vakarykščio kalbėtojo balsas. – Argi jūs ne tokie pat darbininkai, kaip ir mes? Argi jūsų atlyginimas geresnis? Nejau amžinai rizikuosite gyvybe už tuos kelis skatikus?

– Užčiaupk kakarinę ir eik į darbą! – atsakė į tai Rudasis Džimas.

Iš stovyklos aikštės vėl atsklido Džo balsas:

– Pirmyn! Į darbą! Kas šiandien eis į darbą, tas gaus normalią algą ir maistą, aš tai sakau, Džo Braunas! O kas neis, bus atleistas!

Tuo metu prie kalbėtojo, kuris ginčijosi su Džimu, prasiskverbė mažas žmogelis.

– Mes turime parašyti rezoliuciją! Mes turime būti išvien! Kitaip ir toliau su mumis bus elgiamasi kaip su benamiais šunimis! Pasieniečiai, žvalgai, traperiai! Atsikvošėkite! Negi kartu su nusususiais indsmenais šaudysite į savo brolius! Pereikite į mūsų pusę!

Kaip tik tuo momentu Matotaupa pakėlė šautuvą prie peties ir padėjo pirštą ant gaiduko. Jis dar nemanė šauti, nes žinojo, kad reikia laukti Džimo ženklo. Tačiau jo judesys buvo nedviprasmiškas.

– Prakeiktas raudonodis taikosi į mus! – suriko kažkas, ir darbininkų eilėse pasigirdo šūvis.

– Ne! Ne! Nereikia! – tuo pačiu metu suriko kalbėtojas. – Broliai, darbininkai, raudonodžiai ir baltieji...

Rudasis Džimas paspaudė gaiduką. Kalbėtojas griebėsi už krūtinės, suklupo ir pargriuvo.

Driokstelėjo salvė.

Harka taip pat iššovė. Į priekį pirma prasiskverbęs mažas žmogelis susmuko; į tarpuakį jam įsmigo dvi kulkos.

Pasieniečiai ir indėnai vėl užsitaisė šautuvus.

Darbininkai tylėjo siaubo apimti. Jie nebuvo sutarę, ką daryti, tik norėjo pagąsdinti ginkluotus žvalgus ir pabandyti patraukti juos į savo pusę. Dabar jie neteko vadų. Dešimt vyrų gulėjo žolėje apsipylę kraujais.

– Vyrai, vyrai...

Vadus praradę darbininkai nebežinojo, ką daryti, stovėdami prieš šautuvų vamzdžius.

– O dabar malonėkite eiti! – sušuko jiems Džimas. – Mes neturime jokio noro jus čia pakloti kaip tuziną bizonų, bet jeigu neisite, būsime priversti tai padaryti. Ar negirdite, kad kiti jau drožia į darbą? Na, eikite! Jei paklausysite, mes jūsų čia nematėme su šautuvais!

Išgirdęs šiuos žodžius, vienas ginkluotas darbininkas apsisuko ir nuslinko šalin. Juo pasekė dar trys, jie

nėrė už barako kampo. Būrys pamažu tirpo. Pagaliau iš jo teliko penketas žmonių, kurie niūriais veidais stovėjo šalia kritusių draugų. Du iš jų buvo dar gyvi. Vienas dejavo, kitas raičiojosi, stengdamasis atsistoti.

– Nešdinkitės iš čia, – užriaumojo Rudasis Džimas ant to penketo, – arba aš liepsiu dar kartą šauti.

Vienas jų išėjo į priekį. Tai buvo dar visai jaunas, vos šešiolikos metų įdegęs vaikinukas pilku iš susijaudinimo veidu. Ginklą buvo nubloškęs į šalį, basas, kojos aptaškytos kritusiųjų krauju, apsirengęs vien darbinėmis kelnėmis. Visi matė, kaip po oda juda jo mentės ir šonkauliai.

– Šaukit, prakeikti banditai! – suriko jis ir pasilenkė prie dejuojančio sužeistojo.

Rudasis Džimas nuspaudė gaiduką, bet kažkas jam pakėlė ranką, ir trys šūviai nuėjo į orą.

Džimas piktai dėbtelėjo į savo kaimyną ir įsitikino, kad šalia stovi ne tas, kurį tikėjosi išvysti.

– Ak tu paršeli! – sušnypštė jis. – Vieną dieną mes atsiskaitysime!

– Ir aš taip manau, – tyliai pasakė Harka.

Rankoje jis dabar jau turėjo revolverį ir laikė pirštą ant gaiduko.

Jaunajam darbininkui ėmus rūpintis sužeistaisiais ir Džimui iššovus į orą, įtampa atslūgo. Džimas dar

svaidė baisius žvilgsnius į šviesiaplaukį jauną darbininką ir šalia stovintį Harką, bet kiti jau nuleido šautuvus. Du žvalgai nubėgo už barako pažiūrėti, kas darosi aikštėje. Grįžę jie pranešė:

– Žmonės jau eina į darbą. Užteks to šaudymo. Kam mums žudytis! Iš to tik džiaugsmas dakotams!

Džimas pajuto, kad dabar visi nusiteikę prieš jį, ir kaipmat pakeitė toną:

– Teisybė! Išvien turime laikytis!

Jis užsikišo revolverį už diržo ir risčia nukūrė į aikštę pas Džo pasakyti, kaip puikiai su savo žmonėmis atrėmė pavojingą antpuolį, kaip paklojo „sąžinės neturinčius kurstytojus“ ir kaip blogai tuo metu elgėsi Haris.

– Jis per daug jaunas ir per daug įžūlus. Negaliu jo laikyti savo būryje. Išvarykime jį.

Džo nusišluostė nuo kaktos prakaitą.

Pamatęs, kad prie jų dar eina mušeika Bilis, jis pasišalino.

Bilis stabtelėjo šalia Džimo ir piktai pažvelgė įkandin Džo.

– Na, o kas dabar? – paklausė jis šnopuodamas. – Šį vakarą turėsite pavaišinti už tokią pergalę! Girdi?

– Kas turės tave vaišinti? – susierzinęs paklausė Džimas.

– Tu ir Džo.

– Įdomu, iš kur Džo gaus pinigų!

Ginčydamiesi jie nužingsniavo prie tos palapinės, kur visas prakaituotas iš baimės prie sąrašų sėdosi raštininkas, kad vėl kai ką išbrauktų. Čia Džimas ir Bilis darsyk sutiko inžinierių. Džo ir Džimas pasakė raštininkui, prie kurių pavardžių reikia padėti kryželį ir kurias visai išbraukti, nes tų žmonių jau nebuvo gyvų.

Jaunasis darbininkas ir Harka stovėjo už barako prie sužeistųjų, kurių jau nepavyko išgelbėti. Jie išvirtusiomis akimis gulėjo žolėje.

– Kodėl tu taip padarei? – paklausė basakojis jaunuolis indėno. – Aš norėjau paklausti, kodėl tu pakėlei to niekšo ranką?

Harka nustebęs pažvelgė jam į akis.

– Tu juk taip pat nebijojai, – pasakė jis paskui.

Matotaupa kartu su keliais žvalgais nunešė šalin lavonus. Vakare, kai sugrįš darbininkai, bus iškasta didelė duobė.

Nunešęs lavonus, Matotaupa priėjo prie savo sūnaus. Jaunasis darbininkas žvilgsniu atsisveikino su Harka; jis susirado savo draugus, ir jie visi penki, žinodami, kad iš darbo jau yra atleisti, pasiėmė kastuvus ir kiek atokiau nuo stovyklos ėmė kasti kapui duobę.

Matotaupa su Harka apėjo baraką ir nužingsniavo per stovyklos aikštę. Džimas ir Bilis jau buvo pasišalinę. Džo stovėjo su Henriu prie stalo priešais palapinę. Einant per didelę ištuštėjusią aikštę, Matotaupa pasakė Harkai:

– Ar žinai, kad padarei klaidą?

Harka neištarė tėvo laukto „taip", į šį priekaištingą klausimą jis atsakė tylėjimu.

– Gali būti, kad vieną dieną tu tapsi kariu, tačiau savitvardos bandymus tau bus sunku išlaikyti.

Harka sukando dantis ir nieko nepasakė.

Pamatęs ateinant indėnus, Džo atsitraukė nuo stalo ir nuėjo pasitikti Matotaupos. Jis pasisveikino su abiem ir tada paprašė:

– Norėčiau pasikalbėti su Hariu!

Matotaupa susigūžė; jam buvo gėda dėl savo sūnaus, ir jis tylėdamas davė sutikimą.

Džo mostelėjo Henriui ir su juo ir Harka nuėjo į savo kamaraitę, kurioje gyveno kartu su Henriu. Ten jis pasiūlė Harkai sėstis ant Henrio žygio lovos, o pats įsitaisė ant savosios. Harka atsisėdo sukryžiavęs kojas. Jam svaigo galva, nes buvo ką tik po ligos, bet jis laikėsi.

– Hari, – prabilo Džo. – Tu tik viena diena, kaip grįžai, o jau rodai kaprizus. Tačiau aš tau neketinu

sakyti pamokslų. Tu esi drąsus berniukas, išgelbėjai man gyvybę. To aš taip greit nepamiršiu. Taigi aš tavęs nebausiu; tėvas jau bus tau pasakęs, kas reikalinga. Žiūrėk, greičiau apsiprask, kitaip gali būti blogai. Tu nesupranti, kas čia pas mus dedasi, ir jeigu visada darysi, kas tau šaus į galvą, tai vieną gražią dieną gali atsitikti nelaimė. Apgalvok viską pats ir elkis protingai. Be to, aš turiu su tavimi aptarti vieną dalyką. Tu gerai kalbi angliškai. O ar moki skaityti ir rašyti?

– Šiek tiek.

– Gal norėtum geriau išmokti?

– Taip.

– Ar nenorėtum išvažiuoti iš čia ir eiti į mūsų mokyklą?

– Ne.

– Kodėl ne?

– Aš noriu mokytis, bet nenoriu atsidurti baltųjų vyrų nelaisvėje.

– Pagalvok geriau! Negi visą gyvenimą nori likti indėnas?

– Taip.

– Sakydamas indėnas, aš norėjau pasakyti neišsilavinęs žmogus.

– Argi tai tas pats? Juk yra ir išsilavinusių indėnų.

Harka tai pasakė tokiu abejingu ir tokiu tvirtu balsu, kad Džo liko tik atsidusti.

– Gulkis šiandien į mano lovą, kaulų krūva, – pasiūlė Henris jaunajam indėnui. – Galėsi čia bent dvylika valandų ramiai pamiegoti.

Harka išsitiesė nepasakęs nė žodžio.

Abu inžinieriai paliko jį vieną.

Jaunasis indėnas ėmė snausti. Geriausia buvo tai, kad jam visą dieną nereikėjo su niekuo kalbėti ir jis galėjo ramiai palaikyti sutvarstytą ranką.

Harka numigo dvi valandas, paskui gulėjo nenuleisdamas akių nuo neužrakintų durų. Ginklus turėjo prie savęs. Širmiu pasirūpins tėvas. O visi kiti tegu mano, jog Džo uždarė jį savo kamaraitėje, kad dabar, kai aistros ėmė blėsti, nepridarytų daugiau klaidų.

Pritemus prasivėrė durys ir į vidų įėjo ne Džo, ne Henris ir ne Matotaupa.

Įėjęs žmogus buvo Rudasis Džimas. Jis tuoj griebėsi peilio, bet Harka jau buvo spėjęs nukreipti į jį revolverį. Džimas išsišiepė, perkreipė lūpas ir paleido peilio rankeną.

– Tai nušauti mane nori, raudonode utėle? Už ką tu ant manęs pyksti?

– Gerai, įsidėmėk, Džimai, dakotų dar vadinamas Raudonąja Lape: su Harka Kietuoju Akmeniu tau nepavyks taip lengvai susidoroti. O dabar eik!

Harka visa tai išdėstė ramiai ir neskubėdamas.

– Kvailas daiktas.

Rudasis Džimas dingo.

Likęs vienas Harka vėl atsigulė, pasikišo dešinę ranką po galva ir nenuleisdamas akių nuo neužrakintų durų, klausydamasis, kas dedasi už barako lango, pabandė sukaupti mintis. Tačiau jam ne kažin kaip sekėsi, nes prieš akis vėl iškildavo baltųjų žvalgo Tobijo veidas, to, kurį Harka buvo sutikęs prieš dvejus metus ir kurio cinišku abejingumu raudonodžiams ir baltiesiems jis baisėjosi. Tada Harka prisiekė, kad niekada nepasidarys toks kaip Tobijas, nors jam ir tektų visą gyvenimą klajoti giminės atstumtam. Ar jis dabar nėjo tuo keliu, gal dar ne?

Artėjant nakčiai į stovyklą būriais ėmė rinktis darbininkai. Harka girdėjo jų žingsnius, nuaidėjo keletas šūksnių, tačiau balsai buvo duslūs ir prislėgti. Tą vakarą stovykloje buvo ramu. Alkoholiniai gėrimai nebuvo pardavinėjami. Dauguma nuėjo anksti gulti.

Į kamaraitę, kur gulėjo Harka, įėjo Džo, Henris, Matotaupa ir Rudasis Džimas. Harka pasislinko į žygio lovos galvūgalį ir susigūžė prie lango. Džo nedegė šviesos. Matotaupa liko prie durų, kiti trys susėdo greta ant Džo lovos.

– Tas raštininkėlis idiotas, – keikėsi Džo. – Aš, žinoma, negaliu išpildyti visų pažadų, tačiau kažką rei-

kia padaryti, ir nedelsiant. Žmonės turi gauti aiškų mūsų geros valios įrodymą. Aš nepadarysiu stebuklo ir neišmokėsiu iš savo kišenės algų, iškasti šulinius truks ilgai, jau rytoj galėtume pradėti ieškoti vandens, bet, kaip sakiau, tai ilgai truks. Alaus reikėtų atgabenti, tačiau tam vėl nėra pinigų. Kažką reikia padaryti, antraip po savaitės vėl kils neramumai.

– Konservai baigiasi, o ir tie patys prasti, – pasakė Henris.

– Taip, geras maistas svarbiausia.

– Reikia eiti medžioti bizonų! – pasiūlė Rudasis Džimas. – Mes juk prerijose, o dabar pavasaris.

Džo nustebęs pasuko galvą į Džimą.

– Gerą mintį pasakei, labai gerą mintį! Kaip mums anksčiau neatėjo į galvą. Poros katilų su bizoniena ir garuojančia putra... kelių nugarinių, besisukančių ant iešmo... štai ko mums reikia! Tačiau kur mes rasime bizonų?

– Pavesk šitai man, – pasisiūlė Matotaupa.

– Gerai... aš tau pavedu tai, Topai! Taigi, ponai, einam dabar miegoti, rytoj reikės keltis labai anksti. Geležinkelis bus nutiestas!

Visi pakilo. Harka išlindo iš savo kampo ir priėjo prie tėvo. Abu indėnai pirmieji paliko inžinierių kamarėlę. Oras buvo sausas, naktis žadėjo būti šilta.

– Gali nakvoti prie arklių, – pasakė Matotaupa.

Harka pasisveikino su savo širmiu, susivyniojo į bizono odos antklodę ir atsigulė šalia jo ant žolės. Prieš užmerkdamas akis, pažvelgė į tą pusę, kur buvo bendras nužudytųjų kapas. Prie jo dar tebestovėjo du darbininkai, vienas jų buvo tas jaunas basas šviesiaplaukis. Stovinčiųjų siluetai išsiskyrė vakaro dangaus fone. Harka mielai būtų su tuo jaunuoliu pasikalbėjęs, bet žinojo, kad tėvas jam neleis to padaryti. Tad tik žvelgė į tą pusę ir galvojo, kaip kitą rytą su tėvu jos ieškoti bizonų.

Dabar Harka jau turėjo keturiolika metų. Tai buvo tas amžius, kada jaunieji indėnai pradėdavo kartu su vyrais dalyvauti bizonų medžioklėse. Harka, baltųjų vyrų vadinamas Hariu, nušaus bizonų. Tačiau iš jų mėsos negamins valgio gimtojo palapinių kaimo moterys ir mergaitės. Harka šaudys, o svetimi vyrai virs ir keps jo laimikį, ir dar neaišku, kas gaus kailius. Gal visai ne medžiotojai.

Harka nuo ketverių metų svajojo apie savo pirmąją bizonų medžioklę. Jis jau buvo kartą atsidūręs viduryje bėgančios bandos, tėvo padedamas buvo nušovęs vieną bizoną. Tačiau savo pirmąja medžiokle Harka jau nebesidžiaugė. Dabar jis buvo pasiryžęs pasižymėti, žūtbūt pasižymėti.

Praslinkus penkioms dienoms, Matotaupa, Harka ir abu žvalgai pauniai atnešė žinią, kad iš pietryčių pusės stovyklos link traukia bizonų banda ir kad jau galima ruoštis medžioklei. Be to, tą bandą gali būti nusižiūrėję laisvieji pauniai, o gal ir dakotai. Todėl reikia nežiopsoti.

Kol Matotaupa su Džimu ir Džo tarėsi, kaip čia geriau viską padaryti, Harka pasirūpino savo ir tėvo arkliu. Jis nuvedė juos prie vandens ir gerai pagirdė, paskui netoli stovyklos tarp dviejų kalvų, kur žolė buvo vešlesnė, pririšo pačioje geriausioje vietoje ir ėmė pats ruoštis medžioklei.

Jis pasistiprino, suvalgė saują mėsos ir užgėrė šiek tiek vandens. Tada nusivilko visus drabužius, pasilikdamas tik šlauniajuostę, gerai išsitrynė taukais ir susitvarkė ginklus. Jis manė imti tik lanką, kurį buvo gavęs dovanų iš Degančio Vandens, siksikų vado, strėlinę su dvidešimčia strėlių ir peilių. Tokia buvo tradicinė bizonų medžioklių ginkluotė.

Harka atsistojo prie barako, kuriame gyveno Džo, ir ėmė laukti, kada vyrai baigs pasitarimą. Išėję vyrai, žinoma, pamatė jaunuolį, ir Džo pamojo jam, kad prieitų.

– Tai manai joti į bizonų medžioklę?

– Aha.

– Šautuvo neimsi?

– Ne.

– Kodėl?

– Tas laužas, kurį man davėte, tinka šaudyti tik meškėnams ir baltiesiems vyrams, bet ne bizonams.

– Teisybė. Na, elkis kaip išmanai. Jeigu su savo strėlėmis nušausi dešimt bizonų, aš tau padovanosiu tokį šautuvą, kuris bus šio to vertas.

– Pažiūrėsime, kaip ten bus.

Matotaupa paskelbė medžioklės planą. Kartu su Džimu, abiem pauniais, Harka ir šešiais traperiais, jo parinktais ir mokančiais medžioti bizonus kaip indėnai, jis turėjo apeiti bandą ir užpulti ją.

Visi ėmė ruoštis. Harka atvedė mustangus sau ir tėvui. Matotaupa taip pat nusirengė. Į medžioklę jis ėmėsi šautuvą, nes jo lankas buvo likęs siksikų palapinėse.

Vienuolika bizonų medžiotojų užsėdo ant arklių ir Matotaupos vedami vienas paskui kitą nujojo per prerijas į pietryčius. Harką pamažu apėmė medžioklės aistra, ir jis užmiršo visa kita. Vėjas glostė jo nuogą kūną, išsiilsėjęs širmis kartu su kitais arkliais lengvai šuoliavo per prerijas, kanopos ritmingai bilsnojo į smėlėtą žemę.

Nujojus gerą galą, Harka jau iš tolo išgirdo dusliai riaumojant bizonus. Jo mustangas sunerimo. Širmis

buvo gerai apmokytas, tačiau Harka seniai nemedžiojo bizonų. Dabar arkliškose širmio smegenyse, matyt, pabudo prisiminimai. Jis nekantravo lėkti greičiau, bet Matotaupa neskubėjo, todėl ir Harka, jojąs voroje ketvirtas, tvardė savo širmį.

Raiteliai markstėsi, nes saulė švietė jiems į veidą. Štai Matotaupa jau paėmė šautuvą į rankas ir su savo palydovais užlėkė ant nuožulnios kalvos.

Nelaukdami atskiros komandos, visi vienuolika pasuko arklius ir sustojo išsirikiavę viena linija.

Į šiaurę nuo jų ramiai ir taikiai ganėsi bizonų banda. Joje buvo puikių, tvirtų bulių, tačiau bulių mėsa buvo kieta, ir Harka pagalvojo, kaip ilgai virtų, keptų, kramtytų ir keiktųsi baltieji vyrai, jeigu jiems būtų patiekta vedlio mėsa. Ragai, tiesa, buvo vertingas medžioklės trofėjus.

Vieni bizonai ganėsi, kiti buvo atsigulę ir atrajojo. Pilkai rudi jų kailiai buvo dulkini, kai kurie apskretę moliu. Maži bizonų ragai, galintys tapti tokie pavojingi, kyšojo iš didžiulių gaurų, po kuriais akių beveik nebuvo matyti.

Gyvuliai sveikino vienas kitą su labu rytu pratisai, dusliai ir galingai maurodami. Žiūrint į juos priešais gulinčius ir besiganančius, atrodė, jog nušauti bizoną vienas juokas. Tačiau Harka ir jo mustangas žinojo, kad paskui bus visko.

Pirmieji bizonai buvo už kokių dviejų trijų šimtų metrų nuo medžiotojų. Vedliai laikėsi šiaurėje, bandos priekyje, o medžiotojai pasirodė iš pietų.

Vienuolika medžiotojų šuoliais pasileido į bandą. Jie prisitaikė; visi pakėlė šautuvus, tik Harka įtempė savo senąjį lanką. Kitas dvi strėles jau laikė įsikandęs, kad medžioklės įkarštyje galėtų leisti šūvį po šūvio. Tie traperiai, kurių šautuvai buvo seni, be magazinų, taip pat laikė kulkas burnoje.

Driokstelėjo pirmieji šūviai, ir nuzvimbė pirmoji Harkos strėlė. Gerai įtempti lanką, kad strėlė išlėktų reikiamu greičiu ir pramuštų bizono odą, reikėjo nemažai jėgos. Harkos ranka jau buvo užgijusi, bet jis, bijodamas, kad neatsivertų žaizda, dėl visa ko paprašė tėvo ją gerai apvynioti plaušais.

Medžioklės laukas dar buvo gerai matomas. Harkos strėlė įsmigo po mente į širdį jaunam bizonui. Į kitus medžiotojus dabar nebuvo kada dairytis. Matotaupa, Džimas ir pauniai iš visos gerklės ėmė skanduoti bizonų medžioklės šūksnį, ir Harka jiems pritarė.

Išgąsdinti šūvių, nuo žemės pašoko gulintys bizonai. Kiti nustojo ėsti, pasuko galingus sprandus ir mirkčiodami mažutėmis akimis žiūrėjo į užpuolikus. Tvirti buliai arė nagais žemę, net dulkės rūko, šiaurės pusėje

pradėjo mauroti vedliai, pirmasis jau lėkė šuoliais ten, kur bandai grėsė pavojus. Į orą kilo būriai paukščių, lydinčių kiekvieną laukinių bizonų bandą.

Medžiotojai davė visišką laisvę arkliams. Kaip patrakę visi šuoliavo į bandą, kuri leidosi bėgti. Nė vienas raitelis daugiau nebelaikė rankoje pavadžių. Dabar arkliai tebuvo valdomi šlaunimis, ir čia pranašesni buvo be balnų joję raiteliai. Geriausius arklius turėjo Matotaupa, Džimas ir Harka. Harkos širmio našta buvo lengviausia, ir jis su ambicingo eržilo aistra lėkė pirma visų. Harka džiūgavo ir visa gerkle kartojo pašėlusį dakotų bizonų medžioklės šūksnį.

Vėl nuaidėjo šūviai, į orą pakilo dulkės. Vedliai sukėlė ant kojų bandą ir nuvedė ją į šiaurę. Bizonai šuoliavo gero mustango greičiu. Harka pateko į patį bandos vidurį. Pilkai rudos nugaros bangavo į kairę ir į dešinę nuo jo, priekyje. Atsigręžti atgal nebuvo kada. Širmis lėkė iš paskutiniųjų, nes bizonai jį spaudė iš visų pusių.

Harka neprarado galvos. Jis pats net stebėjosi, kad išliko toks ramus. Jis šaudė šaltakraujiškai ir žinojo, kad belekiant jau buvo nušovęs du bizonus, taigi iš viso tris. Vėliau jo niekas negalėjo apgauti, nes šaudė žymėtomis strėlėmis. Širmis buvo nepaprastai greitas ir ištvermingas. Tarp piktos ir įnirtusios bandos jis ne-

užmiršo, ką turi daryti, ir prieidavo prie bizonų taip, kad raitelis galėtų šauti.

Harka jojo, šaudė ir rėkė. Aplink jis tematė dulkes, bizonų nugaras ir žinojo, kad lekia į priekį ir kad reikia taikytis ir leisti strėlę po strėlės. Šiaip daugiau niekas nerūpėjo, nei kur esąs, nei kuri dabar valanda. Nė vienas medžiotojas jau nematė ir negirdėjo kitų, nes viską slopino bėgančios bandos kanopų bildesys.

Harka buvo iššovęs devynias strėles ir žinojo, kad nuo jų krito devyni bizonai. Bet šit atsitiko netikėtas dalykas.

Kaimenės priešakyje, kur buvo ir Harka, kilo sąmyšis. Kai kurie gyvuliai sulėtino žingsnį, kiti ėmė skuosti dar greičiau. Širmiui grėsė pavojus būti suspaustam. Jis norėjo šokti, bet neturėjo vietos net kur atsispirti. Tada Harka griebė vytinį ir iš visų jėgų kirto juo per pasturgalį tam bizonui, kuris buvo pastojęs kelią jo arkliui. Išsigandęs bizonas priekinėmis kojomis užšoko ant pirma jo bėgančio ir tartum atsirado daugiau vietos. Širmis kryptelėjo į šoną ir šoko; jis šoko per du bizonus į laisvą plotą, tačiau nusileidęs ant žemės pargriuvo. Raitelis irgi nusirito žemėn, tačiau greitai išlindo iš po arklio pilvo ir vėl pašoko. Širmis taip pat atsistojo. Jis buvo išaugęs laisvėje, tad lankstumo ir jėgos jam netrūko. Harka vėl užšoko jam ant

nugaros. Jį vis dar supo dulkių debesis. Šalimais grūdosi ir stumdėsi priekiniai bizonai, iš užpakalio lėkė pagrindinė masė, o priekyje aidėjo bizonų medžioklės šūksniai, duslūs dakotų bizonų medžioklės šūksniai.

Harka suprato, kad į medžioklę įsijungė antras būrys. Prieš pat jį buvo dakotai, užpuolę bandą iš priekio ir ginę ją atgal.

Širmiui parkritus, Harka pametė iš strėlinės daugumą strėlių. Tačiau tris dar turėjo.

Ką dabar daryti?

Jis galėjo paprasčiausiai pasukti į šoną ir nujoti sau. Bet tai prieštaravo tiek jo charakteriui, tiek planams. Jis norėjo nušauti dešimtą bizoną.

Be to, Harkai nereikėjo daug galvoti, viską išsprendė bizonai. Atsidūrę tarp dviejų medžiotojų būrių, vedliai pasuko į rytus, ir jeigu Harka nenorėjo būti sutryptas drauge su savo mustangu, tai turėjo duoti jam valią ir dumti su bizonais į rytų pusę.

Harka pateko į priekinę rytų link šuoliuojančios bandos dalį. Atrodė, kad dakotai neketino medžioti šitų bizonų; bandai persiskyrus, jie dabar persekiojo pietų link sprunkančią jos dalį. Harka dar kurį laiką girdėjo šauksmus už nugaros, paskui jie nutilo, ir dabar jį vėl supo rudos bizonų nugaros, tamsūs gaurai, trumpi ragai, po savimi jis jautė širmį, kuris pamažu

ilso. Dulkės truputį praretėjo, tačiau ne kažką, nes už poros metrų jau nieko nebuvo matyti.

Kaip tik tuo momentu, kai dešimtąja strėle nušovė tvirtą bulių, greta Harka išgirdo žmogaus balsą. Bulius parkrito ir sukėlė tarp bizonų sąmyšį. Balsas dar kartą pasigirdo, tai buvo neartikuliuotas šūksnis, panašus į dakotų bizonų medžioklės šūksnį, tik skardesnis.

Harka pamanė, kad netoliese turėjo būti koks nors dakotas. Kadangi neturėjo jokio noro su juo prasidėti, be to, buvo iššovęs dešimtą strėlę ir patiesęs ja dešimtąjį bizoną, tai pradėjo sukinėti savo širmį į tarpus, kurių dabar buvo nemaža. Pabaidyti bizonai jau pavargo, vieni daugiau, kiti mažiau.

Vadovaudamasis raitelio valia ir savo instinktu širmis išsigavo iš bandos. Jis šuoliavo palengva. Harka dabar jau šiek tiek daugiau matė, nes dulkių debesys buvo prasisklaidę.

Pro Harką lėkė paskutiniai į rytus pasukusio būrio bizonai. Kanopų bildesys pamažu tilo. O pietų pusėj buvo girdėti didžiausias triukšmas. Abu medžiotojų būriai ir didžioji kaimenės dalis ten, matyt, sukosi tirštose dulkėse kaip pašėlusiame verpete.

Harka sunkiai atsikvėpė. Jo akys, nosis, burna ir gerklė buvo pilni dulkių, plaukai tarsi pražilę. Širmis čiaudėjo. Jis buvo visas šlapias nuo prakaito, iš nasrų

dribo putos, paslėpsniai plastėjo. Mustangas sustojo. Harka palaukė, kol dulkės tiek išsisklaidys, kad galėtų viską aplink apžvelgti, ir nujojo prie paskutinio savo nušauto bizono.

Vaizdas, kurį ten išvydo, buvo gana netikėtas. Gyvulys gulėjo parkritęs ant šono. Jis buvo negyvas, Harkos strėlė smygsojo ten, kur reikia. Tai buvo geras laimikis. Šalia negyvo bizono drebėdamas stovėjo svetimas mustangas, suprakaitavęs kaip širmis, lygiai taip pat apsiputojęs. Tai buvo keršis. Jo raitelis buvo nulipęs, jis tupėjo prie bizono ir apžiūrinėjo antrą strėlę, įsmigusią bizonui į sprandą ir vargu ar galėjusią jį patiesti. Tas žmogus, tupįs prie negyvo bizono, buvo jaunas, lieknas ir garbanotas, apsijuosęs tik šlauniajuoste ir lygiai kaip Harka dulkėtas nuo galvos iki kojų. Savo didelėmis, gyvomis akimis jis žiūrėjo į Harką.

Jaunasis indėnas nužvelgė jį nenulipdamas nuo arklio ir pažino, tačiau nepasakė nė žodžio.

Jaunuolis, tupįs prie bizono, prabilo pirmas.

– Štai mes ir susitikome, – pasakė jis. – Ar šita medžioklė tau irgi pirma? Bizonas tavo. Gaila.

– Kodėl gaila? – kimiai paklausė Harka ir išspjovė dulkes.

– Todėl, kad tai vienintelė strėlė, kuria aš ką nors kliudžiau.

– Kodėl tu neišmokai geriau šaudyti, Juodoji Oda Garbiniuota Galva?

– Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie Vilko Nugalėtojau Bizono Persekiotojau Lokio Medžiotojau! Tu pradėjai mokytis, kaip naudotis lanku ir strėlėmis nuo ketvirtos savo vasaros, o aš tik nuo dvyliktos! Aš jau nebetupiu ant arklio it musė čia viename, čia kitame šone, čia priekyje, užpakalyje kaip tada, kai tu ėmeisi mane mokyti joti. Kaip matai, dabar aš jau joju su kariais medžioti bizonų. Tačiau to neužtenka – reikia dar šaudyti... o man nesiseka. Tai labai sunku. Bet aš norėjau grįžti namo nušovęs bent vieną bizoną, nes mūsų palapinėje daug alkanų moterų, senų ir jaunų, o mano tėvo jau nebėra.

– Nepažįstamoji Kriauklė nebegyvas?

– Taip, Harka Kietasis Akmenie. Tie penkiasdešimt baltųjų vyrų, kurie norėjo nusiaubti mūsų kaimą, užklupo jį bešaudantį iš palapinės. Jie nužudė jį ir baisiai sumaitojo, nes baltieji vyrai kaip tie kojotai drasko lavonus. Untšida surinkusi atnešė man, kas buvo likę iš tėvo, ir dabar aš nekenčiu baltųjų kojotų labiau negu bet kada. Aš pasakiau, hau.

– Kas dar tada žuvo? – paklausė Harka. Jis klausė tyliai, sutrikęs.

– Vadinasi, tu viską matei. Taip, Untšida sakė, kad tu ten buvai. Dar žuvo Senojo Varno sūnus ir viena

mergaitė, žuvusio Matotaupos brolio duktė. Dabar tu viską žinai. Kas nužudė Harpsteną?

– Aš.

– Tu. Aha. Gerai, kad jis žuvo ir kad neišsigando mirties akivaizdoje. Per Šonką jis gyvenimo neturėjo. Tau nereikėjo iš mūsų išeiti, Harka Kietasis Akmenie.

Juodoji Oda Garbiniuota Galva įsmeigė savo dideles apskritas akis į buvusį draugą.

Harka neišlaikė jo žvilgsnio.

– Juodoji Oda Garbiniuota Galva, – pasakė jis, žiūrėdamas į savo širmio karčius. – Šonka niekino mano brolį kaip išdaviko sūnų. O tu pats kaip manai? Ar Matotaupa kaltas?

Sulig paskutiniu žodžiu Harka pakėlė akis, bet dabar jas nuleido jo pašnekovas.

– Kalbėk, Juodoji Oda Garbiniuota Galva, ir pasakyk man, ką tu manai! – paragino Harka, dabar jis jau pradėjo bijoti to, ką anas galėjo pasakyti, ir todėl kalbėjo griežtai.

Jaunuolis garbanotais plaukais žiūrėjo į jį blausiu ir liūdnu žvilgsniu ir nieko nesakė.

– Gal tu bijai? – paklausė Harka supykęs. – Aš nenužudysiu tavęs, nors galėčiau be vargo įveikti. Sakyk, ką tu manai!

– Matotaupa turi mums atnešti Rudojo Džimo skalpą.

– Rudasis Džimas yra čia. Nuimkite jam skalpą, jeigu jam dar atsiras vietos ant jūsų trofėjų karčių! O gal Lokės giminės vyrai jau nebe kariai?

Juodoji Oda Garbiniuota Galva į tai nieko neatsakė.

– Kalbėk pagaliau ir neišsisukinėk visą laiką! – sušuko Harka. – Ar tu manai, kad Matotaupa kaltas?

– Jo nekaltumu šiandien tiki tik tu vienas, Harka!

– Aš vienas! Galbūt tu manai, kad manyje tūno kokia dvasia, kuri man neleidžia matyti teisybės? Rudasis Džimas buvo Matotaupos palapinėje prieš dvi vasaras, tačiau aukso jis dar ir šiandien nerado. Mano tėvas niekada neišdavė paslapties ir niekada jos neišduos. Hau!

– Šit kaip, – sušnibždėjo Juodoji Oda Garbiniuota Galva daugiau sau negu Harkai. – Mums, jaunuoliams, sunku suprasti, kur tiesa, kai drąsūs ir prityrę vyrai tarp savęs nesutaria.

– Ir nemanykite, kad aš gyvensiu jūsų palapinėse kaip išdaviko sūnus. Tegu Šonka pasako bent žodį, ir aš atsakysiu jam peiliu.

Harka drąsiai ištarė šiuos žodžius, bet po to jam sugniaužė gerklę.

Staiga jis nušoko nuo širmio, priėjo prie nušauto bizono, ištraukė savo strėlę, kuri buvo pataikiusi jam į krūtinę, ir pasakė:

– Bizonas tavo. Hau!

Tada jis vėl pribėgo prie savo mustango, užšoko ant jo ir tuojau pat nujojo. Staiga išgaravo visos mintys ir jausmai, ir Harka dabar tik klausėsi, ar neišgirs lekiančios bandos trypimo ar šūvių, rodančių, kad tebevyksta medžioklė, kurią buvo visai užmiršęs. Jam atrodė, kad kova įsiliepsnojo pietų pusėje, o bizonų kaimenė dundėdama nulėkė į vakarus. Harka jautė pareigą joti pas tėvą ir jo palydovus, kurie, ko gero, buvo įsivėlę į mūšį su dakotais. Jis vėl paragino savo širmį ir plačiu ištryptu medžioklės lauku, nuklotu nušautais bizonais, nušuoliavo pietų link.

Pasiekęs tą vietą, kur manė rasiąs kautynes, neišgirdo nei karo šūksnių, nei kanopų dundesio ir apsidairė aplink.

Jau temo, bet jis greit pamatė didelę grupę žmonių, kurie sėdėjo viename šios banguotos vietovės slėnių. Daugumą sudarė indėnai, tačiau tarp jų buvo ir baltųjų. Atrodė, kad vyksta pasitarimas; keletas žmonių rūkė susėdę rateliu.

Harka nujojo tenai.

Pasukęs į slėnį, jis tuojau pamatė, kad beveik visi indėnai yra dakotai; iš Lokės giminės atpažino tik du vyrus, bet ir tie patys nebuvo pasižymėję kariai. Taigi Lokės giminė, matyt, tik prisidėjo prie kitų,

pasiųsdama į medžioklę keletą vyrų ir jaunuolių. Mažajame rate geležinkelio tiesėjų stovyklai atstovavo pagyvenęs traperis ir abu pauniai, Matotaupos ir Džimo ten nebuvo matyti. Tikriausiai buvo nutarta neerzinti dakotų ir nerodyti jiems išdaviko ir aukso ieškotojo.

Iš pažiūros derybos vyko ramiai ir taikiai.

Harkai nevalia buvo artintis prie besitariančiųjų rato. Tėvo jam niekur nepavyko pastebėti, tačiau besidairydamas pamatė vieną traperį, su kuriuo buvo išjojęs į medžioklę. Tas vyras pasveikino jaunąjį indėną.

– Tai tu čia, Hari! Dabar tai jau gausi šautuvą.

– Ne.

– Ne? Bet mes vien prajodami radome devynis bizonus su tavo strėlėm!

– Dešimto trūksta.

– Gaila. Bet gal kaip nors pavyks perkalbėti Džo?

– Aš jo neperkalbinėsiu.

– Užsispyręs tu. Bet pasiutėlis! Nušauti devynis bizonus devyniomis strėlėmis, teturint keturiolika metų! Apie tai bus ilgai kalbama. Beje, tavo tėvas nujojo į stotį. Reikėjo ten pažadinti miegalius, kad jų nesutryptų bizonai. Viena didžioji palapinė, atrodo, vis dėlto pražuvo.

– Dėl ko jūs čia tariatės?

– Su dakotais dabar jau nebesipykstame. Kiekvienas pasiims savo bizonus, kuriuos nušovė. Vieną kartą reikia taikiai išsiskirti.

– Ar jūs nebuvote susirėmę?

– Truputį pasipešėme, bet negyvų nėra. Visiems užteko darbo su bizonais. Pabaigoje buvo tikras beprotnamis, bizonai, arkliai, raiteliai – visi susimaišė į krūvą. Stebuklas, kad daugiau nelaimių nebuvo.

– Daugiau? Vadinasi, kažkas įvyko?

– Nieko baisaus. Tik Džimui bizonas ragu perplėšė kairę šlaunį. Džimas pasruvo kraujais kaip skerdžiama kiaulė, bet mes suspėjome laiku perrišti, ir po poros savaičių jis vėl bus sveikas!

Harka greitai atsisveikino ir nujojo į stovyklą.

Ten jis pirmiausia pasirūpino suprakaitavusiu arkliu, paskui pats išsimaudė ir ėmė ieškoti tėvo. Į tą laiką sutemo, tačiau stovykloje dar buvo dirbama, nes bizonai iš tikrųjų nuvertė tą palapinę, prieš kurią paprastai stovėdavo raštininko stalas. Per aikštę ėjo bizonų pėdos.

Kad ir kiek vaikščiojo, Harka vis negalėjo rasti tėvo, bet pagaliau sužinojo, kad Matotaupa barake slaugo Džimą.

Ten Harka nenorėjo eiti, todėl dar kiek pasisukiojo aplink, o paskui lyg atsitiktinai praėjo pro bendrą

kapą, ant kurio dabar stovėjo medinis kryžius. Tačiau jaunojo darbininko čia jau nerado.

Harka susinešė visus ginklus ir jau buvo beįsitaisąs šalia savo širmio, bet čia jį sutrukdė Henris.

– Hari! – jau iš tolo ėmė šaukti jaunasis inžinierius. – Hari! Tai nuostabu! Tu dabar išgarsėsi! Keturiolikos metų devyniomis strėlėmis patiesti devynis bizonus, čia tai bent!

Jis pribėgo prie Harkos.

– Tėvas didžiuojasi tavimi.

Harka atsirėmė į savo širmį.

– Ko tu taip šauki, – pasakė jis.

Henris nusijuokė.

– Tai puiku. Tu dabar gausi naują šautuvą.

– Dešimto trūksta, – atkartojo jam Harka.

– Dešimto! Tai buvo pokštas! Niekas iš mūsų nesitikėjo, kad tu nušausi bent penkis bizonus.

– Aš nemaniau juokauti su Džo Braunu. Aš pasakiau, hau.

– Hari, greitai tu būsi geriausias medžiotojas prie Plato, bet esi jautrus kaip mimoza. Vyrui tas netinka. Eime, savo kamarėlėje mes švenčiame streiko pabaigą ir sėkmingą medžioklę! Tavo tėvas irgi ten. Ar eini?

– Ne.

– Gaila. Na tai labos nakties!

Henris nuėjo į baraką.

Harka dar sykį patekšnojo savo širmiui per sprandą, kad tas atsigultų, tada pats įsitaisė šalia ir susisupo į bizono odos antklodę. Jis buvo labai pavargęs ir išmiegojo neprabusdamas iki pat ryto.

Pabudęs pastebėjo, kad tėvas naktį nebuvo grįžęs.

Harka vėl pagirdė arklį ir išsimaudė. Tada leidosi ieškoti Džo. Jis nušovė stovyklai devynis bizonus ir pretendavo į dalį šio grobio, nors šautuvo kažkodėl atsisakė.

Džo atsikėlė palyginti vėlai, jis buvo truputį pagiringas ir visą laiką kalbėjosi su kolegomis iš stovyklos vyresnybės, o į jaunąjį indėną visai nekreipė dėmesio. Harka buvo per daug gerai išauklėtas, kad lįstų į akis, nors delsti ir nebuvo galima, jeigu norėjo ką nors laimėti. Mat žmonės, turintys sudoroti bizonus, jau ruošėsi išjoti.

Harka suprato, kad iki pietų nepavyks pasikalbėti su Džo Braunu.

Jis slankiojo be tikslo aplink ir svarstė, kaip reikėtų elgtis ateityje. Mintis, kad tėvas naktį vėl gėrė, nedavė ramybės, bet jis kratėsi bet kokių minčių ir jausmų ir grūste grūdo juos į pasąmonę, kur kaip giliame ežere ar pūvančioje pelkėje, pilnoje visokių pavojų, rinkosi visa, kas buvo neišsakyta ir nesuprasta. Ir kad užmirštų visus tuos rūpesčius, užsiėmė kasdieniniu darbu.

Kadangi Džo Braunas buvo užsiėmęs, Harka išjojo į medžioklės vietą su maisto ruošėjų kolona. Dakotai jau naktį buvo sudoroję grobį. Nė vieno jų medžioklės lauke nebuvo. Harka vis gretinosi prie traperio, su kuriuo kalbėjosi vakar. Kolonai sustojus, šis pastebėjo, kad jaunasis indėnas jam nori kažką pasakyti.

– Na? – paragino jis Harką.

– Ar galiu pasiimti savo nušautų bizonų smegenis ir kepenis?

– Smegenis ir kepenis? O liežuvių ne?

– Ne, liežuvių man nereikia.

– Tada pasidaliname – aš imu liežuvius, o tu smegenis ir kepenis. Ar pats lupsi?

– Taip. Odas ir ragus taip pat norėčiau gauti. Mėsos man visai nereikia. Aš nusišausiu kokį smulkesnį žvėrelį.

– Dėl manęs imk. Odų mums vis tiek nereikia. Ką mes su jomis darytume? Pirklio, kuris jas nupirktų, čia nėra. O ką tu su jomis veiksi?

– Nugabensiu pauniams ir atiduosiu išdirbti. Noriu pastatyti palapinę sau ir tėvui.

– Žiūrėk tu man! Gal ir mano du kailius paimtum?

– Galiu. Vieną atiduosiu paunių moterims už darbą.

– Tas vienas bus iš tavo devynių, sutinki?

– Hau.

Traperis mirktelėjo jaunuoliui.

– Tu esi ne tik geras medžiotojas! Jei Džimas kada nors prie tavęs kibs, aš tau padėsiu.

– Gerai.

Harkai užteko darbo iki pat vakaro. Gerai ir švariai nulupti bizoną buvo nelengva.

Baigęs lupti, jis užkrovė odas ant nešulinių arklių. Smegenų ir kepenų nė nemanė gabenti į stovyklą. Jis atsitūpė netoli kolonos, susikūrė ugnelę ir ėmė skrudinti savo skanėstus. Priėjo traperis.

– Viską suvalgysi vienu kartu?

– Taip.

– Na tai gero apetito. Puikų skrandį turi. O kada paskui vėl valgysi?

– Poryt.

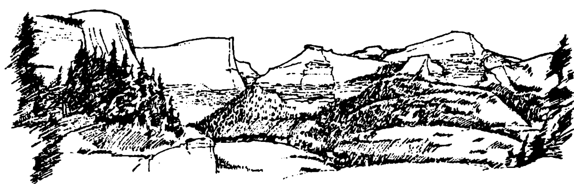
Harka skaniai pavakarieniavo. Stovyklos valgis jam nepatiko. Ateityje nusprendė vėl pats apsirūpinti maistu, kaip gyvendamas bedančio Beno blokhauze.

Paskutiniai bizonai buvo pargabenti jau po vidurnakčio. Harka susitiko Džo, bet dabar, neturėdamas jokio prašymo, pasistengė išvengti pokalbio. Tėvą rado prie arklių.

Matotaupa norėjo pagirti Harką už sėkmingą medžioklę, bet kai pamatė kietai sučiauptas sūnaus lūpas, žodžiai jam įstrigo gerklėje. Jis dėjosi beužmiegąs

ir užsitraukė odinę antklodę ant veido. Jam buvo negera. Matotaupa buvo pažadėjęs savo sūnui daugiau neimti į burną paslaptingojo vandens, bet neišlaikė žodžio ir tiek prisigėrė, kad prarado sąmonę ir atsigavo tik po kelių valandų Džimo kamarėlėje, kur jį paguldė vyrai, kai jau buvo visai girtas. Džimas iš savo ligos patalo šiurkščiai užsipuolė beatsigaivelėjantį indėną. Ar jis negalįs liautis gėręs?! Jis, Džimas, per tą laiką ko nenutroškęs. Niekas juo nesirūpina, matyt, nori, kad jis pakratytų kojas? Matotaupa norėjo padėti savo baltajam broliui, bet Džimas jį išvarė ir pareikalavo, kad jo slaugyti ateitų mušeika Bilis su savo mieliausia. Dabar jie buvo pas Džimą.

Topas gulėjo atsukęs nugarą savo sūnui Hariui, jam buvo bloga ir liūdna, ir mąstė, kad tame skystyje, matyt, vis dėlto slypi kažkokia dvasia. Ši mintis buvo beužgriūvanti jį ir besugniuždanti, tačiau jis nuvijo ją sukaupęs visas jėgas.

TURINYS

Welskopf-Henrich, Liselotte
Ve-102 Juodųjų kalnų ola: romanas / Liselotte Welskopf-Henrich; iš vokiečių kalbos vertė Teodoras Četrauskas; [iliustravo Arnoldas Pričinas]. 3-asis patais. leid. – Vilnius: Alma littera, 2004. – 504 p.: iliustr.
Ciklo „Didžiosios Lokės sūnūs“ knyga

ISBN 9955-08-418-9

Harką ir jo tėvą Matotaupą priima juodakojų gentis.
Jie pagaliau vėl gali laisvai gyventi tarp indėnų. Tačiau jų viltis dar kartą sužlugdo Rudasis Džimas. Tėvas ir sūnus turi palikti juodakojų stovyklą. Juodųjų kalnų oloje, kur turėtų būti pasakiškai daug aukso, visi trys vėl susitinka.

UDK 830-3

Liselotte Welskopf-Henrich
DIDŽIOSIOS LOKĖS SŪNŪS
JUODŲJŲ KALNŲ OLA
Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė
Teodoras Četrauskas

Korektorė *Vilma Zenevičienė*
Meninis redaktorius *Agnius Tarabilda*
Kompiuteriu maketavo *Ligita Plešanova*

SL 412. Užsakymas 4.268
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, 09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino g. 10, 44318 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt